III
SPRAWOZDANIE
IZBY
PRZEMYSŁOWO-HANDLOWEJ
W ŁODZI

ZA ROK
1931

III
SPRAWOZDANIE
IZBY
PRZEMYSŁOWO-HANDLOWEJ
W ŁODZI

ZA ROK
1 9 3 1

ŁÓDŹ
[illegible]

III
SPRAWOZDANIE

IZBY
PRZEMYSŁOWO-HANDLOWEJ
W ŁODZI

ZA ROK
1931

1 9 3 2
ODBITO W ZAKŁ. GRAF. Z. MANITIUSA W ŁODZI

SPIS RZECZY.

Część I.

PROTOKÓŁY ZWYCZAJNYCH ZEBRAŃ PLENARNYCH IZBY PRZEMYSŁOWO-HANDLOWEJ W ŁODZI

Część II.

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI IZBY PRZEMYSŁOWO-HANDLOWEJ W ŁODZI w roku 1931

Część III.

SPRAWOZDANIE O SYTUACJI GOSPODARCZEJ OKRĘGU IZBY PRZEMYSŁOWO-HANDLOWEJ W ŁODZI w roku 1931

CZĘŚĆ I

PROTOKÓŁY

Zwyczajnych Zebrań Plenarnych Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi.

PROTOKÓŁ

XI ZWYCZAJNEGO ZEBRANIA PLENARNEGO IZBY PRZEMYSŁOWO-HANDLOWEJ W ŁODZI,

odbytego dnia 18 marca 1931 r. o godz. 17-ej

w lokalu Towarzystwa Kredytowego m. Łodzi przy ul. Pomorskiej 21.

Obecnych 46 radców: Arlet Robert, Babiacki Edward, Barciński Henryk, Bibergal Roman, dr. Biederman Bruno, dr. Bornet Juljusz, Chari Piotr, Ejtingon Borys, Ender Karol, Fiedler Zygmunt, Frankus Ryszard, Geyer Robert, Gliksman Benjamin, Glugla Franciszek, Halpern Morduch Berko, Hertz Jakób, Hertz Michał, Hertz Mieczysław, inż. Hirszberg Emil, Kaliszczyk Stefan, Kon Mikołaj, Konarzewski Tadeusz, Kotkowski Bolesław, Landsberg Władysław, Librach Jakób, Lipiński Adam, Lipman Herman, Luboszyc Grzegorz, Lewsztajn Juljusz, Miszczak Adam, Mokrski Lajb, inż. Praszkier Gerszon, Pytlewski Stanisław, Rozen Jonas, Rozenberg Lajb, Roszak Kazimierz, Seipelt Paweł, Stachlewski-Sobolewski Kazimierz, Tempelhof Maurycy, inż. Tołłoczko Ludwik, inż. Trojanowski Adam, Uniszewski Antoni, Weigt Edward, inż. Wilde Herman, Wolman Gerszon, Zielonka Teofil.

Nieobecnych usprawiedliwionych 12 radców: Fuks Dawid, inż. Gross Oskar, Kon Józef, Koral Ludwik, Krauze Józef Wacław, Motylewski Jan, inż. Płużański Włodzimierz, dr. Sachs Józef, Saks Zygmunt, inż. Srzednicki Władysław, Szylak Jakób, Ulrych Aleksander.

Nieobecnych bez usprawiedliwienia 12 radców: Apanowicz Cyprjan, Bonik Oskar, Chrystman Reinhold, Eisert Emil, Eisner Jakób, Hauk Ludwik, Karsch Teodor, Lipiński Antoni, Mazur Leon, Rozenfeld Abram, Scheibler Karol Wilhelm, dr. Wyszewiański Szymon.

Biuro Izby: radca prawny dr. Felix Henryk, referenci: dr. Berkowicz Henryk, inż. Luciński Stefan, Słupczyński Aleksander, kierownik biura Wajnert Tadeusz i sekretarz Zdanowicz Jan.

Przy stole prezydjalnym: prezes Geyer, wiceprezesi: Babiacki, Barciński i Fiedler oraz dyrektor Izby inż. Bajer Karol.

Obradom przewodniczył prezes Geyer.

Protokół prowadził sekretarz Zdanowicz.

Porządek dzienny:

1. Przyjęcie protokółu poprzedniego posiedzenia.
2. Odpowiedź na wniosek zgłoszony na poprzedniem posiedzeniu oraz komunikaty Prezydjum.
3. Wybór radcy z kooptacji na miejsce wakujące po radcy Horodyńskim.
4. Wybór korespondentów Izby.
5. Zatwierdzenie projektu regulaminu Sądu Arbitrów Izby.
6. Zamknięcie rachunków Izby za rok 1930 oraz udzielenie absolutorjum dla Prezydjum z wykonania budżetu za ten rok.
7. Przelew z funduszu rezerwowego zł. 145.024,64 do budżetu Izby na rok 1931 na „Kapitalny remont gmachu".
8. Uchwalenie wysokości opłat pobieranych na rzecz Izby:
   a) od sum wyreklamowanych przez Biuro Przewozowo-Reklamacyjne,
   b) od legitymacyj wydawanych komiwojażerom,
   c) od świadectw pochodzenia towarów (zmiana uchwały Zebrania Plenarnego z dnia 2 lipca 1929 r.).
9. Zmiana uchwały Zebrania Plenarnego z dnia 27. III. 1930 r., dotyczącej dotacji Spadkobierców b. p. Anny Hertzowej.
10. Wolne wnioski.

Posiedzenie zagaił przewodniczący, stwierdzając na podstawie listy obecności quorum, uprawnione do powzięcia uchwał w sprawach objętych porządkiem dziennym. Na wniosek przewodniczącego Sekcji Handlowej wiceprezesa Fiedlera przewodniczący zdjął z porządku obrad pkt. 4, który przewidywał wybór korespondentów Izby.

W związku z interpelacją zgłoszoną dnia 30. X. 30 r. przez radcę Bibergala i tow. przewodniczący przed przystąpieniem do porządku dziennego zakomunikował, iż w odpowiedzi na nadesłane dnia 15. IX. 1930 roku do zaopinjowania podanie Stowarzyszenia

Fabrykantów Przemysłu Włókienniczego w Łodzi Prezydjum Izby bez zasięgnięcia opinji Komisji Polityki Gospodarczej wystosowało dnia 27. IX. 30 r. do Ministerstwa Przemysłu i Handlu memorjał, w którym wbrew cytowanemu podaniu wypowiedziało się przeciwko obniżeniu stawki celnej dla przędzy bawełnianej i zaproponowało podjęcie innych kroków, któreby uzdrowiły stosunki na rynku przędzy bawełnianej w Polsce. Analogiczne stanowisko zajęła Izba w osobie swego delegata na konferencji, odbytej dnia 23 października 1930 r. w Ministerstwie Przemysłu i Handlu; uprawnienie Prezydjum do załatwienia powyższej sprawy, w której Ministerstwo domagało się niezwłocznej odpowiedzi, wypływa z par. 6, pkt. 1, II części statutu Izby, który upoważnia Prezydjum do wypowiadania się imieniem Izby „w sprawach niecierpiących zwłoki, a zwłaszcza przewidzianych w art. 4, pkt. 2, 3 i 6 rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 15 lipca 1927 r. o izbach przemysłowo-handlowych"; niezależnie od tego Komisja Polityki Gospodarczej, której sprawa została przekazana do zaopinjowania już po zgłoszeniu interpelacji, wypowiedziała się merytorycznie uchwałą powziętą większością głosów dnia 3. XII. 1930 r. także przeciwko obniżeniu ochrony celnej przędzalnictwa bawełnianego, a zatem w sensie odpowiadającym stanowisku, jakie w sprawie tej zajęło swego czasu Prezydjum Izby.

Pkt. 1. Przystępując do porządku dziennego, przewodniczący zakomunikował, że do rozesłanego radcom protokółu poprzedniego posiedzenia zgłosił poprawkę radca Ejtingon tej treści, że nieobecność swoją na poprzedniem posiedzeniu należycie i w odpowiednim czasie usprawiedliwił. Wobec niezgłoszenia innych poprawek przewodniczący oświadczył, że protokół uważa za przyjęty z uwzględnieniem zgłoszonej poprawki.

Pkt. 2. W związku z wnioskiem radcy Chariego i tow., zgłoszonym na poprzedniem posiedzeniu w przedmiocie projektu ustawy o popieraniu budownictwa mieszkaniowego, przewodniczący zakomunikował, że Prezydjum nic nie jest wiadomem o wystąpieniu czynników rządowych z projektem ustawy o popieraniu budownictwa mieszkaniowego, tem niemniej jednak podkreślił, że Izba nie omieszka zająć stanowiska w tej sprawie z chwilą ewent. zgłoszenia odnośnego projektu przez Rząd. Poza tem przewodniczący zakomunikował, że wniosek radcy Chariego zgodnie z protokółem ostatniego posiedzenia został rozpatrzony przez Komisję Prawno-Administracyjną.

Z kolei przewodniczący zakomunikował, że w łonie Izby zaszły następujące zmiany personalne: radca Berger Mojżesz, członek Sekcji Handlowej, złożył piastowany mandat radcy Izby; ponadto na skutek zrzeczenia się mandatu przez radcę Szneka Bolesława, odbyły się wybory zrzeszeniowe w Stowarzyszeniu Fabrykantów Wyrobów Pończoszniczych m. Łodzi i Okolicy, w wyniku których radcą Izby wybrany został p. Rozenfeld Abram.

Odnośnie wykonania uchwał Zebrania Plenarnego, powziętych na poprzednich posiedzeniach, przewodniczący poinformował, że Ministerstwo Przemysłu i Handlu zatwierdziło preliminarz budżetowy Izby na rok 1931 z następującemi zmianami: po stronie dochodów obniżono wysokość pozycji „Dodatek do ceny świadectw przemysłowych" o sumę zł. 10.000.—; równocześnie dla zrównoważenia budżetu obniżono po stronie wydatków pozycję „Inwentarz, kupno, naprawa" o zł. 5.000.—, pozycję „Utrzymanie samochodu" — o zł. 1.000.— i pozycję „Wydatki nieprzewidziane" — o zł. 4.000.—; poza tem po stronie wydatków zmieniono wysokość 2-ch pozycyj, a mianowicie pozycję „Inne ubezpieczenia" powiększono o zł. 6.000.— kosztem pozycji „Wpłata do funduszu emerytalnego", która została o sumę zł. 6.000.— obniżona. W ten sposób budżet Izby na rok 1931 został zatwierdzony w wysokości zł. 945.700.—, a zatem o zł. 10.000.— niższej od preliminarza.

Uchwalone na poprzedniem posiedzeniu virement w kwocie zł. 50.000.— na „Kapitalny remont" uprawomocniło się, gdyż Ministerstwo Przemysłu i Handlu w ciągu 14 dni od daty otrzymania wniosku nie zgłosiło zastrzeżeń.

Nawiązując do uchwały Zebrania Plenarnego z dnia 25. VI. 1930 r., dotyczącej zaciągnięcia pożyczki na przebudowę własnego gmachu Izby do wysokości zł. 400.000.—, przewodniczący oznajmił, że Prezydjum — biorąc pod uwagę stan wykonanych robót i związanych z tem wydatków — postanowiło zaciągnąć w Zakładzie Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Warszawie pożyczkę w sumie zł. 300.000.— na następujących warunkach: a) zabezpieczenie hipoteczne w złotych w złocie, b) spłata pożyczki w ciągu 15 lat, c) oprocentowanie 2%-owe ponad oficjalną stopę dyskontową Banku Polskiego, nie niżej 9% w stosunku rocznym, ponadto $^1/_4$% kosztów manipulacyjnych półrocznie.

W związku z zaciągnięciem pożyczki przewodniczący poinformował, iż na przebudowę gmachu Izby przy Al. Kościuszki Nr. 4

wydano: w roku 1930 zł. 110.200,76, w roku 1931 do dnia 19 marca zł. 74.508,42, czyli, że ogółem wydano dotychczas sumę zł. 184.709,18. We wszystkich istotniejszych sprawach związanych z przebudową decyduje — zgodnie z uchwałą Zebrania Plenarnego — Komitet Przebudowy, który odbył dotychczas 11 posiedzeń. Przebudowa jest prowadzona przez Izbę systemem gospodarczym pod kierownictwem projektodawcy profesora Politechniki Warszawskiej Marjana Lalewicza. Roboty, dające się wydzielić i objąć kosztorysem ryczałtowym, są powierzane poszczególnym przedsiębiorstwom w drodze przetargu. W wyniku dotychczasowych przetargów powierzono: roboty budowlane — firmie Nestler i Ferrenbach, centralne ogrzewanie — firmie Szafranek i Roszczyk, kanalizację i wodociągi — firmie Godlewski i S-ka, roboty marmurowe — firmie Polski Zakład Obrabiania Marmuru i Szkła oraz instalację elektryczną i dzwonkową — firmie Lebenhaft i S-ka.

Wreszcie przewodniczący zakomunikował, że na porządku dziennym nie umieszczono punktu, dotyczącego sprawozdania z działalności Izby za okres od ostatniego posiedzenia plenarnego z uwagi na to, że sprawozdanie Izby za rok ubiegły jest już w druku. Z tych względów Prezydjum zdecydowało się odroczyć złożenie sprawozdania za 2 miesiące roku bieżącego do następnego projektowanego na maj posiedzenia, na którem obok sprawozdania za rok 1930 zostanie złożone sprawozdanie z działalności Izby za 4 miesiące r. b.

Pkt. 3. Sprawę wyboru radcy z kooptacji na miejsce wakujące po radcy Horodyńskim zreferował wiceprezes Fiedler, oświadczając, że zgodnie z arbitrażem Prezesa Izby Warszawskiej min. Klarnera Sekcja Handlowa odstępuje ten mandat Sekcji Przemysłowej, przyczem na skutek porozumienia przewodniczących Sekcyj oznajmił, iż uzgodniona zastała kandydatura p. Aleksandra Heimana.

Wobec niezgłoszenia innych kandydatur przewodniczący zarządził głosowanie, w rezultacie którego p. Aleksander Heiman został jednogłośnie wybrany radcą Izby z przydziałem do Sekcji Przemysłowej.

Pkt. 4. Sprawa wyboru korespondentów Izby została zdjęta z porządku dziennego.

Pkt. 5. Projekt regulaminu Sądu Arbitrów Izby, który został uprzednio rozesłany wszystkim radcom do wiadomości, zreferował radca dr. Bornet, który m. in. oświadczył, iż — stosownie do § 21, II części statutu Izby łódzkiej — Izbie przysługuje prawo powołania do życia

Sądu Arbitrów, działającego na podstawie regulaminu, którego projekt zaaprobowała Komisja Statutowo-Regulaminowa. Instytucja Sądu Arbitrów zawdzięcza swe powstanie dążności do szybszego likwidowania sporów handlowych, co może być osiągnięte na drodze sądów polubownych. Podkreśliwszy zkolei najistotniejsze punkty omawianego projektu oraz ważniejsze cechy sądów polubownych, mówca zwrócił się imieniem Komisji Statutowo-Regulaminowej do zebranych z wnioskiem o przyjęcie projektu w propowanem brzmieniu en bloc.

W dyskusji zabrał głos radca Bibergal, który ze względów formalnych i merytorycznych sprzeciwił się wybieralności arbitrów i superarbitra w trybie § 8, a ponadto zgłosił zastrzeżenia do § 14 i § 20, motywując swoje stanowisko tem, że tekst przytoczonych paragrafów koliduje z prawem. Z tych względów mówca zgłosił wniosek o odesłanie projektu do Komisji Statutowo-Regulaminowej celem ponownego rozpatrzenia.

Radca Wolman zgłosił poprawkę do § 16, proponując obniżenie minimalnej opłaty na rzecz Izby od strony wszczynającej sprawę do wysokości zł. 25.— ze względu na konieczność uprzystępnienia Sądu Arbitrów również drobnemu kupiectwu.

Radca Kon Mikołaj, wypowiadając się za odesłaniem projektu regulaminu do Komisji, podniósł, że omawiany projekt nie jest zgodny z kodeksem procedury cywilnej, gdyż naczelną zasadą, na której opiera się instytucja sądów polubownych, jest zupełna swoboda stron przy wyborze arbitrów i superarbitra: Z tego wynika, iż zasadzie tej sprzeciwia się nietylko § 8 projektu, w myśl którego prawo wyznaczania arbitrów i superarbitra przysługuje prezesowi sądu, lecz również § 2, który ogranicza liczbę arbitrów do grona wybranych przez Izbę. Niezależnie od powyższego mówca zgłosił zastrzeżenie do § 16, wyrażając pogląd, iż do najistotniejszych zalet sądu polubownego należy zasada, że sądy te spełniają swój obywatelski obowiązek bez żadnych opłat. Wreszcie mówca zauważył, iż w nomenklaturze projektowanej instytucji istnieją rozbieżności, które Komisja powinna uzgodnić.

Radca Landsberg, popierając zarzuty przedmówców, dał wyraz zapatrywaniu, iż Sąd Arbitrów Izby, działający na podstawie projektowanego regulaminu mijałby się ze swoją intencją, gdyż upodobniłby się w swej działalności do Sądu handlowego, do którego sędziowie są również przez Izbę desygnowani. Konkludując, mówca wypowiedział się za zmodyfikowaniem § 8 w tym sensie, ażeby wola stron

przy wyborze arbitrów i superarbitra nie była skrępowana, a ponadto zaproponował obniżenie opłaty przewidzianej w § 16 do wysokości 1 1/2% wartości sporu.

Replikując na powyższe zarzuty, referent radca dr. Bornet oświadczył, iż uwagi przedmówców w przedmiocie wyboru arbitrów i superarbitra są poniekąd uzasadnione, twierdzenie natomiast, że projekt regulaminu koliduje z prawem, jest bezpodstawne; projekt statutu został uzgodniony nietylko z istniejącem ustawodawstwem, lecz również z przepisami kodeksu procedury cywilnej polskiej, który wejdzie w życie w 1933 r. Liczba członków Sądu Arbitrów została ograniczona nietylko ze względu na dobór ludzi o wysokich kwalifikacjach moralnych i fachowych, lecz również z uwagi na to, że Sąd Arbitrów o nieograniczonem gronie członków nie może być podciągniętym pod pojęcie Sądu Arbitrów Izby. W odpowiedzi na zarzuty, dotyczące opłat, referent wyraził mniemanie, że opłaty te powinny być utrzymane, gdyż zasada demokratyzmu wymaga, by arbitrowie otrzymywali za swą pracę wynagrodzenie. Kończąc swoje wywody, referent zgłosił wniosek o przyjęcie projektu i uchwalenie poprawki tylko w § 8, a to przez skreślenie w ostatniem zdaniu tego paragrafu słowa „nie" oraz przez dodanie zdania: „w razie braku zgody co do osoby superarbitra wyznacza go Prezes Sądu Arbitrów".

Popierając stanowisko referenta, radca Tempelhof m. in. zauważył, że jakkolwiek zachodzi wielkie podobieństwo między Sądem Arbitrów i Sądem handlowym, to jednak utworzenie Sądu Arbitrów Izby jest ze wszechmiar celowe i aktualne, gdyż istotą sądów polubownych w przeciwieństwie do innych jest fakt, że dysponując ludźmi fachowymi zdolne są one do rozstrzygania sporów w szybkiem tempie i w jednej instancji. W sprawie zaś opłat na rzecz Izby mówca podzielił w zasadzie zapatrywanie, iż należałoby je obniżyć.

Przeciwko odesłaniu projektu regulaminu do Komisji wypowiedzieli się ponadto prezes Geyer, który wskazał na istotną różnicę między Sądem handlowym a sądem polubownym, oraz wiceprezes Barciński, który podkreślił aktualność i dodatnie strony tworzonej instytucji.

Radca prawny Izby adwokat Felix, popierając wywody referenta, zakomunikował, że spóźnienie w przedstawieniu projektu regulaminu Sądu Arbitrów Izby spowodowane zostało tem, że nowa procedura, do której projektu Izba w swoim czasie zgłosiła uwagi, miała zawierać szereg przepisów, ułatwiających poddanie sporów sądom polubownym. Niestety nadzieje zawiodły; nowy kodeks postępowania

cywilnego, który wchodzi w życie z dniem 1. I. 1933 r., w stosunku do obowiązującej jeszcze procedury rosyjskiej wprowadza niewiele ułatwień. Dyskutowany projekt uzgodnił w miarę możności przepisy swoje z przepisami obydwu procedur cywilnych. Inne Izby posiadają podobne regulaminy, a nowością wprowadzoną przez Izbę łódzką ma być § 20 regulaminu, który jest niejako uzupełnieniem braków zarówno starej, jak i nowej procedury przez stworzenie pewnych rygorów dla strony, która przy zawarciu tranzakcji wyraża zgodę na poddanie wszelkich ewent. sporów, mogących z tej tranzakcji wyniknąć, Sądowi Arbitrów Izby, a następnie zgodę tę cofa. Co do zastrzeżeń radców w sprawie wysokości opłat, mówca powołał się na końcowy przepis § 16, na mocy którego Prezesowi Izby przysługuje prawo obniżenia wpisu, podnosząc, że Prezes Izby w wypadkach, zasługujących na uwzględnienie, niewątpliwie obniży wpis, wobec czego niema niebezpieczeństwa, iż postępowanie przed Sądem Arbitrów Izby będzie zbyt obciążało stronę. W sprawie nomenklatury mówca zaznaczył, że pozorne sprzeczności w terminologji wynikają stąd, że sama instytucja nosić będzie nazwę Sądu Arbitrów Izby Przemysłowo-Hadlowej w Łodzi, zaś poszczególne komplety tworzyć będą sądy polubowne. W konkluzji mówca wnosił o uchwalenie przedstawionego przez Komisję projektu regulaminu.

Po przeprowadzonej dyskusji przewodniczący poddał pod głosowanie wniosek radcy Kona Mikołaja o odesłanie projektu regulaminu do Komisji; za wnioskiem głosowali 2 radcowie, przeciwko zaś — pozostali. Ponieważ radca Wolman wycofał swój wniosek o obniżenie opłat, przewodniczący poddał pod głosowanie poprawkę referenta do § 8, która została przyjęta jednogłośną uchwałą.

Wreszcie przewodniczący zarządził głosowanie nad przyjęciem całości projektu, w wyniku którego projekt regulaminu Sądu Arbitrów Izby został przyjęty en bloc wszystkiemi głosami przeciwko jednemu.

Pkt. 6. Zamknięcie rachunków Izby za rok 1930 zreferował dyrektor Izby inż. Bajer, który oświadczył, że w tym roku zamknięcie zostało przesłane radcom do wiadomości z bardzo wyczerpującym komentarzem, a to ze względu na objekcje podniesione swego czasu w dyskusji nad zamknięciem rachunków za rok 1929. Przechodząc do meritum sprawy, dyrektor Izby oznajmił, że w budżecie Izby za rok 1930 cztery pozycje po stronie dochodowej wykazały niedobór w łącznej sumie zł. 51.418,71; natomiast trzy inne przekroczyły sumę

preliminowaną o łączną kwotę zł. 13.966,83; w szczególności niedoborem zamknięte zostały pozycje „Opłaty od świadectw pochodzenia towarów“, „Opłaty od podań o import towarów reglamentowanych“, „Biuro kolejowe“ i „Dodatek do ceny świadectw przemysłowych“; przyczyna niedoboru powyższych pozycyj — z wyjątkiem „Biura Kolejowego“, którego uruchomienie odroczone zostało do roku 1931— tłumaczy się krytyczną sytuacją gospodarczą okręgu; po uwzględnieniu różnicy między niedoborem i nadwyżką pozycyj dochodowych, strona dochodowa zamyka się niedoborem w ogólnej sumie zł. 37.451,88. Analizę strony rozchodowej ze względu na szczegółowy komentarz jako też fakt, że większość pozycyj zamknęła się nadwyżką, dyrektor Izby ograniczył do zreferowania zmian, jakie zaszły w budżecie na r. 1930 od chwili uchwalenia jego preliminarza. Kończąc sprawozdanie z wykonania budżetu, dyrektor Izby zakomunikował, iż w roku sprawozdawczym Prezydjum kierowało się tendencją ograniczenia wydatków do minimum, a to ze względu na konieczność powiększenia rezerw przeznaczonych na kapitalny remont gmachu Izby. Dzięki takiej gospodarce Izba zdołała zredukować swoje wydatki w roku ubiegłym o sumę zł. 182.476,52, co po uwzględnieniu niedoboru po stronie wpływów pozwoliło zaoszczędzić kwotę zł. 145.024,64. Oszczędność ta umożliwiła zkolei ograniczenie wspomnianej na wstępie pożyczki do kwoty zł. 300.000.—, a zatem do wysokości o zł. 100.000.— niższej od kwoty przewidzianej odnośną uchwałą Zebrania Plenarnego.

Zkolei przewodniczący zakomunikował, że majątek Izby zestawiony w formie bilansu na dzień 31. XII. 1930 r. wyraża się kwotą zł. 885.348,24, przyczem po stronie aktywów wykazuje pozycje następujące: Kasa zł. 1.608,71, Bank Gospodarstwa Krajowego zł. 168.461,67, Dłużnicy zł. 3.466,60, Nieruchomość zł. 600.125,91, Inwentarz zł. 79.811,53, Bibljoteka zł. 17.195,02, Samochód — zł. 14.678,80; stronę zaś pasywów tworzą pozycje: Fundusz rezerwowy zł. 145.024,64, Wpływy na rok 1931 z dodatku do ceny świadectw przemysłowych zł. 5.579,40, Fundusz kasy emerytalnej dla urzędników Izby zł. 20.000.—, Wierzyciele zł. 2.932,94, Fundusz umorzenia zł. 711.811,26.

Wreszcie radca Tempelhof odczytał protokół Komisji Rewizyjnej treści następującej:

„Dnia 27 lutego 1931 r. Komisja Rewizyjna, wybrana przez Zebranie Plenarne Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi w dniu

30. X. 1930 r. w myśl § 31, pkt. 3, II części statutu Izby dla sprawdzenia zamknięć rachunkowych w składzie radców Arleta Roberta, dr. Borneta Juljusza, Hauka Ludwika, Konarzewskiego Tadeusza i Tempelhofa Maurycego, dokonała sprawdzenia rachunkowego za rok 1930 dochodów i wydatków Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi, przyczem skonstatowała:

a) że przy sprawdzaniu na wyrywki ksiąg głównych i pomocniczych buchalteryjnych, asygnat oraz poszczególnego materjału kasowego żadnych uchybień nie dostrzeżono i że dane cyfrowe wykazywane w tych księgach i dokumentach zgodne są z przedstawionem Komisji Rewizyjnej zestawieniem przychodu i rozchodu oraz stanu majątkowego Izby;

b) że dochody Izby osiągnięte w roku 1930 w 3 pozycjach przewyższają preliminowane sumy o zł. 13.966,83, a w 4-ch wypadkach wykazują niedobór w stosunku do preliminowanych kwot w sumie zł. 51.418,71, z czego wynika, że wpływy w r. 1930 wykazują niedobór zł. 37.451,88, preliminowano bowiem kwotę zł. 713.122,33, natomiast wpłynęło zł. 675.670,45;

c) że wydatki Izby, poczynione w r. 1930, w 31 pozycjach są mniejsze od preliminowanych kwot, przyczem ogółem zaoszczędzono w ten sposób kwotę zł. 182.476,52;

d) że po skompensowaniu niedoboru wpływów zł. 37.451,88 z kwotą oszczędności na wydatkach zł. 182.476,52 nadwyżka przychodu nad rozchodem do przelania na fundusz rezerwowy wynosi zł. 145.024,64;

e) że bilans Izby na dzień 31 grudnia 1930 r., wykazujący w stanie czynnym i biernym kwoty zł. 885.348,24, sporządzony został prawidłowo i zgodnie z pozostałościami w księgach buchalteryjnych oraz odnośnemi dokumentami.

Komisja Rewizyjna proponuje, aby Zebranie Plenarne uznało zamknięcie rachunkowe Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi za rok 1930 za prawidłowe i udzieliło zatwierdzenia i absolutorjum Prezydjum Izby".

Przyjmując protokół Komisji Rewizyjnej do zatwierdzającej wiadomości, Zebranie Plenarne udzieliło Prezydjum absolutorjum z wykonania budżetu Izby za rok 1930, a ponadto wyraziło podziękowanie za oszczędną gospodarkę w roku sprawozdawczym.

Pkt. 7. Sprawę przelewu z funduszu rezerwowego do budżetu Izby na rok 1931 zreferował dyrektor Izby komunikując, że w związku

z oszczędnościami poczynionemi w budżecie Izby za rok 1930 Prezydjum zgłasza wniosek, ażeby Zebranie Plenarne przelało sumę zł. 145.024,64 z funduszu rezerwowego do budżetu Izby na r. 1931 na pozycję „Kapitalny remont gmachu".

W głosowaniu wniosek powyższy został jednomyślnie przyjęty.

Pkt. 8. Zkolei dyrektor Izby zgłosił następujące wnioski Prezydjum, dotyczące opłat pobieranych na rzecz Izby:

a) „do działu I, § 1, pozycja 10 dochodów Izby w budżecie na rok 1931 Zebranie Plenarne uchwala pobierać opłatę na rzecz Izby za wydanie legitymacji zagranicznej właścicielowi przedsiębiorstwa lub komiwojażerowi po raz pierwszy zł. 10.—, za uzupełnienie lub zmianę zł. 5.—";

b) „do działu I. § 4, pozycja 1 dochodów Izby w budżecie na rok 1931 Zebranie Plenarne uchwala pobierać na rzecz Izby za czynności biura przewozowo-reklamacyjnego opłatę w wysokości 15% wyreklamowanej sumy";

c) „do działu I, § 1, pozycja 1 dochodów Izby w budżecie na rok 1931 Zebranie Plenarne uchwala następującą zmianę dotychczasowej stawki opłat pobieranych na rzecz Izby od świadectw pochodzenia towarów: 1) jeżeli towar stanowią wzory i próby bez wartości zł. 1.—, 2) przy wartości towaru do zł. 300.— zł. 2.—, 3) przy wartości towaru ponad zł. 300.— do zł. 500.— zł. 3.—, 4) przy wartości towaru ponad zł. 500.— do zł. 1.000.— zł. 4.—, 5) przy wartości towaru ponad zł. 1.000.— opłata wynosi 1‰ od sumy faktury wzgl. od wartości towaru, na jaką świadectwo opiewa, przyczem opłata minimalna wynosi zł. 5.—, maksymalna zł. 100.— od każdego świadectwa; jednocześnie Zebranie Plenarne Izby upoważnia Prezesa Izby do indywidualnego obniżania wysokości opłaty lub całkowitego zwolnienia od jej uiszczenia w wypadkach, gdyby opłata miała stanowić poważne obciążenie dla danej tranzakcji (zwłaszcza przy eksporcie pionierskim), a ponadto wyraża zgodę na zmianę powyższych norm na wypadek ujednostajnienia ich przez władze nadzorcze na terenie całego Państwa."

W wyniku głosowania przytoczone powyżej 3 wnioski zostały przyjęte uchwałą jednomyślną.

Pkt. 9. Odnośnie zmiany uchwały Zebrania Plenarnego z dn. 27. III. 1930 r., dotyczącej dotacji Spadkobierców b. p. Anny Hertzowej, przewodniczący zakomunikował, iż na skutek porozumienia z przedstawicielem fundacji Prezydjum proponuje przezna-

czyć 25% równowartości realizowanych kuponów na administrację bibljoteki. W związku z tem przewodniczący zgłosił wniosek o uzupełnienie przytoczonej wyżej uchwały w tym sensie, ażeby w odnośnej rezolucji zamiast zdania: „za równowartość kuponów — po odtrąceniu kosztów związanych z prowadzeniem bibljoteki — corocznie kompletować bibljotekę ekonomiczną“ wpisać zdanie: „za równowartość kuponów — po odtrąceniu kosztów związanych z prowadzeniem bibljoteki w wysokości 25% — corocznie kompletować bibljotekę ekonomiczną“.

Wniosek powyższy przeszedł uchwałą jednomyślną.

Pkt. 10. Zkolei radca Chari uzasadniał wniosek Sekcji Handlowej treści następującej: „Wysoka Izba uchwalić raczy: Uznać postępowanie Konsumu przy „Widzewskiej Manufakturze“ za wysoce niewłaściwe i niepożądane, gdyż z jednej strony podkopuje byt drobnego i detalicznego kupiectwa, zaś z drugiej strony nie przynosi robotnikom żadnej korzyści. Z tego powodu wzywa się Prezydjum Izby do przedsięwzięcia wszelkich będących w jego mocy środków, aby uniemożliwić dalsze prowadzenie Konsumu w rozmiarze obecnym“. Motywując powyższy wniosek, mówca stwierdził, że „Widzewska Manufaktura“, przekształciwszy istniejący przy niej od szeregu lat konsum na dom towarowy, zmusza swoich robotników nie formalnie, ale de facto do odbioru za pośrednictwem bonów towarów ze swego domu towarowego w wysokości 60% ich zarobków. Stwierdziwszy zkolei, iż dom towarowy wspomnianej firmy nie ponosi większych świadczeń publicznych, niż inne przedsiębiorstwo handlowe, mówca zauważył, że dom towarowy „Widzewskiej Manufaktury“ jest w położeniu uprzywilejowanem, każde inne przedsiębiorstwo kupieckie bowiem tylko z wielkim trudem zdobywa swoją klientelę, podczas gdy omawiany dom towarowy posiada 7.000 przymusowych klientów wśród robotników firmy „Widzewska Manufaktura“ oraz innych fabryk, które są dostawcami t. zw. Konsumu. Niezależnie od tego „Widzewska Manufaktura“ według mówcy prowadzi dla domu towarowego na szeroką skalę zakrojoną reklamę, która wprowadzając publiczność w błąd powoduje, iż szerokie rzesze konsumentów płacą w Konsumie wyższe ceny, niż w zwyczajnych sklepach. Konkludując, mówca zaznaczył, że zdaje sobie sprawę z tego, iż Izba może nie ma dostatecznych podstaw prawnych do wystąpienia oficjalnego w tej sprawie, jednakże zdaniem jego Izba jako instytucja reprezentująca interesy

przemysłu i handlu nie powinna nad tym wnioskiem przejść do porządku, gdyż jest to sprawa egzystencji tysięcy drobnych kupców.

Uzupełniając wywody przedmówcy, radca Rozenberg dał wyraz zapatrywaniu, że między robotnikami wspomnianej firmy należałoby przeprowadzić ankietę, w wyniku której zainteresowani robotnicy opowiedzieliby się niezawodnie za likwidacją Konsumu. Zdaniem mówcy Izba powinna przedstawić omawianą sprawę Prezydjum Rady Ministrów, Sejmowi R. P. i ewent. innym czynnikom państwowym.

W dyskusji nad wnioskiem zabrał głos imieniem Sekcji Przemysłowej radca dr. Bornet, który oświadczył, że Sekcja rozumie wprawdzie motywy podjętej przez kupiectwo akcji, niemniej jednak nie widzi podstaw prawnych do interwencji Izby w powyższej sprawie. Zdaniem mówcy „Widzewska Manufaktura“ zakładając Konsum wzgl. dom towarowy uczyniła to na podstawie uprawnień ustawowych, dostępnych dla wszystkich obywateli; gdyby zresztą „Widzewska Manufaktura“ naruszyła w swej działalności czy też w działalności swego konsumu obowiązujące przepisy prawne, poszkodowani mieliby możność odwołania się do właściwych organów państwowych, Izba natomiast ze względów zasadniczych nie może się podjąć takiej roli. W konkluzji mówca zaproponował imieniem Sekcji Przemysłowej, aby wnioskodawcy wycofali swój wniosek.

Popierając stanowisko radcy dr. Borneta, przewodniczący oraz wiceprezes Babiacki dali wyraz przekonaniu, że Izba, aczkolwiek ma pełne zrozumienie dla interesów drobnego kupiectwa, nie może interwenjować w poruszonej sprawie, gdyż wystąpienie tego rodzaju przekraczałoby kompetencje Izby i nie mogłoby znaleźć uzasadnienia w przepisach prawnych, normujących działalność izb przemysłowo-handlowych.

Wobec rozbieżności poglądów przewodniczący na wniosek radcy Chariego zarządził 5-minutową przerwę, poczem wiceprezes Fiedler imieniem Sekcji Handlowej zaproponował, aby obrady nad zgłoszonym w sprawie Konsumu „Widzewskiej Manufaktury“ wnioskiem odroczyć do następnego posiedzenia, co zostało większością głosów przyjęte.

Na tem posiedzenie zakończono o godz. 19.35.

Przewodniczący:

(—) Robert Geyer.

Protokólant:

(—) Jan Zdanowicz.

Załącznik do Protokółu
XI Zwycz. Zebrania Plen. Izby.

REGULAMIN

SĄDU ARBITRÓW IZBY PRZEMYSŁOWO-HANDLOWEJ W ŁODZI.

Na podstawie art. 21, II części statutu Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi ustanawia się następujący regulamin Sądu Arbitrów:

§ 1.

Stosownie do punktu 12 art. 4 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 15 lipca 1927 roku o izbach przemysłowo-handlowych (Dz. U. R. P. Nr. 67 poz. 591) oraz § 21, II części statutu Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi działa przy tej Izbie Sąd Arbitrów (Sądy Polubowne).

§ 2.

Sąd Arbitrów składa się z 30 arbitrów zarówno z radców Izby jak i z poza ich grona. Arbitrów wybiera Zebranie Plenarne na okres roczny kalendarzowy. W razie ustąpienia lub śmierci któregokolwiek z członków uzupełnia się komplet w miarę potrzeby w drodze dodatkowego wyboru. Wykaz sędziów polubownych, dostępny zainteresowanym do wglądu, znajduje się w biurze Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi.

§ 3.

Arbitrzy wybierają z pośród siebie Prezesa oraz dwuch Wiceprezesów. Wybór ten ulega zatwierdzeniu przez Prezesa Izby.

§ 4.

Prezes Sądu Arbitrów kieruje czynnościami Sądu Arbitrów. Szczególne uprawnienia Prezesa określa niniejszy statut (§ 5, 6, 8, 9, 11, 16). Prezesa zastępują Wiceprezesi według jego wyznaczenia.

§ 5.

Do Sądu Arbitrów przydzielony będzie przez Dyrektora Izby urzędnik biura Izby.

§ 6.

Przynajmniej raz na pół roku odbywają się zgromadzenia ogólne arbitrów. Zgromadzenia ogólne ustalają ogólne wytyczne dla działalności arbitrów. Na ogólnych zgromadzeniach przewodniczy Prezes lub zastępujący go Wiceprezes Sądu Arbitrów.

§ 7.

Z pośród arbitrów, wchodzących w skład Sądu Arbitrów, tworzą się z zachowaniem postanowień art. 1367 i nast. ros. ust. postępowania cywilnego sądy polubowne, a od wejścia w życie Kodeksu Postępowania Cywilnego z zachowaniem przepisów III ks. tegoż.

§ 8.

Sądy Polubowne (§ 7) składać się będą z trzech arbitrów, przyczem arbitrów dla każdej strony, jak również superarbitra wyznacza Prezes Sądu Arbitrów najdalej w ciągu pięciu dni od oświadczenia stron o poddaniu sporu Sądowi Arbitrów. Jednakże każdej ze stron przysługuje prawo zaproponowania Prezesowi Sądu Arbitrów jednego arbitra, obu zaś stronom łącznie — superarbitra. Propozycja ta jest dla Prezesa Sądu Arbitrów wiążąca. W razie braku zgody co do osoby superarbitra wyznacza go Prezes Sądu Arbitrów.

§ 9.

Prezes Sądu Arbitrów może postanowić, iż Sąd Polubowny składać się będzie z 5-ciu arbitrów, a to po dwuch z każdej strony i superarbitra. Ustalenie składu Sądu Polubownego odbywa się na zasadach wskazanych w § 8. Postanowienie paragrafu niniejszego nie ma zastosowania, gdy strony wyraźnie się umówiły, iż Sąd Polubowny składać się będzie z trzech arbitrów.

§ 10.

Sądy Polubowne Arbitrów rozpatrywać mogą wszelkie sprawy, o ile prawo dozwala na ustanowienie Sądu Polubownego, gdy przynajmniej jedna ze stron w okręgu tej Izby prowadzi przemysł w charakterze właściciela, wspólnika handlowego lub dzierżawcy i gdy obie strony wiodące spór poddadzą się przez pisemne

i w prawnej formie wystawione oświadczenie woli (zapis kompromisowy, klauzulę w umowie lub w fakturze) orzecznictwu tegoż Sądu Polubownego.

§ 11.

Prezes Sądu Arbitrów może odmówić rozpoznania sprawy przez Sąd Arbitrów. Decyzja Prezesa winna być umotywowana i podana do wiadomości stronom w ciągu 3-ch dni od dnia zgłoszenia przez strony sporu. Od decyzji tej zainteresowanym stronom przysługuje w ciągu 14 dni prawo skargi do Prezydjum Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi. Termin do wniesienia odwołania liczy się od dnia doręczenia przez Izbę zawiadomienia o decyzji Prezesa Sądu Arbitrów. Decyzja Prezydjum jest ostateczna, zależy od swobodnego uznania Prezydjum i motywowaniu nie podlega.

§ 12.

Postępowanie rozpoczyna się na podstawie zgłoszonego na piśmie żądania rozpatrzenia sprawy; o ile obydwie strony nie zgłaszają wspólnego wniosku, w piśmie powodowem winno być wyraźnie zaznaczone, czego i na jakiej podstawie zgłaszający spór żąda, nadto winna być uzasadniona właściwość Sądu Arbitrów. Przy piśmie winny być złożone odpisy dla przeciwnej strony oraz 4 odpisy dla Sędziów.

§ 13.

Jeżeli Prezes Sądu Arbitrów nie poweźmie decyzji odmawiającej rozpoznania sprawy (§ 11), poleca przesłanie odpisu pisma powodowego stronie przeciwnej. Jeżeli strona przeciwna wyrazi zgodę na rozpoznanie sprawy przez Sąd Polubowny Sądu Arbitrów, wówczas sporządza się zapis, stosownie do art. 1369 i nast. U. P. C., a od chwili wejścia w życie K. P. C. — według księgi III tegoż. Brak odpowiedzi w terminie zakreślonym przez Prezesa Sądu Arbitrów uważany będzie za odmowę.

§ 14.

W wypadkach, gdy sprawa ma być rozpoznana przez Sąd Arbitrów Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi (Sąd Polubowny) na mocy uprzedniej umowy i zajdą okoliczności, przewidziane w art. 1370 U. P. C., Dyrektor Izby Przemysłowo-Handlowej wyda zaświadczenie zgłaszającemu żądanie rozpoznania sprawy przez pomieniony Sąd ze wskazaniem osób, które zostały wyznaczone

przez Prezesa Sądu Arbitrów jako arbitrzy i superarbiter w trybie, przewidzianym w §§ 8 i 9 dla przedstawienia Sądowi państwowemu (art. 1370 U. P. C. i 498 K. P. C.).

§ 15.

W wypadkach zrzeczenia się, wyłączenia lub niespełnienia swych czynności przez arbitrów lub superarbitra nowi arbitrzy lub superarbiter powołani będą tym samym trybem, jak i pierwotny skład Sądu Polubownego.

§ 16.

Od strony wszczynającej sprawę pobiera się opłaty na rzecz Izby w wysokości 2% od wartości sporu, niemniej wszakże, aniżeli 100 zł., nadto strony składają do depozytu Izby sumę wyznaczoną przez superarbitra na ewent. koszty przejazdu świadków, ekspertyzy i t. p. Wartość sporu określa Prezes Sądu Arbitrów. O ile wartość sporu nie może być przy wszczęciu sporu określona, Prezes Sądu Arbitrów określa ją tymczasowo, ostatecznie zaś ustala ją Sąd Polubowny w wyroku. Od decyzji Prezesa Sądu Arbitrów w przedmiocie opłat przysługuje wnoszącemu sprawę prawo skargi do Prezesa Izby. W wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, Prezes Izby może opłatę przewidzianą w paragrafie niniejszym obniżyć. Decyzja Prezesa Izby jest ostateczna i zaskarżeniu nie ulega.

§ 17.

Co do postępowania, Sądy Polubowne Sądu Arbitrów kierować się będą przepisami art. 1367—1400 U. P. C., a od 1 stycznia 1933 r. przepisami III ks. K. P. C. i regulaminem.

§ 18.

Przed Sądem Arbitrów każdą ze stron może zastąpić osoba należycie upoważniona.

§ 19.

Prezydjum Izby wyda instrukcje, określające wewnętrzny tok urzędowania Sądu Arbitrów (Sądów Polubownych).

§ 20.

Strona, która przy zawarciu interesu zgodziła się na poddanie ewent. swoich sporów z tego interesu wynikłych Sądowi Arbitrów

przy Izbie Przemysłowo-Handlowej w Łodzi, następnie zaś na żądanie kontrahenta poddania sporu pod tenże Sąd zgody swej odmówiła— zostaje przez Prezesa Izby napomniana pod rygorem podania tego faktu do wiadomości sfer gospodarczych, w trybie według jego uznania, że pomimo uprzedniej zgody na Sąd Polubowny przy Izbie Przemysłowo-Handlowej w Łodzi uchyla się od poddania sporu przed tenże Sąd.

§ 21.

Izba Przemysłowo-Handlowa ogłasza perjodycznie liczbę sporów załatwionych i wiszących w Sądzie Arbitrów oraz decyzje Prezesa Izby, zapadłe w trybie art. 20 niniejszego statutu.

§ 22.

Statut niniejszy wchodzi w życie z dniem uchwalenia go przez Zebranie Plenarne Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi.*

---

* Regulamin powyższy został uchwalony przez Zebranie Plenarne Izby w dniu 28 maja 1931 roku.

PROTOKÓŁ

XII ZWYCZAJNEGO ZEBRANIA PLENARNEGO IZBY PRZEMYSŁOWO-HANDLOWEJ W ŁODZI,

odbytego dnia 28 maja 1931 r. o godz. 17-ej

w lokalu Towarzystwa Kredytowego m. Łodzi przy ul. Pomorskiej 21.

Obecnych 39 radców: Arlet Robert, Babiacki Edward, Barciński Henryk, Bibergal Roman, dr. Bornet Juljusz, Ejtingon Borys, Ender Karol, Fiedler Zygmunt, Frankus Ryszard, Geyer Robert, Gliksman Benjamin, Glugla Franciszek, inż. Gross Oskar, Halpern Morduch Berko, Hauk Ludwik, Hertz Jakób, Hertz Mieczysław, inż. Hirszberg Emil, Kaliszczyk Stefan, Konarzewski Tadeusz, Krauze Józef Wacław, Landsberg Władysław, Lipiński Adam, Lipman Herman, Luboszyc Grzegorz, Lewsztajn Juljusz, Mazur Leon, Mokrski Lajb, Motylewski Jan, inż. Praszkier Gerszon, Pytlewski Stanisław, Rozen Jonas, Rozenberg Lajb, Seipelt Paweł, Szylak Jakób, inż. Tołłoczko Ludwik, inż. Trojanowski Adam, Ulrych Aleksander, inż. Wilde Herman.

Nieobecność usprawiedliwiło 14 radców: dr. Biederman Bruno, Chari Piotr, Heiman Aleksander, Hertz Michał, Kotkowski Bolesław, Librach Jakób, inż. Płużański Włodzimierz, Roszak Kazimierz, Rozenfeld Abram, Saks Zygmunt, inż. Srzednicki Władysław, Tempelhof Maurycy, Uniszewski Antoni, Weigt Edward.

Nieobecności nie usprawiedliwiło 18 radców: Apanowicz Cyprjan, Bonik Oskar, Chrystman Reinhold, Eisert Emil, Eisner Jakób, Fuks Dawid, Karsch Teodor, Kon Józef, Kon Mikołaj, Koral Ludwik, Lipiński Antoni, Miszczak Adam, Scheibler Karol Wilhelm, Stachlewski-Sobolewski Kazimierz, Wolman Gerszon, Wolski Józef, dr. Wyszewiański Szymon, Zielonka Teofil.

Biuro Izby: radca prawny dr. Felix Henryk, referenci: dr. Berkowicz Henryk, inż. Luciński Stefan, Słupczyński Aleksander, Cunge

Stanisław, Wolski Zygmunt, kierownik biura Wajnert Tadeusz i sekretarz Zdanowicz Jan.

Przy stole prezydjalnym: prezes Geyer, wiceprezesi: Babiacki, Barciński i Fiedler oraz dyrektor Izby inż. Bajer Karol i wicedyrektor dr. Sand Herbert.

Obradom przewodniczył prezes Geyer.

Protokół prowadził sekretarz Zdanowicz.

Porządek dzienny:

1. Przyjęcie protokółu poprzedniego posiedzenia.
2. Zaprzysiężenie rzeczoznawców dla branży zbożowo-mącznej i biegłych księgowych.
3. Sprawozdanie Prezydjum z działalności Izby oraz stanu gospodarczego okręgu za rok 1930.
4. Sprawozdanie Prezydjum z działalności Izby za 4 miesiące roku bieżącego.
5. Wybór wiceprezesa Sekcji Handlowej.
6. Wybór 30 arbitrów do Sądu Polubownego przy Izbie.
7. Wybór korespondentów Izby.
8. Wolne wnioski.

Posiedzenie zagaił przewodniczący, stwierdzając na podstawie listy obecności quorum, uprawnione do powzięcia uchwał w sprawach objętych porządkiem dziennym.

Przed przystąpieniem do porządku dziennego przewodniczący nawiązując do bolesnej straty, jaką Izba poniosła wskutek śmierci wiceprezesa b. p. dr. Józefa Sachsa, we wspomnieniu pozgonnem, poświęconem Zmarłemu, podniósł wielkie zasługi, jakie położył On na polu pracy społeczno-gospodarczej, w szczególności zaś w dziedzinie samorządu gospodarczego, a które stawiają Go w rzędzie obywateli dobrze zasłużonych Ojczyźnie. Zebrani uczcili pamięć Zmarłego przez powstanie.

Pkt. 1. Przystępując do porządku dziennego przewodniczący na zasadzie skierowanego do zebranych zapytania stwierdził, iż do rozesłanego wszystkim radcom protokółu poprzedniego posiedzenia nie zgłoszono żadnej poprawki, wobec czego oświadczył, iż przyjęto go bez zmian.

Pkt. 2. Przechodząc do zaprzysiężenia rzeczoznawców dla branży zbożowo-mącznej i biegłych księgowych, przewodniczący podniósł, iż Prezydjum pragnąc spełnić swój ustawowy obowiązek,

a z drugiej strony zaś przyczynić się do zaspokojenia konkretnych i przez życie gospodarcze podyktowanych potrzeb, zdecydowało ustanowić pierwszą grupę ekspertów dla tych dziedzin, które w pierwszym rzędzie domagają się ich działalności; z tych względów Prezydjum po zasięgnięciu opinji Komisji Mandatowej postanowiło wezwać do zaprzysiężenia w charakterze biegłych księgowych: Jakóba Abramowicza, Cezarjusza Borysławskiego, Włodzimierza Jankielewicza i Maksymiljana Konińskiego, którzy złożyli odpowiedni egzamin przed specjalną komisją izbową, oraz jako rzeczoznawców dla branży zbożowo-mącznej: Hermana Friedländera, Alfonsa Goldę, Antoniego Kullę, Tadeusza Radajewskiego i Tadeusza Siądalskiego.

Zwracając się do kandydatów, przewodniczący dał wyraz nadziei, iż odpowiedzialne swe stanowisko pełnić będą zgodnie z własnem sumieniem oraz z bezstronnością i odpowiedzialnością, jakiej domagać się należy od rzeczoznawców publicznych, powołanych przez Izbę Przemysłowo-Handlową jako reprezentantkę życia gospodarczego.

Zkolei przewodniczący dokonał aktu zaprzysiężenia kandydatów na biegłych księgowych i rzeczoznawców, którzy powtórzyli za nim rotę przysięgi następującej treści: „Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu i Wszechwiedzącemu, że powierzone mi obowiązki biegłego wykonam z całą sumiennością i bezstronnością. Tak mi, Panie Boże, dopomóż.“

Po odebraniu przysięgi przewodniczący wręczył zaprzysiężonym rzeczoznawcom pismo nominacyjne, równocześnie zaś z aktu zaprzysiężenia sporządzono protokóły, podpisane przez Prezesa i Dyrektora Izby oraz zaprzysiężonych.

Pkt. 3. Otwierając dyskusję nad rozesłanem wszystkim radcom sprawozdaniem Prezydjum z działalności Izby oraz stanu gospodarczego okręgu za r. 1930, przewodniczący oddał głos radcy Hertzowi Mieczysławowi.

Na wstępie swego przemówienia radca Hertz Mieczysław podniół, że II sprawozdanie Izby, t. j. za rok 1930 pod względem formy i przejrzystości, ujawnia znaczny postęp w stosunku do sprawozdania, obejmującego pierwszy rok jej działalności. Przechodząc do analizy tego sprawozdania mówca zauważył, że dla uzyskania odpowiedzi na pytanie czy sprawozdanie odpowiada swemu zadaniu należy je rozpatrzyć zarówno pod kątem jego wartości aktualnej jako też stwierdzić w jakiej mierze odpowiada ono wymogom dokumentu o charakterze historycznym, który służyć mógłby za źródło

orjentacyjne dla przyszłych prac nad zagadnieniami gospodarczemi doby bieżącej. Oceniając sprawozdanie z takiego punktu widzenia należy ustalić czy aktualne przesilenie gospodarcze znalazło w niem należyte odzwierciedlenie oraz czy i jakie stanowisko zajęły sfery gospodarcze w odniesieniu do poszczególnych jego przejawów. Odpowiadając na przytoczone pytanie mówca podniósł, iż sytuacja gospodarcza okręgu została przedstawiona z zupełnym objektywizmem jakkolwiek sprawozdawcy, stojąc zbyt blisko zjawisk gospodarczych, mogli mieć pewne trudności w objektywnem ich ujęciu. Z jednej strony sprawozdanie przedstawiło wyczerpujący obraz przesilenia gospodarczego, z drugiej zaś uwypukliło podstawowe postulaty samorządu gospodarczego, które według jego opinji wchodziły w grę jako środki zaradcze. Do charakterystycznych momentów sprawozdania za rok 1930 należy fakt, iż Izba była w tym okresie terenem tarć rozmaitych kierunków gospodarczych, jak np. na tle powołania do życia kartelu przędzalń oraz uregulowania cen na rynku przędzy bawełnianej. Dalszem pytaniem, które nasuwa się w dyskusji nad sprawozdaniem jest zdaniem mówcy kwestja, czy Izba jako instytucja samorządu gospodarczego w ciągu swego dotychczasowego istnienia zdołała odpowiednio wniknąć w stosunki życia gospodarczego i należycie zespolić się z niem. Na pytanie to należy odpowiedzieć twierdząco, nie istnieje bowiem żadne zagadnienie natury gospodarczej, które nie stałoby się przedmiotem zainteresowania a zarazem ustosunkowania się Izby. Jakkolwiek usiłowania Izby niezawsze spotykały się z należytym oddźwiękiem, narazie należy poczytać za dodatni wynik sam fakt, iż samorząd gospodarczy zdecydowanie kroczy po linji obranego programu, a w konsekwencji dąży ponadto do rozszerzenia swoich uprawnień, czemu dał szczególnie dobitny wyraz Kongres Izb we Lwowie. Tendencja ta została w sprawozdaniu należycie podkreślona, a poszczególne przejawy życia gospodarczego zostały tak gruntownie potraktowane, iż samorząd gospodarczy ma dostateczną podstawę do występowania z postulatem o zapewnienie mu w dziedzinie gospodarczej szerszych uprawnień aż do głosu decydującego włącznie. Jakkolwiek sprawozdanie zostało starannie opracowane, to jednak zawiera ono jeszcze pewne luki; m. in. nie został opracowany rozwój ruchu automobilowego, który zaczyna odgrywać w okręgu łódzkim coraz ważniejszą rolę. W konkluzji mówca oświadczył, iż zarówno struktura sprawozdania, jak i wszechstronny sposób jego

opracowania upoważnia do wniosku, iż w zupełności odpowiada ono swemu zadaniu i nadaje mu charakter dokumentu o trwałej wartości.

Na tem dyskusję nad sprawozdaniem zakończono, poczem radca Gliksman zgłosił wniosek o przyjęcie do wiadomości sprawozdania za rok 1930 i wyrażenie Prezydjum, Dyrekcji i personelowi biura Izby podziękowania za pracę w roku sprawozdawczym.

Wniosek ten został przyjęty przez aklamację.

Pkt. 4. Sprawozdanie Prezydjum z działalności Izby za 4 miesiące roku bieżącego, którego egzemplarz został doręczony wszystkim radcom, przyjęto do wiadomości bez dyskusji.

Pkt. 5. Sprawę wyboru wiceprezesa Sekcji Handlowej zreferował wiceprezes Fiedler, który imieniem Sekcji Handlowej zgłosił kandydaturę w osobie radcy Hertza Mieczysława.

Ponieważ nie zgłoszono innych kandydatur, przewodniczący zarządził w sprawie wniosku wiceprezesa Fiedlera głosowanie tajne, powołując do Komisji skrutacyjnej radców: inż. Grossa i Konarzewskiego.

W rezultacie przeprowadzonego głosowania radca Hertz Mieczysław został wybrany wiceprezesem Izby z ramienia Sekcji Handlowej 16-ma głosami przy obecności 18-tu radców Sekcji Handlowej, z których 2-ch radców wstrzymało się od głosowania.

Zaproszony do stołu prezydjalnego wiceprezes Hertz oświadczył, iż wybór przyjmuje, poczem, wyrażając podziękowanie za okazane mu zaufanie oświadczył, iż dołoży wszelkich starań, by wywiązać się z powierzonego mu mandatu.

Pkt. 6. Przechodząc do wyboru arbitrów w skład Sądu Polubownego Izby, przewodniczący zaprosił do Komisji skrutacyjnej radców: dr. Borneta i Krauzego, poczem zakomunikował, iż Prezydjum po zasięgnięciu opinji Komisji Mandatowej zgłasza wniosek o wybór 28-miu następujących kandydatów: dr. Biedermana Brunona, Bibergala Romana, dr. Borneta Juljusza, Chariego Piotra, Cygańskiego Stefana, Endera Karola, Geyera Gustawa, Gluglę Franciszka, Gutmana Stanisława, Hirszberga Leona, Kernbauma Maksa, Kona Adolfa, Konarzewskiego Tadeusza, Krauzego Józefa Wacława, Lachmanowicza Józefa, Markona Kazimierza, Michelisa Bronisława, Monitza Kazimierza, Lewsztajna Juljusza, Rozenblata Adama, Rozentala Pawła, Roszaka Kazimierza, Seipelta Pawła, Szultego Hermana, Szeunerta Artura, Tempelhofa Maurycego, Wendego Jana i Wildego Hermana.

Równocześnie przewodniczący zakomunikował, że dwa pozostałe mandaty zostaną w przyszłości przyznane tym branżom, których reprezentacja w składzie Sądu Arbitrów będzie uzasadniona wymogami życiowemi.

Ponieważ do powyższego wniosku nie zgłoszono żadnych zastrzeżeń, przewodniczący zarządził głosowanie, w wyniku którego komisja skrutacyjna stwierdziła, iż pp. Bibergal Roman, dr. Bornet Juljusz, Chari Piotr, Cygański Stefan, Glugla Franciszek, Hirszberg Leon, Kernbaum Maks, Kon Adolf, Konarzewski Tadeusz, Krauze Józef Wacław, Lachmanowicz Józef, Lewsztajn Juljusz, Rozenblat Adam, Rozental Paweł, Seipelt Paweł, Szulte Herman i Tempelhof Maurycy uzyskali po 35 głosów, pp. dr. Biederman Bruno, Ender Karol, Geyer Gustaw, Gutman Stanisław, Michelis Bronisław, Szeunert Artur, Wende Jan i Wilde Herman — po 34 głosów, p. Roszak Kazimierz — 30 głosów, pp. Markon Kazimierz i Monitz Kazimierz — po 28 głosów; głosowanie odbyło się przy obecności 35 radców.

W rezultacie powyższego głosowania do Sądu Polubownego Izby zostało wybranych w charakterze arbitrów 28 kandydatów, zgłoszonych przez Prezydjum.

Nawiązując do postanowienia regulaminu Sądu Polubownego przewidującego, iż w skład jego wchodzić ma 30 arbitrów, radca Landsberg wystąpił z dezyderatem, ażeby 2 wakujące mandaty zostały przyznane kandydatom z Kalisza i Tomaszowa Maz., przyczem propozycję swą umotywował okolicznością, iż do rozstrzygania sporów wynikłych w tych miejscowościach mogą być bardziej powołani arbitrzy, którzy znają lokalne stosunki.

Przewodniczący zakomunikował, iż przyjmuje dezyderat ten do wiadomości.

Pkt. 7. Przystępując do następnego punktu porządku dziennego, przewodniczący zakomunikował, iż wpłynął do Prezydjum tylko jeden wniosek o mianowanie korespondenta, podpisany przez radcę dr. Borneta i tow., którzy wnoszą o wybór w charakterze korespondenta p. Ernesta Saladin'a z ramienia Związku Przędzalń Wełny Czesankowej.

Na skutek tego oświadczenia radca Gliksman zgłosił wniosek formalny o odesłanie wniosków, dotyczących kandydatów na korespondentów do Komisji Mandatowej celem zaopinjowania.

W związku z wnioskiem radcy Gliksmana przewodniczący udzielił głosu dyrektorowi Izby inż. Bajerowi, który wyjaśnił, że

w myśl § 18 drugiej części statutu Izby wnioski, dotyczące wyborów korespondentów, podpisane co najmniej przez 10-ciu radców, winny być zgłaszane do Prezydjum; wyboru korespondentów dokonywa Zebranie Plenarne w głosowaniu tajnem i z wykluczeniem dyskusji, przyczem uchwała zapada większością oddanych głosów; w danym wypadku wniosek odpowiada wymogom statutu Izby.

Po udzieleniu wyjaśnień przewodniczący zarządził głosowanie tajne nad wnioskiem radcy dr. Borneta i tow., powołując w tym celu do skrutynjum radców: Landsberga i inż. Wildego.

W rezultacie przeprowadzonego głosowania p. Ernest Saladin został wybrany korespondentem Izby 25-ma głosami przy obecności 39 radców, z których 5-ciu głosowało przeciw wnioskowi, a 9-ciu wstrzymało się od głosowania.

Pkt. 8. Wobec niezgłoszenia wolnych wniosków posiedzenie zakończono o godz. 18,30.

Przewodniczący:

(—) Robert Geyer

Protokólant:

(—) Jan Zdanowicz

PROTOKÓŁ

XIII ZWYCZAJNEGO ZEBRANIA PLENARNEGO IZBY PRZEMYSŁOWO-HANDLOWEJ W ŁODZI,

odbytego dnia 15 października 1931 r. o godz. 18-ej

w lokalu Towarzystwa Kredytowego m. Łodzi przy ul. Pomorskiej 21.

Obecnych 50 radców: Babiacki Edward, Barciński Henryk, Bibergal Roman, dr. Biederman Bruno, Chari Piotr, Ejtingon Borys, Fiedler Zygmunt, Frankus Ryszard, Geyer Robert, Gliksman Benjamin, Glugla Franciszek, Halpern Morduch Berko, Hauk Ludwik, Heber Józef, Heiman Aleksander, Hertz Jakób, Hertz Michał, Hertz Mieczysław, Kaliszczyk Stefan, Kon Mikołaj, Konarzewski Tadeusz, Koral Ludwik, Kotkowski Bolesław, Krauze Józef Wacław, Landsberg Władysław, Librach Jakób, Lipiński Adam, Lipman Herman, Luboszyc Grzegorz, Lewsztajn Juljusz, Mazur Leon, Miszczak Adam, Mokrski Lajb, inż. Praszkier Gerszon, Pytlewski Stanisław, Rozenberg Lajb, Roszak Kazimierz, Saks Zygmunt, Scheibler Karol Wilhelm, Seipelt Paweł, Szylak Jakób, Tempelhof Maurycy, inż. Trojanowski Adam, Ulrych Aleksander, Uniszewski Antoni, Weigt Edward, inż. Wilde Herman, Wolman Gerszon, Wolski Józef, Zielonka Teofil.

Nieobecność usprawiedliwiło 12 radców: Apanowicz Cyprjan, Bonik Oskar, dr. Bornet Juljusz, Chrystman Reinhold, Fuks Dawid, inż. Gross Oskar, Motylewski Jan, inż. Płużański Włodzimierz, inż. Srzednicki Władysław, Stachlewski-Sobolewski Kazimierz, inż. Tołłoczko Ludwik, dr. Wyszewiański Szymon.

Nieobecności nie usprawiedliwiło 10 radców: Arlet Robert, Eisert Emil, Eisner Jakób, Ender Karol, inż. Hirszberg Emil, Karsch Teodor, Kon Józef, Lipiński Antoni, Rozen Jonas, Rozenfeld Abram.

Biuro Izby: wicedyrektor dr. Berkowicz Henryk, radca prawny dr. Felix Henryk, referenci: inż. Luciński Stefan, Słupczyński Alek-

sander, Cunge Stanisław, Wolski Zygmunt, kierownik biura Wajnert Tadeusz i sekretarz Zdanowicz Jan.

Przy stole prezydjalnym: prezes Geyer, wiceprezesi: Babiacki, Barciński, Fiedler i Hertz Mieczysław oraz dyrektor Izby inż. Bajer Karol i wicedyrektor dr. Sand Herbert.

Obradom przewodniczył prezes Geyer.

Protokół prowadził sekretarz Zdanowicz.

Porządek dzienny:

1. Przyjęcie protokółu poprzedniego posiedzenia.
2. Sprawozdanie Prezydjum z działalności Izby za okres od 1. V. 1931 r. do 30. IX. 1931 r.
3. Uchwalenie preliminarza budżetowego Izby na rok 1932.
4. Uchwalenie virements w budżecie Izby na rok 1931.
5. Wybór Komisji Rewizyjnej dla sprawdzenia zamknięć rachunkowych za rok 1931.
6. Wybór arbitrów Sądu Polubownego na rok 1932.
7. Rekonstrukcja Komisji Mandatowej.
8. Udzielenie Prezesowi pełnomocnictw, przewidzianych punktem 2, § 26, II-ej części statutu Izby.
9. Uzupełnienie wakującego miejsca w Komisji Podatkowej.
10. Wolne wnioski.

Posiedzenie zagaił przewodniczący, stwierdzając na podstawie listy obecności quorum, uprawnione do powzięcia uchwał w sprawach, objętych porządkiem dziennym.

Pkt. 1. Przechodząc do porządku dziennego, przewodniczący zakomunikował, że Prezydjum zdejmuje z porządku obrad punkt 7, dotyczący rekonstrukcji Komisji Mandatowej, poczem wobec niezgłoszenia do rozesłanego radcom protokółu poprzedniego posiedzenia żadnych poprawek, oświadczył, iż należy go uważać za przyjęty bez zmian.

Pkt. 2. W dyskusji nad sprawozdaniem z działalności Izby za okres od 1 maja do 30 września 1931 r. zabrał głos z ramienia Prezydjum wiceprezes Hertz, który zcharakteryzował stanowisko Prezydjum w sprawach, które dla życia gospodarczego okręgu mają znaczenie zasadnicze.

W pierwszym rzędzie mówca poruszył sprawę projektu ustawy o przymusowem zrzeszeniu bawełnianych przedsiębiorstw przędzalniczych, zaznaczając, iż Prezydjum dołożyło wszystkich możliwych

starań, by kartel powstał na zasadzie dobrowolnego porozumienia sfer zainteresowanych, a zatem bez ingerencji czynników rządowych. Licząc się z koniecznością uzdrowienia stosunków w podstawowej gałęzi przemysłu włókienniczego, jaką jest przędzalnictwo bawełniane, Izba już w grudniu 1930 r. powołała do życia specjalną Podkomisję celem opracowania prawno-technicznych warunków dla handlu przędzą na podstawie norm (usance'ów), praktykowanych w tej mierze zagranicą.

Przechodząc do zagadnień surowcowych, mówca poruszył projekt wprowadzenia cła na surową bawełnę tytułem rekompensaty za zniesienie podatku przemysłowego we wszystkich fazach przemysłu i handlu bawełnianego, podnosząc, iż myśl ta zyskała szczególnie na aktualności w toku dyskusji nad przymusową kartelizacją. Niezależnie od powyższego ideę wprowadzenia ceł na bawełnę podjęły — wychodząc z zupełnie odmiennych założeń — koła zainteresowane w podniesieniu kultury lnu przez rozbudowę w Polsce przemysłu lnianego w drodze nałożenia ceł protekcyjnych na surowce włókniste. Izba przeciwstawiła się tej koncepcji w formie kategorycznej, dowodząc m. in., że nałożenie cła na ten podstawowy surowiec pociągnęłoby za sobą katastrofalne komplikacje w przemyśle bawełnianym, a ponadto mogłoby również stać się przyczyną konfliktów celnych na terenie międzynarodowym.

Zkolei mówca podniósł, iż stojąc z jednej strony na straży interesów gospodarczych okręgu przez przeciwdziałanie szkodliwym zamierzeniom, Izba rozwinęła równocześnie inicjatywę w kierunku zagwarantowania mu lepszych warunków rozwoju i w tym celu wysunęła na czoło swoich zadań popieranie eksportu. Powołując się w tem miejscu na pracę Tenenbauma, według którego w bilansie b. Królestwa Kongresowego istniały tylko dwie ważniejsze pozycje aktywne, a mianowicie eksport wyrobów włókienniczych i sumy przekazywane do kraju przez emigrację, mówca oświadczył, iż zamierzenia Izby zdążają w tym kierunku, by przemysłowi włókienniczemu przywrócić w bilansie handlowym państwa należną mu rolę. Daleko idące przeobrażenia, jakie w ostatnich latach zaszły w strukturze polskiego eksportu włókienniczego, wysunęły na pierwszy plan prac Izby w dziedzinie eksportu problem wywozu gotowej odzieży. Działalność Izby w tym kierunku datuje się od roku 1929, a najwymowniejszym jej świadectwem jest statystyka, która wykazuje, iż jesienią roku 1931 miesięczny eksport konfekcji wzrósł wielokrotnie w porównaniu

z eksportem tego artykułu za cały rok 1929. Uwzględniając gospodarcze znaczenie tego eksportu, mówca zauważył, iż 25% wartości konfekcji stanowi produkt pracy robotniczej bezpośredniej, a więc niezależnie od wartości robocizny zawartej w poprzednich fazach. Tempo rozwoju omawianego eksportu spowodowało, iż do tej gałęzi wywozu zaczęły się garnąć elementy niefachowe, mogące oddziałać destrukcyjnie na rynki zbytu. Z tych względów Izba, pragnąc przeciwdziałać nielojalnej konkurencji odnośnych czynników, podjęła akcję w kierunku ujęcia eksportu konfekcji w formy reglamentacyjne w ramach działalności Izb Przemysłowo-Handlowych.

W związku z pracą nad zaopinjowaniem projektu nowej taryfy celnej Izba dołożyła starań, by w szczególności w dziale włókienniczym z jednej strony zagwarantować temu przemysłowi należytą ochronę, z drugiej zaś wykluczyć kolizję interesów poszczególnych grup przemysłowych.

Z pośród prac, stanowiących program działalności Izby na najbliższą przyszłość, mówca wymienił kwestję chałupnictwa, które wymaga gruntownego i metodycznego wyświetlenia warunków, w jakich odbywa się jego rozwój.

Ze spraw podatkowych mówca ograniczył się tylko do kwestji zryczałtowania podatku obrotowego, przypadającego od drobnych płatników, podnosząc, iż pomyślne rozwiązanie tego zagadnienia będzie jednym ze środków, prowadzących do unormowania stosunków w mniejszych przedsiębiorstwach.

Reasumując mówca oświadczył, iż działalność Izby w okresie sprawozdawczym szła po linji wymogów życia gospodarczego, przyczyna zaś, iż prace te nie dały bardziej pozytywnych wyników, leży poza sferą działalności samorządu gospodarczego. Równocześnie mówca, nawiązując do praw i obowiązków Izby, podniósł, iż nawet te uprawnienia, które zostały izbom zagwarantowane odnośnem rozporządzeniem Prezydenta R. P., a które stanowią naczelne zadanie izb, nie zawsze są respektowane. Zdaniem mówcy bowiem niektóre ustawy o charakterze gospodarczym dochodzą do skutku bez zasięgania opinji Izb Przemysłowo-Handlowych względnie nadesłane w ostatniej chwili projekty ustaw są opinjowane w takiem tempie, które wyklucza możliwość gruntownego ich rozpatrzenia. Podkreśliwszy ten anormalny stan rzeczy, mówca wyraził pogląd, iż jedyną lojalną metodą prowadzącą do skutecznej obrony uprawnień Izb Przemysłowo-Handlowych, co jest nietylko ich prawem, ale

i obowiązkiem, jest wytężona i solidarna praca, która zdolną byłaby wpoić w społeczeństwo przeświadczenie, iż w myśl intencji ustawodawcy do opinjowania projektów ustaw, dotyczących życia gospodarczego, powołane są Izby Przemysłowo-Handlowe.

W konkluzji swego przemówienia mówca, zwracając uwagę na fakt, iż mimo krytycznego położenia, biuro Izby podjęło swą pracę we własnym gmachu, podniósł, iż moment ten należy poczytać jako dowód wiary tut. sfer gospodarczych w poprawę stosunków ekonomicznych i w dalszy pomyślny rozwój samorządu gospodarczego.

Zkolei zabrał głos radca Chari, który wyraził pogląd, iż jedynym momentem warunkującym autorytet Izby nazewnątrz jest solidarna współpraca przemysłu i handlu w łonie Izby. Równocześnie mówca, powołując się na fakt, iż konferencja zwołana celem uzgodnienia rozbieżności interesów na tle handlu detalicznego, uprawianego przez przedsiębiorstwa przemysłowe, nie doszła do skutku z racji niestawienia się przedstawicieli przemysłu, zwrócił się do Prezydjum z apelem o zwołanie ponownej w tym celu konferencji.

W związku z przemówieniem radcy Chariego, przewodniczący oświadczył, iż wniosek jego przyjmuje do wiadomości.

Nawiązując do sprawozdania Prezydjum z działalności Izby w zakresie podatkowym a w szczególności w odniesieniu do kwestji reformy podatku obrotowego, radca Roszak i tow. zgłosili wniosek treści następującej: „Do Sejmu wniesiony został przez Rząd cały szereg projektów podatkowych. Wiemy, że Rząd zmuszony był do tego kroku koniecznością, gdyż równowaga budżetowa jest jednym z najważniejszych postulatów naszego życia państwowego. Z tego powody sfery gospodarcze mimo swego krytycznego położenia, w którem się znajdują, godzą się z nowem zamierzonem obciążeniem.

W związku z tem Izba Przemysłowo-Handlowa w Łodzi jeszcze raz podkreśla konieczność zreformowania podatku przemysłowego od obrotu, o którego szkodliwości już dzisiaj wszyscy są przekonani.

Zwracamy się do Rządu i przedstawicieli obu Izb o przeprowadzenie tej koniecznej reformy, przyczem jesteśmy przekonani, że każda celowa reforma podatku przemysłowego od obrotu, wzmacniając płatnika, nie uszczupli wpływów skarbowych". Wniosek powyższy został przyjęty jednomyślną uchwałą. Na tem dyskusję nad sprawozdaniem wyczerpano, przyjmując je do wiadomości.

Pkt. 3. Budżet Izby na rok 1932 według przedłożonego radcom preliminarza zreferował dyrektor Izby inż. Bajer, komunikując,

że preliminarz ten nie różni się zasadniczo od budżetu na rok 1931, jakkolwiek po dokładnem przestudjowaniu jego i wniknięciu w poszczególne pozycje dadzą się zauważyć istotne różnice. Na różnice te złożyły się następujące czynniki: zmiana siedziby biura Izby, konieczność przeprowadzenia oszczędności na rzecz inwentarza w nowym gmachu oraz kwestja wyborów radców Izby w r. 1932. W związku z tą ostatnią sprawą Prezydjum w ostatniej chwili zdecydowało się wstawić do preliminarza po stronie wydatków w dziale VIII, pozycji „Koszty wyborów" zł. 15.000.— w drodze równoczesnego obniżenia pozycji 3, § 1, działu I „Konsultanci" do sumy zł. 10.000.— oraz pozycji 5, § 2, działu II „Inwentarz" do sumy zł. 40.000.—

Przechodząc zkolei do charakterystyki poszczególnych pozycyj preliminarza, dyrektor Izby oświadczył, iż zasadnicza różnica w porównaniu z budżetem na r. 1931 leży w sumie globalnej, co pozostaje w ścisłym związku z ogólną konjunkturą gospodarczą okręgu, a w szczególności z wynikiem tegorocznych wpływów z dodatku do ceny świadectw przemysłowych na rzecz Izby. Ponieważ ogólnie biorąc dochody Izby na rok 1931 nie osiągnęły wysokości preliminarza, a wątpliwem byłoby przypuszczać, że rok przyszły będzie pod tym względem pomyślniejszy, Prezydjum, mając na uwadze realność budżetu, zdecydowało się przeprowadzić konieczną kompresję poszczególnych normalnych pozycyj rozchodowych w budżecie Izby na r. 1932.

Decydującym zatem momentem dla obniżenia strony dochodowej był rezultat wpływów za r. 1931, podczas gdy redukcja niektórych normalnych pozycyj strony rozchodowej została przeprowadzona w pierwszym rzędzie dla utrzymania równowagi budżetowej, a ponadto ze względu na konieczność pozyskania oszczędności dla uzupełnienia inwentarza w nowym gmachu łącznie z umeblowaniem sali zebrań plenarnych. Równocześnie referent podkreślił, iż niedobór pod tym względem powstał wskutek niewykorzystania w całej pełni uchwały zebrania plenarnego, upoważniającej Prezydjum do zaciągnięcia pożyczki w wysokości zł. 400.000.—, zaciągnięte bowiem z tego tytułu zobowiązanie wynosi tylko sumę zł. 300.000.—

Reasumując, dyrektor Izby oświadczył, iż Prezydjum w gospodarce finansowej Izby kierowało się tendencją uzyskania maksymalnych oszczędności i zaciągania minimalnych zobowiązań, ciążących na finansach Izby przez szereg lat.

Przedstawiwszy preliminarz budżetu Izby na rok 1932 w zaznaczonej wyżej formie, dyrektor Izby zwrócił się do plenum z prośbą o jego uchwalenie w myśl przedłożenia Prezydjum.

W dyskusji nad preliminarzem zabrał głos radca Koral, który — prosząc o wyjaśnienie czy nie możnaby zrównoważyć wpływami deficytowej pozycji „Opłaty od zaświadczeń dotyczących zwolnienia od cła wywozowego jaj“ — zgłosił równocześnie wniosek o podwyższenie pozycji „Udział w utrzymaniu szkół handlowych i przemysłowych“ o kwotę zł. 3.000.— Wniosek ów mówca umotywował krytycznem położeniem szkół zawodowych, które pomimo zredukowania poborów nauczycielskich nie mogą podołać wydatkom zwłaszcza, iż czesne nie wpływa w przewidywanej wysokości.

W odpowiedzi na zapytanie radcy Korala dyrektor Izby, wyjaśniając kwestję deficytu poruszonej pozycji, oświadczył, iż sprawa reglamentacji produktów rolnych i hodowlanych została Izbom poruczona przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu, wskutek czego Izba pełni odnośne funkcje w zleconym zakresie; zrównoważenie tej pozycji nie jest możliwe z tej racji, że stawki opłat z tytułu kontroli uskutecznianej przez Izbę zostały unormowane przez Ministerstwo.

W odniesieniu do wniosku radcy Korala dyrektor Izby udzielił wyjaśnienia, iż Prezydjum, decydując redukcję pozycji „Udział w utrzymaniu szkół handlowych i przemysłowych“, równocześnie postanowiło, iż w odpowiedniej chwili wystąpi z wnioskiem o zasilenie tej pozycji sumą zł. 5.000.— z oszczędności budżetowych r. 1931.

Zkolei dyrektor Izby, odpowiadając na zapytanie radcy Bibergala w przedmiocie kadencji radców, wyjaśnił, że w myśl ordynacji wyborczej kadencja radców trwa 6 lat, jednakże po 3-ch latach połowa radców ustępuje. Ponieważ według obowiązującego rozporządzenia Prezydenta R. P. o izbach przemysłowo-handlowych, w r. 1932 upłynęłaby kadencja pierwszej połowy radców, Związek Izb Przemysłowo-Handlowych złożył Ministerstwu Przemysłu i Handlu wniosek o przedłużenie tej kadencji na okres 5-ciu lat z tem, iż po tym terminie ustępowaliby wszyscy radcowie równocześnie. W trakcie układania preliminarza istniało prawdopodobieństwo, iż wniosek Izb zostanie wzięty pod obrady Sejmu w czasie jesiennej jego sesji, jednakże bezpośrednio po wręczeniu preliminarza radcom, Ministerstwo Przemysłu i Handlu zaleciło Izbie wstawić do budżetu Izby

na r. 1932 pozycję „Koszty wyborów“. Tem się tłumaczy, iż Prezydjum dopiero w ostatniej chwili uwzględniło w preliminarzu na rok 1932 fundusz na rzecz wyborów, który w razie znowelizowania odnośnego rozporządzenia w myśl wniosku Związku Izb zostanie przeniesiony na inne pozycje według uznania Zebrania Plenarnego.

Po wyczerpaniu dyskusji przewodniczący zarządził głosowanie, w wyniku którego preliminarz budżetowy Izby na r. 1932, zamykający się w dochodach i wydatkach sumą zł. 525.000.—, został jednomyślnie w myśl przedłożenia Prezydjum uchwalony.

Pkt. 4. Wniosek Prezydjum o uchwalenie virement na dział VII, poz. 2 „Kapitalny remont gmachu“ z przewidywanych nadwyżek innych działów budżetu za rok 1931 umotywował dyrektor Izby, oświadczając, że fundusze przeznaczone na przebudowę własnego gmachu są niewystarczające z powodu zaciągnięcia pożyczki w kwocie zł. 300.000.—, a zatem o zł. 100.000.— niższej od sumy, na jaką opiewało upoważnienie Zebrania Plenarnego. Z tych względów Prezydjum proponuje przelać na pozycję „Kapitalny remont gmachu“ sumę zł. 55.000.—, która wynika z przewidywanych nadwyżek: działu I, par. 1, poz. 1 „Płace. Urzędnicy“ zł. 16.000.—, tego samego działu i paragrafu, pozycji 3 „Konsultanci i t. p.“ zł. 5.000.—, działu III, par. 2, poz. 4 „Zasiłki na popieranie przemysłu i handlu“ zł. 10.000.—, działu VI, par. 2 „Koszty podróży urzędników Izby“ zł. 10.000.— oraz par. 4 i 5 tegoż działu „Spłata długów i odsetki“ zł. 14.000.—

Zkolei dyrektor Izby przedstawił wniosek Prezydjum o uchwalenie virement na dział V, par. 2 „Wydawanie zaświadczeń, dotyczących zwolnienia od cła wywozowego jaj“, wyjaśniając, że prace związane ze standaryzacją jaj są z natury rzeczy deficytowe, a ponadto w roku 1931 wobec wyjątkowo niepomyślnej konjunktury dla eksportu jajczarskiego pozycja odnośna wykazała po stronie dochodowej jeszcze większy niedobór. Z tych względów Prezydjum proponuje przelać na przytoczoną na wstępie pozycję sumę zł. 1.600.— z działu VI, par. 2 „Koszty podróży urzędników“.

Wreszcie dyrektor Izby umotywował wniosek Prezydjum o virement na dział II, par. 2, poz. 5 „Inwentarz (kupno-naprawa)“, komunikując, iż w związku z umeblowaniem własnego gmachu, a zatem biur i sal konferencyjnych oraz koniecznością udzielenia zaliczki na poczet umeblowania sali zebrań plenarnych Izby, Prezydjum proponuje przelać na wspomnianą powyżej pozycję sumę zł. 5.000.—

z działu III, par. 2, poz. 1 „Udział w utrzymaniu szkół handlowych i przemysłowych".

Po tych wyjaśnieniach przewodniczący zarządził głosowanie, w wyniku którego stwierdził, iż przedstawione virements w budżecie Izby na rok 1931 zostały jednomyślnie uchwalone w myśl powyższych trzech wniosków Prezydjum.

Pkt. 5. Sprawę wyboru Komisji Rewizyjnej dla sprawdzenia zamknięć rachunkowych Izby za rok 1931 zreferował wiceprezes Fiedler, który oświadczył, że Prezydjum, kierując się intencją nieprzeciążania członków Komisji Rewizyjnej pracą z tym mandatem związaną, proponuje odnowić skład Komisji Rewizyjnej z tem jednak, iż fachowi członkowie dotychczasowej Komisji powinni wejść nadal w jej skład. W związku z tem Prezydjum wnosi o powołanie do Komisji Rewizyjnej radców: inż. Grossa Oskara, Konarzewskiego Tadeusza, Korala Ludwika, Landsberga Władysława i Tempelhofa Maurycego.

W rezultacie zarządzonego głosowania została wybrana Komisja Rewizyjna w proponowanym przez Prezydjum składzie uchwałą jednogłośną.

Pkt. 6. Sprawę wyboru arbitrów Sądu Polubownego na rok 1932 zreferował wiceprezes Barciński, który zakomunikował, iż powołany do życia na ostatniem posiedzeniu plenarnem Sąd Polubowny ukonstytuował się w składzie: adw. Cygański Stefan — przewodniczący oraz radca Konarzewski Tadeusz i dr. Hirszberg Leon — zastępcy przewodniczącego. Ponieważ w myśl regulaminu Sądu Arbitrów kadencja jego członków trwa jeden rok kalendarzowy, Prezydjum zgłasza wniosek o wybór członków Sądu Polubownego w dotychczasowym składzie i liczbie na rok kalendarzowy 1932, przyczem Prezydjum proponuje cztery nieobsadzone mandaty pozostawić nadal jako wakujące.

W związku z tym wnioskiem radca Landsberg, powołując się na swój dezyderat wyrażony na ostatniem plenarnem posiedzeniu w przedmiocie przyznania dwuch mandatów dla Kalisza i Tomaszowa Mazowieckiego, zgłosił wniosek o postawienie tej sprawy na porządku dziennym następnego zebrania.

Przewodniczący zakomunikował, iż wniosek radcy Landsberga przyjmuje do wiadomości. W zarządzonem przez przewodniczącego głosowaniu wniosek Prezydjum o wybór Sądu Arbitrów na rok 1932 w dotychczasowym składzie uzyskał jednomyślną aprobatę.

Pkt. 7. Sprawa rekonstrukcji Komisji Mandatowej została zdjęta z porządku dziennego.

Pkt. 8. Sprawę udzielenia Prezesowi Izby pełnomocnictwa do powoływania Komisyj niestałych zreferował wiceprezes Babiacki, który powołując się na piętrzący się przed Izbą ciężar coraz to nowych zadań, do rozwiązywania których Izba została powołana, wyraził pogląd, że aktualne tempo rozwoju wypadków w dziedzinie gospodarczej wymaga od Izby częstokroć szybkiej decyzji. Ponieważ nie każde zagadnienie, wymagające ustosunkowania się Izby, da się wtłoczyć w zakres działalności istniejących Komisyj stałych, a zebrania plenarne odbywają się w większych odstępach czasu, Prezydjum zdecydowało się wystąpić z wnioskiem o udzielenie Prezesowi Izby w myśl pkt. 2, par. 26, II części statutu Izby pełnomocnictwa do powoływania Komisyj niestałych, ustalania ich składu, zakresu i terminu działania stosownie do potrzeb Izby i jego uznania.

W głosowaniu wniosek powyższy został jednomyślnie uchwalony.

Pkt. 9. Sprawę obsadzenia miejsca, wakującego w Komisji Podatkowej, przedstawił wiceprezes Fiedler, który oświadczył, że po złożeniu mandatu przez b. radcę Bergera reprezentacja interesów drobnego kupiectwa w łonie Komisji Podatkowej została uszczuplona. Ponieważ wakans ten nie został dotychczas obsadzony, Prezydjum wnosi o powołanie do Komisji Podatkowej radcy Hebera Józefa z Kalisza.

Za wnioskiem tym plenum wypowiedziało się jednomyślnie.

Pkt. 10. Wreszcie przewodniczący odczytał wniosek Stowarzyszenia Właścicieli Składów Aptecznych Woj. Łódzkiego o przyznanie tej organizacji mandatu korespondenta, poczem zakomunikował, iż wniosek ten stosownie do regulaminu zebrań plenarnych znajdzie się na porządku dziennym następnego posiedzenia.

Na tem posiedzenie zakończono o godz. 19 minut 40.

Przewodniczący:

(—) Robert Geyer

Protokólant:

(—) Jan Zdanowicz

Załącznik do Protokółu
XIII Zwycz. Zebrania Plen. Izby.

Preliminarz budżetowy Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi na 1932 rok.

DOCHODY

Dział	Paragraf	Pozycja	PRZEDMIOT	ZŁOTYCH w/g pozycyj	w/g §§	w/g działów
I			WŁASNE DOCHODY IZBY			
			Dochody zwyczajne			45.000.—
	1		Dochody z opłat		25.000.—	
		1	Opłaty od świadectw pochodzenia towarów	5.000.—		
		2	Opłaty od zaświadczeń paszportow.	3.500.—		
		3	Opłaty od podań o import towarów reglamentowanych	10.000.—		
		4	Opłaty od zaświadczeń dotyczących zwrotu cła przy wywozie masła .	—		
		5	Opłaty od zaświadczeń dotyczących zwolnienia od cła wywozowego masła	—		
		6	Opłaty od zaświadczeń dotyczących zwolnienia od cła wywozowego jaj	6.000.—		
		7	Opłaty od zaświadczeń dotyczących zwrotu cła przy wywozie lnu . .	—		
		8	Opłaty od zaświadczeń dotyczących zwolnienia od cła wywozowego szczeciny, włosia i sierści . . .	—		
		9	Opłaty od zaświadczeń dotyczących zwolnienia od cła wywozowego pierza i puchu	—		
		10	Opłaty inne	500.—		
	2		Dochód z nieruchomości			
		1	Czynsz	—		
		2	Wpływy dodatkowe	—		
	3		Dochód z wydawnictw		—	
	4		Dochód z agend specjalnych Izby .		10.000.—	
		1	Biuro kolejowe	10.000.—		
		2	Biuro celne			
		3	. . . .	—		
	5		Odsetki od lokowanej gotowizny .		10.000.—	
			Dochody nadzwyczajne			
	6		Przelew z funduszu rezerwowego .		—	
	7		Pożyczka		—	
	8		Sprzedaż nieruchomości		—	
II			DODATEK DO CENY ŚWIADECTW PRZEMYSŁOWYCH			480.000.—
			Razem . . .			525.000.—

WYDATKI

Dział	Paragraf	Pozycja	PRZEDMIOT	ZŁOTYCH w/g pozycyj	w/g §§	w/g działów
I			WYDATKI ZWYCZAJNE			
			Wydatki osobowe			267.600.—
	1		Płace		213.600.—	
		1	Urzędnicy (ustaleni i nieustaleni) .	171.600.—		
		2	Dietarjusze	12.000.—		
		3	Konsultanci i t. p.	10.000.—		
		4	Woźni i gońcy (z dodatkiem na umundurowanie)	20.000.—		
	2		Ubezpieczenia		34.000.—	
		1	Kasa Chorych	6.400.—		
		2	Inne ubezpieczenia	7.600.—		
		3	Wpłata do funduszu emerytalnego Izby	20.000.—		
	3		Remuneracje i zapomogi		20.000.—	
II			Wydatki rzeczowe			98.400.—
	1		Lokal		400.—	
		1	Czynsz za lokal biurowy i wynajem sali	400.—		
		2	Światło, opał, utrzymanie porządku .	—		
		3	Remont	—		
		4	Podatek	—		
	1a		Nieruchomość		23.000.—	
		1	Utrzymanie porządku, opał, woda i t.p.	10.000.—		
		2	Światło, utrzymanie porządku w lokalu	5.000.—		
		3	Remont gmachu, lokalu, instalacje .	5.000.—		
		4	Ubezpieczenie i podatki	3.000.—		
	2		Wydatki biurowe		75.000.—	
		1	Materjały piśmienne	5.000.—		
		2	Druki i ogłoszenia	3.000.—		
		3	Porto i opłaty telegraficzne . . .	3.000.—		
		4	Opłaty telefoniczne	5.000.—		
		5	Inwentarz (kupno, naprawa) . . .	40.000.—		
		6	Czasopisma, książki, mapy	10.000.—		
		7	Drobne wydatki	3.000.—		
	3		Środki lokomocji			
			Utrzymanie samochodu	6.000.—		
			Do przeniesienia . . .			366.000.—

WYDATKI

Dział	Paragraf	Pozycja	PRZEDMIOT	ZŁOTYCH w/g pozycyj	w/g §§	w/g działów
			Z przeniesienia . . .			366.000.—
III			Wydawnictwa, subwencje, składki			44.000.—
	1		Wydawnictwa		7.000.—	
	2		Subwencje		32.000.—	
		1	Udział w utrzymaniu szkół handl. i przemysłowych	15.000.—		
		2	Zapomogi i stypendja dla uczniów szkół handlowych i przemysł. .	4.000.—		
		3	Zasiłki na prace naukowe, nagrody konkursowe, podróże naukowe .	3.000.—		
		4	Zasiłki na popieranie rozwoju przemysłu i handlu (instytuty, wystawy i t. p.)	10.000.—		
	3		Składki członkowskie Izby		5.000.—	
IV			Agendy specjalne Izby			10.000.—
	1		Biura, instytuty, pokazy		10.000.—	
		1	Biuro kolejowe	10.000.—		
		2	. . . .	—		
	2		Ekspozytura Izby		—	
V			Wydatki, wynikające z niżej wymienionych czynności zleconych			9.500.—
	1		Wydawanie zaświadczeń dotyczących zwolnienia od cła wywozowego masła		—	
	2		Wydawanie zaświadczeń dotyczących zwolnienia od cła wywozowego jaj		9.500.—	
	3		Wydawanie zaświadczeń dotyczących zwrotu cła przy wywozie lnu . .		—	
	4		Wydawanie zaświadczeń dotyczących zwolnienia od cła wywozowego pierza i puchu		—	
			Do przeniesienia . . .			429.500.—

WYDATKI

Dział	Paragraf	Pozycja	PRZEDMIOT	ZŁOTYCH w/g pozycyj	w/g §§	w/g działów
			Z przeniesienia . . .			429.500.—
VI			Wydatki różne			80.500.—
	1		Koszty reprezentacji		15.000.—	
	2		Koszty podróży urzędników Izby .		20.000.—	
	3		Zwrot poniesionych kosztów członkom Izby		3.000.—	
	4		Spłata długów		10.300.—	
	5		Odsetki		27.600.—	
	6		Pokrycie deficytu funduszu emeryt.		—	
	7		Wydatki nieprzewidziane		4.600.—	
			WYDATKI NADZWYCZAJNE			
VII			Budowle			—
		1	Budowa gmachu, kupno nieruchomości	—		
		2	Kapitalny remont gmachu	—		
VIII			Koszty wyborów			15.000.—
			Razem . . .			525.000.—

CZĘŚĆ II

SPRAWOZDANIE

z działalności Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi w roku 1931.

A. CZĘŚĆ OGÓLNA.

1. Prezydjum.

W okresie sprawozdawczym Prezydjum odbyło 24 posiedzenia, zwołane dla rozpatrzenia spraw bieżących, statutowo zastrzeżonych jego właściwości.

W pierwszym kwartale roku sprawozdawczego Prezydjum zajęło się przedewszystkiem ustaleniem treści sprawozdania o stanie gospodarczym okręgu i działalności Izby w r. 1930.

W zakresie opinjodawczym Prezydjum po zapoznaniu się z wnioskami właściwych Komisyj wypowiedziało się w szeregu spraw, nadesłanych Izbie celem oświadczenia się przez władze centralne wzgl. lokalne. W pracach opinjodawczych Prezydjum kierowało się intencją popierania wszelkich poczynań, mogących dodatnio wpłynąć na kształtowanie się warunków życia gospodarczego, oraz przeciwstawiania się tym zamierzeniom, których realizacja mogłaby pogorszyć stosunki istniejące. Z poważniejszych spraw, które w okresie sprawozdawczym stanowiły przedmiot szczególnego zainteresowania Prezydjum, należy wymienić m. in. projekt ustawy o przymusowem zrzeszeniu przedsiębiorstw, produkujących przędzę bawełnianą, projekt nowej taryfy celnej, sprawę zryczałtowania podatku przemysłowego w odniesieniu do włókiennictwa oraz kwestję obniżenia cen na artykuły przemysłowe. Ponieważ pomyślne rozwiązanie wspomnianych zagadnień warunkowało w wysokiej mierze odporniejsze przetrwanie nadal przeciągającego się kryzysu, Prezydjum specjalną uwagę poświęcało pracom Izby, zmierzającym do sprecyzowania stanowiska okręgu w poruszonych kwestjach.

Projektowi ustawy o przymusowej kartelizacji Prezydjum poświęciło szczególnie baczną uwagę i dołożyło wszelkich możliwych starań, by doprowadzić do powstania kartelu w drodze dobrowolnego porozumienia umownego zainteresowanych przedsiębiorstw, co

wykluczyć mogło konieczność uregulowania tego zagadnienia w drodze przymusowej ingerencji czynników rządowych. W tym celu Prezydjum zainicjowało szereg konferencyj. W łączności z tą równie usilną jak i uciążliwą akcją medjacyjną, omówioną szerzej w części szczegółowej sprawozdania, udało się doprowadzić do powstania zrzeszenia producentów przędzy bawełnianej, obejmującego niemal 100% wrzecion. Stwierdzić wypada, iż powstanie kartelu odbyło się — obok wydatnej pomocy Prezesa Izby warszawskiej p. C. Klarnera, któremu p. Minister Przemysłu i Handlu poruczył mandat medjatora, — przy bezpośrednim współudziale Izby.

W związku z pracami w przedmiocie projektu nowej taryfy celnej członkowie Prezydjum brali czynny udział w obradach specjalnie w tym celu wyłonionych podkomisyj, ponadto zaś na zjazdy Związku Izb, poświęcone wyłącznie temu zagadnieniu, Prezydjum delegowało rzeczoznawców, reprezentujących pięć zasadniczych grup przemysłu włókienniczego. Myślą przewodnią Prezydjum w pracach nad zaopinjowaniem przytoczonego projektu była dążność, by w szczególności w dziale włókienniczym zapewnić krajowemu przemysłowi dostateczną ochronę, a równocześnie wykluczyć kolizję interesów poszczególnych grup przemysłu włókienniczego.

W związku z projektem scalenia w odniesieniu do włókiennictwa podatku przemysłowego Prezydjum, uważając, iż podatek obrotowy w swojej obecnej formie pociąga za sobą szereg następstw dezorganizujących produkcję i obrót, poświęciło temu zagadnieniu szczególną uwagę i dlatego wydatnie brało udział w pracach nad ustaleniem zasad tej decydujące znaczenie dla okręgu posiadać mogącej reformy. W tym celu Prezydjum obok udziału w konferencjach na terenie Ministerstwa Skarbu zainicjowało szereg konferencyj w Izbie przy udziale zainteresowanych grup przemysłowych Łodzi, ponadto zaś czynnie uczestniczyło w 2-ch międzyizbowych zjazdach, zwołanych w tejże sprawie na terenie Izby łódzkiej. W wyniku dochodzeń i narad Prezydjum zdecydowało, iż Izba łódzka jako referentka sprawy stanowczo wypowiedziała się za omawianą reformą, zastrzegając atoli, że ocena kwestji, w jakiej mierze będzie ona naprawdę celowa, możliwą będzie dopiero po dokładnem ustaleniu podstawowych zasad, stanowiących o jej realizacji.

W związku z akcją rządową, zmierzającą do obniżenia cen na artykuły przemysłowe Prezydjum stanęło na gruncie opinji, iż akcja ta nie może dotyczyć produkcji włókienniczej okręgu łódzkiego.

W rezultacie podjętych przez Prezydjum w tej mierze zabiegów p. Minister Przemysłu i Handlu, podzielając słuszność zgłoszonych zastrzeżeń, w drodze oficjalnej enuncjacji wyłączył z pod omawianej akcji przemysł włókienniczy.

Stojąc na stanowisku wolności celnej w odniesieniu do surowców produkcyjnych, Prezydjum przeciwstawiło się projektowi wprowadzenia fiskalnego cła na surową bawełnę, gdy zaś sfery rolnicze zaczęły forsować projekt rozbudowy krajowego przemysłu lnianego w drodze nałożenia ceł protekcyjnych na podstawowy surowiec włóknisty — bawełnę, Prezydjum uznało konieczność kategorycznego przeciwstawienia się owej koncepcji. W tym celu Izba złożyła szczegółowy memorjał Prezydjum Rady Ministrów, a ponadto opublikowała własnym nakładem specjalną rozprawę*, mającą za zadanie w objektywny sposób oświetlić nierealność podobnej koncepcji.

* * *

Niezależnie od działalności o charakterze opinjodawczym Prezydjum, mając na uwadze ciężkie położenie okręgu, rozwinęło własną inicjatywę w kierunku częściowego bodaj złagodzenia ostrza i ujemnych skutków przewlekłego kryzysu. Zważywszy, iż jednym z czynników, potęgujących przesilenie gospodarcze jest ciężar świadczeń publicznych, Prezydjum zadecydowało o wystąpieniu Izby pod adresem p. Ministra Skarbu z memorjałem, wskazującym na konieczność obniżenia wpływów podatkowych, preliminowanych w budżecie Państwa na rok 1931. Ponadto na zasadzie uchwały Prezydjum specjalna delegacja z prezesem Izby na czele interwenjowała na terenie Ministerstwa Skarbu w sprawach podatkowych.

Poświęcając systematyczną uwagę również gospodarce komunalnej w jej dziedzinach, dotyczących spraw gospodarczych, Prezydjum desygnowało p. Maksa Kernbauma w charakterze delegata Izby do Komisji, powołanej do życia celem rozpatrzenia zarzutów, zgłoszonych w przedmiocie projektu regulacji i zabudowy m. Łodzi. Doceniając znaczenie należytego rozwiązania omawianego zagadnienia i uważając, iż projekt opracowany przez Magistrat m. Łodzi koliduje z żywotnemi interesami gospodarczemi miasta, Prezydjum zainicjowało powołanie specjalnego Komitetu, składającego się z przedstawicieli zainteresowanych sfer gospodarczo-społecznych; zadaniem owego Komitetu, o charakterze czynnika autonomicznego, miało być rozpatrzenie całokształtu spraw, dotyczących właściwego unormowania powyższego zagadnienia.

---

* Prof. dr. Adam Heydel: „Len czy bawełna“ Łódź 1931.

Biorąc udział w poszczególnych zjazdach Związku Izb Przemysłowo-Handlowych, Prezydjum sprecyzowało stanowisko Izby łódzkiej, omówione w części szczegółowej, we wszystkich kwestjach, stanowiących przedmiot obrad 7 zjazdów, odbytych: 24 stycznia w Lublinie, 6 marca w Warszawie, 25 kwietnia w Poznaniu, 5 września we Lwowie, 5 i 19 października oraz 16 listopada w Warszawie.

W zakresie prac traktatowych należy podnieść, iż wobec przygotowań w przedmiocie rewizji umowy handlowej między Polską a Czechosłowacją, Prezydjum sprecyzowało w tej mierze dezyderaty okręgu. Równocześnie w związku z bezpośredniemi staraniami sfer gospodarczych obu państw, podjętemi celem pogłębienia podstaw wzajemnego porozumienia, Prezydjum desygnowało w charakterze delegata do Polskiego Komitetu Porozumiewawczego, powołanego do życia na wzór analogicznego komitetu w Czechosłowacji, radcę Izby Aleksandra Heimana.

Licząc się z potrzebą pogłębienia stosunków gospodarczych z Rumunją, Prezydjum zdecydowało, iż Izba winna wziąć udział w wycieczce przedstawicieli sfer gospodarczych polskich do Rumunji i w tym celu delegowało dyrektora Izby, który ponadto wziął udział jako delegat Polskiego Komitetu Narodowego Międzynarodowej Izby Handlowej w konferencji berlińskiej, poświęconej projektowi jednolitej nomenklatury celnej dla tkanin bawełnianych i mieszanych.

W zakresie prac o charakterze bieżącym należy zaznaczyć, że Prezydjum wykonując uprawnienie wynikające z rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 grudnia 1927 r. wydało na życzenie Sądów Okręgowych swą opinję o użyteczności gospodarczej 46 firm, ubiegających się o odroczenie uregulowania zobowiązań.

Na żądanie władz sądowych, skarbowych, celnych i administracyjnych Prezydjum, biorąc za podstawę opinję Komisji Mandatowej, ustaliło listy kandydatów na sędziów handlowych, członków komisyj podatkowych oraz rzeczoznawców, powołanych do wydawania opinji względnie stwierdzania stanu faktycznego w różnych dziedzinach życia gospodarczego.

W związku z wyborami delegatów Związku Izb Przemysłowo-Handlowych do Rady Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, Prezydjum desygnowało wiceprezesa Zygmunta Fiedlera w charakterze delegata oraz radcę Juljusza Lewsztajna jako zastępcę.

Na skutek zaproszenia Urzędu Wojewódzkiego, Prezydjum wyznaczyło w charakterze delegata do Komisji Turystycznej przy

Urzędzie Wojewódzkim wiceprezesa Z. Fiedlera, na jego zaś zastępcę radcę J. W. Krauzego.

Z zakresu wewnętrznej organizacji Izby należy podnieść, iż w okresie sprawozdawczym Prezydjum uznało za celowe powołać do życia Sąd Arbitrów Izby, przedkładając Zebraniu Plenarnemu wniosek o wybór 28 kandydatów na arbitrów. Po ukonstytuowaniu się Sądu Arbitrów Prezydjum zatwierdziło wybór jego prezydjum w osobach adw. Cygańskiego Stefana w charakterze przewodniczącego oraz d-ra Hirszberga Leona i radcy Konarzewskiego Tadeusza jako zastępców. Ponadto Prezydjum ustaliło w porozumieniu z Komisją Statutowo-Regulaminową projekt regulaminu Sądu Arbitrów, który zkolei przedłożyło Zebraniu Plenarnemu do uchwalenia.

Przystępując do ustanowienia pierwszej grupy ekspertów dla dziedzin szczególnie domagających się ich powołania, Prezydjum na wniosek Komisji Mandatowej i po złożeniu egzaminu przed właściwą Komisją, przedstawiło Zebraniu Plenarnemu 4-ch kandydatów na biegłych księgowych, a ponadto 5-ciu kandydatów na rzeczoznawców dla branży zbożowo-mącznej, którzy zostali zaprzysiężeni przez Prezesa Izby na Zebraniu Plenarnem w dn. 28. V. 31 r.

Pragnąc unormować tryb powoływania i działalność rzeczoznawców oraz biegłych księgowych zaprzysiężonych przez Izbę, Prezydjum na wniosek Komisji Statutowo-Regulaminowej zatwierdziło odnośny regulamin.

Na żądanie Ministerstwa Przemysłu i Handlu Prezes Izby zaprzysiągł w charakterze rzeczoznawcy do spraw eksportu jajczarskiego referenta Izby Cungego Stanisława.

Z uwagi na konieczność gruntownego i metodycznego wyświetlenia warunków pracy chałupnictwa, Prezydjum postanowiło uruchomić dla tego zagadnienia specjalny referat i powołać do życia osobną podkomisję, co jednak ze względów budżetowych nie zostało zrealizowane w roku sprawozdawczym.

Do zmian natury organizacyjnej należy również zaliczyć uchwałę Zebrania Plenarnego, mocą której Prezesowi Izby zostało udzielone w myśl § 26, pkt. 2, części II-giej statutu pełnomocnictwo do powoływania komisyj niestałych, ustalania ich składu, zakresu i terminu działania stosownie do potrzeb Izby i jego uznania.

Przechodząc do spraw majątkowych Izby, należy nadmienić, iż Prezydjum przeprowadziło z pełnomocnikiem fundacji Spadkobierców b. p. Anny Hertzowej pertraktacje, w wyniku których 25%

równowartości corocznie realizowanych kuponów procentowych przeznaczy się na administrację publicznej bibljoteki ekonomicznej, która powstać ma przy Izbie z dotacji wspomnianych fundatorów, a 75% na zakup książek dla tejże bibljoteki.

Z pośród spraw budżetowych, omówionych szczegółowo w protokółach plenarnych posiedzeń, należy ponadto wymienić te zmiany, które zostały przeprowadzone bezpośrednio przez Prezesa Izby. Na mocy uprawnienia, wynikającego z II części statutu Izby, § 31, pkt. 4 Prezes Izby uskutecznił virement sumy zł. 4.000.— z działu II, § 1a, poz. 4 „Ubezpieczenia i podatki" na § 1 tegoż działu, poz. 1 „Czynsz za lokal biurowy" z przeznaczeniem na zlikwidowanie zobowiązań z tytułu odnajmowania lokalu biurowego. Ponadto Prezes Izby, mając na uwadze konieczność przyjścia z pomocą niezamożnym uczniom szkół zawodowych, postanowił przenieść z działu III, § 2, poz. 1 zł. 4.150.— oraz z poz. 3 tegoż działu i paragrafu zł. 500.— razem zł. 4.650.— na dział III, § 2, poz. 2, wskutek czego pozycja „Zapomogi i stypendja dla uczniów szkół handlowych i przemysłowych" została podwyższona do kwoty zł. 8.650.—

Kierując akcją subwencyjną, Prezydjum niezależnie od subsydjów dla szkół zawodowych, stypendjów i zapomóg indywidualnych na studja względnie na prace naukowe, udzielonych na wniosek Komisji Szkolnictwa Zawodowego w sumie zł. 24.850.— przyznało bezpośrednio szereg subwencyj w łącznej kwocie zł. 6.000.— instytucjom, których działalność pozostaje w związku z życiem gospodarczem, a mianowicie:

Polskiemu Komitetowi Normalizacyjnemu	zł. 2.000.—
Wydawnictwu „Rocznik Polskiego Przemysłu i Handlu"	„ 1.600.—
Muzeum Przemysłu i Rolnictwa	„ 500.—
Komitetowi Chłodnictwa przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu	„ 200.—
Instytutowi Bałtyckiemu	„ 200.—
Izbie Handlowej Polsko-Rumuńskiej na publikację p. t. „Przewodnik Gospodarczy po Polsce" w języku rumuńskim	„ 500.—
Instytutowi Naukowej Organizacji przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa	„ 500.—
Poradni Zawodowej Towarzystwa Patronatu nad Młodzieżą Rzemieślniczą i Przemysłową	„ 500.—
Razem . . .	zł. 6.000.—

Wreszcie należy zaznaczyć, iż Prezydjum, kierując się względami budżetowemi, postanowiło zawiesić czasowo działalność czynnego przy Izbie Biura Przewozowo-Reklamacyjnego, którego organizacja została obliczona na samowystarczalność, a to ze względu na niewielki napływ frachtów kolejowych do reklamacji.

* *
*

W związku ze sprawozdaniem z działalności Prezydjum oddzielnego omówienia domaga się działalność Komitetu Przebudowy, kierującego pracami związanemi z rekonstrukcją gmachu Izby. Komitet Przebudowy odbył w okresie sprawozdawczym 13 posiedzeń, na których powziął szereg decyzyj zarówno natury technicznej, jak i finansowej. Z ważniejszych postanowień należy podnieść, iż w miarę posuwania się prac, Komitet w dalszym ciągu powierzał w drodze przetargu roboty, dające się objąć kosztorysem ryczałtowym. W ten sposób powierzono: roboty marmurowe firmie „Polski Zakład Obrabiania Marmurów i Szkła“, instalację elektryczną firmie „Lebenhaft i S-ka“, instalację windy firmie „Warszawska Fabryka Dźwigów „Flor“, roboty stolarskie firmie „Paweł Holc i S-ka“, roboty ślusarskie firmie „Józef Gajewicz“, roboty posadzkowe firmie „Maksymiljan Jakubowicz“, frontową elewację firmie „Nestler i Ferrenbach“, roboty szklarskie firmom „Jakób Felix“ i „J. Hanelt“, roboty malarskie firmie „M. Opoczyński“, obudowanie stolarskie sali zebrań plenarnych firmie „Robert Schultz“ i roboty sztukatorsko-murarskie w tejże sali firmie „Nestler i Ferrenbach“.

W związku z przebudową własnego gmachu, Prezydjum, licząc się z jednej strony z koniecznością zaciągnięcia pożyczki, jednakże w wysokości możliwie najniższej, a z drugiej strony z potrzebą dokończenia robót budowlanych, postanowiło zasilić fundusz przebudowy w drodze virement na pozycję „Kapitalny remont gmachu“ sumy zł. 145.024,64 z funduszu rezerwowego i kwoty zł. 55,000.— z innych działów budżetu. Równocześnie Prezydjum sfinalizowało pertraktacje z Zakładem Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Warszawie, zaciągając na rzecz funduszu przebudowy pożyczkę w wysokości zmniejszonej do zł. 300.000.— na następujących warunkach: 1) zabezpieczenie hipoteczne w złotych w złocie; 2) amortyzacja pożyczki w ciągu 15 lat; 3) oprocentowanie przy stopie 2% ponad oficjalną stopę dyskontową Banku Polskiego, nie niżej 9% w stosunku rocznym, ponadto $^1/_4$% kosztów manipulacyjnych półrocznie.

Roboty około przebudowy gmachu zostały w okresie sprawozdawczym doprowadzone do takiego stanu, iż z dniem 14 września 1931 r. biura Izby podjęły swą pracę we własnej siedzibie, gdzie od tego czasu odbywają się również wszelkie posiedzenia poszczególnych organów Izby.

* * *

Przy omawianiu spraw prezydjalnych wspomnieć należy także o zmianach, jakie zaszły w roku sprawozdawczym w osobowym składzie Izby, oraz o działalności Głównej Komisji Wyborczej.

Mandat radcy z wyborów ogólnych, piastowany w Sekcji Handlowej przez wiceprezesa b. p. d-ra Józefa Sachsa, objął Józef Wolski, kupiec z Łodzi, a godność wiceprezesa tejże Sekcji — radca Hertz Mieczysław. Na miejsce, wakujące z kooptacji po radcy W. Horodyńskim, Zebranie Plenarne Izby, uwzględniając uchwałę powziętą przez Sekcję Handlową w sprawie sposobu wykonania arbitrażu z r. 1929 — powołało Aleksandra Heimana, przemysłowca z Łodzi z przeznaczeniem do Sekcji Przemysłowej. Wobec złożenia mandatu piastowanego z ramienia Centrali Drobnych Kupców i Handlarzy przez radcę Bergera Mojżesza, Komisja Wyborcza przeprowadziła w temże Stowarzyszeniu wybory i w wyniku ich wakujący mandat otrzymał Józef Heber, kupiec z Kalisza. Na posiedzeniu w dniu 28 maja 1931 r. Zebranie Plenarne Izby dokonało wyboru korespondenta Izby w osobie Saladin'a Ernesta, przemysłowca z Łodzi.

Ponadto z końcem roku sprawozdawczego złożył mandat Bonik Oskar, który wybrany został radcą w wyborach zrzeszeniowych przez stowarzyszenie „Krajowy Związek Drobnych Kupców Jarmarczno-Obnośnych" w Łodzi, oraz zmarł b. p. Józef Kon, który piastował mandat z wyborów zrzeszeniowych z ramienia Krajowego Związku Przemysłu Włókienniczego w Łodzi. W obu powyższych sprawach Izba zwróciła się do Ministerstwa Przemysłu i Handlu oraz Komisarza Wyborczego z wnioskiem o przeprowadzenie nowych wyborów wzgl. o wyznaczenie zrzeszenia gospodarczego w miejsce zlikwidowanego już Krajowego Związku Drobnych Kupców Jarmarczno-Obnośnych.

W ten sposób, w skład Izby wchodziło w końcu roku sprawozdawczego 37 radców Sekcji Przemysłowej i 33 radców Sekcji Handlowej oraz 1 korespondent; ponadto w obydwu Sekcjach wakowało po 1 mandacie.

2. Sekcje.

A. Sekcja Przemysłowa.

W okresie sprawozdawczym Sekcja Przemysłowa odbyła 2 posiedzenia w dniu 4 marca i 14 października.

Na pierwszem posiedzeniu Sekcja zapoznała się z działalnością Izby za okres od ostatniego zebrania plenarnego.

Przyjęto do wiadomości uchwałę Sekcji Handlowej, mocą której obsadę mandatu wakującego po radcy Horodyńskim odstąpiła ona w myśl arbitrażu p. Min. C. Klarnera na rzecz Sekcji Przemysłowej, poczem zaaprobowano kandydaturę, wysuniętą przez Prezydjum w osobie p. Aleksandra Heimana.

Po zapoznaniu się z uchwałami Sekcji Handlowej w przedmiocie sprzedaży detalicznej, uprawianej przez przedsiębiorstwa przemysłowe, uzgodniono w tej mierze pogląd Sekcji, przyczem zdecydowano, iż na posiedzeniu plenarnem stanowisko Sekcji Przemysłowej w tej sprawie przedstawią radcowie dr. Bornet i inż. Srzednicki.

W związku z wyborem korespondentów Izby z grona przemysłu postanowiono w zasadzie uwzględnić wyłącznie kandydatów niezastąpionych w Izbie organizacyj wzgl. branż.

Na drugiem posiedzeniu Sekcja przedyskutowała sprawy, objęte porządkiem dziennym XIII posiedzenia plenarnego, ustalając swoje stanowisko w odniesieniu do poszczególnych kwestyj.

Po wyczerpaniu dyskusji wicedyrektor poinformował Sekcję o stanowisku Izby w odniesieniu do szeregu projektów w zakresie podatkowym, które nadesłano Izbie celem zaopinjowania.

B. Sekcja Handlowa.

Sekcja Handlowa odbyła w omawianym okresie 3 posiedzenia.

Na pierwszem posiedzeniu w dniu 26 lutego Sekcja po zapoznaniu się z działalnością Izby w ostatnim okresie, przedyskutowała wniosek radcy Chariego i tow., domagających się interwencji Izby w sprawie sprzedaży detalicznej uprawianej przez przedsiębiorstwa przemysłowe, a w szczególności przez konsum, założony przez fabrykę „Widzewska Manufaktura". W rezultacie dyskusji uchwalono, iż dla omówienia pierwszej sprawy zostanie zwołana na terenie Izby specjalna konferencja przy udziale przedstawicieli Stowarzyszenia

Kupców m. Łodzi, Stowarzyszenia Polskich Kupców i Przemysłowców Chrześcijan, Centr. Stow. Kupców i Przemysłowców Woj. Łódzk., Stow. Kupców Detalistów W. Ł., Stowarzyszenia Kupców w Halach i na Rynkach, Krajowego Związku Przemysłu Włókienniczego i Zrzeszenia Polskich Fabryk Materjałów Jedwabnych. Sprawę konsumu „Widzewskiej Manufaktury“ postanowiono na wniosek radcy Wolmana wnieść na porządek dzienny najbliższego posiedzenia plenarnego, przyczem dla skonkretyzowania odnośnego wniosku wybrano Podkomisję w osobach radców Chariego, inż. Praszkiera i Wolmana.

W związku z ewent. wyborem korespondentów postanowiono ustosunkować się pozytywnie do kandydatury, zgłoszonej przez Stowarzyszenie Właścicieli Składów Aptecznych Województwa Łódzkiego.

Ponadto o przedstawienie kandydatur postanowiono zwrócić się do Stowarzyszenia Kupców Detalistów oraz do zrzeszenia towarzystw ubezpieczeniowych. Równocześnie dla przeprowadzenia selekcji omawianych kandydatur wybrano Podkomisję w osobach przewodniczącego Fiedlera oraz radców Hertza Mieczysława, Lipińskiego Adama i Roszaka Kazimierza.

Wreszcie postanowiono zgodnie z arbitrażem p. Min. C. Klarnera odstąpić mandat, wakujący po radcy Horodyńskim, Sekcji Przemysłowej z tem, iż odnośna kandydatura zostanie uzgodniona między przewodniczącymi sekcyj.

Na posiedzeniu, odbytem dnia 21 maja, Sekcja uczciła przedewszystkiem pamięć zmarłego wiceprezesa b. p. dr. Józefa Sachsa okolicznościowem przemówieniem i powstaniem z miejsc, poczem przewodniczący zapoznał zebranych z negatywnemi wynikami konferencji w sprawie detalicznego handlu, uprawianego przez przedsiębiorstwa przemysłowe, odbytej na terenie Izby w dniu 19 maja przy udziale 7-miu zrzeszeń gospodarczych.

Wreszcie Sekcja uzgodniła kandydaturę radcy Mieczysława Hertza na miejsce, wakujące w składzie Prezydjum wskutek śmierci wiceprezesa Izby b. p. dr. Józefa Sachsa.

Na posiedzeniu w dniu 14 października przewodniczący złożył sprawozdanie z działalności Izby za ostatni okres, poczem wicedyrektor Izby poinformował zebranych o stanowisku Izby łódzkiej w odniesieniu do projektowanych ustaw, dotyczących podwyższenia dotychczasowych wzgl. nałożenia nowych podatków.

Zkolei przedyskutowano poszczególne kwestje objęte porządkiem obrad najbliższego posiedzenia plenarnego, przyczem powzięto uchwałę, iż Sekcja Handlowa przeciwstawi się zrealizowaniu koncepcji, na zasadzie której dotychczasowa Komisja Mandatowa miałaby być zastąpiona organem, składającym się z członków Prezydjum i przewodniczących poszczególnych Komisyj Izby.

3. Komisja Mandatowa.

Komisja Mandatowa odbyła w okresie sprawozdawczym 6 posiedzeń, a to w dniu 18 lutego, 6 maja, 30 czerwca, 3 lipca, 7 października i 13 października. Na pierwszem i drugiem posiedzeniu przeprowadzono dyskusję nad sprawą kandydatur na radców handlu zagranicznego, przyczem postanowiono sprawę tę narazie odroczyć. Ponadto na posiedzeniach tych zaopinjowano kandydatów w liczbie 16 na zaprzysiężonych biegłych księgowych i ustalono listę kandydatów na arbitrów Sądu Polubownego przy Izbie w liczbie 35 osób.

Na pozostałych posiedzeniach rozpatrywano kandydatury na sędziów handlowych Sądu Okręgowego w Łodzi oraz upoważniono Komisję Podatkową do ustalenia list członków i rzeczoznawców dla Komisyj Szacunkowych okręgu Izby Skarbowej w Łodzi.

4. Komisja Polityki Gospodarczej.

Komisja Polityki Gospodarczej odbyła w roku sprawozdawczym 25 posiedzeń w dn. 26 stycznia, 16 i 23 lutego, 9, 13 i 18 marca, 16 i 27 kwietnia, 18 maja, 13 i 27 lipca, 20 i 26 sierpnia, 1, 15 i 24 września, 26 i 28 października, 5 listopada, 3, 10, 16, 28 i 30 grudnia.

Niezależnie od objętych porządkiem dziennym wszystkich niemal posiedzeń Komisji bieżących spraw celnych, dotyczących przeważnie opinjowania podań o zezwolenie na bierny i czynny obrót uszlachetniający, wymienić należy następujące ważniejsze sprawy, które były przedmiotem obrad Komisji: 1) zagadnienie poziomu ochrony celnej jedwabiu sztucznego w Polsce; 2) stanowisko izb przemysłowo-handlowych wobec rządowej akcji obniżania cen; 3) projekt jednolitej międzynarodowej nomenklatury celnej dla tkanin bawełnianych i mieszanych; 4) zaopinjowanie projektu nowej taryfy

celnej, czemu poświęcono 7 posiedzeń Komisji oraz kilkanaście posiedzeń wymienionych niżej podkomisyj; 5) omówienie podczas 3-ch specjalnych posiedzeń Komisji całokształtu zagadnień związanych z koncepcją wprowadzenia cła na surową bawełnę; 6) zaopinjowanie projektu instrukcji o warunkowej odprawie towarów; 7) akcję Izby, skierowaną przeciwko przywozowi przędzy wełnianej czesankowej z Niemiec w drodze reglamentacji przywozu; 8) wstępną dyskusję nad projektem powołania do życia w Łodzi Giełdy Mięsnej i Giełdy Zbożowo-Towarowej; 9) projekt urządzenia w r. 1935 Międzynarodowej Wystawy Budowlanej; 10) zagadnienie obniżania cen krajowych półfabrykatów niezbędnych do przerobu na artykuły eksportowe; 11) koncepcję ustawowego upoważnienia Rządu do wydawania zakazów tworzenia nowych przedsiębiorstw w pewnych gałęziach przemysłu; 12) projekt ustawy o obowiązku używania surowców krajowych; 13) aktualne zagadnienia polityki traktatowej (rokowania z Czechosłowacją i Austrją) oraz wytyczne nowej polityki handlowej (zmiany, podyktowane przez zaburzenia w międzynarodowej wymianie towarów).

W toku prac Komisji nad zaopinjowaniem projektu nowej taryfy celnej czynne były następujące podkomisje: 1) płodów rolnych, hodowlanych i artykułów spożywczych (przew. r. Fr. Glugla), 2) mineralna (przew. r. R. Chrystman), 3) kauczuku i skór (przew. r. r. J. W. Krauze i J. Librach), 4) chemiczna (przew. dyr. H. Bursze), 5) bawełniana (przew. r. inż. W. Srzednicki), 6) wełniana (przew. M. Kernbaum), 7) jedwabna (przew. r. Librach), 8) wyrobów dzianych (przew. r. inż. E. Hirszberg), 9) koronek i haftów (przew. r. Z. Saks), 10) konfekcyjna (przew. r. J. Rozen), 11) artykułów technicznych (przew. wicepr. E. Babiacki), 12) metalowo-maszynowa, (przew. r. inż. H. Wilde), 13) drzewna (przew. wiceprez. Z. Fiedler).

Wspomnieć jeszcze należy o udziale Komisji w następujących posiedzeniach połączonych komisyj izbowych: 4 lutego — w omówionem poniżej posiedzeniu Komisyj Polityki Gospodarczej i Eksportowej; 7 maja — w posiedzeniu Komisyj Polityki Gospodarczej, Prawno-Administracyjnej i Finansowo-Kredytowo-Ubezpieczeniowej. poświęconem projektowi ustawy o przymusowem zrzeszeniu wytwórców przędzy bawełnianej, omówionem szerzej w dziale drugim części szczegółowej („organizacja zbytu wewnętrznego"); 1 października i 3 grudnia — w posiedzeniach Komisyj Polityki Gospodarczej, Eksportowej i Finansowo-Kredytowo-Ubezpieczeniowej, poświęco-

nych wypadkom walutowym angielskim (p. „Komisja Finansowo-Kredytowo-Ubezpieczeniowa“).

5. Komisja Eksportowa.

Komisja Eksportowa odbyła w roku sprawozdawczym 5 posiedzeń Na pierwszem posiedzeniu, odbytem dnia 28 stycznia omówiono projekt ustawy o państwowym funduszu eksportowym.

Dnia 14 marca przewodniczący Komisji radca Robert Arlet zgłosił rezygnację ze stanowiska przewodniczącego Komisji wskutek złego stanu zdrowia; ponowne ukonstytuowanie się Komisji nastąpiło na posiedzeniu, odbytem dnia 20 maja, przyczem przewodniczącym Komisji wybrany został radca dr. Szymon Wyszewiański, a zastępcą przewodniczącego — radca Paweł Seipelt. Na tem samem posiedzeniu omówiono ogólnie zakres i metody działalności Izby w dziedzinie eksportowej. Ponadto Komisja przyjęła w wolnych wnioskach szereg uchwał, dotyczących m. in.: 1) przyspieszenia transportu morskich ładunków eksportowych, przeznaczonych dla Anglji, a skierowanych via Gdynia; 2) bliższego zbadania przez biuro Izby całokształtu zagadnień, związanych z eksportem gotowej odzieży i przedłożenia wniosków na następnem posiedzeniu Komisji, oraz 3) wniosku Związku Przemysłu Dzianego w sprawie wysokości opłat, pobieranych przy wydawaniu eksporterom zaświadczeń, niezbędnych do korzystania ze zwrotu cła. W tej ostatniej sprawie Komisja wypowiedziała się przeciwko wnioskowi Związku Przemysłu Dzianego; tą samą sprawą zajmowała się w okresie sprawozdawczym również Komisja Polityki Gospodarczej, która na posiedzeniu, odbytem dnia 13 lipca, wystąpiła z propozycją odbycia wspólnej konferencji z Komisją Eksportową celem ponownego rozpatrzenia omawianej sprawy; zainicjowane w ten sposób posiedzenie połączonych komisyj nie odbyło się, gdyż w międzyczasie Państwowy Instytut Eksportowy uregulował kwestję wysokości omawianych opłat jednolicie dla wszystkich organizacyj eksportowych.

Trzecie z odbytych w okresie sprawozdawczym posiedzeń Komisji (dn. 4 sierpnia) poświęcone było całkowicie sprawie uporządkowania stosunków w dziedzinie eksportu gotowej odzieży, zwłaszcza zaś koncepcji wprowadzenia częściowej reglamentacji tej gałęzi wywozu; uchwały Komisji w tej sprawie omówione są obszernie w części szczegółowej sprawozdania. Na temże posiedzeniu Komisja wypo-

wiedziała się w wolnych wnioskach za podjęciem przez Izbę na terenie Ministerstwa Przemysłu i Handlu oraz Związku Izb R. P. akcji interwencyjnej w związku z ostatniemi posunięciami celnemi władz rumuńskich, podcinającemi definitywnie eksport polskiej przędzy wigonjowej do Rumunji oraz za zbadaniem przez Izbę możliwości uzyskania w Persji pewnych kontyngentów dla tekstyljów polskich w związku ze staraniami Rządu polskiego o udogodnienia celne dla importowanych z Persji owoców.

Zagadnienia związane z eksportem gotowej odzieży były również przedmiotem obrad posiedzenia Komisji, odbytego dnia 18 listopada, przyczem Komisja zastanawiała się także nad kwestją dostarczania eksportującemu przemysłowi przetwórczemu półfabrykatów po cenach specjalnie obniżonych.

Na piątem posiedzeniu Komisji, odbytem dnia 3 grudnia omówiono najogólniejsze postulaty eksportu w odniesieniu do projektu zryczałtowania podatku przemysłowego w włókiennictwie i wybrano cztery podkomisje dla sformułowania dezyderatów i przedłożenia ich izbowej Komisji Podatkowej.

6. Komisja Podatkowa.

W roku sprawozdawczym odbyło się 11 posiedzeń Komisji Podatkowej. Na posiedzeniu odbytem dnia 22 stycznia Komisja rozpatrzyła w ogólnych zarysach całokształt zagadnień, łączących się z projektem ordynacji podatkowej opracowanym przez Ministerstwo Skarbu.

Na posiedzeniu odbytem dnia 29 stycznia Komisja przystąpiła do bardziej szczegółowego rozpatrzenia kwestyj, dotyczących referowanego przez Izbę łódzką działu ordynacji podatkowej. Całokształt pozostałych zagadnień, dotyczących tego projektu, był przedmiotem obrad posiedzenia Komisji, odbytego dnia 4 lutego.

Dnia 13 stycznia Komisja Podatkowa odbyła posiedzenie w łączności z Komisją Finansowo - Kredytowo - Ubezpieczeniową w sprawie struktury państwowego preliminarza budżetowego na rok 1931/32 i rozmiarów przewidzianych w nim świadczeń podatkowych.

Na posiedzeniu odbytem dnia 25 lutego Komisja stwierdziła potrzebę prolongaty na rok 1931 okólnika Ministerstwa Skarbu w przedmiocie 1%-ej stawki ulgowej podatku przemysłowego

dla handlowych firm hurtowych, nieprowadzących prawidłowych ksiąg. Równocześnie Komisja wypowiedziała się za wznowieniem zabiegów w sprawie definitywnego i pomyślnego uregulowania właściwego sposobu opodatkowania pośredników handlowych. Poza tem Komisja ustosunkowała się do całego szeregu bieżących kwestyj podatkowych.

Na posiedzeniu odbytem dnia 29 kwietnia przewodniczący Komisji, nawiązując do bolesnej straty, jaką Izba, a w szczególności Komisja Podatkowa poniosła wskutek śmierci wiceprezesa b. p. d-ra Józefa Sachsa, w wspomnieniu pozgonnem, poświęconem Zmarłemu podkreślił jego wielkie zasługi na polu pracy społeczno-gospodarczej; Komisja uczciła pamięć Zmarłego przez powstanie. Wyczerpując porządek dzienny, Komisja rozpatrzyła całokształt bieżących zagadnień podatkowych, m. in. zaś omówiła sprawę wymiarów podatku przemysłowego za rok 1930 oraz stwierdziła potrzebę przesunięcia na okres późniejszy terminu zapłaty noworozpisanej raty podatku majątkowego.

Z inicjatywy Komisji Podatkowej odbyła się 6 maja konferencja informacyjna, na której zapoznano przedstawicieli firm zagranicznych, zajmujących się sprzedażą surowców włóknistych, z ulgami przyznanemi przez Ministerstwo Skarbu w zakresie opodatkowania ich obrotów.

Na posiedzeniu odbytem 30 września Komisja ustaliła tok prac, dotyczących ułożenia list kandydatów na członków i zastępców Komisyj Szacunkowych do podatku przemysłowego od obrotu, poruczając rozpatrzenie i przygotowanie odnośnych propozycyj specjalnie wyłonionej Podkomisji z 6 członków; ustosunkowała się do przedłożeń rządowych w sprawie zmiany ustawy o podatku dochodowym i kryzysowym dodatku do tegoż podatku oraz zaopinjowała szereg spraw z zakresu bieżących zagadnień podatkowych. Podkomisja, powołana dla przygotowania listy kandydatów na członków Komisyj Szacunkowych, na posiedzeniach odbytych dn. 6, 14 i 17 października pod kierownictwem przewodniczącego Komisji wywiązała się z włożonego na nią zadania, poczem Komisja na posiedzeniu odbytem dn. 30 października ustaliła ostateczne brzmienie odnośnych list.

Na posiedzeniu w dniu 12 października przy współudziale specjalnie zaproszonych przedstawicieli organizacyj gospodarczych Komisja szczegółowo rozpatrzyła: 1) projekt noweli w sprawie zmiany ustawy o państwowym podatku przemysłowym oraz 2) projekt ustawy o opadatkowaniu energji elektrycznej, 3) o podatku od lokali

oraz 4) o podatku od nieruchomości, stwierdzając konieczność wprowadzenia do wszystkich projektów szeregu zasadniczych poprawek, o ile idzie zaś o projekt ad 2) — zajmując stanowisko negatywne.

Na posiedzeniach odbytych dnia 19 i 30 listopada Komisja po zapoznaniu się z wynikami pisemnej ankiety oraz po wysłuchaniu opinji specjalnie w tym celu zaproszonych przedstawicieli zrzeszeń gospodarczych sprecyzowała swoje stanowisko w sprawie scalenia podatku przemysłowego w odniesieniu do włókiennictwa, poczem w poruszonej sprawie na terenie Izby odbyły się dnia 2 i 11 grudnia dwa międzyizbowe Zjazdy, poświęcone uzgodnieniu opinji zainteresowanych danem zagadnieniem okręgów (Bielsk, Sosnowiec, Wilno i Warszawa).

7. Komisja Finansowo-Kredytowo-Ubezpieczeniowa.

W roku sprawozdawczym Komisja Finansowo-Kredytowo-Ubezpieczeniowa odbyła 7 posiedzeń. Na posiedzeniu odbytem dnia 13 stycznia w łączności z Komisją Podatkową przedmiotem obrad była sprawa państwowego preliminarza budżetowego na rok 1931/32, rozpatrywanego pod kątem widzenia jego pozycyj przychodowych, związanych w pierwszym rzędzie z sytuacją i świadczeniami sfer gospodarczych.

Na posiedzeniu odbytem dnia 3 marca Komisja rozpatrzyła projekt noweli, zmieniającej przepisy prawa stemplowego w przedmiocie opłat z tytułu zawierania nowych spółek akcyjnych i powiększenia kapitału zakładowego już istniejących.

Na posiedzeniu odbytem dnia 16 lutego specjalnie wyłoniona w tym celu Podkomisja rozpatrzyła wyniki przeprowadzonej przez Izbę ankiety, dotyczącej ewent. usprawnienia inkasa i protestów wekslowych za pośrednictwem urzędów pocztowych.

Na posiedzeniu odbytem dnia 22 lipca Komisja szczegółowo rozpatrzyła całokształt zagadnień kredytowo-gospodarczych, które stały się aktualne w związku z załamaniem się finansowem Niemiec oraz zarysowującemi się w łączności z tem komplikacjami na światowym rynku finansowym. W wyniku obrad Komisji wyłoniono specjalną Podkomisję dla wstępnego zbadania kwestji wyjednania ewent. gwarancyj Rządu wzgl. Banku Gospodarstwa Krajowego dla zobowiązań z tytułu zakupu bawełny oraz licząc się z możliwością

dalszego zaostrzenia się sytuacji kredytowej — tejże Podkomisji powierzono ewent. ustalenie tez i postulatów w sprawie ułatwienia warunków uzyskania kredytu lombardowego i warrantowego.

Na posiedzeniu, odbytem dnia 1 października łącznie z Komisją Polityki Gospodarczej i Eksportowej, Komisja rozpatrzyła całokształt kwestyj, które stały się aktualne dla okręgu w wyniku wydania walutowych zarządzeń w Anglji i w związku z tem ustaliła wytyczne, dotyczące możliwej w danych warunkach akcji interwencyjnej Izby.

Na posiedzeniu w dniu 3 listopada Komisja łącznie z Komisją Eksportową rozpatrzyła sytuację, w jakiej znalazł się okręg wskutek obostrzeń dewizowych wprowadzonych w poszczególnych państwach zagranicznych, stanowiących rynki zbytu Łodzi.

Wreszcie na posiedzeniu w dniu 21 listopada Komisja wypowiedziała się w sprawie ewent. modyfikacji opłat stemplowych od weksli zagranicznych oraz rozpatrzyła bieżące zagadnienia nastręczające się w związku z sytuacją na rynku finansowym jako też sprawę ewent. zmiany sposobu spłaty obligacyj, wydanych przez krajowe instytucje długoterminowego kredytu a opiewające na funty szterlingi.

8. Komisja Statutowo-Regulaminowa.

Powołana uchwałą Zebrania Plenarnego Izby z dnia 25 czerwca 1930 r. Komisja Statutowo-Regulaminowa odbyła w okresie sprawozdawczym jedno posiedzenie w dniu 5 marca, które było jednocześnie konstytuującem. Na przewodniczącego Komisji wybrano radcę dr. Juljusza Borneta, na zastępcę — radcę Mieczysława Hertza. Na posiedzeniu tem rozpatrzyła Komisja ponadto opracowany przez biuro Izby regulamin dla powoływania i działalności rzeczoznawców i zaprzysiężonych biegłych księgowych oraz regulamin dla Sądu Arbitrów przy Izbie. Pierwszy regulamin wszedł w życie z dniem 17 marca, regulamin zaś dla Sądu Arbitrów z dniem 19 marca 1931 r.

9. Komisja Prawno-Administracyjna.

W okresie sprawozdawczym Komisja Prawno-Administracyjna odbyła 8 posiedzeń. Dnia 28 stycznia Komisja rozpatrzyła m. in.: projekt ustawy przeciwalkoholowej, projekt uchylenia ewent. znowelizowania rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych o regulowaniu cen przetworów zbóż chlebowych, mięsa i jego przetworów

oraz cegły, sprawę wydania rozporządzenia, normującego w przemyśle księgarskim zbieranie zamówień, wreszcie memorjał drobnego kupiectwa w sprawie działalności konsumu „Widzewskiej Manufaktury".

Posiedzenie odbyte dnia 12 lutego poświęcone było wyłącznie projektowi rozporządzenia o wyprzedaży w obrocie handlowym.

Dnia 12 marca Komisja rozpatrzyła projekt zmian do noweli antyalkoholowej, zgłoszonych przez Sejmową Komisję Administracyjną i Zdrowia Publicznego oraz wniosek radcy Chariego i tow. w sprawie funduszu na rozbudowę miast, który przekazany został Komisji przez Zebranie Plenarne Izby celem zaopinjowania jego strony prawnej.

Na posiedzeniu w dniu 18 czerwca rozpatrywano projekt rozporządzenia o regulowaniu cen i powoływaniu komisyj cennikowych, projekt rozporządzenia Rady Ministrów o robotach i dostawach dla Skarbu Państwa, nowy projekt rozporządzenia o wyprzedażach w obrocie handlowym i wreszcie sprawę częściowego znowelizowania ustawy o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych w dziale przepisów, ważnych dla życia gospodarczego (zajęcie egzekucyjne poborów).

Dnia 28 września Komisja przedyskutowała projekt zarządzenia Ministra Robót Publicznych w sprawie przepisów miejscowych o zaopatrywaniu ludności w wodę oraz usuwaniu nieczystości i wód opadowych, do którego wniesiono szereg poprawek.

Dnia 28 października rozpatrzono projekt ustawy o sprzedaży nawozów sztucznych oraz pismo jednego z radców Izby w sprawie nadmiernych wynagrodzeń, pobieranych przez syndyków mas upadłościowych i nadzorców sądowych.

Dnia 5 listopada odbyło się siódme posiedzenie Komisji, poświęcone projektom ustaw: a) o zbiorowych umowach pracy, b) o załatwianiu zatargów zbiorowych pracy i wreszcie c) o obrocie metalami z wyjątkiem żelaza. Do wszystkich 3-ch projektów Komisja ustosunkowała się negatywnie.

Dnia 9 grudnia odbyło się ósme i ostatnie posiedzenie, na którem rozpatrywano projekt kodeksu karnego w części, dotyczącej przepisów o nieprowadzeniu ksiąg handlowych i związanych z tem sankcyj karnych, bankructw, oszustw i czynności giełdowych.

Oprócz wspomnianych wyżej posiedzeń wyznaczone były jeszcze 2 posiedzenia, które nie doszły do skutku z braku quorum.

10. Komisja Szkolnictwa Zawodowego.

Komisja Szkolnictwa Zawodowego odbyła w roku sprawozdawczym jedno posiedzenie w dn. 7 grudnia, na którem rozpatrzyła i zaprojektowała podział subsydjów dla szkół zawodowych i dla oddziału łódzkiego Wolnej Wszechnicy Polskiej oraz zaproponowała 2 subwencje na wydanie prac naukowych.

Poza tem Komisja przyjęła do wiadomości treść odpowiedzi Izby na ankietę Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego w sprawie reorganizacji szkół handlowych oraz rozpatrzyła ankietę Związku Polskich Zrzeszeń Technicznych w sprawie wyższego szkolnictwa technicznego.

11. Komisja Komunikacyjna.

W okresie sprawozdawczym Komisja Komunikacyjna odbyła 2 posiedzenia.

Na posiedzeniu w dn. 27 lutego Komisja rozpatrzyła sprawy objęte porządkiem dziennym najbliższego posiedzenia Rady Kolejowej, a mianowicie: postulaty, dotyczące zracjonalizowania kierownictwa przesiębiorstwem P. K. P. w ramach rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 29. XI. 1930 r.; sprawę skoordynowania ruchu kolejowego i autobusowego; postulaty dotyczące wykonania preliminarza budżetowego P. K. P. na rok 1931/32 z punktu widzenia interesów sfer gospodarczych oraz sprawę wprowadzenia doraźnych ulg taryfowych w związku z obecnem położeniem gospodarczem. Komisja wypowiedziała się również za interwencją w Ministerstwie Komunikacji w sprawie niewprowadzania w życie zarządzenia o zmianie dotychczasowej procedury przy uiszczaniu należności w kasach Ajencji Celnej za składowe i postojowe.

Na posiedzeniu w dn. 16 listopada Komisja przyjęła szereg wniosków w sprawie wprowadzenia zmian w letnim rozkładzie jazdy pociągów osobowych, oraz przedyskutowała projekt ustawy o zmianie statutu Państwowej Rady Kolejowej, wypowiadając się za utrzymaniem dotychczasowego zakresu kompetencji Rady. Poza tem Komisja rozpatrzyła wniosek w sprawie obniżenia cen biletów kolejowych.

B. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA.

1. Ogólna polityka gospodarcza.

Z bieżących spraw o charakterze ogólno-gospodarczym, któremi Izba zajmowała się w okresie sprawozdawczym, wymienić należy w pierwszym rzędzie wspomnianą już wyżej przy omawianiu działalności Prezydjum rządową **akcję obniżania cen.** Po podjętych przez czynniki rządowe pierwszych w tej dziedzinie krokach Izba w drodze enuncjacyj prasowych, które ukazały się dnia 18 stycznia, starała się z całym naciskiem i na zasadzie obfitego materjału cyfrowego dowieść, że nie może ona żadną miarą dotyczyć wyrobów włókienniczych, które obniżyły się do poziomu deficytowego pod wpływem baissy surowców oraz wytężonej konkurencji zakładów przemysłowych, zmuszonych przez dekonjunkturę do forsowania zbytu po cenach wyjątkowych, a to celem zdobycia tą drogą środków finansowych niezbędnych do opędzenia najpilniejszych wydatków. W połowie lutego Związek Izb wystąpił z propozycją omówienia na najbliższym zjeździe Związku przy udziale prezesów Izb Rolniczych stosunku Izb do rządowej akcji obniżenia cen.

Projektowany zjazd odbył się dnia 6 marca, przyczem Izba łódzka w toku jego obrad, dając wyraz całemu szeregowi objekcyj, jakie nasunąć musi rządowa akcja obniżania cen, znowu obszernie uzasadniła konieczność całkowitego zarzucenia omawianej akcji w obrębie rynku wyrobów włókienniczych. Dezyderat ten został później, wnosząc z oficjalnych enuncjacyj, całkowicie uwzględniony przez miarodajne czynniki.

Izba łódzka brała nadto czynny udział w ogólnych pracach odbytego dnia 6 marca zjazdu, kładąc m. in. także podpis swój na uchwalonej przez prezesów Izb Przemysłowo-Handlowych i Rolniczych deklaracji w sprawie środków, zmierzających do odbudowy zdolności nabywczej rolnictwa. Deklaracja ta wychodzi z założenia,

że realnego wzmożenia siły nabywczej rolnictwa nie można osiągnąć ani w drodze obniżania cen na artykuły przemysłowe ani nawet w drodze zwyżki cen ziemiopłodów, podkreśla natomiast, że najbardziej podstawowym warunkiem odbudowy siły nabywczej rolnictwa jest należyte rozwiązanie problemu kredytowego przez konwersję krótkoterminowych zobowiązań rolniczych oraz zaopatrzenie rolnictwa w kredyty obrotowe dostosowane pod względem terminowości do cyklu produkcji rolniczej a pod względem oprocentowania do rentowności tej produkcji. Jako dalszy środek podniesienia siły nabywczej rolnictwa deklaracja wymienia należyte rozwiązanie problemu utrzymania cen ziemiopłodów na możliwie wysokim na stałe poziomie oraz problemu wytworzenia ogólnych warunków, sprzyjających kapitalizacji wewnętrznej i dopływowi kapitału zewnętrznego.

Z innych spraw o charakterze ogólno-gospodarczym, któremi Izba zajmowała się w okresie sprawozdawczym, wymienić należy zainicjowaną przez Rząd **akcję pomocy bezrobotnym.** Dnia 21 sierpnia Prezydjum Rady Ministrów wystosowało do Związku Izb Przemysłowo-Handlowych zaproszenie na konferencję w sprawie walki z bezrobociem i łagodzenia jego skutków; konferencja ta wyznaczona została na dzień 25 sierpnia i zająć się miała wnioskami, opracowanemi uprzednio przez specjalną Komisję do spraw bezrobocia przy Prezydjum Rady Ministrów. Celem uzgodnienia poglądów zainteresowanych Izb w powyższej sprawie odbyła się dnia 24 sierpnia konferencja międzyizbowa, w której uczestniczyli również prezes i dyrektor Izby łódzkiej. Stanowisko Izby łódzkiej znalazło wyraz w toku wspomnianej konferencji wstępnej, na której przedstawiciele Izb wypowiedzieli się za akcesem do rządowej akcji łagodzenia skutków bezrobocia, podnieśli jednak szereg zastrzeżeń wobec wniosków, opracowanych przez Komisję do spraw bezrobocia przy Prezydjum Rady Ministrów. Wypowiedziano się zwłaszcza kategorycznie przeciwko zaliczeniu wyrobów włókienniczych do artykułów, które ściągane być mają w naturze z tytułu zaległości podatkowych. Przedstawiciele Izby łódzkiej uczestniczyli również w konferencji oficjalnej, która w sprawie podjęcia omawianej akcji odbyła się w Prezydjum Rady Ministrów w dniu 25 sierpnia.

Odbyty we Lwowie dnia 5 września zjazd Związku Izb Przemysłowo-Handlowych przyjął do wiadomości relację prezesa Związku w sprawie akcji pomocy bezrobotnym oraz następujące najogólniejsze zasady zaakceptowane przez Naczelny Komitet do spraw

bezrobocia, jako wytyczne dla zakresu działania Komitetu Naczelnego i komitetów okręgowych: 1) Naczelny Komitet będzie terenem najbliższej współpracy czynnika urzędowego ze społeczeństwem, 2) akcja będzie miała na celu łagodzenie skutków bezrobocia, a nie zmniejszanie tegoż bezrobocia w drodze środków polityki gospodarczej, 3) akcja łagodzenia tych skutków będzie zdecentralizowaną, 4) komitety okręgowe, prowadzące tę zdecentralizowaną akcję, łączyć będą w miarę możności wszystkie czynniki społeczne pod formalnem przewodnictwem wojewody, a faktycznem kierownictwem 2-ch wiceprezesów ze sfer społecznych, 5) ogólne ramy prac komitetów okręgowych zostaną ujednolicone.

W końcu roku sprawozdawczego Izba wezwana została do wypowiedzenia się w sprawie potrzeb i celowości ewent. wydania ustawy, upoważniającej Ministerstwo Przemysłu i Handlu do wstrzymania z pewnych względów natury gospodarczej zakładania **nowych wytwórni** w pewnych gałęziach przemysłu. Koncepcja ta, wiążąca się z najbardziej zasadniczemi podstawami ustroju gospodarczego, znalazła się na porządku dziennym obrad zjazdu Związku Izb, odbytego w styczniu 1932 r., przyczem Izba łódzka wypowiedziała się przeciwko tego rodzaju czasowemu ograniczeniu i zawieszeniu uprawnień przemysłowych. Analogiczne stanowisko zajęły inne Izby, a w wyniku przeprowadzonej dyskusji zjazd wypowiedział się przeciwko omawianej koncepcji.

Z innych spraw większej wagi wymienić również należy nadesłany Izbie do zaopinjowania projekt udzielenia koncesji na **Międzynarodową Wystawę Budowlaną** w Warszawie w roku 1935 tem bardziej, że w toku przygotowania tej wystawy poczynione być miały bardzo pokaźne inwestycje na rzecz Wystawy Światowej, projektowanej również w Warszawie w r. 1943. Izba — zgodnie z jednogłośną opinją zrzeszeń gospodarczych okręgu łódzkiego — wypowiedziała się przeciwko udzieleniu omawianej koncesji, uznając imprezę tę za nieaktualną w związku z przeżywaną przez kraj sytuacją gospodarczą.

Omawiając działalność Izby w dziedzinie ogólnej polityki gospodarczej wspomnieć jeszcze należy o składanych także w okresie sprawozdawczym Ministerstwu Przemysłu i Handlu, Instytutowi Badania Konjunktur Gospodarczych i Cen oraz Państwowemu Instytutowi Eksportowemu miesięcznych sprawozdaniach o sytuacji gospodarczej okręgu. Doceniając w pełni znaczenie **działalności**

sprawozdawczej Izby oraz powołanych do tego instytucyj centralnych, Izba pozostawała w dalszym ciągu w kontakcie z Instytutem Badania Konjunktur Gospodarczych i Cen, na którego życzenie sprecyzowała swą opinję w sprawie projektowanej od początku r. 1932 przez Instytut reformy wydawnictw perjodycznych. Izba wypowiedziała się przytem za ograniczeniem sprawozdań miesięcznych Instytutu do krótkiego opisu konjunktury ogólnej, ilustrowanego obficie danemi statystycznemi. Zdaniem Izby szczegółowy przegląd sytuacji poszczególnych gałęzi przemysłu winien się ukazywać w dłuższych odstępach czasu, dostosowanych do sezonowych okresów odnośnych gałęzi. Nadto Izba wypowiedziała się za uzupełnieniem sprawozdań miesięcznych o konjunkturze ogólnej notatkami o znaczeniu praktycznem, poświęconem analizie rynku poszczególnych towarów, pod kątem widzenia możliwości zbytu. Projekt publikowania tego rodzaju materjałów dla włókiennictwa zainteresował Izbę zwłaszcza z tego względu, że wprowadzenie tego działu do sprawozdań Instytutu musiałoby być poprzedzone przez jednorazowe gruntowne dociekania natury strukturalnej nad konsumcją wyrobów włókienniczych w Polsce i ustaleniem symptomów, umożliwiających najogólniejszą choćby prognozę w zakresie możliwości zbytu na najbliższą metę.

Nadmienić należy, że realizacja zamierzonej w ten sposób reformy wydawnictw Instytutu nastąpić ma z początkiem r. 1932.

2. Organizacja zbytu wewnętrznego.

Zgodnie z przewidywaniami, którym dano wyraz w sprawozdaniu Izby za rok 1930, ponownie wysunęły się w okresie sprawozdawczym na czoło zagadnień organizacji zbytu wewnętrznego kwestje, związane z rynkiem przędzy bawełnianej. Powołana do życia w grudniu ubiegłego roku Podkomisja do spraw przędzy bawełnianej nie mogła rozpocząć działalności wskutek nieodnowienia umowy kartelowej w przędzalnictwie bawełnianem. Stan ten skłonił Izbę do dokładnej obserwacji zarówno fluktuacyj na rynku przędzy bawełnianej jak i przebiegu rokowań o restytucję Zrzeszenia Producentów Przędzy Bawełnianej. Izba wychodziła przytem z założenia, że zebrane w tym okresie w obu dziedzinach materjały z jednej strony bedą cennym przyczynkiem do poznania problemu **kartelizacji włókiennictwa,** który Izba zaliczała do czołowych zagadnień organizacyjnych polskiej gospodarki włókienniczej, a z drugiej strony będą Izbie bezpośrednio

potrzebne w toku praktycznego rozwiązania aktualnych zagadnień z tej dziedziny.

Moment taki nadszedł w połowie kwietnia, kiedy szereg zakładów przemysłu bawełnianego wbrew uchwale zgromadzenia wszystkich przędzalń bawełnianych z 19. III. 1930 r. nie uznał mocy obowiązującej orzeczenia arbitrażowego b. min. Gliwica z dnia 1 kwietnia, ustalającego klucz stanu uruchomienia przyszłych członków kartelu. Dnia 22 kwietnia Izba otrzymała z Ministerstwa Przemysłu i Handlu do zaopinjowania w terminie 3-tygodni projekt ustawy o przymusowem zrzeszeniu producentów przędzy bawełnianej. Tekst projektu przesłała Izba niezwłocznie do wypowiedzenia się zainteresowanym 5-ciu zrzeszeniom przemysłu bawełnianego oraz 3 stowarzyszeniom kupieckim, ponadto — członkom 3-ch zainteresowanych komisyj izbowych, które odbyły dn. 7 maja wspólne posiedzenie. W myśl uchwały, powziętej na tem posiedzeniu, Izba zainicjowała akcję medjacyjną, zmierzającą do utworzenia kartelu przędzalniczego w drodze dobrowolnego porozumienia na platformie orzeczenia arbitrażowego b. min. Gliwica z dnia 1. IV. 31 r. Równocześnie Izba, stojąc zasadniczo na stanowisku, przeciwnem zbyt daleko idącej ingerencji państwa w stosunki życia gospodarczego, skierowała do p. Ministra Przemysłu i Handlu opinję, wypowiadającą się przeciwko stosowaniu zasady przymusu organizacyjnego przy regulowaniu warunków produkcji i zbytu, a zatem — przeciwko przymusowemu utworzeniu kartelu. W wyniku podjętych przez Izbę kroków medjacyjnych (konferencje dnia 9, 11, 12 i 18 maja) 7-miu dotychczasowych outsider'ów, reprezentujących łącznie około 10% ogólnej ilości wrzecion bawełnianych, zadeklarowało dodatkowo gotowość podpisania umowy kartelowej pod warunkiem rozpatrzenia i zadecydowania przez p. Ministra Przemysłu i Handlu złożonych indywidualnie przez firmy te postulatów. W dniu 18 maja zgłosiło na ręce p. prezesa C. Klarnera, jako medjatora wyznaczonego w tej sprawie przez p. Ministra Przemysłu i Handlu, gotowość przystąpienia do kartelu z analogicznem zastrzeżeniem 6-ciu dalszych outsider'ów, co ostatecznie umożliwiło powstanie Zrzeszenia Producentów Przędzy Bawełnianej jako kartelu, obejmującego cały przemysł przędzalniczy okręgu łódzkiego i oddziaływującego decydująco na rozmiary produkcji przędzy a pośrednio także na kształtowanie się rynku.

Celem ostatecznego rozpatrzenia i zaopinjowania postulatów, zgłoszonych bądź Izbie łódzkiej, bądź p. prezesowi C. Klarnerowi przez wspomnianych wyżej 13-tu outsider'ów w chwili ich przystą-

pienia do kartelu, odbyła się jeszcze dnia 24 i 25 czerwca 1931 r. w lokalu Izby konferencja przy udziale Izby łódzkiej i warszawskiej pod przewodnictwem p. prez. C. Klarnera jako delegata p. Ministra Przemysłu i Handlu, w wyniku której opracowano konkretne propozycje w sprawie rostrzygnięcia zgłoszonych przez wymienione przedsiębiorstwa postulatów. Wnioski te p. Minister Przemysłu i Handlu zaakceptował w pełnej rozciągłości. W końcu r. 1931 wprowadzono celem silniejszego scementowania istniejącego już kartelu — cła organizacyjne na surową bawełnę.

Wobec utworzenia kartelu przędzalń bawełnianych można było w końcu roku sprawozdawczego przystąpić do uruchomienia izbowej Podkomisji do spraw przędzy bawełnianej, powołanej do życia w grudniu 1930 r. celem opracowania prawno-technicznych warunków dla handlu przędzą, regulowanych zagranicą przez t. zw. usance'e, oraz orjentacyjnego omawiania sytuacji na rynku przędzy bawełnianej.

Z zagadnień organizacji zbytu na rynku wewnętrznym wymienić należy jeszcze podjętą na początku roku sprawozdawczego przez kupiectwo detaliczne akcję w sprawie uprawiania przez niektóre firmy przemysłowe **detalicznej sprzedaży.** Sprawę tę skierowało do Izby Stowarzyszenie Drobnych Kupców i Przemysłowców Polskich, domagające się zajęcia przez Izbę stanowiska wobec stosowanej przez Sp. Akc. „Widzewskiej Manufaktury" metody wypłacania części zarobków robotniczych t. zw. bonami, t. zn. przekazami na świadczenia naturalne, dokonywane za pośrednictwem istniejącego przy wymienionej firmie „Konsumu". Sprawę tę Izba zbadała bliżej, usiłując zgromadzić materjały niezbędne dla oświetlenia stanu faktycznego i tła prawnego omawianej kwestji, która nie została jednak w okresie sprawozdawczym załatwiona; uchwałą XI zwyczajnego Zebrania Plenarnego Izby postanowiono bowiem odroczyć obrady nad zgłoszonym w tej sprawie wnioskiem Sekcji Handlowej.

Izba usiłowała natomiast zainicjować bezpośrednie pertraktacje przemysłu i handlu nad ogólnem zagadnieniem uprawiania przez firmy przemysłowe detalicznej sprzedaży. Zwołane w tej sprawie na terenie Izby w maju i czerwcu 2 konferencje nie dały pozytywnych wyników.

W ostatnim kwartale roku sprawozdawczego Izba baczną uwagę poświęciła kwestjom, związanym z projektem powołania do życia na terenie Łodzi 2-ch giełd towarowych: giełdy mięsnej i zbożowej.

Stanowisko Izby wobec obu tych zagadnień było odmienne. Komitet organizacyjny **Giełdy Mięsnej** istnieje bowiem w Łodzi już od lipca 1930 r., przyczem prace jego napotkały na pewne trudności przy opracowywaniu artykułów statutu, regulujących skład Rady Giełdowej. Izba nie współdziałała przeto bezpośrednio przy tworzeniu Giełdy Mięsnej, ograniczyła się natomiast do informowania się w sprawie przebiegu prac organizacyjnych i do przesłania za pośrednictwem Związku Izb do Ministerstwa Przemysłu i Handlu opinji swej w sprawie sieci organizacyjnej giełd mięsnych. Przy tej sposobności Izba przy udziale rzeczoznawców, reprezentujących rolników-producentów, handel mięsny, przetwórstwo oraz konsumentów, rozpatrzyła całokształt zagadnień, związanych z kwestją powołania do życia giełd mięsnych. W wyniku przeprowadzonej dyskusji Izba dała wyraz następującej opinji: 1) powołanie do życia giełdy mięsnej uważać należy za pożądane z punktu widzenia interesów gospodarczych, choćby ze względu na ujawnianie cen w licznych ośrodkach handlowych, co prawdopodobnie oddziała pomyślnie w pierwszym rzędzie na kształtowanie się cen płodów hodowlanych; 2) dla uniknięcia ryzykownych eksperymentów, dokonywanie tranzakcyj mięsem na giełdach powinno jednak mieć narazie charakter fakultatywny; 3) koncepcja wprowadzenia przymusu giełdowego w drodze t. zw. kolczykowania bydła i trzody wydaje się nierealna ze względu na ewent. duże koszty aparatu kontrolnego i wykonawczego, niezbędnego dla obsługi licznych targowic powiatowych i gminnych o niewielkim spędzie bydła; 4) pozatem dużą przeszkodą na drodze ku realizacji przymusu giełdowego byłyby poważne rozmiary uboju potajemnego; rozbudowę sieci giełd obligatoryjnych należałoby więc poprzedzić przez wprowadzenie istotnego, a nietylko formalnego przymusu uboju w rzeźniach; 5) skądinąd nasuwa się obawa, że 30%-owa ulga w opłacaniu podatku przemysłowego od tranzakcyj giełdowych przy równoczesnym obowiązku wykazania się prawidłowemi księgami handlowemi nie będzie stanowić dostatecznej zachęty dla skierowania na giełdy potajemnego obecnie handlu trzodą i bydłem; 6) udział w radach giełdowych czynnika objektywnego z poza ścisłego grona interesentów uznać należy za wskazany; z tego względu należy przy układaniu statutu nieistniejących jeszcze giełd zapewnić stosowną ilość mandatów w radzie giełdowej izbom przemysłowo-handlowym, rolniczym i rzemieślniczym; udział organów samorządu gospodarczego we władzach giełd mięsnych częściowo

choćby złagodzi trudności, które przyczyniły się swego czasu do powstania na terenie Ministerstwa Przemysłu i Handlu koncepcji mianowania pewnej ilości członków w poszczególnych władzach giełdowych przez izby przemysłowo-handlowe (okólnik M. P. i H. Nr. HW. 40 z dn. 12. I. 1931 r.).

Z inicjatywą powołania do życia na terenie m. Łodzi instytucji, regulującej handel zbożem i przetworami młynarskiemi, wystąpiła już w końcu roku 1930 Giełda Zbożowo-Towarowa w Warszawie, która zaproponowała utworzenie w Łodzi Komisji Notowań wzgl. subgiełdy. Izba rozpatrzyła bliżej koncepcję Giełdy warszawskiej i — zgodnie z opinją zainteresowanych zrzeszeń, reprezentujących wytwórczość oraz przemysł i handel zbożowo-mączny, — zdecydowała się w grudniu 1931 r. zapoczątkować prace nad powołaniem do życia samodzielnej **Giełdy Zbożowo-Towarowej.** Uprzednio jednak zasięgnięto jeszcze opinji Ministerstwa Przemysłu i Handlu oraz Ministerstwa Rolnictwa, które ustosunkowały się życzliwie do projektu, uznając celowość powołania do życia w Łodzi giełdy zbożowo-towarowej. W ten sposób z inicjatywy Izby powstał dn. 8. I. 1932 r. „Komitet Organizacyjny Giełdy Zbożowo-Towarowej w Łodzi“ w następującym składzie: 2 przedstawicieli Urzędu Wojewódzkiego, 2 przedstawicieli Izby, 4 przedstawicieli rolnictwa (z ramienia Wojewódzkiego Tow. Organizacyj i Kółek Rolniczych, Reprezentacji Ziemiańskiej Wojew. Łódzkiego i Syndykatu Rolniczego w Łodzi), 4 przedstawicieli przemysłu i handlu zbożowo-mącznego (z ramienia Zrzeszenia Przemysłu i Handlu Zbożowo-Mącznego Wojew. Łódzkiego), 2 przedstawicieli przetwórstwa (z ramienia Izby Rzemieślniczej), 4 przedstawicieli konsumentów (z ramienia Magistratu m. Łodzi, Filji Wojsk. Zakładu Zaopatrzenia Intendenckiego i Związku Spółdzielni Spożywców).

Prace Komitetu oraz wyłonionych podkomisyj przypadają na rok 1932.

3. Sprawy surowcowe. Import przez Gdynię.

Skierowanie importu **bawełny przez Gdynię** było w dalszym ciągu jednem z najważniejszych zagadnień z dziedziny spraw surowcowych, absorbujących Izbę w okresie sprawozdawczym. Idące w tym kierunku w ciągu całego roku 1930 usilne starania Izby nie pozostały bezowocne, a ostrożne oczekiwania jakim dała Izba wyraz

w swem sprawozdaniu za r. 1930, gdzie zapowiedziała, że „ilość bawełny, która nadejdzie do Polski przez Gdynię w r. 1931 sięgać będzie 15 tys. bel", zostały z nadwyżką urzeczywistnione, gdyż według danych oficjalnej statystyki przywieziono do Gdyni w ciągu 1931 r. — 30.867 bel, wagi 6.063,9 tonn, co stanowi 10,9% całego importu bawełny do Polski w tym okresie.

Rezultat ten uważać należy tem bardziej za pomyślny, że liczne postulaty, z jakiemi Izba wystąpiła do kompetentnych władz, pragnąc przyśpieszyć powstanie portu bawełnianego w Gdyni, zostały zrealizowane dopiero w r. 1932. Wprawdzie Ministerstwo Skarbu uwzględniło już w r. 1931 na skutek starań Izby podania 2 agentur bawełnianych łódzkich w sprawie zwolnienia od podatku przemysłowego wszelkich tranzakcyj, dokonywanych surową bawełną a uskutecznianych w Gdyni, jednak decyzja Ministerstwa nałożyła na wspomniane firmy obowiązek dostosowania się do wymogów, przewidzianych rozporządzeniem Pana Prezydenta R. P. z dnia 1. VI. 1927 r. o popieraniu rozbudowy i rozwoju gospodarczego miasta i portu Gdyni, według którego z omawianego przywileju korzystać mogą tylko przedsiębiorstwa, posiadające w Gdyni swą siedzibę wzgl. oddziały. Ponieważ warunek ten, jak wynika z dalszych uwag (w dziale, poświęconym sprawom podatkowym), nie mógł być zrealizowany, Izba następnym memorjałem znowu podkreśliła konieczność umożliwienia łódzkim agenturom bawełnianym korzystania z dobrodziejstw cyt. wyżej rozporządzenia Prezydenta R. P. z dn. 1. VI. 1927 r., bez konieczności utworzenia oddziału w Gdyni i przy zachowaniu możności zarówno dysponowania bawełną z Łodzi, jak i inkasowania należności za sprzedane ze składu konsygnacyjnego partje. Jak już zaznaczono całokształt postulatów podatkowych Izby w tej mierze doczekał się ramowego uwzględnienia dopiero w noweli do ustawy o państwowym podatku przemysłowym, która weszła w życie d. 1. I. 1932.

Decydujące znaczenie dla rozbudowy portu bawełnianego w Gdyni mieć będą niewątpliwie cła preferencyjne wprowadzone w życie w drodze rozporządzenia Ministrów Skarbu i Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa z dn. 19. XII. 1931 r., ustanawiającego dla surowej bawełny cła preferencyjne na rzecz portów polskich w wysokości 6 wzgl. 12 zł. Rozporządzenie to, mające niewątpliwie doniosłe znaczenie dla polskiego przemysłu włókienniczego, a zarazem wprowadzające daleko idące zmiany do dotychczasowego systemu polskiej polityki celnej, omówione jest obszerniej w dziale, poświęconym

sprawom celnym. W tym samym dziale omówione jest również stanowisko, jakie zajęła Izba wobec projektu obłożenia surowej bawełny cłem fiskalnem i organizacyjnem.

Tutaj omówić należy natomiast koncepcję wprowadzenia cła na bawełnę innego jeszcze typu, **cła protekcyjnego,** którą to koncepcją Izba zaskoczona została jesienią r. 1931 w związku z tendencją poprawy sytuacji lniarstwa polskiego. Myśl wprowadzenia cła na surową bawełnę, spopularyzowaną w toku dyskusji nad kartelizacją przędzalnictwa bawełnianego, podjęli zwolennicy podniesienia uprawy lnu w drodze protekcjonizmu celnego i wysunęli w konkretnej formie propozycję wprowadzenia cła na bawełnę w wysokości 3% ad valorem. Izba łódzka wzięła udział w naradach, odbytych na terenie Prezydjum Rady Ministrów w sprawie powyższego projektu, i wypowiedziała się najkategoryczniej przeciwko jego realizacji, powołując się na następujące względy:

1) nałożenie cła w wysokości 3% na surową bawełnę nie może być traktowane jako środek, zmierzający do spotęgowania konsumcji tkanin lnianych kosztem bawełnianych, skoro rozpiętość między cenami wyrobów tych dwóch gałęzi przemysłu jest znacznie wyższa i sięga przeciętnie 50%;

2) utopją jest koncepcja stopniowego likwidowania przemysłu bawełnianego, reprezentującego setki miljonów złotych, i sztucznego stworzenia w jego miejsce rodzimego przemysłu lnianego, który z przyczyn technicznych nie mógłby również powstać w drodze przystosowania wrzecion bawełnianych do potrzeb przerobu lnu;

3) w ten sposób 3%-owe cło nałożone na bawełnę miałoby charakter cła wyłącznie fiskalnego, będącego poważnem obciążeniem zrujnowanego przez wojnę i pozbawionego kapitału obrotowego polskiego przemysłu bawełnianego;

4) tak znaczne obciążenie 38 zaledwie płatników jeszcze bardziej spotęgowałoby trudności przy zakupie surowców i tak pozyskiwanych na znacznie uciążliwszych niż dawniej warunkach (restrykcje kredytowe);

5) ponadto wprowadzenie cła na surową bawełnę stać się może przyczyną konfliktów celnych z Czechosłowacją, korzystającą z przyznanych traktatowo stawek zafiksowanych dla przędzy i tkanin, nie ulega bowiem kwestji, że wprowadzenie cła na surowce wytworzyłoby konieczność zwiększenia ceł na półfabrykaty i wyroby bawełniane;

6) wreszcie projektowane obciążenie wpłynęłoby ujemnie na rozmiary eksportu zależnego częstokroć od zwyżki cen o ułamek procentu, albo też stałoby się powodem zwiększenia deficytowości eksportu przy niezmienionych cenach.

Pragnąc rzucić jak najwięcej światła na nierealną koncepcję zrujnowania przemysłu bawełnianego i zbudowania na jego gruzach przemysłu lnianego w Polsce a zarazem przeciwstawić się publicznie tego rodzaju fantastycznemu projektowi, Izba wydała drukiem napisaną na jej prośbę pracę dr. Adama Heydla, profesora ekonomiki na Uniwersytecie Jagiellońskim p. t. „Len czy bawełna". Odnośna publikacja Izby, rozesłana w ilości kilkuset egzempl. instytucjom państwowym i społeczno-gospodarczym oraz zainteresowanym osobistościom, zawierała prócz pracy prof. Heydla również dosłowny tekst broszury prof. Władysława Bratkowskiego p. t. „Dlaczego rolnictwo domaga się wprowadzenia cła przywozowego na bawełnę w wysokości 3% ad valorem", a nadto memorjał, jaki Izba w sprawie tej złożyła p. Prezesowi Rady Ministrów. Sądzić należy, że dzięki wszechstronnemu oświetleniu omawiana koncepcja przestała być aktualna.

W związku z bardzo silnym spadkiem cen surowej bawełny i niepowodzeniem, jakie wskutek tego poniosła akcja interwencyjna rządu Stanów Zjednoczonych na północno-amerykańskim rynku bawełnianym wysuwana była w okresie sprawozdawczym kilkakrotnie koncepcja utworzenia organizacji celem **zbiorowego zakupu bawełny** amerykańskiej i egipskiej dla potrzeb całego przemysłu polskiego z zapasów Urzędu Rolnego Stanów Zjednoczonych A. P. (Farm Board'u) wzgl. rządu egipskiego (ewent. z innych źródeł) przy pomocy finansowo-kredytowej Banku Polskiego wzgl. Banku Gospodarstwa Krajowego. Koncepcje te nie wyszły jednak poza fazę najogólniejszych wstępnych rozważań, podobnie jak analogiczna propozycja jednego z polskich banków w Stanach Zjednoczonych.

Równie baczną uwagę, co bawełnie, poświęciła Izba w roku sprawozdawczym również zagadnieniom, dotyczącym zaopatrywania przemysłu łódzkiego w surową wełnę. Stanowisko Izby w sprawie skierowania importu wełny przez Gdynię przedstawione jest w dziale celnym. Nadmienić należy, że Izba wypowiedziała się również negatywnie przeciwko wprowadzeniu na surową wełnę cła o charakterze protekcyjnym dla podniesienia w kraju hodowli owiec. Biorąc przez swego delegata aktywny udział w Komisji Międzyministerjalnej dla zbadania całokształtu sprawy obrotów wełną i owczarstwa

w Polsce, Izba dała wyraz przekonaniu, że poprawę sytuacji hodowców owiec i podniesienia hodowli osiągnąć można przez racjonalną organizację skupu wełny tem bardziej, że zainteresowany przemysł wełniany popiera myśl stworzenia **centralnej instytucji skupu wełny** i skłonny jest w niej finansowo uczestniczyć. Wynikiem pracy wspomnianej Komisji Międzyministerjalnej był uchwalony dnia 8. X. 1931 r. raport dla Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów, który zawierał następujące konkluzje (w streszczeniu):

1. Zasadniczym warunkiem poprawy obecnego stanu krajowej produkcji owczarskiej jest podniesienie poziomu opłacalności wełny i zracjonalizowanie jej obrotu.

2. Ponieważ produkcja krajowa wełny pokrywa narazie zaledwie około 10% zapotrzebowania przemysłu, doprowadzenie ceny wełny do poziomu cen światowych nie powinno przedstawiać specjalnych trudności i wymaga jedynie dostosowania produkcji krajowej do potrzeb przemysłu oraz zracjonalizowania obrotu. W tym celu Komisja zastanawiała się nad utworzeniem centrali skupu i sprzedaży wełny krajowej.

3. Ponadto Komisja wyraziła zdanie, że szybkie zwiększenie zapotrzebowania na wełnę krajową da się osiągnąć przez podwyższenie norm domieszki wełny krajowej przy dostawach dla instytucyj państwowych i samorządowych. Komisja przypuszcza, że zbyt całej obecnej produkcji wełny krajowej byłby zapewniony przy zastosowaniu przymusu 50%-wej domieszki wełny krajowej w tych dostawach.

4. W dziedzinie zarządzeń celnych Komisja przyjęła do wiadomości oświadczenie przedstawicieli przemysłu i Izby łódzkiej, wypowiadające się przeciwko wprowadzeniu jakichkolwiek ceł. Równocześnie Komisja uznała jednomyślnie, że nie można opłacalności wełny krajowej opierać na wysokiem cle ochronnem, gdyż cło takie musiałoby wobec obecnej konjunktury wynosić około 50% ad valorem, co stanowiłoby niedopuszczalne obciążenie produkcji i konsumcji. Nadto Komisja stwierdziła, że wprowadzenie jakiegokolwiek cła na wełnę musiałoby być połączone z jednoczesnem odpowiedniem podwyższeniem stawek celnych na półfabrykaty i na gotowe wyroby wełniane oraz z bezwzględnem stosowaniem przy eksporcie przędzy i gotowych wyrobów wełnianych zwrotu efektywnie zapłaconego cła.

5. Omawiając sprawę premjowania produkcji wełny, Komisja wyraziła opinję, że premjowanie to mogłoby się odbywać, a) albo na jarmarkach przez wypłacenie z funduszów ogólno-państwowych producentom wełny gatunków, odpowiadających potrzebom przemysłu krajowego, pewnych premij, wyrównywujących różnicę pomiędzy ceną sprzedaży a kosztami produkcji, b) albo przez płacenie przez instytucje państwowe lub komunalne przy zamówieniach na wyroby wełniane odpowiednich premij dla wyrównania różnicy pomiędzy ceną światową a kosztami produkcji wełny krajowej.

Do powyższego sprawozdania Komisja Międzyministerjalna dla zbadania całokształtu sprawy obrotów wełną i owczarstwa w Polsce dołączyła elaborat, zawierający następujące zasady organizacji projektowanej wyżej w p. 2 raportu „Centrali skupu i sprzedaży wełny krajowej" (w streszczeniu):

1. Projektowana centrala winna być instytucją prywatną o charakterze spółki akcyjnej, w której winny być reprezentowane interesy rolnictwa, przemysłu i kupiectwa.

2. Udział kapitałów przemysłowych w tej instytucji nie powinien przekraczać 40% jej kapitału zakładowego, pozostałe zaś 60% winny być zarezerwowane dla kapitałów rolniczych i ewentualnie kupieckich, przyczem wrazie, gdyby rolnictwo nie mogło narazie znaleźć kapitałów na pokrycie swego udziału, udział ten winien być zarezerwowany dla instytucji powierniczej rolnictwa. Komisja przyjęła przytem do wiadomości oświadczenie przedstawiciela przemysłu wełny czesankowej, według którego przemysł ten tylko w tych wypadkach przystąpi jako akcjonarjusz do omawianej instytucji, jeżeli w dalszym ciągu przywóz wełny będzie się odbywał bez cła.

3. Projektowana instytucja winna być tylko instytucją komisową i nie zajmować się skupem i sprzedażą wełny na własny rachunek. Kapitał zakładowy przy zastosowaniu zasady komisu winien wynosić 250.000.— zł., co nie przesądza, że w razie gdyby w czasie działalności centrali okazała się potrzeba większego kapitału, możnaby ten kapitał podwyższyć.

4. Warunkiem sine qua non odpowiedniego funkcjonowania instytucji jest stworzenie warunków, umożliwiających przemysłowi korzystanie z kredytu na skup wełny krajowej, przyczem konieczne jest zorganizowanie dwóch rodzajów kredytu: a) kredytu warrantowego, b) sześciomiesięcznego kredytu dyskontowo-przemysłowego i rembursowego.

5. Projektowana centrala winna zająć się m. in. organizacją jarmarków, ewentualnie wykorzystując w tym celu już istniejące instytucje, przyczem celem ustalenia cen orjentacyjnych winna być utworzona komisja złożona z przedstawicieli przemysłu i rolnictwa oraz superarbitra z polskiego instytutu wełnoznawczego.

Omówione wyżej sprawozdanie Komisji Międzyministerjalnej zostało przez Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów przekazane Bankowi Rolnemu, który kontynuował prace Komisji również przy udziale przedstawiciela Izby w r. 1932.

Z pozostałych spraw surowcowych, wobec których Izba zajęła stanowisko w roku sprawozdawczym, wymienić należy jeszcze otrzymany do zaopinjowania projekt ustawy **o obowiązku używania** w produkcji przemysłowej **surowców krajowych.**

Izba wypowiedziała się stanowczo przeciwko projektowi temu, wychodząc z założenia, że aczkolwiek zasada popierania przerobu surowców krajowych jest słuszna i posiada ze względów ogólnogospodarczych duże znaczenie, to jednak zamierzone rozwiązanie tego problemu w drodze administracyjnej musi budzić poważne zastrzeżenia. W konkluzji Izba stwierdziła, że o kwestji używania do produkcji przemysłowej surowca krajowego powinna decydować wyłącznie możność otrzymania tego surowca w potrzebnych ilościach, poza tem jego gatunek oraz cena i warunki płatności. Sprawy te mogą znaleźć należyte wyświetlenie i rozwiązanie wyłącznie w drodze dobrowolnego porozumienia reprezentantów przemysłu, handlu i rolnictwa, czego wymownym dowodem jest dodatni wynik pertraktacyj w kwestji stosowania do przerobu wełny krajowej, uzyskany bez uciekania się do specjalnej ustawy, wysoce krępującej działalność przemysłu.

4. Organizacja eksportu.

Daleko idące przeobrażenia, jakie w ciągu pierwszego półrocza 1931 r. zaszły w strukturze polskiego eksportu włókienniczego, wysunęły na czoło prac Izby w dziedzinie organizacji eksportu, problem **wywozu gotowej odzieży.** Już w styczniu rozwinęła Izba ponownie ożywioną działalność propagandowo-informacyjną na terenie Łodzi i Brzezin, instruując wyczerpująco przedsiębiorstwa konfekcyjne o pomyślnych dla podjęcia eksportu warunkach; informacje te przyjęte zostały wszędzie z dużem zainteresowaniem, a rezultatem akcji tej było rozpoczęcie działalności eksportowej przez

szereg dalszych firm konfekcyjnych w Brzezinach oraz włókienniczych w Łodzi. Niezależnie od tego zwrócono uwagę na możliwość podjęcia eksportu gotowej odzieży szeregowi interesentów, którzy zgłaszali się do Izby w poszukiwaniu przedstawicielstw względnie okazyj do handlu z zagranicą, a posiadali niezbędne kwalifikacje, przyczem — jak wynika z listy obecnych eksporterów konfekcji — rzucona tą drogą myśl została w wielu wypadkach zrealizowana. Rezultatem wzmożonej działalności dawnych eksporterów i podjęcia wywozu przez szereg wymienionych wyżej nowych firm był dalszy poważny wzrost wywozu odzieży męskiej. Po podwyższeniu od dn. 1. IV. 31 zwrotu cła do wysokości 325.— zł. za 100 kg. wywóz gotowej odzieży rozwinął się w tempie jeszcze silniejszem, przekraczając w lipcu 1 miljon złotych.

W tym okresie Izba pozostająca w bliskim kontakcie z wywozem gotowej odzieży, stwierdziła pewne niepokojące dla normalnego rozwoju omawianej gałęzi eksportu objawy. Wśród firm, zachęconych do podjęcia eksportu odzieży przesadnemi pogłoskami o rentowności tej dziedziny handlu znalazły się bowiem elementy niefachowe, które z jednej strony konkurowały w sposób nielojalny z solidnymi eksporterami, a z drugiej działały destrukcyjnie na rynek zagraniczny zwłaszcza angielski, będący podówczas najpoważniejszym odbiorcą konfekcji polskiej. Dla bliższego zorjentowania się w sytuacji Izba zwołała szereg konferencyj, w toku których zainteresowani eksporterzy domagali się podjęcia przez Izbę akcji, któraby uniemożliwiła tym niepożądanym czynnikom ujemne oddziaływanie na rynek. Wysunięte podczas wspomnianej konferencji twierdzenia Izba poddała dalszym badaniom i w wyniku ich skierowała do Ministerstwa Przemysłu i Handlu wniosek ujęcia wywozu gotowej odzieży w luźne ramy reglamentacyjne w drodze wprowadzenia zasady kwalifikowania przez izby przemysłowo-handlowe eksporterów, uprawnionych do korzystania ze zwrotu cła przy wywozie gotowej odzieży. Wystosowany w tej sprawie do Ministerstwa memorjał omówił obszernie proces rozwoju tej nowej pozycji polskiego bilansu handlowego oraz jej znaczenie dla polskiej gospodarki włókienniczej. Izba wskazała, że eksport odzieży odgrywa tem większą rolę w bilansie handlowym, iż konfekcja jest produktem o dużej zawartości robocizny, nagromadzonej w toku kilku kolejnych faz przetwórczych (przędzalnia, tkalnia, wykończalnia, konfekcjonowanie). Nadto podkreślono, że przedmiotem omawianego eksportu są ubrania z tkanin

niższego typu, wyprodukowanych przeważnie z surowców regenerowanych, t. zn. szmat, które także traktować należy częściowo jako swoisty surowiec krajowy i że w ten sposób ubrania robotnicze są w dużym stopniu polskim wytworem, zawierającym niewielkie ilości surowców zagranicznych. Wreszcie Izba uwypukliła wspomniane już wyżej niepokojące objawy i wysunęła propozycję wprowadzenia zasady, że ze zwrotu cła przy wywozie odzieży (poz. 21 tabeli, zawartej w rozporządzeniu Ministrów Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa z dn. 11. II. 1931 r.) korzystać mogą tylko te firmy, które zostaną odpowiednio zakwalifikowane przez kompetentne terytorjalnie izby przemysłowo-handlowe.

Sformułowana przez Izbę latem 1931 r. myśl kwalifikowania eksporterów gotowej odzieży, uzupełniona w toku narad nad tym wnioskiem na terenie Ministerstwa Przemysłu i Handlu dalszą koncepcją Izby ograniczenia maksymalnego wagi premjowanych sztuk odzieży, zrealizowana została dopiero w końcu grudnia 1931 r. W międzyczasie eksport gotowej odzieży wykazywał niepowstrzymany wzrost, dochodząc w sierpniu do 1,7 milj. zł., we wrześniu — do 2,8 milj. zł., w październiku — do 4 milj. zł. (vide III Część I. Przemysł włókienniczy 5. Eksport), przyczem napływ elementów niefachowych w tej gałęzi handlu był coraz silniejszy. Ta okoliczność skłoniła Izbę do wysunięcia wspownianej już koncepcji ograniczenia maksymalnej wagi korzystających ze zwrotu cła ubrań do 1.700 gr., spodni — 600 gr., palt — 2.000 gr. Izba uważała zmianę tę zmniejszającą automatycznie rozmiary premji, wraz z wprowadzeniem zasady kwalifikowania eksporterów za racjonalne posunięcie w dziedzinie organizacji eksportu gotowej odzieży; Izba wypowiedziała się natomiast przeciwko równoczesnemu zmniejszeniu stawki zwrotu cła, widząc w tem krok ryzykowny dla przyszłości eksportu gotowej odzieży tem bardziej, że na rynkach odbiorczych piętrzyły się trudności importowe, a cła przywozowe w Anglji, obowiązujące od dn. 25 listopada, skurczyły wywóz odzieży już w listopadzie do 3,4 milj. zł.

Istniejąca w tej dziedzinie różnica zdań spowodowała, jak już zaznaczono, opóźnienie w wydaniu nowych przepisów, regulujących eksport gotowej odzieży. W tym czasie Izba (w końcu listopada) stanęła wobec zagadnienia skierowania eksportu na nowe rynki wskutek zamknięcia rynku angielskiego. Z inicjatywy Państwowego Instytutu Eksportowego Izba skierowała w tym stanie rzeczy swe wysiłki

w kierunku intensyfikacji eksportu odzieży do Francji, przyczem nakreślony cel został przez Izbę osiągnięty, gdyż globalny eksport odzieży wynosił w grudniu znowu 3,5 milj. zł., z czego 339.085 zł. przypadało na rynek francuski. Równocześnie rozwinęła Izba propagandę za wywozem odzieży do Holandji, a niezależnie od tego zapoczątkowała — w trosce o nowe rynki — badania w sprawie możliwości zbytu odzieży na rynkach Bliskiego Wschodu, w Stanach Zjednoczonych Am. Półn., Kanadzie, Meksyku, na rynku południowoamerykańskim, w Indjach Brytyjskich, Australji i Południowej Afryce, organizując wysyłkę kolekcyj celem postawienia badań na możliwie konkretnym gruncie.

Tak szeroko zakrojona akcja Izby w dziedzinie eksportu gotowej odzieży kontynuowana będzie — w miarę możliwości — w r. 1932, jest jednak rzeczą niewątpliwą, że ta pozycja wywozu nie osiągnie rozmiarów z października 1931 r., z jednej strony bowiem sygnalizują z rynków odbiorczych dalsze restrykcje (we Francji — rygoryzm celny, w Holandji od 6 lutego 1932 r. — nikłe kontyngenty i t. d.), a z drugiej strony zyskało z dn. 1 stycznia 1932 r. moc obowiązującą nowe rozporządzenie o zwrocie cła przy wywozie gotowych wyrobów włókienniczych. Rozporządzenie to realizuje wnioski Izby, dotyczące kwalifikowania eksporterów i ograniczenia maksymalnej wagi, równocześnie jednak redukuje dawne jednolite stawki w wysokości zł. 325.— za 100 kg. do zł. 250.— dla odzieży i zł. 180.— dla spodni; jednocześnie wprowadzone zostają nowe stawki w wysokości zł. 500.— dla odzieży z tkanin wełnianych czesankowych, co jednak zdaniem Izby nie będzie miało praktycznego znaczenia wobec nieznacznych rozmiarów eksportu odzieży tego gatunku.

Przechodząc zkolei do omówienia działalności Izby w dziedzinie **eksportu tkanin** wspomnieć należy o omówionych już w sprawozdaniu Izby za r. 1930 a przeprowadzonych również jeszcze w r. 1930 badaniach nad przyczynami wypierania wyrobów polskich z Rumunji. Zgromadzone podówczas materjały wykorzystane były w r. 1930 jedynie do wyłącznego użytku Izby, w r. 1931 natomiast nastąpiło opublikowanie relacyj z tych badań. Dnia 4 lutego odbyło się, jak już zaznaczono w części ogólnej, sprawozdawcze posiedzenie izbowych Komisyj Eksportowej i Polityki Gospodarczej przy udziale delegata Państwowego Instytutu Eksportowego nadto przedstawicieli łódzkich zrzeszeń gospodarczych oraz szeregu zainteresowanych firm wielkiego i średniego przemysłu włókienniczego. Wygłoszony na zebraniu

tem referat zobrazował: 1) dzieje, stan obecny oraz perspektywy rozwojowe rodzimego włókiennictwa rumuńskiego, stworzonego w znacznym stopniu przy udziale czynników fachowych polskich, 2) zmiany, jakie zaszły w okresie 1922—1929 w strukturze rumuńskiego importu włókienniczego, 3) organizację zbytu i politykę sprzedażną stosowaną na rynku rumuńskim przez przemysły włókiennicze Polski, Czechosłowacji, Włoch i t. d. oraz 4) toczącą się na rynku tym walkę cen, przy której coraz większe sukcesy odnosi krajowy przemysł rumuński, korzysta on bowiem z nader wysokiej ochrony celnej, przekraczającej przeciętnie 70% ad valorem już w końcu 1930 roku i dalej automatycznie rosnącej w miarę spadku cen wyrobów włókienniczych. Jak wynikało z ostatecznej konkluzji złożonego sprawozdania, rynek rumuński uważać należy dla tkanin polskich w obecnych warunkach za stracony, a statystyka eksportu za r. 1931 potwierdziła całkowicie to przypuszczenie tem bardziej, że trwający w ciągu ostatniego 2-lecia proces spadku cen artykułów włókienniczych automatycznie potęguje ochronę celną włókiennictwa rumuńskiego.

W tych warunkach Izba poświęciła baczną uwagę eksportowi **przędzy wigonjowej** do Rumunji, pragnąc tę pozycję przynajmniej utrzymać dla przemysłu polskiego. W lutym otrzymała Izba od Radcy Handlowego przy Poselstwie R. P. w Bukareszcie zawiadomienie, że wykonanie uzyskanego po długich staraniach zalecenia rumuńskiego Ministerstwa Przemysłu i Handlu w sprawie 2% tolerancji wełny zostało wstrzymane i że nadal stosowana ma być procedura indywidualnych zezwoleń Generajnej Dyrekcji Ceł w odniesieniu do przędzy nieprzekraczającej 3% zawartości wełny. Pragnąc zorjentować się w poglądach zainteresowanych firm przemysłu wigonjowego na wytworzoną w ten sposób sytuację, Izba zwołała konferencję z udziałem przedstawicieli przędzalń wigonjowych, w toku której okazało się, że eksporterzy polscy wskutek wysokich strat, poniesionych przy eksporcie do Rumunji w końcu 1930 r., zdecydowali się zarzucić dalsze tranzakcje z Rumunją tem bardziej, że analiza zawartości przędzy robiona jest w sposób prymitywny i najzupełniej dowolny. O przebiegu konferencji i wytworzonej na rynku rumuńskim sytuacji Izba zawiadomiła w końcu lutego obszernym memorjałem Ministerstwo Przemysłu i Handlu oraz Państwowy Instytut Eksportowy, podkreślając, że polski przemysł wigonjowy zmuszony jest wskutek zobrazowanych trudności na rynku rumuńskim oraz utrudnień powstałych na rynku węgierskim i holenderskim, całkowicie unieruchomić niektóre fabryki i ograniczyć

znacznie produkcję w innych zakładach. Mimo podjętych na skutek tego memorjału dalszych starań, sprawa ta nie została pomyślnie załatwiona, gdyż rumuńskie Ministerstwo Finansów okólnikiem z dnia 22 kwietnia definitywnie ustaliło tolerancję wełny tylko w wysokości 1%; zgodnie z okólnikiem tym przędza wigonjowa, zawierająca 1—10% wełny miała być clona według zredukowanych stawek dla przędzy wełnianej, co jednak nie mogło mieć praktycznego znaczenia wobec niezwykle wysokiej ochrony celnej, z jakiej korzysta przędza wełniana w Rumunji. Równocześnie obiecano kilkakrotnie ze strony rumuńskiej, że sprawa ta będzie poddana rewizji w duchu pomyślnym dla eksporterów polskich i że najprawdopodobniej przywrócona będzie 3%-owa tolerancja wełny jako zasada ogólna. Wbrew tym obietnicom parlament rumuński w lipcu uchwalił ustawę o niektórych zmianach celnych, w myśl której przędza wigonjowa clona będzie wg. pozycyj obejmujących przędzę wełnianą z 50%-ową redukcją, o ile zawartość wełny nie będzie przekraczała 3%. W ten sposób cło pobierane w Rumunji za 100 kg. przędzy wigonjowej z zawartością wełny do 3% podniesione zostało z 880 lei do 1.656 lei (przy przędzy liczącej od 10.000 do 32.000 mtr. w 1 kg.) wzgl. nawet do 2.300 lei (przy przędzy liczącej poniżej 10.000 mtr. w 1 kg.), a wszelkie możliwości dalszego wywozu przędzy wigonjowej polskiej do Rumunji zostały podcięte. Komisja Eksportowa Izby po zapoznaniu się z powyższemi danemi wypowiedziała się za podjęciem przez Izbę wobec czynników miarodajnych starań, zmierzających do przywrócenia naruszonej obecnie w stosunkach gospodarczych polsko-rumuńskich równowagi. W myśl tej uchwały Izba wystąpiła w sierpniu z odpowiednio umotywowanym memorjałem do Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

Przedstawione wyżej kroki Izby łódzkiej w sprawie stosunków z Rumunją stały się powodem interwencji dyplomatycznej rządu polskiego, której rezultatów do końca roku sprawozdawczego nie uzyskano wobec trwania odnośnych rokowań. Dopiero na początku roku 1932 zarysowały się pewne w tej dziedzinie możliwości, których wyzyskanie jest jednak nader problematyczne, ewent. udogodnienia musiałyby się bowiem oprzeć na zasadach uciążliwej dla całokształtu polskich interesów gospodarczych rekompensaty.

Wyciągając konsekwencje ze sposobu traktowania przez stronę rumuńską żywotnych interesów eksportowych okręgu, Izba skierowała do Związku Izb pismo, w którem dała wyraz przekonaniu, że w wytworzonych warunkach celowość podjęcia pracy przez Komitet

Polsko-Rumuński, wyłoniony w związku z wycieczką polską do Rumunji, wydaje się problematyczna. Izba zaznaczyła też, że do chwili zadawalającego wyjaśnienia całokształtu stosunków polsko-rumuńskich, których fragmentem jest sprawa przędzy wigonjowej, uważać będzie współpracę z wspomnianym Komitetem za niemożliwą. Z tej samej przyczyny aż do zadawalającego wyjaśnienia sytuacji Izba zajęła negatywne stanowisko wobec koncepcji powołania do życia rumuńsko-polskiej izby handlowej w Bukareszcie.

Niezależnie od starań, dotyczących rynku rumuńskiego, Izba zabiegała również o skierowanie przędzy wigonjowej do Holandji i na Węgry oraz na rynki Bliskiego Wschodu — narazie bez większych wyników. Nadto Izba spowodowała przesłanie kolekcyj przędzy do Hamburga celem ewent. uzyskania zamówień za pośrednictwem reeksporterów hamburskich.

Z poszczególnych rynków odbiorczych interesowała się Izba w roku sprawozdawczym poza wspomnianą już **Rumunją** w pierwszym rzędzie **Anglją** jako najważniejszym do końca listopada terenem zbytu gotowej odzieży i tkanin. Spadek kursu waluty angielskiej dał Izbie impuls do podjęcia szeregu omówionych niżej (vide dz. IX. Sprawy finansowo-kredytowe) kroków, dotyczących likwidacji sporów na tle walutowem, wynikłych z tranzakcyj eksportowych.

W końcu listopada Izba pozostawała w kontakcie z Urzędem Morskim w Gdyni, czuwając w ten sposób nad terminową ekspedycją transportów odzieży i tkanin, napotykającą podówczas na przeszkody wobec nawału ładunków, kierowanych do Anglji w związku z oczekiwanem wejściem w życie ceł przywozowych.

Reglamentacja obiegu dewiz w całym szeregu państw była również powodem omówionych niżej interwencyj Izby, usiłującej za pośrednictwem placówek polskich wpłynąć na przydział dewiz, przeznaczonych na pokrycie należności eksporterów polskich (w pierwszym rzędzie na **Węgrzech**, w **Finlandji** i na **Łotwie**).

Ze spraw eksportowych mniejszej wagi, załatwionych przez Izbę, wymienić należy osiągnięte w okresie sprawozdawczym udogodnienia w obrocie handlowym z **Jugosławją.** Na początku roku 1931 Izba zwróciła się do Ministerstwa Przemysłu i Handlu z prośbą o podjęcie kroków, zmierzających do zniesienia obowiązku legalizacji w Konsulatach Jugosłowiańskich świadectw pochodzenia, wystawianych przez Izbę. Izba kierowała się przytem tendencją obniżenia

kosztów związanych ze świadectwami pochodzenia, za których legalizację Konsulaty Jugosłowiańskie pobierały 1% wartości faktury. W związku z powyższą akcją Izby Ministerstwo zaproponowało Jugosławji wprowadzenie we wzajemnym obrocie handlowym świadectw pochodzenia, wystawianych przez urzędy celne i niewymagających wizowania przez placówki konsularne. W rezultacie prowadzonej akcji Jugosławja przyjęła propozycję polską, wskutek czego procedura uzyskiwania świadectw pochodzenia została uproszczona przy równoczesnem obniżeniu wygórowanych kosztów, będących słusznym powodem kierowanych do Izby ze strony firm przemysłowych okręgu zażaleń.

Bez pozytywnego rezultatu narazie zostały podjęte przez Izbę w sierpniu kroki, zmierzające do uzyskania zezwolenia na wwóz do **Persji** tkanin drukowanych bawełnianych z zawartością sztucznego jedwabiu, flaneli bawełnianych oraz gotowej odzieży męskiej. Podjęte starania wznowione zostały z pewnemi szansami realizacji na początku r. 1932.

W związku z rosnącą intensywnością walki konkurencyjnej na międzynarodowym rynku włókienniczym i z piętrzącemi się restrykcjami przywozowemi, Izba w roku sprawozdawczym poświęciła wiele uwagi zagadnieniom związanym z koniecznością **dostarczenia przemysłowi przetwórczemu po cenach specjalnych półfabrykatów,** niezbędnych do przerobu na eksport. Z inicjatywy Izby odbyto w sprawie tej szereg narad z udziałem zrzeszeń, reprezentujących zainteresowanych producentów oraz przetwórców i dzięki konferencjom tym udało się rozwiązać omawiane zagadnienie w odniesieniu do przędzy wełnianej czesankowej. Eksporterzy tkanin wełnianych czesankowych uzyskali tą drogą możność zakupu po cenach specjalnych półfabrykatów, niezbędnych do wykonania zamówień eksportowych, przyczem zasługuje na podkreślenie, że porozumienie to, zawarte przy udziale Konwencji Przędzalń Wełny Czesankowej, objęło również eksporterów tkanin okręgu bielskiego, którzy przedtem przerabiali znaczne ilości przędzy importowanej z zagranicy.

Także w odniesieniu do przędzy sztuczno-jedwabnej osiągnięto w zasadzie analogiczne, ale niezrealizowane dotąd, porozumienie. Na odbytej z inicjatywy Izby konferencji przedstawiciele 3-ch polskich fabryk przędzy sztuczno-jedwabnej zgodzili się bowiem na

dostarczanie do przerobu na eksport przędzy sztuczno-jedwabnej na następujących warunkach:

1) przędza może być dostarczana po cenach specjalnych tylko firmom zakwalifikowanym przez Izbę Przemysłowo-Handlową;

2) kontrola nad należytem zużyciem nabytej w ten sposób przędzy dokonywana będzie przez dostawcę w porozumieniu z firmą eksportującą, a ewent. zatargi rozstrzygane będą przez Sąd Arbitrów przy Izbie;

3) ceny sprzedażne będą ustalane każdorazowo w drodze rokowań między dostawcą jedwabiu a eksporterem tkanin;

4) do cen sprzedażnych doliczać się będzie zł. 0,70 za 1 kg. tytułem rekompensaty za zwrot cła, z jakiego korzystałby producent jedwabiu sztucznego przy bezpośrednim eksporcie tego półfabrykatu w stanie nieprzerobionym.

Wysiłki, zmierzające do realizacji powyższego układu, kontynuowane będą przez Izbę w r. 1932.

Wreszcie wspomnieć należy o kontynuowaniu podjętych przez Izbę już w r. 1930 prób wysyłania kolekcyj niektórych artykułów eksportowych do polskich placówek konsularnych celem zbadania możliwości ich zbytu na odnośnych rynkach.

Jako uzupełnienie uwag, dotyczących działalności Izby w dziedzinie organizacji eksportu, przytoczyć należy statystykę wydanych w roku sprawozdawczym **świadectw pochodzenia,** która rzuca pewne światło na kierunek wywozu okręgu łódzkiego, aczkolwiek nie upoważnia do wyciągania ogólnych wniosków, obejmuje bowiem tylko eksport do państw, żądających w obrocie świadectw pochodzenia. Ogółem wydano w r. 1931 — 638 świadectw (w r. 1930 — 732), opiewających łącznie na sumę zł. 2.916.705.— (w r. 1930 — zł. 5.786.790.—); na poszczególne kraje przypadały kwoty następujące (w nawiasach dane za r. 1930): Francja zł. 652.245.— (47.644.—), Brazylja zł. 602.752.— (1.451.492.—), Jugosławja zł. 334.510.— (532.096.—), Grecja zł. 297.940.— (123.623.—, Łotwa zł. 271.144.— (1.808.211.—), Rumunja zł. 210.622.— (216.723.—), Egipt zł. 164.160.— (12.367.—), Poł. Afryka zł. 115.690.— (2.338.—), Syrja zł. 108.340.— (97.680.—), Estonja zł. 33.496.— (183.251.—), Italja zł. 19.152.— (36.641.—), Hiszpanja zł. 15.130.— (—), Turcja zł. 14.830.— (68.603.—), Belgja zł. 14.560.— (—), Kongo Belg. zł. 9.914.— (—), Portugalja zł. 8.707.— (22.134.—), Anglja zł. 8.640.— (35.246.—),

Meksyk zł. 8.330.— (—), Szwajcarja zł. 8.177.— (83.642.—), Węgry zł. 6.613.— (12.687.—), Danja zł. 3.488.— (—), Kolumbja zł. 2.449.— (3.022.—), Alger zł. 1.811.— (—), Argentyna zł. 1.620.— (—), Marokko zł. 1.590.— (7.058.—), Stany Zjedn. A. P. 340.— (18.770.—), Palestyna zł. 333.— (5.500.—), Urugwaj zł. 122.— (—).

5. Reglamentacja wywozu.

Wydane w latach 1929—31 przepisy o kwalifikowanym wywozie artykułów hodowlanych wymagały w toku ich stosowania stopniowego uzupełnienia oraz uzgodnienia z możliwościami i potrzebami życia praktycznego, wobec czego izby przemysłowo-handlowe, którym powierzona została piecza nad przestrzeganiem wspomnianych przepisów reglamentacyjnych, mając na uwadze dobro eksportu polskiego zniewolone były niejednokrotnie występować wobec czynników miarodajnych z odpowiedniemi postulatami ujednoliconemi uprzednio na terenie Związku Izb.

Wyłoniona przez Związek Izb specjalna Komisja do spraw obrotu towarowego z zagranicą w roku sprawozdawczym zajmowała się m. in. wszelkiemi zasadniczemi i bieżącemi sprawami związanemi z reglamentowanym wywozem. Nowe projekty, dotyczące wprowadzenia w życie wzgl. zmiany zasad standaryzacji eksportu artykułów hodowlanych jako to: jaj, masła, pierza i puchu, szczeciny i sierści, gęsi i t. p. — były ponadto przedmiotem szeregu konferencyj w Ministerstwie Przemysłu i Handlu, w Ministerstwie Rolnictwa oraz w Państwowym Instytucie Eksportowym. Izba łódzka w osobie swego delegata brała stały udział we wszystkich pracach z tej dziedziny, koncentrując swą uwagę na artykułach, stanowiących przedmiot zainteresowań eksportowych okręgu.

Inspektorat eksportu jaj. W roku sprawozdawczym istniało na terenie okręgu 10 składów przeróbczych jaj, przyczem w miejsce zlikwidowanego składu w Kłodawie przybył nowy w Wieluniu jako oddział firmy łódzkiej. Ogółem istniało zatem składów: 3 — w Wieruszowie, 2 — w Wieluniu i po 1-m — w Kaliszu, Lututowie, Łasku, Łodzi i Bolesławcu. Ten ostatni uległ jednak likwidacji w końcu roku sprawozdawczego. Zaprzysiężony w czerwcu 1931 r. inspektor eksportu jaj dokonywał kontroli składów raz na miesiąc, sporządzając każdorazowo odpowiednie protokóły o stanie składów oraz sposobie przeróbki (sortowania, ważenia i pakowania)

jaj przeznaczonych na eksport. Prace kontrolne Izby nosiły ponadto charakter instrukcyjny. Firmom rozsyłano bieżące okólniki informacyjne, zmierzające do podniesienia poziomu pracy eksportowej, zalecające korzystanie z usług Chłodni Gdyńskiej zamiast portów zagranicznych, wskazujące odbiorców na mało dotychczas przez okręg łódzki obsyłanym rynku francuskim i t. p. Z omawianej działalności kontrolnej Izba przesyłała do Ministerstwa Przemysłu i Handlu miesięczne sprawozdania. Firmy okręgu wywiozły w roku sprawozdawczym 78 wagonów jaj (po 220 skrzyń płaskich vide Eksport jaj, str. 89).

Ponieważ ze sprawą dalszego rozwoju prac nad standaryzacją eksportu jaj łączy się sprawa podniesienia hodowli drobiu, Izby — w wyniku szeregu konferencyj odbytych na terenie międzyizbowym i zainteresowanych Ministerstw oraz na podstawie porozumienia Związku Izb z Ministerstwem Rolnictwa — poczęły pobierać od 1. X. 1931 po 10 zł. od zaświadczenia wagonowego na bezcłowy wywóz jaj, a powstałe tą drogą kwoty przekazane zostały na specjalny fundusz podniesienia hodowli drobiu (25% do Centralnego Komitetu do spraw hodowli drobiu i 75% do Wojewódzkiego Towarzystwa Organizacyj i Kółek Rolniczych w Łodzi).

Pierze i puch. W związku z wprowadzeniem w życie w r. 1930 przepisów o kwalifikowanym wywozie pierza i puchu szereg firm, eksportujących dotąd jedynie surowiec w stanie nieczyszczonym, zwrócił się do Ministerstwa Przemysłu i Handlu z prośbą o udzielenie im zezwolenia na wywóz jego w ilości odpowiadającej posiadanym zapasom, przyczem Izba poparła odnośne ich podania. W sprawach związanych z reglamentowanym wywozem pierza i puchu odbył się z udziałem delegatów Izby łódzkiej na terenie Ministerstwa Przemysłu i Handlu oraz Związku Izb szereg konferencyj, mających na celu uzgodnienie obowiązujących przepisów z wymogami życia praktycznego. M. in. szczegółowo rozpatrywana była oferta firmy duńskiej „Nordisk“, pragnącej zawrzeć umowę z polskimi eksporterami pierza i puchu na przejęcie całej polskiej produkcji tego surowca. Wyniki badania oferty nie dały dostatecznych podstaw do przychylnego potraktowania jej, wobec czego projekt nie został zrealizowany.

W końcu roku sprawozdawczego zainstalowała się w Łodzi nowa i największa obecnie w Polsce fabryka przeróbcza pierza

i puchu, która dotąd posiadała swą siedzibę w Poznaniu. W związku z powyższem oraz faktem istnienia w Kaliszu fabryki przeróbczej pierza i puchu aktualna stała się w roku sprawozdawczym sprawa powołania do życia punktu kontrolnego dla wychodzących zagranicę transportów pierza i puchu. Czyniąc zadość wnioskowi Izby, Ministerstwo Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu oraz Rolnictwa ustanowiło punkt kontrolny w Łodzi (Monitor Polski Nr. 234, poz, 379), przyczem kontrolę wykonywuje rzeczoznawca Izby. W drugiem półroczu r. 1930 wywieziono z okręgu łódzkiego 4.352 kg. pierza oraz 625 kg. puchu oczyszczonego. W roku 1931 natomiast nie bacząc na ogólną dekonjunkturę gospodarczą na rynkach odbiorczych (przeważnie niemieckim) wywóz tego artykułu wyniósł 40.340 kg. pierza oraz 3.200 kg. puchu w stanie oczyszczonym.

Eksport gęsi. Sprawa eksportu żywych gęsi, stanowiącego poważną pozycję w bilansie handlowym, w r. 1931 unormowana została w postaci reglamentacji. Przy poparciu Państwowego Instytutu Eksportowego, eksporterzy gęsi poszczególnych okręgów utworzyli 3 syndykaty eksportowe, z których 2 powstały w okręgu łódzkim (w Wieruszowie i Ślesinie). Równocześnie na podstawie art. 7 pkt. a ustawy z dn. 31 lipca 1924 r. w przedmiocie uregulowania stosunków celnych drogą rozporządzenia Ministrów Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa poczynając od 1 lipca r. 1931 wprowadzono cło wywozowe w wysokości 10 zł. od szt. gęsi żywej z tem, że gęsi wywożone za zaświadczeniami Ministerstwa Przemysłu i Handlu zostały zwolnione od opłaty. Wydawanie odnośnych zaświadczeń Ministerstwo poruczyło utworzonemu również w roku sprawozdawczym Polskiemu Związkowi Eksporterów Drobiu w Warszawie. Oprócz syndykatów istniało w r. 1931 w okręgu łódzkim 8 firm, które do nich nie przystąpiły; posiadając jednak dostateczne podstawy do trudnienia się nadal samodzielnym handlem eksportowym — zakwalifikowane zostały przez Izbę jako firmy eksportowe narówni z syndykatami.

Podnieść należy, że zarówno sam projekt reglamentacji wywozu gęsi, jak i prace przygotowawcze odnośnych przepisów nie były przedmiotem rozważań samorządu gospodarczego. Izby powzięły wiadomość o wprowadzeniu reglamentacji tej dziedziny wywozu w dniu ogłoszenia odpowiednich rozporządzeń, które nakładały na nie obowiązek kwalifikowania poszczególnych firm, ubiegających się

o otrzymanie zaświadczeń na bezcłowy wywóz gęsi. Specjalne instrukcje Ministerstwa Przemysłu i Handlu ustaliły podstawy zaznaczonego kwalifikowania firm. Reglamentacja oparta została nietylko na zasadzie kwalifikowania poszczególnych firm ekportowych, lecz także na ilościowym przydziale kontyngentów wywozowych. Do przewidywanej w rozporządzeniu specjalnej Komisji Rozdzielczej, ustanawiającej kontyngenty wywozowe na miesiąc zgóry, powołany został również delegat Izby łódzkiej — oprócz delegata Izby warszawskiej i poznańskiej.

Reasumując wyniki praktyczne reglamentacji wywozu gęsi stwierdzić należy, iż osiągnięte w ciągu pierwszego roku rezultaty są narazie zbyt nieuchwytne, aby zezwalały na ich ostateczną ocenę. Podnieść jedynie wypada fakt niejednolitego składu członków powstałych syndykatów zarówno pod względem fachowym, jak i finansowym, co nie mogło dodatnio wpłynąć na normalny przebieg i rozwój ich działalności eksportowej. Syndykaty w końcu roku uległy częściowej likwidacji.

Wobec tego, że Izbie przypadł obowiązek zarówno kwalifikowania firm, mających otrzymywać zaświadczenia wywozowe, jak i brania udziału w posiedzeniach Komisji Rozdzielczej oraz w specjalnie w tych sprawach zwoływanych konferencjach — praca Izby w tej dziedzinie przyjąć musiała dość szeroki zakres. Ponadto Izba występowała częstokroć w sprawie uwzględnienia interesów eksportowych firm, które nie przystąpiły do syndykatów a których działalność okazać się mogła gospodarczo uzasadnioną. Wobec sporadycznych wypadków odstępowania zaświadczeń wywozowych przez syndykaty i firmy zarejestrowane firmom do wywozu niepowołanym— Izba na zlecenie Ministerstwa Przemysłu i Handlu dokonała lotnej kontroli ksiąg handlowych i korespondencji odnośnych firm, przyczem przyciągnięto do tej pracy jednego z zaprzysiężonych księgowych. Szczegółowe protokóły Izba przesłała Ministerstwu Przemysłu i Handlu.

Masło i inne. Ponieważ okrąg Izby przy eksporcie masła nadal nie odgrywa poważniejszej roli, Izba w pracach związanych z wprowadzeniem w życie w roku sprawozdawczym t. zw. „małej standaryzacji“ eksportu tego artykułu nie brała czynnego udziału. Z tych samych przyczyn Izba nie ingerowała w sprawach związanych z reglamentowanym wywozem szczeciny i sierści.

6. Polityka traktatowa.

Ze spraw traktatowych załatwionych przez Izbę w pierwszej połowie roku sprawozdawczego, wynienić należy przedewszystkiem zgłoszenie postulatów okręgu łódzkiego w odniesieniu **do rokowań z Czechosłowacją.** Formułując odnośne dezyderaty, Izba stwierdziła, że naogół eksport okręgu do Czechosłowacji jest nikły i nie odgrywa większej roli w życiu gospodarczem Łodzi, obejmuje bowiem wyroby gałęzi przemysłu, które reprezentowane są w stopniu daleko silniejszym na terenie innych okręgów państwa. Natomiast jako postulat natury zasadniczej, dotyczący importu z Czechosłowacji do Polski wysunęła Izba wniosek całkowitego zniesienia zniżki konwencyjnej, z jakiej korzysta Czechosłowacja przy przywozie do Polski przędzy wełnianej czesankowej na mocy IV protokółu dodatkowego do konwencji handlowej polsko-czeskosłowackiej z dnia 26. VI. 1928 r. Izba zaznaczyła przytem, że chodzi nietylko o zahamowanie zdradzającego tendencję rosnącą importu przędzy wełnianej czesankowej z Czechosłowacji, ale również o zniesienie stawek zafiksowanych, z których korzystać będzie Rzesza Niemiecka w razie wejścia w życie traktatu handlowego z 17. III. 1930 r. Ewentualność ta grozi poważnemi następstwami dla polskiego przędzalnictwa czesankowego. Niemcy bowiem zdołały mimo stawek autonomicznych zająć drugie miejsce wśród importerów przędzy wełnianej do Polski. Ograniczenie przywozu jest tem bardziej nieodzowne, że produkcja polskiej przędzy czesankowej nietylko zaspakaja całkowicie zapotrzebowanie rynku polskiego, ale daje pokaźne nadwyżki kierowane w drodze wywozu na rynki zagraniczne. Zaznaczyć też należy, że przedstawiciel Izby wszedł do polsko-czeskosłowackiej Komisji Porozumiewawczej i brał udział w jej naradach.

W odniesieniu do podjętych wiosną 1931 r. a wznowionych dopiero w roku 1932 **rokowań polsko-austrjackich,** Izba ograniczyła się do uwag, dotyczących zmian, jakie należałoby w drodze rewizji traktatu osiągnąć celem stworzenia pomyślnych warunków dla eksportu obuwia gumowego, niektórych wyrobów szklanych i mebli giętych. Ponadto Izba wysunęła postulat zafiksowania stawek austrjackich dla przędzy wigonjowej. Natomiast dezyderaty, dotyczące traktowania celnego eksportowanych do Austrji tkanin wełnianych, przedstawił jako bardziej zainteresowany okrąg bielski.

Na żądanie Ministerstwa Przemysłu i Handlu Izba sprecyzowała wnioski okręgu łódzkiego wobec wysuniętych w maju 1930 r. żądań

angielskich w sprawie obniżenia wzgl. zafiksowania szeregu stawek celnych dla importowanych do Polski półfabrykatów i tkanin włókienniczych. Szczegółowe uwagi Izby w tej sprawie omówione są niżej w dziale, poświęconym sprawom celnym. Nadmienić należy nadto, że równocześnie Izba zajęła się gromadzeniem materjałów, dotyczących życzeń polskiego eksportu włókienniczego w stosunku do rynku angielskiego; materjały te miała Izba przedstawić czynnikom rządowym w razie zapoczątkowania oczekiwanych rokowań polsko-angielskich. Rokowania te nie zostały jednak podjęte, a wobec zmienionej — po znanych wypadkach w drugiem półroczu 1931 r. — sytuacji zebrane materjały utraciły swą aktualność, gdyż ewent. rokowania oprzeć się muszą obecnie na zupełnie innych podstawach.

We wrześniu Związek Izb po wstępnej dyskusji na terenie międzyizbowym opracował zbiorową opinję Izb w sprawie rewizji **polsko-gdańskiej** umowy z dn. 24. X. 1931 r. Izba przesłała w tejże sprawie uwagi, dotyczące głównie prawno-skarbowych momentów umowy, a omówione niżej w dziale podatkowym.

W grudniu Izba sformułowała swą opinję w sprawie całokształtu zagadnień, związanych z **nową polską polityką handlową**. Po omówieniu sprawy tej na dwu specjalnych posiedzeniach Komisji Polityki Gospodarczej, Izba przesłała pod adresem Związku Izb memorjał, w którym stwierdziła, że niezbędne w chwili obecnej zasadnicze zmiany w polskiej polityce handlu zagranicznego oprzeć się powinny na następujących przesłankach:

1. W wytworzonych obecnie warunkach daleko idącego zahamowania wolnej wymiany ludzi, kapitałów i towarów, zachwianie równowagi bilansu handlowego (wywierającego w Polsce decydujący wpływ na kształtowanie się bilansu płatniczego) i ewentualność ujemnego salda naszej wymiany towarowej z zagranicą traktować należy jako źródło nader groźnych dla całokształtu polskiego życia gospodarczego komplikacyj.

2. Zdecydowanie prohibicyjna polityka handlowa większości państw europejskich, stanowiących rynki zbytu dla eksportu polskiego każe przypuszczać, że widmo ujemnego bilansu handlowego jest niebezpieczeństwem najzupełniej realnem, któremu zapobiec należy wszelkiemi będącemi do dyspozycji państwa środkami.

3. W ten sposób Polska, hołdująca liberalnej polityce handlowej zniewolona została do dostosowania swej polityki handlowej do metod,

któremi większość państw europejskich zwalcza import. W szczególności powszechne zarzucenie klauzuli najwyższego uprzywilejowania zmusza i Polskę do zastosowania polityki preferencyj celnych i zróżniczkowanych kontyngentów, których ostrze skierowane być winno jako środek odwetowy przeciwko państwom, utrudniającym Polsce w drodze utrudnień przywozowych, zróżniczkowanych zwyżek celnych i restrykcyj dewizowych normalną wymianę handlową.

4. Dbałość o zachowanie równowagi bilansu handlowego i konieczność przeciwstawienia się ewent. ujemnemu saldu nakazują równocześnie utrzymać wszelkie środki pomocy dla eksportu a nawet rozszerzyć je w miarę potrzeby; do wymogów eksportu dostosować należy również wewnętrzną politykę gospodarczą, przyczem należy bezwarunkowo poddać rewizji obowiązujące w Polsce ustawodawstwo socjalne, którego nadmierna rozbudowa w stopniu bardzo wysokim obciąża kalkulację i utrudnia eksport; pod tym samym kątem widzenia rozpatrzyć należy zmiany, projektowane w polityce podatkowej.

5. Racjonalna kartelizacja niektórych gałęzi przemysłu wpłynąć może niewątpliwie korzystnie na kształtowanie się bilansu handlowego; działalność karteli i syndykatów skierowana być może bowiem zarówno w kierunku intensyfikacji eksportu, jak i w kierunku zahamowania zbędnego importu. Polityka kartelowa rządu powinna jednak równocześnie kontynuować zapoczątkowaną już przez Izby akcję, zmierzającą do obniżenia cen niezbędnych dla eksportu półfabrykatów, dostarczanych przez przemysły bądź skartelizowane, bądź też korzystające dzięki wygórowanym cłom ochronnym z monopolu faktycznego; tą drogą bowiem przemysł przetwórczy będzie mógł otrzymać dla celów eksportu półfabrykaty po cenach specjalnie obniżonych, odpowiadających w przybliżeniu poziomowi cen międzynarodowych nieobciążonych polskiem cłem ochronnem.

Wychodząc z powyższych założeń, Izba wypowiedziała się za zastosowaniem w najbliższej przyszłości szeregu opartych na powyższych przesłankach posunięć, przy których wprowadzeniu kierować się należy zasadą stworzenia — narzuconych nam przez obecny układ stosunków wbrew naszemu liberalistycznemu nastawieniu — ostrych podstaw pertraktacyjnych o charakterze przejściowym, których działanie w praktyce niewątpliwie złagodzone będzie przez pomyślne zakończenie rokowań z kontrahentami, umożliwiającymi nam normalną wymianę handlową.

Nadmienić należy, że pozostałe Izby wypowiedziały się przeważnie w sposób analogiczny o nowym kierunku polskiej polityki handlowej, wypływającym zresztą konsekwentnie z nieubłaganego układu międzynarodowych stosunków handlowych. Opublikowane w grudniu roku sprawozdawczego zwyżki celne oraz nowe zakazy przywozu uważać należy właśnie za pierwsze kroki skierowanej na nowe tory polskiej polityki handlu zagranicznego, która przejściowo dostosować się musi do metod, przyjętych obecnie niemal powszechnie.

7. Sprawy celne.

Ze spraw celnych, któremi Izba zajmowała się w okresie sprawozdawczym, wymienić należy przedewszystkiem **zaopinjowanie projektu nowej taryfy celnej,** któremu to zagadnieniu Izba poświęciła szczególną uwagę. Nadesłany przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu projekt taryfy, składający się z 3-ch części, przydzielony został do rozpatrzenia i zaopinjowania 13-u Podkomisjom, poczem zgłoszone wnioski, po uzgodnieniu ich na terenie Komisji Polityki Gospodarczej, Izba przedstawiła Związkowi Izb, powołanemu do uzgodnienia stanowiska samorządu gospodarczego.

Odnośnie części **I-ej** wymienionego projektu, która obejmowała produkcję rolną, przemysł mineralny, spożywczy, chemiczny, garbarski, kauczukowy, papierniczy, ceramiczny i szklany — Izba zgłosiła wnioski, zmierzające do przeprowadzenia uzasadnionych potrzebami gospodarczemi następujących zmian.

W dziale, obejmującym wytwory pochodzenia roślinnego Izba zaproponowała utrzymanie dotychczasowych stawek na krochmal ryżowy, obniżenie stawek na owoce południowe, jak np. pomarańcze i banany, skorygowanie nomenklatury i zmianę niektórych stawek na artykuły kolonjalne i korzenie, oraz wprowadzenie uwagi, w myśl której używane w lecznictwie rośliny i ich części, nieprodukowane w kraju, płaciłyby dotychczasową stawkę celną.

W dziale „przetwory spożywcze“ — zaproponowano uzupełnienie poz. 9-ej przez wprowadzenie uwagi, że wino skażone kwasem octowym, wytworzonym drogą fermentacji, przeznaczone do wyrobu octu winnego, powinno korzystać z ulgowej stawki celnej, zaś stawki na ocet powinny być utrzymane w granicach obecnych.

W dziale „przetwory chemiczne i farmaceutyczne“ — Izba wypowiedziała się za utrzymaniem dotychczasowych stawek na

barwniki i przetwory chemiczne osobno niewymienione oraz na półfabrykaty, niewyrabiane w kraju w dostatecznej jakości lub ilości. Następnie Izba zgłosiła wniosek, zmierzający do obniżenia projektowanych stawek na toluidynę i ksylidynę, jak również do wprowadzenia uwagi, że anilina sprowadzana przez fabryki przemysłu chemicznego i włókienniczego — za pozwoleniem Ministerstwa Skarbu — będzie korzystała z ulgowego cła.

W dziale VII, obejmującym skóry, futra i wyroby skórzane, Izba zaproponowała wprowadzenie do poz. 530 oddzielnego punktu ze stawką obecną dla skórek cielęcych, stosowanych w przędzalniach, oraz obniżenie cła na cholewy do zespołów przędzalniczych.

W grupie kauczuku i wyrobów kauczukowych Izba zgłosiła szereg wniosków, a m. in. wystąpiła o obniżenie projektowanej stawki na kauczuk surowy w płytach oraz zaproponowała zmiany nomenklatury i stawek na namiastki kauczuku i odpadki gumy wulkanizowanej. Następnie zgłoszony został wniosek o zachowanie obecnie obowiązujących stawek na nici gumowe i obniżenie projektowanego cła na opony do kół samochodowych. W stosunku do stawki na pasy napędne gumowe Izba zaproponowała zrównanie jej ze stawką na pasy skórzane. Również ze względu na konieczność ochrony krajowego przemysłu gumowego, zaproponowano zrównanie cła na kalosze, śniegowce i buty gumowe i wprowadzenie na te artykuły jednej stawki celnej.

W dziale X „papier i wyroby z papieru“ zaproponowano podwyższenie cła na kalkę płócienną, która jest w kraju wyrabiana, wobec czego rozwój tej gałęzi przemysłu wskutek niedostatecznej ochrony celnej natrafia na trudności.

W dziale XII „wyroby kamieniarskie, ceramiczne i szklane“ zgłoszono wnioski w sprawie zmiany nomenklatury i podwyższenia niektórych stawek na wyroby z azbestu, podwyższenia ochrony celnej na cegły i kształtki z ziemi okrzemkowej, oraz na niektóre wyroby ze szkła, zgodnie z potrzebami krajowego przemysłu szklanego.

Do części **II-ej** projektu nowej taryfy obejmującej działy włókienniczy i konfekcyjny po szczegółowem rozpatrzeniu projektowanych stawek z punktu widzenia potrzeb włókiennictwa polskiego — zgłoszono następujące wnioski.

W grupie jedwabiu naturalnego Izba zaproponowała obniżenie projektowanych stawek na przędzę jedwabną i utrzymanie

obecnie obowiązujących stawek autonomicznych na tkaniny jedwabne, zaznaczając równocześnie, iż projekt stawek na tkaniny jedwabne mógłby zostać utrzymany w granicach, zaprojektowanych przez Komisję Międzyministerjalną, jedynie pod warunkiem, że przyszłe zniżki konwencyjne nie przekroczą 20—25%.

W grupie jedwabiu sztucznego Izba przedewszystkiem zgłosiła wniosek zmiany nomenklatury poz. 599 nowej taryfy i obniżenia stawek na włókna sztuczne (vistrę) i odpadki włókien sztucznych.

Następnie Izba wystąpiła o obniżenie w nowej taryfie celnej stawek na przędzę sztuczno-jedwabną. Izba podkreśliła, iż ceny jedwabiu sztucznego w Polsce wskutek wysokiej ochrony celnej znacznie przewyższaja ceny wewnętrzne w państwach zachodnio-europejskich, wskutek czego konsumcja jedwabiu sztucznego w kraju jest bardzo niska. Izba podniosła również, że przemysł włókienniczy nie jest w stanie eksportować wyrobów z jedwabiu sztucznego, ponieważ wobec wysokich cen przędzy w Polsce konkurencja na rynkach zagranicznych stała się niemożliwa. Natomiast krajowe fabryki jedwabiu sztucznego stale rozwijają swój eksport, gdyż dzięki wysokiej barjerze celnej, podtrzymującej wysoki poziom cen na rynku krajowym, lokować mogą zagranicą nieskonsumowaną na rynku wewnętrznym nadwyżkę po cenach wyjątkowych.

Ujemne skutki tak wysokiej ochrony celnej odczuwa przemysł przetwórczy tem dotkliwiej, że ochrona celna obejmuje w równym stopniu wszystkie rodzaje jedwabiu sztucznego, a więc także gatunki w kraju niewyrabiane, jak np. jedwab octanowy i miedziowo-amonjakalny.

W odniesieniu do projektowanych przez Komisję Międzyministerjalną stawek na tkaniny sztuczno-jedwabne Izba zasadniczo nie zgłosiła poprawek, uważając, iż nawet stawki te mogą być częściowo obniżone. Poczyniono jedynie zastrzeżenia w stosunku do tkanin półjedwabnych do wyrobu parasoli, które obecnie nie są należycie chronione, wskutek czego musiano zaniechać zapoczątkowanej produkcji tych artykułów.

W grupie wełny zgłoszone zostały uzupełnienia, dotyczące przędzy z zabarwieniem nietrwałem, utrzymania dotychczasowej stawki na osnowy drukowane do wyrobu dywanów i zachowania obecnego podziału w/g wagi tkanin półwełnianych; Izba wypowiedziała się również za częściowem obniżeniem — w myśl projektu

Komisji Międzyministerjalnej — stawek na przędzę niższych numerów i na tkaniny wełniane.

W grupie bawełnianej zaproponowano zmianę nomenklatury poz. 591 projektu nowej taryfy, obejmującej odpadki bawełniane, podkreślając, iż odpadki i wyczeski bawełniane oprócz osobno wymienionych, powinny być jak dotychczas wolne od cła.

W stosunku do projektowanych stawek na przędzę — Izba wypowiedziała się za przywróceniem stawek, zaproponowanych w latach 1928—1929 przez Komisję Włókienniczą dla zebrania materjałów do nowej taryfy celnej i będących wynikiem kompromisu, osiągniętego w łonie Komisji, pomiędzy przedstawicielami producentów i konsumentów przędzy.

Następnie zaproponowano podwyższenie stawek na tkaniny bawełniane surowe, bielone, barwione, wzorzyste i kolorowo-tkane oraz drukowane. Poza tem Izba wypowiedziała się za skreśleniem uwagi, dotyczącej tkanin bawełnianych surowych o wiązaniu satynowem do wyrobu welwetów ciętych, oraz zaproponowała podwyższenie stawek na wstążki i taśmy zarówno czysto-bawełniane, jak i z nitkami gumowemi.

W grupie materjałów dzianych metrowych i wyrobów dzianych osobno niewymienionych, zaproponowano przywrócenie stawek opracowanych przez Komisję Włókienniczą jak również — podwyższenie stawek na rękawiczki. Następnie przyjęto, że stawki na wyroby dziane półjedwabne powinny być zrównane ze stawkami na takież wyroby z jedwabiu sztucznego.

Do części **III-ej** projektu nowej taryfy, obejmującej wytwory przemysłu hutniczego, metalowo-mechanicznego, wyrobów z drewna oraz ogólny dział wyrobów różnych, Izba zgłosiła następujące wnioski.

W dziale X, obejmującym drewno, korek, wyroby z nich oraz wyroby koszykarskie, Izba zaproponowała wyodrębnienie w oddzielny punkt szpulek do nici, które zostały pominięte w projekcie, wobec czego podpadłyby pod poz. 795 p. 2a, jako wyroby drewniane oddzielnie niewymienione. Następnie Izba wypowiedziała się za podwyższeniem stawki na płyty, paski, kostki z kory drzewa korkowego, jak również stawki na kolanka, kształtki i rury korkowe do tej samej wysokości.

W dziale XIII poz. 937 p. 1 Izba zaproponowała obniżenie cła na surówkę żelazną, oprócz osobno wymienionej, utrzymanie w nowej taryfie celnej dotychczasowej ulgi udzielanej za pozwoleniem

Ministerstwa Skarbu na ferromangan i ferrosilicium o zawartości pow. 15% manganu wzgl. krzemu, oraz wypowiedziała się za obniżeniem dolnej granicy zawartości fosforu, lub glinu w poz. 937 p. 4 lit. a — do 3%, jak również wyodrębnieniem surówki wytapianej na węglu drzewnym, która nie jest produkowana w kraju, wobec czego powinna być wolną od cła.

W poz. 941 p. 1 i 3 Izba zgłosiła wniosek, zmierzający do obniżenia zaprojektowanych stawek na blachę o grub. 0,5 mm., stosowaną m. in. do wyrobu opakowań blaszanych.

W poz. 951 p. 1 Izba zaproponowała podwyższenie stawki na radjatory dwukolumnowe i uzupełnienie lit. b tejże pozycji przez dodanie radjatorów jednokolumnowych.

Odnośnie poz. 978 p. 1 Izba zgłosiła wniosek, ażeby stare żeliwo, żelastwo, odpadki żeliwne, żelazne i stalowe było wolne od cła.

Następnie Izba wypowiedziała się za obniżeniem projektowanych stawek na aluminjowe naczynia kuchenne, noże maszynowe dla przemysłu graficznego, czcionki, stereotypy i linje mosiężne drukarskie, klisze drukarskie, scyzoryki i noże składane.

W dziale XIV — maszyny i aparaty, Izba zgłosiła wniosek o uzupełnienie poz. 1048 A przez dodanie uwagi, w myśl której walczaki jednolite (bez szwu) za pozwoleniem Ministerstwa Skarbu byłyby sprowadzane bez cła.

W poz. 1066 p. 1 d. Izba wypowiedziała się za podwyższeniem stawki na krosna tkackie do wyrobu tkanin jedwabnych, zaś w poz. 1071 zaproponowała połączenie w jeden punkt wygładzarek, magli hydraulicznych i prasownic.

W poz. 1077 A p. 2 Izba zaprojektowała obniżenie stawki na maszyny automaty kartonażowe.

W pozycji obejmującej pędnie zaproponowano wyodrębnienie kół pasowych częściowo lub całkowicie wykonanych z blachy prasowanej.

Następnie Izba wypowiedziała się za uzupełnieniem poz. 1090 przez dodanie drukarskich walców miedzianych z obniżonemi stawkami celnemi, jak również za uzupełnieniem poz. 1096 p. 8 przez dodanie tarcz, przerzynaczy i walców do śrutowników.

W grupie maszyn, aparatów i przyrządów elektrycznych Izba zgłosiła następujące zmiany: wyodrębniono trójfazowe silniki kolektorowe i generatory, zaprojektowano obniżenie stawek na mierniki

elektryczne, lampy kwarcowe, rury rentgenowskie, oraz wprowadzono zmiany w nomenklaturze poz. 112, dotyczącej żarówek.

W dziale XV — środki transportowe — Izba wypowiedziała się za wydatnem obniżeniem projektowanej stawki na samochody i motocykle.

W dziale XVI zgłoszono wnioski, dotyczące obniżenia projektowanych stawek na gotowe okulary, binokle oraz szkla do nich, maszyny do pisania i liczenia, na mechanizmy do gramofonów, membrany, struny jelitowe, natomiast Izba wypowiedziała się za podwyższeniem stawki na zabawki dziecięce z mechanizmem sprężynowym.

Wyżej wymienione postulaty Izby były przedmiotem dyskusji na konferencjach Komisji Międzyizbowej, odbytych w Warszawie w czerwcu, sierpniu i listopadzie 1931 r., przyczem należy podkreślić, iż w działach najbardziej obchodzących tutejszy okrąg, a mianowicie w dziale włókienniczym i konfekcyjnym zostały one przyjęte z bardzo nieznacznemi zmianami.

W związku z projektem zmiany struktury nowej taryfy celnej Izba wypowiedziała się za wprowadzeniem w tej taryfie kolumny stawek maksymalnych, stosowanych do państw nietraktatowych, przyczem niektóre towary niezbędne jednak dla celów przemysłowych, nie powinny być objęte tą zwyżką w taryfie maksymalnej. Równocześnie Izba wypowiedziała się za podwyższeniem do 25% zaprojektowanych przez Komisję Międzyizbową stawek w tych pozycjach, gdzie zachodzi konieczność wyrównania różnicy cen towarów, powstałej wskutek spadku waluty państw eksportowych.

Wobec poważnych zmian w układzie wymiany towarów na rynku międzynarodowym, jakie nastąpiły w ostatnim kwartale roku sprawozdawczego wskutek spadku funta sterlinga i związanych z nim walut Izba przedłożyła Ministerstwu Przemysłu i Handlu następujące wnioski w sprawie **doraźnych zmian taryfy celnej,** zmierzających do zabezpieczenia przemysłu tutejszego okręgu przed wzmożoną konkurencją towarów pochodzących z państw o zdeprecjonowanej walucie.

Izba wypowiedziała się za wprowadzeniem zakazu przywozu przędzy bawełnianej pojedyńczej wszystkich numerów pow. Nr. 38/1 oraz podniosła konieczność podwyższenia o 10% stawki celnej na przędzę bawełnianą nitkowaną numerów od 38/2 do 60/2.

Izba zgłosiła wniosek w sprawie podwyższenia w drodze rozporządzenia obecnie obowiązującej stawki celnej na krosna jedwabne do granic przewidzianych przez Związek Izb Przemysłowo-Handlowych w projekcie nowej taryfy celnej. Krosna tego rodzaju wytwarzane są w kraju w gatunku nieustępującym krosnom zagranicznym i w ilościach całkowicie pokrywających zapotrzebowanie krajowe, wobec czego import w tej dziedzinie stał się zupełnie zbędnym, a równocześnie szkodliwym dla dalszego rozwoju danej gałęzi krajowego przemysłu metalowo-maszynowego.

Izba zwróciła się nadto do Ministerstwa o wprowadzenie do obecnej taryfy celnej stawki na nicielnice druciane w wysokości, zaprojektowanej przez Komisję Międzyministerjalną w projekcie nowej taryfy. Obecnie nicielnice tego rodzaju clone są jako osobno niewymienione części maszyn w/g stawki 182 zł. od 100 kg., która w sposób niedostateczny chroni produkcję krajową.

W końcu Izba wypowiedziała się za podwyższeniem stawki celnej na przędzę azbestową pojedyńczą do wysokości zaprojektowanej przez Związek Izb Przemysłowo-Handlowych.

Ustosunkowując się do wniosków innych okręgów w sprawie doraźnej częściowej zmiany taryfy celnej, Izba wypowiedziała opinję, że podniesienie ochrony celnej niektórych gałęzi produkcji krajowej w drodze doraźnej zmiany odpowiednich stawek jest rzeczą konieczną, jednakowoż Izba podkreśliła, że stawki te powinny być doprowadzone do poziomu, uchwalonego przez Komisję Międzyizbową w jej pracach nad nową taryfą celną.

W stosunku do projektu wprowadzenia cła przywozowego na szmaty Izba zajęła stanowisko negatywne, wychodząc z założenia, że szmaty pochodzenia krajowego, jako bardziej znoszone i gorzej sortowane, są gatunkowo znacznie gorsze od zagranicznych, wobec czego przemysł włókienniczy zmuszony jest importować szmaty zagraniczne pomimo wyższej ich ceny.

Uznając potrzebę wprowadzenia zakazu przywozu przędzy wełnianej czesankowej z państw nietraktatowych, jako środka mogącego zahamować zbędny i szkodliwy import w tej dziedzinie, Izba wypowiedziała się za wydaniem ogólnego zakazu przywozu przędzy czesankowej przy równoczesnem wprowadzeniu kontyngentów dla państw traktatowych.

W związku z propozycjami rządu angielskiego, dotyczącemi obniżenia i zafiksowania niektórych stawek celnych na towary grupy

włókienniczej, Izba zasadniczo wypowiedziała się przeciwko obniżeniu obecnych stawek konwencyjnych na tkaniny bawełniane i tkaniny wełniane, uważając równocześnie zafiksowanie obniżonych stawek na tkaniny, jak również stawek konwencyjnych na przędzę bawełnianą i wełnianą za szkodliwe dla krajowego przemysłu włókienniczego.

W związku z **projektem wprowadzenia cła na surowce włókiennicze** Izba jak najkategoryczniej wypowiedziała się przeciwko tej koncepcji. Wprowadzenie bowiem minimalnego choćby cła o charakterze fiskalnym, łamie zasadę nieobciążenia cłem surowców włóknistych, nieprodukowanych w kraju. Izba wypowiedziała się natomiast za wprowadzeniem cła organizacyjnego dla bawełny, wychodząc z założenia, że zmierza ono do scementowania już istniejącego i utworzonego w drodze dobrowolnego porozumienia Zrzeszenia Producentów Przędzy Bawełnianej, mającego na celu regulowanie stanu uruchomienia i zapobieganie częstemu na rynku przędzy bawełnianej w Polsce zjawisku nadprodukcji (vide 2. Organizacja zbytu wewnętrznego).

Doceniając w całej pełni konieczność skierowania w miarę możliwości importu surowców włóknistych przez porty polskie, Izba, zabiegając o realizację tego postulatu od chwili swego powstania, wypowiedziała się również za cłem preferencyjnem na bawełnę dla portów polskich. Ponieważ jednak w obecnej chwili porty polskie nie są przystosowane do przyjęcia całej ilości bawełny, potrzebnej dla polskiego przemysłu włókienniczego, przeto Izba zaproponowała przedłużenie okresu bezcłowego do $1^1/_2$ roku, a następnie przy niższej stawce celnej — do $2^1/_2$ lat od chwili wejścia w życie projektowanego rozporządzenia. Podkreślono przytem, iż brak samodzielnego handlu bawełną w Polsce oraz związanych z tem instytucyj, nadto brak odpowiednich urządzeń do przyjęcia rocznie około 60.000 tonn bawełny stanowi poważną przeszkodę w kierowaniu wszystkich transportów bawełny już w chwili obecnej przez porty polskie. Wypowiadając się za przedłużeniem okresu ulgowego do $1^1/_2$ roku wzgl. $2^1/_2$ lat, Izba miała na względzie również doniosłe momenty kredytowe, które z zrozumiałych przyczyn uniemożliwiają niezwłoczne zerwanie wytworzonego historycznie silnego kontaktu handlowego z innemi portami zagranicznemi. Izba zaznaczyła też, że gdyby po upływie wymienionych wyżej czasokresów jeszcze nie zaistniały techniczne

możliwości przywozu całej bawełny przez porty polskie wzgl. gdyby w międzyczasie — wskutek monopolicznego stanowiska Gdyni — nastąpiła podrażająca kalkulację zwyżka kosztów przywozowych, przeładunkowych i składowych via porty polskie, niewątpliwie zajdzie konieczność ponownego przedłużenia ulgowego okresu przywozu bawełny bez cła także inną drogą. Dotyczące okresów ulgowych postulaty Izby zostały w znacznej mierze uwzględnione, gdyż cyt. rozporządzenie z dn. 19. XII. 1931 r. obciąża bawełnę sprowadzaną nie przez porty polskiego obszaru celnego cłem w wysokości 6 zł. dopiero od 1 stycznia 1933 r. wzgl. w wysokości 12 zł. — od 1 stycznia 1934 r.

Nie uwzględniony został natomiast pustulat Izby wyłączenia z pod mocy działania ceł preferencyjnych pewnych gatunków bawełny (np. rosyjskiej, perskiej i t. p.) oraz wyczesków i odpadków bawełnianych, które muszą być przywożone wyłącznie drogą lądową, a których kierowanie przez porty polskie powodowałoby niewspółmierne obciążenie kosztów transportu. Należy przypuszczać, że nieuwzględnienie tego dezyderatu stanie się powodem utrudnień przy przywozie wspomnianych surowców po 1 stycznia 1933 r. o ile do tego czasu nie nastąpi pożądana zmiana rozporządzenia.

Omawiając cła preferencyjne dla portów polskich, wspomnieć należy jeszcze, że Izba zajęła stanowisko negatywne wobec projektu objęcia cłem preferencyjnem również surowej wełny pranej i niepranej. Skierowanie bowiem całego przywozu wełny via porty polskie podrożyłoby znacznie koszty transportu w porównaniu z kosztami obecnemi, gdyż wełna nadchodziłby musiała drogą łamaną z przeładunkiem w większych europejskich portach odbiorczych (Hamburg, Brema, Antwerpja). Dopiero z chwilą, kiedy umożliwiony będzie bezpośredni przywóz wełny z zaoceanicznych portów załadowania do Polski, powstaną zdaniem Izby warunki, dopuszczające wprowadzenie ceł preferencyjnych na ten surowiec dla portów polskich. Postulaty powyższe uwzględnione zostały tylko częściowo, gdyż rozporządzenie z dn. 19 grudnia 1931 r. wprowadza cło w wysokości 8 zł. (nieprana) wzgl. 12 zł. (prana) na wełnę sprowadzaną nie przez porty polskiego obszaru celnego, lecz równocześnie przewiduje możliwość bezcłowego przywozu wełny również drogą lądową — za pozwoleniem Ministerstwa Skarbu.

Przedmiotem usilnych starań Izby była również sprawa **zwrotu ceł przy eksporcie wyrobów włókienniczych.** Izba skierowała

w tym celu specjalny memorjał oraz kilkakrotnie interwenjowała w Ministerstwie Przemysłu i Handlu i w Ministerstwie Skarbu, prosząc o przedłużenie mocy rozporządzenia z dn. 11 lutego 1931 r. na dalszy okres roczny, t. j. do dn. 31 grudnia 1932 r. W wyniku powyższej akcji omawiany zwrot cła został przedłużony, jakkolwiek niektóre stawki (na konfekcję) uległy częściowej redukcji, (vide Dział IV Organizacja eksportu).

Poza tem Izba prosiła Ministerstwo o zaliczenie przy eksporcie odzieży dzianej (ubrania, płaszcze) do punktu 21-go § 1, poz. 164 rozporządzenia o zwrocie ceł bez względu na to, czy odzież taka została wykonana z przędzy bawełnianej, wełnianej lub innej, t. j. aby korzystała ze zwrotu cła na równi z odzieżą wykonaną z tkanin.

W związku z orzeczeniem Ministerstwa Skarbu, że gotowe wyroby bawełniane tkane, jak chustki, pledy, prześcieradła i ręczniki nie są objęte rozporządzeniem z dnia 11 lutego 1931 r. i wskutek tego nie mogą korzystać ze zwrotu cła przy eksporcie, Izba zwróciła się do Ministerstwa o poddanie rewizji wymienionego orzeczenia. Wnioski Izby w sprawie powyższej, jak również w kwestji przyznania zwrotu cła przy eksporcie pluszów żakardowych zostały przez Ministerstwo przychylnie załatwione.

Wreszcie w okresie sprawozdawczym Izba zaopinjowała pozytywnie szereg podań w sprawie biernego obrotu uszlachetniającego tkaninami z jedwabiu naturalnego. Również Izba wypowiedziała się za przyznaniem ulgi celnej na wwóz — częściowo dla celów eksportowych przędzy lnianej bielonej numerów pow. 40-go, która nie mogła być dostarczona przez krajowe wytwórnie tej przędzy.

Poza tem Izba opinjowała podania o pozwolenie na obrót uszlachetniający czynny przędzą wełnianą czesankową i przędzą z jedwabiu sztucznego, oraz o udzielenie **zniżki celnej** na maszyny niewyrabiane w kraju, przyczem odnośnie do maszyn przędzalniczych (przędzarek) Izba z uwagi na aktualne położenie przędzalnictwa krajowego zajęła stanowisko negatywne.

Następnie Izba przesłała Związkowi Izb swoje wnioski, dotyczące projektu instrukcji o warunkowej odprawie towarów. Izba zwróciła uwagę na konieczność bardziej dokładnego sprecyzowania brzmienia § 23 projektu, który dotyczy ewent. pobierania przy powrotnym przywozie towaru w obrocie uszlachetniającym częściowego wzgl. całkowitego cła za materjały, które weszły w skład towaru

wskutek przeprowadzonego zagranicą procesu uszlachetniającego wzgl. zostały użyte przy uszlachetnieniu. Ponadto Izba wypowiedziała się za wprowadzeniem w nadesłanym projekcie szeregu poprawek, zgłoszonych przez zainteresowane sfery gospodarcze, a podyktowanych doświadczeniem, nabytem przy korzystaniu z warunkowej odprawy towarów.

8. Sprawy podatkowe.

I. Zagadnienia ustawodawcze.

Jednolita ordynacja podatkowa. Jednem z zagadnień, któremu Izba z początkiem roku sprawozdawczego poświęciła szczególną uwagę, była sprawa jednolitej ordynacji podatkowej. Izbie łódzkiej na terenie Związku Izb przypadł w udziale referat, dotyczący podstawowego działu ordynacji, t. j. postępowania wymiarowego wraz ze ściśle łączącą się z tem kwestją organizacji władz wymiarowych w I instancji, równocześnie zaś powierzony został jej referat generalny. Ponieważ Ministerstwo Skarbu zażądało przedstawienia szczegółowej i definitywnej opinji w przedmiocie projektu już do końca stycznia, Izba w przyśpieszonem tempie opracowała całokształt swoich wniosków tak, że w zasadniczych zarysach już z końcem stycznia, w szczegółach zaś w połowie lutego przedstawiła je Związkowi. Związek zaakceptował je z drobnemi modyfikacjami, dzięki czemu zkolei znalazły one swój wyraz w wyczerpującym operacie jego, przedstawionym Ministerstwu Skarbu.

Ograniczając się do najlapidarniejszego streszczenia zaproponowanych przez Izbę zmian i uzupełnień w przedmiocie projektu rządowego, podnieść należy m. in., iż wbrew intencjom przewodzącym projektowi stanowczo wypowiedziała się ona za utrzymaniem obywatelskich komisyj szacunkowych, wysuwając równocześnie postulat zapewnienia samorządowi gospodarczemu większego niż obecnie wpływu na ich obsadę personalną. Izba zgłosiła cały szereg poprawek i uzupełnień, mających na celu wydatniejsze zabezpieczenie praw płatnika jako strony, która winna być równouprawniona w postępowaniu wymiarowem. M. in. kierując się tą zasadniczą ideą przewodnią, Izba zaprojektowała ujęcie całokształtu przepisów, dotyczących dowodu ze znawców, świadków i rzeczoznawców według zasad, w miarę możności zbliżonych do przewodu sądowego. Wychodząc z założenia, że podstawowem źródłem informacyj winien

być w zasadzie sam płatnik wraz z zaofiarowanym przez niego materjałem dowodowym, dopełnionym w razie potrzeby dowodem ze znawców i świadków, Izba wystąpiła z konkretnemi wnioskami, ograniczającemi obowiązek informacyjny osób trzecich do ram, podyktowanych istotnemi wymogami postępowania wymiarowego.

Uważając, iż projekt w zbyt daleko idącej mierze rozszerza obowiązek składania zeznań, Izba — nie kwestjonując intencyj projektu, lecz sposób jego realizacji — wypowiedziała się za umiarkowanemi zmianami w tej dziedzinie, równolegle zaś z tem szczegółowo sprecyzowała wymogi, od których zależeć powinno postawienie płatnika w stan zaoczności. Celem umożliwienia płatnikowi należytej ochrony jego praw w drodze środka odwoławczego, Izba wskazała na potrzebę rozszerzenia zasady ujawniania i udzielania podstaw wymiarowych; projekt nagół uwzględniał wprawdzie tę zasadę, z drugiej jednak strony poddawał ją równocześnie pewnym ograniczeniom.

Równocześnie z uwagi na nieuwzględnioną w projekcie, lecz jednogłośnie przez Izby wysuwaną koncepcją powołania do życia specjalnych sądów skarbowych jako ogólnej instancji odwoławczej, Izba w interesie odciążenia tych sądów wystąpiła z inicjatywą wprowadzenia nowego środka prawnego w postaci sprzeciwu, do którego rozstrzygania powołana byłaby właściwa władza wymiarowa I instancji. Licząc się z podstawowym wymogiem, iż ordynacja powinna zapewnić specjalnie uprzywilejowaną pozycję płatnikom, popierającym swe zeznania prawidłowemi księgami, Izba opracowała projekt szczegółowych przepisów w tej mierze, przyczem m. in. zaproponowała tryb postępowania, według jakiego odbywać się powinna rewizja ksiąg, ustaliła wymogi, warunkujące wzgl. wykluczające dyskwalifikację dowodu książkowego, sprecyzowała okoliczności, które uzasadnić mogą wyjątkowy obowiązek płatnika do ujawnienia ksiąg celem stwierdzenia stosunków osób trzecich lub uprawniać go do zwolnienia z przymusu informacyjnego i t. p.

Całokształt swoich poprawek i uzupełnień Izba opracowała w postaci konkretnie zredagowanych przepisów ustawowych, dołączając równocześnie szczegółowe motywy. Sprawa jednolitej ordynacji podatkowej przejściowo straciła na swej aktualności, gdyż w Ministerstwie Skarbu prace, dotyczące przeredagowania pierwotnego projektu w kierunku zbliżonym do wniosków i zasad konstrukcyjnych, szczegółowo rozwiniętych przez samorząd gospodarczy, nie posunęły się jeszcze do tego stopnia, by liczyć można było na

rychłe już skonkretyzowanie ich w postaci nowego i odpowiednio przeredagowanego projektu.

Ustawa o funduszu drogowym. Ze względu na konieczność jak najszybszego uchwalenia projektu ustawy o funduszu drogowym, przewidującej wpływy, które uwzględnić należało przy ustalaniu ostatecznych cyfr budżetu państwowego na rok 1931/32, projekt odnośnej ustawy nie został przesłany samorządowi gospodarczemu do opinjodawczego oświadczenia się. Izba wdrożyła dlatego kroki, by samorządowi gospodarczemu wczas udostępniono conajmniej projekt rozporządzenia wykonawczego. Zabiegi podjęte w tej mierze nie dały wyników, albowiem również i rozporządzenie wykonawcze wydane zostało bez zasięgnięcia opinji izb przemysłowo-handlowych.

W toku roku opierając się na informacji, iż wyłoniona przez Prezydjum Rady Ministrów specjalna Komisja Międzyministerjalna, powołana dla zbadania niedomagań gospodarki drogowej, projektuje zastąpienie opłat przewidzianych w ustawie o funduszu drogowym, zastosowaniem kombinowanego systemu opłat od materjałów pędnych z jednej strony, a wagi pojazdów z drugiej — Izba podjęła akcję w kierunku przyśpieszenia nowelizacji omawianej ustawy o funduszu drogowym. Równocześnie Izba zajęła stanowisko, iż odnośny kombinowany system opłat uwzględnić należałoby przy zmianie ustawy o podatku od olejów mineralnych, której nowalizację w zasadzie rozważało Ministerstwo Skarbu, jakkolwiek później od stąpiło od przeprowadzenia tych zamierzeń.

W związku z temi wystąpieniami należy również podnieść, że Izba zainteresowała się sprawą wytycznych, decydujących o repartycji środków, płynących na rzecz funduszu drogowego, przyczem wdrożyła w tym celu odpowiednie kroki na terenie Dyrekcji Robót Publicznych w Łodzi. Izba w wystąpieniach swoich kierowała się założeniem, iż przy repartycji należy w pierwszym rzędzie uwzględnić potrzeby gospodarki drogowej okręgów, na teren których pro rata parte przypadają dane wpływy.

Ustawa o zasilaniu funduszów izb rzemieślniczych. Ministerstwu Przemysłu i Handlu Izba przesłała szczegółowe uwagi w sprawie projektu ustawy o zasilaniu funduszów izb rzemieślniczych, przyczem m. in. wypowiedziała się za wyraźnem rozgraniczeniem wpływów, jakie na zasadzie art. 121 ustawy o podatku przemysłowym płyną na rzecz izb przemysłowo-handlowych z jednej, a rzemieślniczych z drugiej strony.

Projekt podatku spożywczego od syropu kartoflanego. W związku z rozważanym w łonie Ministerstwa Skarbu projektem skoncesjonowania przemysłu syropiarskiego i wprowadzenia specjalnego podatku spożywczego od syropu kartoflanego i glukozy Izba opracowała szczegółowo opinję, w której dała wyraz negatywnemu stanowisku wobec planowanych w tej dziedzinie zamierzeń nowelizacyjnych.

Projekt noweli w przedmiocie opłat stemplowych. Izba wypowiadając się zasadniczo za projektem zgłosiła poprawkę, dotyczącą przedłużenia mocy obowiązującej dla stosowania ulgowej skali w wysokości 1% od zawiązywania wszelkich spółek do dnia 31 grudnia 1932 r. oraz okresu stosowania opłaty 1% od uchwał o powiększenie kapitału zakładowego spółek akcyjnych i komandytowo-akcyjnych do dnia 30 czerwca 1933 r. — o ile do tego dnia rozpocznie się okres przyjmowania wpłat na poczet podwyżki kapitału zakładowego.

Ustawa o państwowym podatku od energji elektrycznej. Izba w zasadzie zajęła wobec projektu przytoczonej ustawy stanowisko negatywne uważając, iż wprowadzenie podatku może odbić się paraliżująco na konsumcji energji elektrycznej, zużywanej dla celów oświetleniowych, co w dalszej konsekwencji w sensie ujemnym zaciążyłoby u nas na problemie elektryfikacji wogóle. O ileby jednak wbrew tym zastrzeżeniom projekt miał być urzeczywistniony, Izba podniosła konieczność przeprowadzenia w nim szeregu korektur, przyczem w szczególności wypowiedziała się m. in. za obniżeniem stawki podatku oraz wprowadzeniem specjalnych ulg dla przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych, zużywających elektryczność dla oświetlenia lokali i zabudowań zarobkowych.

Podatek od nieruchomości w gminach miejskich. Izba wypowiedziała się m. in. za wydatnem złagodzeniem projektowanej podwyżki podatku, przyczem równocześnie dała wyraz zasadniczym zastrzeżeniom, przemawiającym wogóle przeciwko realizowaniu zamierzeń projektu.

Podatek od lokali. Izba zaprojektowała m. in. złagodzenie stopnia podwyżki podatku i zmianę sposobu repartycji wpływów podatkowych, oczekiwanych dzięki podniesieniu stawki.

Projekt ustawy, zmieniającej zasady opodatkowania piwa. Sfery zainteresowane, którym Izba uprzystępniła projekt, nie zgłosiły istotnych uwag, wobec czego Izba odstąpiła od zgłoszenia odrębnej opinji.

Projekt ustawy, zmieniającej zasady opodatkowania wina i miodu syconego. W przedmiocie projektu Izba, przychylając się do przedstawień kół gospodarczych, zgłosiła szereg zasadniczych poprawek, które w pełnej nieomal rozciągłości zaakceptował Związek Izb. Po wydaniu ustawy Izba wypowiedziała się za wydaniem rozporządzenia, obniżającego stawkę podatku dla krajowych win musujących.

Projekt poszczególnych zmian ustawy o państwowym podatku dochodowym. Projekt przewidywał a) nową definicję pojęcia dochodu z tantjem oraz b) wprowadzał zasadę kumulacji wynagrodzeń otrzymywanych przez te same osoby od różnych pracodawców. Izba nie negując intencyj projektu wypowiedziała się jednak przeciwko nadaniu mu mocy wstecznej, wobec czego podatek ad b) należałoby po raz pierwszy pobrać nie za cały rok 1931, lecz tylko za ostatni kwartał.

Nadzwyczajny dodatek kryzysowy do podatku dochodowego. Licząc się z koniecznościami budżetowemi, Izba przychyliła się do intencyj projektu, uznała jednak za nieodzowne zaprojektować wydatniejsze zróżniczkowanie stawek dodatku w odniesieniu do poszczególnych grup dochodowych, a w szczególności wypowiedziała się za obniżeniem stawek dodatku dla najniższych i średnich dochodów.

Projekt ustawy o uiszczaniu bezpośrednich podatków w naturze. Izba z uwagi na niezaprzeczalnie eksperymentalny charakter projektu wypowiedziała się za przeprowadzeniem w nim niektórych korektur uwarunkowanych tymże charakterem jego, ponadto zaś zaprojektowała poszczególne poprawki natury techniczno-podatkowej.

Nowelizacja prawa o monopolu spirytusowym. Izba przeprowadziła szczegółowe dochodzenia ankietowe w sprawie przewidzianej w projekcie noweli koncepcji wprowadzenia przymusu używania spirytusu dla celów napędowych, przyczem uznając, iż nowela może daną sprawę unormować tylko ramowo, podniosła potrzebę zawarowania ustawowego, że rozporządzenie wykonawcze w tej materji wydane będzie na zasadzie uprzedniej opinji izb przemysłowo-handlowych.

Ibis. Nowelizacja ustawy o państwowym podatku przemysłowym.

W roku ubiegłym doczekały się wreszcie realizacji długotrwałe zabiegi, zmierzające do częściowej bodaj reformy ustawy

o państwowym podatku przemysłowym. Ze względów budżetowych zmiany zainicjowane w noweli (Dz. U. R. P. Nr. 112/31) wprawdzie w ograniczonej tylko mierze urzeczywistniają wysuwane w tym względzie postulaty życia gospodarczego, liczyć należy się jednak z drugiej strony z faktem, iż nowela stworzyła podstawy prawne dla szeregu inowacyj (scalenie podatku przemysłowego, zryczałtowanie i t. p.), które w zdecydowanej mierze przyczynić się mogą do celowej i organicznej przebudowy dotychczasowych zasad konstruktywnych tego antygospodarczego podatku.

Należy również podnieść, iż nowela w daleko idącej mierze dąży do popularyzacji dowodu książkowego. Natomiast w ograniczonym tylko zakresie uwzględniła ona zagadnienie gruntowniejszej zmiany przepisów proceduralnych, co w pełnej rozciągłości dowodzi potrzeby późniejszego i zasadniczego unormowania nastręczających się pod tym względem kwestyj w drodze opracowania jednolitej ordynacji podatkowej. W chronologicznym porządku prace Izby związane z zagadnieniem noweli i realizacją zapowiedzianych w niej rozporządzeń wykonawczych znalazły swój wyraz w następujących ważniejszych wystąpieniach.

a) Opinja w sprawie projektu noweli. Do projektu rządowego Izba zaprojektowała szereg poprawek i uzupełnień, starających się pogodzić postulat możliwości skarbowych z potrzebami życia, dla którego ulgi podatkowe w aktualnej i najbliższej sytuacji są jednym z decydujących czynników, warunkujących przetrwanie kryzysu. M. in. licząc się z potrzebami eksportu Izba zaprojektowała, by w wypadkach wątpliwych władze skarbowe przed powzięciem decyzji czy dany artykuł zaliczyć należy do półfabrykatów wzgl. wyrobów gotowych (art. 3, pkt. 15 ustawy) zasięgały uprzedniej opinji Izb, by liberalniej ujęte zostały przepisy, zwalniające od podatku tranzakcje giełdowe, by obniżeniu z 1½% (projekt) na 1% uległa stawka przewidziana dla przedsiębiorstw drobnej sprzedaży, prowadzących księgi handlowe, oraz z 4% na 3% stawka, dotycząca przedsiębiorstw komisu oraz pośrednictwa handlowego, by wprowadzono dodatkowe przepisy, zezwalające na częściowe lub całkowite zwalnianie od podatku obrotów firm krajowych z odbiorcami gdańskimi, by odpowiednio zmodyfikowano i rozszerzono postanowienia ramowe, odnoszące się do scalenia podatku, by w granicach nieodzownej potrzeby uzupełniono zasięg zmian, dotyczących rewizji tabeli świadectw przemysłowych.

Szczególny nacisk położyła m. in. Izba na sprawę należytego ujęcia przepisów art. 8 noweli, na nowych zasadach ustalających podatkową definicję komisu i pośrednictwa handlowego. W związku z tem Izba zaprojektowała również, by nie była przeszkodą dla uznania stosunku pośrednictwa okoliczność, iż płatnik utrzymuje na składzie konsygnacyjnym towary, posiadające charakter surowców i półfabrykatów niezbędnych dla krajowego przemysłu i rolnictwa. W interesie stabilizacji stosunków podatkowych Izba wysunęła równocześnie propozycję, by listę odnośnych surowców i półfabrykatów ustalono w drodze rozporządzenia, wydanego na zasadzie uprzedniej opinji Izb.

Wreszcie zaznaczyć wypada, iż Izba z uwagi na niedostateczne uwzględnienie w ramach projektu niektórych kardynalnych zmian proceduralnych wskazała na potrzebę przeprowadzenia odpowiednich uzupełnień wzgl. wypowiedziała się za liberalniejszem ujęciem poszczególnych przepisów, na niekorzyść płatnika wprowadzonych do projektu. Związek Izb, który w imieniu samorządu gospodarczego R. P. przedstawił Ministerstwu Skarbu zbiorową opinję w sprawie projektu omawianego przedłożenia, zaakceptował większość zgłoszonych przez Izbę łódzką wniosków, podnieść należy zaś osobno, iż w stosunkowo znacznej mierze zostały one uwzględnione w definitywnym tekście ustawy.

Poniewaz wskutek odroczenia sesji ciał ustawodawczych w listopadzie nastręczać poczęły się wątpliwości, czy sprawa uchwalenia noweli nie dozna zwłoki, stawiającej pod znakiem zapytania możliwość wprowadzenia jej w życie w ustalonym uprzednio terminie 1 stycznia 1932 r., Izba na terenie Związku Izb wdrożyła odpowiednie kroki, zmierzające do zawarowania jej terminowej realizacji. Równocześnie Izba w toku owej akcji stale reprezentowała pogląd, iż w tym samym czasie równolegle projektowane podwyższenie wzgl. wprowadzenie nowych podatków traktować należy na zasadach najściślejszego iunctim ze sprawą odciążenia życia gospodarczego w drodze częściowej nowelizacji ustawy o państwowym podatku przemysłowym. Akcja samorządu gospodarczego w danej sprawie natrafiła na przychylny oddźwięk czynników rządowych, projekt noweli doczekał się bowiem ustawodawczej realizacji w przesądzonym uprzednio terminie.

W związku z tem aktualny stał się również cały kompleks prac przygotowawczych, zmierzających do ustalenia zasad wzgl. zaopinjowania poszczególnych rozporządzeń wykonawczych, zapowiedzianych

w tejże noweli. W szczególności w pierwszym rzędzie wyłoniła się potrzeba ostatecznego uzgodnienia wniosków, dotyczących

b) rozporządzenia o zryczałtowaniu podatku dla drobnych płatników. Zasadnicze tezy w tej kwestji Izba zakomunikowała już Ministerstwu Skarbu oraz Związkowi Izb w ub. roku sprawozdawczym, w roku 1931 w związku z częściowo odmiennemi koncepcjami wysuwanemi w tej mierze przez Ministerstwo Skarbu wyłoniła się jednak potrzeba ponownego rozpatrzenia całokształtu zagadnienia. Prace te podzielić można na dwa etapy, w pierwszej bowiem połowie roku, gdy zupełnie niewyjaśnione były jeszcze losy noweli, wyłącznym inicjatorem w danej sprawie był samorząd gospodarczy.

Pragnąc przedstawić Ministerstwu uzgodniony projekt, dający wyraz definitywnemu stanowisku sfer gospodarczych, Związek Izb w pierwszej połowie roku odbył w tej sprawie specjalny Zjazd, którego wyniki zezwoliły na rozwinięcie dalszej inicjatywy na terenie Ministerstwa Skarbu. Pod koniec roku sprawozdawczego Ministerstwo Skarbu, opierając się na uprzednio złożonych mu w tej sprawie wnioskach, opracowało konkretny projekt rozporządzenia wykonawczego, który stanowił przedmiot opinji Izby. Ponieważ ostateczne sformułowanie wniosków i poprawek, dotyczących projektu, nastąpiło po upływie okresu sprawozdawczego, odstępuje się od ich przytaczania.

c) Wykaz artykułów pierwszej potrzeby ad art. 11 noweli. Izba wypowiedziała się za ustaleniem wykazu na zasadzie obowiązującego dotychczas załącznika do art. 7 ustawy i § 26 rozporządzenia wykonawczego przy równoczesnem uzupełnieniu go niektóremi dodatkowemi artykułami, posiadającemi niezaprzeczone cechy artykułów pierwszej potrzeby.

d) Wykaz surowców i półfabrykatów ad art. 8 ustęp ostatni noweli. Izba opierając się na wynikach specjalnie w tym celu przeprowadzonej ankiety ustaliła listę odnośnych surowców wzgl. półfabrykatów, przyczem na terenie Związku reprezentowała pogląd, iż zgodnie z intencjami ustawy, która poszła po linji wniosków Związku przyjętych w wyniku inicjatywy Izby łódzkiej, omawiany wykaz obejmować winien głównie artykuły niewyrabiane w kraju. Ponieważ wnioski zgłoszone Związkowi w sprawie brzmienia listy ujawniły jednak częściową rozbieżność poglądów, zaprzeczającą powyższej zasadzie, konieczne okazało się przeprowadzenie dodatkowych dochodzeń, wobec czego ostateczne uzgodnienie stanowisk możliwe będzie dopiero w przyszłym roku.

e) Rozporządzenie w sprawie prawidłowej i uproszczonej księgowości ad art. 19 noweli. Pod koniec roku sprawozdawczego Izba przystąpiła do wstępnego gromadzenia materjałów, mogących stanowić substrat dla zajęcia stanowiska w poruszonej sprawie. Inicjując prace przygotowawcze, Izba kierowała się założeniem, iż w interesie ciągłości dezyderatów za punkt wyjścia propozycyj w sprawie unormowania wątpliwych wzgl. spornych kwestyj, dotyczących prawidłowej księgowości, należałoby w zasadzie obrać szczegółowe wnioski, jakie w tej materji na zasadzie referatu Izby łódzkiej w r. ub. samorząd gospodarczy zgłosił w przedmiocie projektu jednolitej ordynacji podatkowej.

f) Scalenie podatku włókienniczego w odniesieniu do włókiennictwa. Zagadnieniu temu poświęciła Izba w okresie sprawozdawczym szczegółową uwagę, ponieważ zaś ramową podstawę prawną dla praktycznej jego realizacji stworzyć miała nowela do ustawy o państwowym podatku przemysłowym, zabiegała ona równocześnie o należyte ujęcie owych postanowień ramowych w treści noweli. Opierając się na wstępnych dochodzeniach podjętych w pierwszej fazie prac głównie celem ustalenia zasadniczej celowości omawianej koncepcji reformowej, Izba zajęła stanowisko, w całej pełni uznające celowość przejścia do systemu scalenia. Na konkluzję tę złożyły się względy uwarunkowane anty-gospodarczemi konsekwencjami obecnej struktury podatku przemysłowego, w szczególności zaś notorycznie znane i w wysokim stopniu dezorganizujące następstwa wielokrotnej formy jego poboru. Wysoka stawka podatku w parze z wielokrotnością działa mianowicie nietylko jako podnieta, inspirująca całkowitą lub częściową ucieczkę od podatku, lecz w dalszej konsekwencji swojej powoduje nader szkodliwą nierównomierność stosunków konkurencyjnych.

Doświadczenie dowodzi dlatego, iż przedsiębiorstwa, które uprawiają ów proceder ucieczki od podatku o różnicę stawki wzgl. mniej uiszczonej kwoty podatku, taniej mogą kalkulować od firm w pełnej wysokości obciążonych podatkiem. Podobna dwoista możliwość kalkulacyjna niejednokrotnie zapewnia znów przewagę drobnym i prymitywniej zorganizowanym warsztatom pracy, które równocześnie uchylają się również od ponoszenia ciężarów socjalnych i t. p. W sumie podatek obrotowy w obowiązującej obecnie formie wnosi w życie gospodarcze czynnik najszkodliwszej destrukcji, a równocześnie system jego wymiaru i poboru naraża na znaczne

straty również i Skarb Państwa, co jest nieuchronnym skutkiem niemożliwości podatkowego uchwycenia całokształtu obrotów.

Scalenie podatku dokonane w formie jednorazowego poboru u źródła mogłoby w zdecydowanej mierze zapobiec przytoczonym anomaljom, ponieważ zaś przyczyniłoby się ono równocześnie do wydatnego uproszczenia techniki wymiarowej i poborowej oraz w najdalej idącej mierze uprościłoby problem kontroli, w sumie przysporzyć może ono wielkie korzyści nie tylko życiu gospodarczemu, lecz i Skarbowi. Kierując się temi zasadniczemi względami, Izba na wstępnej konferencji, którą Ministerstwo Skarbu zwołało celem zapoznania się z opinią sfer włókienniczych Łodzi, wypowiedziała się za przejściem do systemu scalenia, przyczem równocześnie zdeklarowała gotowość zbadania i ustalenia całokształtu szczegółowych wymogów, warunkujących sposób jego zrealizowania w praktyce. Ministerstwo, podzielając słuszność owych zasadniczych motywów, przemawiających za celowością i przydatnością reformy, idącej w kierunku scalenia, oznajmiło gotowość jaknajrychlejszego jej przeprowadzenia, przyczem według początkowych zamierzeń nie wykluczało nawet możliwości takiego przyśpieszenia prac przygotowawczych, by scalenie w odniesieniu do włókiennictwa wejść mogło w życie już z datą nadania mocy obowiązującej noweli, t. j. z dnia 1 stycznia 1932 r.

Kierując się temi intencjami, Ministerstwo zwołało ponownie konferencję na dzień 21 listopada, na którą zaprosiło równocześnie także i pozostałe izby przemysłowo-handlowe, reprezentujące przemysł włókienniczy. Na konferencji tej Izba ponownie i w zdecydowanej formie wypowiedziała się za celowością scalenia, ze względu jednak na skomplikowany charakter zagadnienia podniosła z drugiej strony, iż przyjęcie podobnej tezy zasadniczej nie przesądza jeszcze w niczem kwestji, czy i w jakiej mierze reforma da się praktycznie zrealizować, gdyż sąd w tej dziedzinie możliwy będzie dopiero po szczegółowem ustaleniu jej zasad. Licząc się z niezbyt zaawansowanym stanem wdrożonych w tej mierze dochodzeń, Izba wykluczyła dlatego możliwość takiego przyśpieszenia ich biegu, aby możliwe było przejście do systemu scalenia podatku już w rozważanym przez Ministerstwo Skarbu terminie 1 stycznia 1932 r.

Ponieważ konferencja ujawniła równocześnie dość zdecydowaną rozbieżność zdań co do samej celowości reformy, poszczególne bowiem Izby wogóle zakwestjonowały jej przydatność w odnie-

sieniu do włókiennictwa, Ministerstwo Skarbu zleciło Izbie łódzkiej uzgodnienie poglądów na terenie zainteresowanego samorządu gospodarczego, wobec czego Izba łódzka wyposażona została w mandat przedstawienia opinji, dającej wyraz stanowisku wszystkich Izb, reprezentujących interesy włókiennictwa. W wykonaniu tego mandatu Izba w przyśpieszonym trybie przystąpiła do ustalenia szczegółowych zasad, na których należałoby oprzeć omawianą reformę, poczem uzgodniwszy całokształt nastręczających się w tej mierze wniosków na terenie wewnętrznym, zkolei na 2 specjalnie w tym celu odbytych Zjazdach zapoznała z nimi inne zainteresowane Izby.

Obrady zjazdowe nie doprowadziły jednak do pełnego ujednolicenia poglądów, dotyczących zarówno zasadniczej kwestji, t. j. celowości samej inowacji, jak i poszczególnych zagadnień, związanych z jej przeprowadzeniem. Wobec tego Izba w imię objektywizmu w szczegółowym memorjale złożonym Ministerstwu dała wyraz również i owym odbrębnym stanowiskom wzgl. zastrzeżeniom, dołączając równocześnie własne swoje uwagi krytyczne w ich przedmiocie. Mimo wyczerpującego charakteru memorjału Izba uznała za potrzebne podnieść z drugiej strony, iż zaledwie kilkutygodniowy termin, w ciągu którego wypadło jej przeprowadzić dochodzenia i sformułować zarówno własne poglądy, jak i dążyć do ich uzgodnienia z innemi Izbami, nie zezwolił na całkowite wyczerpanie zagadnienia, wobec czego przedstawione uwagi traktować należy raczej jako ogólnie ujęte postulaty i tezy orjentacyjne.

Izba ponownie podkreśliła również, iż sposób rozwiązania poruszonego w memorjale kompleksu zagadnień podstawowych posiadać będzie decydujące znaczenie dla przydatności całego systemu, od tego bowiem w końcowym rezultacie zależeć będzie należyte przystosowanie go do potrzeb i możliwości życia gospodarczego. W szczegółach Izba w interesie jednolitości systemu wypowiedziała się za równoczesnem i równomiernem wprowadzeniem scalonego podatku dla całego bez wyjątku włókiennictwa, przyczem nie podzieliła zgłoszonych przez inne okręgi zastrzeżeń, starających się dowieść konieczności wyłączenia poszczególnych działów produkcji włókienniczej (przemysł jutowy, lniany, konopny, sztucznego jedwabiu i t. p.). Nie zapoznając nastręczających się w tej mierze trudności metodologicznych i technicznych, Izba w zdecydowany sposób wypowiedziała się równocześnie za scaleniem pełnem, t. j. obejmującem wszystkie bez wyjątku fazy produkcji i obrotów, włączając konfekcję.

W interesie możliwie dokładnego uchwycenia całokształtu obrotów, Izba stwierdziła konieczność skoncentrowania poboru podatku w fazie odprawy celnej surowca. Wychodząc z założenia, iż przemysł musi mieć pewność, że 1) nowa forma poboru podatku nie nałoży na niego większego ciężaru od ponoszonego obecnie i 2) że stawkę scaloną podatku potrafi on wkalkulować do ceny towarów, Izba wyczerpująco omówiła całokształt kwestyj i postulatów związanych ze sprawą należytego ustalenia wysokości scalonej stopy. W konkluzji Izba podniosła, iż winna ona być niższa, niż suma obecnych wielokrotnych stawek, obciążających poszczególne fazy obrotowe, gdyż przy zastosowaniu scalenia uda się bowiem w pełnym stopniu opodatkować obroty, które obecnie są całkowicie lub częściowo nieuchwytne, a ponadto z powodu znacznego uproszczenia techniki wymiarowej znacznie obniżą się koszty generalne administracji podatkowej. Za punkt wyjścia odnośnych obliczeń Izba zaproponowała przyjęcie sum podatku, jakie faktycznie w ostatnich 2 latach uiścił przemysł i handel włókienniczy z tem, iż równocześnie należałoby uwzględnić współczynniki spadku obrotów z powodu pogorszenia sytuacji gospodarczej.

Równocześnie Izba dała wyraz opinji, iż przy systemie scalenia opartym na cofnięciu poboru podatku do fazy przywozu surowca, ciężar sfinansowania reformy jednostronnie i wyłącznie obarczyłby przemysł. Uwzględniając z drugiej strony fakt, iż po scaleniu cały handel zwolniony zostanie od obowiązku uiszczania podatku, a przemysł przetwórczy w znacznej części, Izba podniosła, iż nieodzowna stanie się taka repartycja ciężarów, by w formie odpowiednio podwyższonej ceny świadectw przemysłowych zarówno handel, jak i przemysł przetwórczy ponosiły część świadczeń w wysokości, warunkującej odpowiednie odciążenie przemysłu, uiszczającego scalony podatek. W związku z tem Izba zaproponowała włączenie do noweli uzupełniającego i ramowego przepisu, upoważniającego do podwyższenia ceny świadectw w formie doliczania do nich odpowiedniego dodatku. Ze względu na zaawansowany tok prac, dotyczących noweli, niemożliwe okazało się jednak przeprowadzenie tej inicjatywy. Równocześnie Izba podniosła w memorjale, że szczegółowe uwagi w sprawie zasad, na jakich należałoby oprzeć podwyższenie ceny świadectw w formie dodatków, przedstawi w okresie późniejszym, opinjując projekt rozporządzenia wykonawczego. W myśl powziętych w tym kierunku decyzyj Izba przed

skonkretyzowaniem swoich wniosków w poruszonej sprawie starać się będzie, by zainteresowane grupy, t. j. przemysł z jednej a handel z drugiej strony w drodze bezpośrednich medjacyj i w miarę możliwości w duchu kompromisowym uzgodniły swoje wzajemne stanowiska.

Szczegółową uwagę Izba w memorjale swoim poświęciła zkolei sprawie unormowania przepisów, dotyczących zwrotu podatku przy eksporcie, przyczem punktem wyjścia całokształtu zgłoszonych w tej mierze propozycyj było założenie, iż eksport po wejściu w życie systemu scalenia bezwarunkowo nie powinien się znaleźć w gorszej sytuacji podatkowej, niż obecnie. Uważając, iż nowela w ramowy bodaj sposób powinna unormować zagadnienie zwrotu podatku scalonego przy wywozie, Izba jeszcze przed złożeniem omawianego memorjału zgłosiła w tej sprawie wniosek, który znalazł swe uwzględnienie w art. 29, pkt. e, noweli. O ile idzie o tezy wysunięte w sprawie szczegółów procedury, którą należałoby zastosować w związku ze zwrotem podatku, Izba stanowczo wypowiedziała się za ustaleniem stawek zwrotu w sumach łącznych, odrębnie obliczonych dla poszczególnych towarów na zasadzie ich wagi. Izba podniosła równocześnie zupełną nieprzydatność systemu zwrotu na zasadzie wartości wywożonego towaru, gdyż zniewalałoby to do uciążliwej i zarówno dla życia gospodarczego, jak i administracji skarbowej niedogodnej kontroli, nieodzownej dla stałego badania, czy zdeklarowana wartość jest zgodna ze stosunkami faktycznemi. Z drugiej strony z szeregu przyczyn natury ogólno-gospodarczej i technicznej Izba podniosła również, iż w żadnym wypadku nie należałoby instytucji zwrotu podatku wiązać z systemem premij wywozowych.

O ile idzie o przepisy proceduralne, Izba z naciskiem dała wyraz poglądowi, że mimo poboru podatku w fazie odprawy celnej surowca, władzą wymiarową poborową i odwoławczą winny być w dalszym ciągu właściwe władze podatkowe, wobec czego udział organów administracji celnej ograniczyć należy tylko do funkcyj pomocniczego charakteru. Rownocześnie Izba szczegółowo sprecyzowała wnioski, dotyczące trybu zapłaty podatku, starając się go w daleko idącej mierze pogodzić z potrzebami życia gospodarczego z jednej strony, a wymogami skarbowemi z drugiej. Wkońcu wychodząc z założenia, że reforma — o ile nie ma ona wywołać wstrząsów i komplikacyj szkodliwych zarówno z punktu widzenia Skarbu, jak i życia gospodarczego — musi być powiązana ze sprawą możliwie odpowiedniego unormowania przepisów przejściowych, Izba zanali-

zowała nastręczające się w tej mierze trudności i zastrzeżenia i zaproponowała konkretny sposób rozwiązania sprawy, wykluczający w zasadzie możliwość podwójnego opodatkowania płatników w okresie przejściowym.

Wbrew pierwotnym zapowiedziom Ministerstwo Skarbu w terminie ustalonym na konferencji w dniu 21 listopada, nie przesłało Izbie operatu, dającego wyraz własnym jego koncepcjom, wobec czego Izba pod koniec roku sprawozdawczego podjęła kroki dla wyświetlenia, jak przedstawia się stan prac, które Ministerstwo podjąć miało celem przygotowania odnośnego rozporządzenia. Informacje udzielone przez Ministerstwo zezwoliły na stwierdzenie, iż ze względu na konieczność gruntownego rozpatrzenia całokształtu zagadnień oraz z uwagi na potrzebę przeprowadzenia ścisłych obliczeń dla ustalenia finansowych podstaw reformy wykluczone jest planowane pierwotnie zadecydowanie sprawy w terminie doraźnym, wobec czego liczyć należy, iż urzeczywistnienie reformy nastąpi dopiero w nadchodzącym roku. Izba zgodnie z powyżej sformułowanem swojem stanowiskiem dołoży odpowiednich starań, by realizacja reformy nie doznała nadmiernej zwłoki, niepożądanej w interesie uzdrowienia stosunków we włókiennictwie, które niechybnie dzięki racjonalnie przeprowadzonemu scaleniu podatku doznać mogłoby wydatnej sanacji.

II. Ważniejsze wystąpienia w sprawach bieżących.

A. Sprawy ogólne.

Licząc się z faktem, że struktura i rozmiary budżetu państwowego na rok 1931/32 jako wykładnika gospodarczo-finansowych zamierzeń Państwa posiadać będą wyjątkowe znaczenie dla układu stosunków gospodarczych, Izba przesłała pod adresem p. Ministra Skarbu memorjał, poruszający niektóre zagadnienia, dotyczące wspomnianego budżetu a posiadające najściślejszą łączność z życiem gospodarczem. Jako na specjalny tytuł swego wystąpienia Izba wskazała m. in. na fakt, iż okrąg tutejszy, który najsilniej dotknięty jest kryzysem, w szczególnym stopniu zainteresowany jest tem, by w daleko idącej mierze udało się budżet dostosować do sił płatniczych życia gospodarczego, co zarówno umożliwi łatwiejszą realizację zamierzeń budżetowych, jak również zezwoli gospodarce na znośniejsze przetrwanie przesilenia.

W memorjale swym Izba podniosła, że przy układaniu budżetu państwowego na rok 1931/32 ważył wprawdzie wzgląd najdalej idącej oszczędności, podyktowanej niepomyślnym stanem konjunktur gospodarczych, jednakże analiza kwot preliminowanych w budżecie tytułem wpływów z podatków bezpośrednich ujawniła, iż zachodzi konieczność jeszcze dalej idących kompresyj. Wpływy ze wspomnianych podatków bezpośrednich uległy bowiem podniesieniu o łączną kwotę 53 milj. zł., w czem podwyżka, przypadająca na podatek przemysłowy, wynosi w stosunku do budżetu na rok 1930/31 kwotę 40 milj. zł. Uzasadnione jest jednak przypuszczenie, uwarunkowane niepomyślnym charakterem horoskopów gospodarczych, iż wpływ z podatku przemysłowego z tych samych przyczyn, dla jakich preliminuje się niższe wpływy z monopoli i przedsiębiorstw państwowych, nietylko nie może być większy w nadchodzącym roku budżetowym, lecz przeciwnie doznać winien obniżenia, wobec czego w preliminarzu budżetowym figurować winien on co najwyżej w kwocie dotychczasowego budżetu, t. j. 275.000.000 zł.

Memorjał Izby, który w odpisie przesłany został również przewodniczącemu Sejmowej Komisji Skarbowej oraz innym izbom przemysłowo-handlowym, dotyczył zagadnienia, bezsprzecznie domagającego się uwzględnienia i posiadającego ważne znaczenie z punktu widzenia dostosowania rozmiaru preliminowanych w budżecie świadczeń podatkowych do istotnych możliwości płatniczych życia gospodarczego. Przy ostatecznem ustalaniu cyfr preliminarza państwowego kwota wpływów przewidzianych z tytułu podatku przemysłowego rzeczywiście uległa częściowej redukcji, a to z przyczyn identycznych z argumentami, na które Izba powołała się w swojem wystąpieniu.

Parafowanie ksiąg handlowych. Wyrokiem L. rej. 2954/28 z dnia 18 października 1930 r. N. T. A. ustalił, iż księgi handlowe oparafowane na poprzedni rok operacyjny nie odpowiadają co do wpisów w roku następnym wymogowi prawidłowości. Uważając, iż zbyt ścisłe przestrzeganie tego wyroku w praktyce mogłoby spowodować dyskwalifikację ksiąg z przyczyny czysto formalnej usterki, nieznanej kodeksom handlowym innych dzielnic, Izba wystąpiła do łódzkiej Izby Skarbowej z przedstawieniem, wskazującem na potrzebę liberalnego traktowania ujawnionych w tej mierze braków. Izba Skarbowa, podzielając punkt widzenia Izby, przychyliła się do propozycji, by fakt nieodnowienia parafy tylko w tym wypadku służył za podstawę dla ustalenia podstaw wymiaru w wysokości, niepokry-

wającej się z zaofiarowanemi książkami, o ile poza tem ujawniają one inne istotne braki materjalne lub formalne, uzasadniające zakwestjonowanie ich mocy dowodowej.

Pod koniec roku Izba zwróciła się ponadto do Prezesa Sądu Okręgowego w Łodzi, prosząc go o wydanie odpowiednich zarządzeń w celu możliwego usprawnienia i ułatwienia trybu parafowania. Przedstawienie Izby spowodowało Prezesa Sądu do wydania odpowiednich zarządzeń, czyniących zadość zgłoszonemu dezyderatowi.

Zagadnienie t. zw. amnestji podatkowej. Wzrost nieściągalnych zaległości podatkowych zaktualizował w roku sprawozdawczym sprawę zasadniczego i szerzej zakrojonego unormowania przepisów, dotyczących ich likwidacji nieodzownej zarówno w interesie zapobieżenia bezcelowym egzekucjom, nieproduktywnie zaprzątającym administrację skarbową, jak i dezorganizującym życie gospodarcze. Ponieważ Ministerstwo z skądinąd uzasadnionych względów negatywnie ustosunkowało się do wszelkich propozycyj unormowania sprawy na zasadach t. zw. „ogólnej amnestji“, Izba na terenie Związku Izb rozwinęła inicjatywę w kierunku odpowiedniego rozszerzenia zakresu upoważnień, jakie w przedmiocie umarzania odnośnych zaległości przysługiwać winny władzom podatkowym. Art. 24 noweli do ustawy o państwowym podatku przemysłowym w zasadzie poszedł po tej linji, ponadto zaś podstawę dla unormowania sprawy w praktyce poborowej stworzyć winna zapowiedziana pod koniec roku sprawozdawczego specjalna ustawa o ulgach w spłacie zaległości podatkowych.

B. Podatek przemysłowy.

Świadectwa przemysłowe. Z początkiem roku sprawozdawczego Izba licząc się z trudną sytuacją gospodarczą interwenjowała w sprawie poniechania sankcyj karnych w stosunku do płatników, którzy dopuścili się zwłoki przy nabyciu świadectw, dopełnili jednak obowiązku ich wykupienia do 15 stycznia. Przedstawienia Izby odniosły pożądany skutek.

Wobec przedstawień zainteresowanych sfer, iż okólnik Ministerstwa Skarbu, zezwalający na przeklasyfikowanie składów aptecznych z II do III kategorji świadectw przemysłowych, stosowany jest w praktyce w sposób zbyt rygorystyczny i uniemożliwiający tem samem płatnikom wykorzystanie jego dobrodziejstw, Izba wystąpiła

zarówno do Ministerstwa, jak i do łódzkiej Izby Skarbowej z memorjałem, uzasadniającym potrzebę liberalniejszego i ze stosunkami faktycznemi bardziej zgodnego stosowania cyt. okólnika w praktyce wymiarowej. W roku sprawozdawczym wystąpienie Izby częściowo tylko wydało pozytywne rezultaty.

W związku z ogłoszonym przez Ministerstwo Skarbu okólnikiem z dn. 11 marca 1931 r. L. D. V 3058/31 ustalającym, w jakich wypadkach przedsiębiorstwa przemysłowe winny wykupić 2 świadectwa przemysłowe — osobno na przedsiębiorstwo przemysłowe, osobno zaś na przedsiębiorstwo handlu towarowego — Izba wystąpiła do Ministerswa Skarbu z przedstawieniem, wskazującem na potrzebę wyłączenia z pod działania okólnika, t. zw. sprzedaży likwidacyjnych wzgl. grzecznościowych. Izba wskazała, iż do zaznaczonych operacyj likwidacyjnych wzgl. grzecznościowych zaliczyć należy w szczególności sporadyczne wypadki sprzedaży bawełny przez przędzalnie. Ministerstwo Skarbu częściowo uwzględniło punkt widzenia Izby.

W ciągu roku sprawozdawczego Izba w dość licznych wypadkach zabiegała o wyjaśnienie kwestyj spornych, dotyczących klasyfikacji świadectw przemysłowych, wzgl. wdrażała kroki, przeciwstawiające się zbyt jednostronnej wykładni obowiązujących w tej mierze przepisów. Nieodzowna okazała się również akcja interwencyjna w celu złagodzenia zbyt rygorystycznie stosowanej metody lustracji przedsiębiorstw, w szczególności na terenie prowincjonalnych okręgów wymiarowych.

Uważając, iż ze względu na sytuację gospodarczą nieodzowne jest utrzymanie w mocy, a nawet rozszerzenie zakresu ulg i ułatwień corocznie, przyznawanych przez Ministerstwo celem złagodzenia przepisów, dotyczących klasyfikacji świadectw przemysłowych, Izba — opierając się na wynikach specjalnie w tym celu przeprowadzonej ankiety — pod koniec roku wystąpiła do Ministerstwa z memorjałem, szczegółowo ujmującym odnośne postulaty. Wydane w tej mierze zarządzenia Ministerstwa naogół nie odbiegały jednak od praktyki stosowanej pod tym względem w latach ubiegłych. M. in. podnieść wypada, iż Ministerstwo ze względów budżetowych nie zgodziło się na jakiekolwiek zmiany w przedmiocie trybu uiszczania należytości za świadectwa.

1% stawka ulgowa dla handlu hurtowego, nieprowadzącego prawidłowych ksiąg. Na terenie Ministerstwa Skarbu Izba podjęła

kroki interwencyjne w celu przedłużenia mocy obowiązującej okólnika, upoważniającego Izbę Skarbową do stosowania przy wymiarze podatku przemysłowego od obrotów firm handlu hurtowego, nieprowadzących prawidłowych ksiąg handlowych, ulgowej stawki 1%-ej zamiast normalnej 2%-ej. Równocześnie Izba podniosła potrzebę zmiany dotychczasowego sposobu stosowania stawki ulgowej tak, aby nie ograniczano jej tylko do kwot, niepokrytych wpłaconemi uprzednio zaliczkami na poczet podatku. Poruszone dezyderaty bezpośrednio przedstawiła Ministerstwu specjalna delegacja izbowa, w której uczestniczyli również przedstawiciele zainteresowanych organizacyj kupieckich. Ministerstwo Skarbu załatwiło w sencie przychylnym wniosek Izby i w związku z tem w Dzien. Urz. Min. Skarbu L. 10 z dn. 10 kwietnia 1931 r. ogłosiło okólnik, prolongujący również i na rok sprawozdawczy stosowanie zaznaczonej stawki ulgowej.

Zastosowanie 1% stawki ulgowej do obrotów przedsiębiorstw handlu hurtowego z firmami gdańskiemi. Ministerstwu Skarbu Izba przesłała memorjał, wyszczególniający gospodarcze i prawne motywy, przemawiające za stosowaniem ulgowej 1%-ej stawki przewidzianej dla handlu hurtowego również i w tych wypadkach, gdy obroty osiągnięte zostały ze sprzedaży na rzecz firm gdańskich. Ministerstwo nie przychyliło się jednak do tego wniosku, gdyż w tym samym czasie zajęło ono również negatywne stanowisko w sprawie zastosowania stawki z art. 7-a ustawy o podatku przemysłowym do obrotów, dokonanych z firmami gdańskiemi przez przedsiębiorstwa przemysłowe. W sensie pozytywnym załatwiła natomiast poruszoną sprawę nowela z dn. 11 grudnia 1931 r. — (art. 17 pkt. 8).

Opodatkowanie przedstawicieli handlowych i pośredników. Kontynuując już w roku ubiegłym podjęte starania, dotyczące wyjednania ulgowego sposobu opodatkowania przedstawicieli firm zagranicznych, którzy podejmą się bezpośredniego przywozu bawełny via Gdynia, Izba w drodze bezpośredniej interwencji na terenie Ministerstwa Skarbu zabiegała o sfinalizowanie wysuniętych w tej mierze postulatów. Szczególną uwagę Izba w dalszym ciągu poświęcała również sprawie definitywnego i z uprzednio przez nią zgłoszonemi postulatami zgodnego unormowania zasady opodatkowania pośredników handlowych, reprezentujących firmy zagraniczne, a w szczególności zaopatrujących przemysł okręgu w surowce włókiennicze. Ponieważ pisemne wystąpienia Izby w tej sprawie nie dały rezultatu, sprawa

zaś mimo przyrzeczeń Ministerstwa Skarbu, które deklarowało gotowość pozytywnego i przychylnego załatwienia jej, przewlekała się, dnia 6 marca o definitywne unormowanie jej zabiegała w Ministerstwie specjalna delegacja Izby, w której skład wchodzili również przedstawiciele zrzeszeń kupieckich.

Wysiłki, zmierzające do uregulowania poruszonej sprawy w sposób zgodny z wymogami życia gospodarczego oraz intencjami ustawy, wydały wkońcu rezultat, albowiem Ministerstwo Skarbu w drodze specjalnego okólnika ustaliło nowy sposób interpretacji przepisów w przedmiocie opodatkowania pośredników, rozwijających swoją działalność na terenie Łodzi. Jakkolwiek ulgi, które przyznało Ministerstwo, nie we wszystkiem czyniły zadość wysuniętym w tej mierze postulatom, w każdym razie w zasadzie złagodziły one rygoryzm dotychczas stosowanej praktyki.

Pragnąc zainteresowane koła wyczerpująco poinformować o charakterze wyjednanych ulg jako też o wymogach, warunkujących prawo korzystania z nich, Izba zwołała na dzień 3 maja specjalną konferencję, na której poinformowała licznie zgromadzonych na niej agentów o szczegółach zliberalizowanego sposobu opodatkowania ich obrotów. Ponieważ przy stosowaniu okólnika w praktyce wyłoniły się pewne wątpliwości interpretacyjne, Izba — dając wyraz własnej swej wykładni — zwróciła się o odpowiednie wyjaśnienia do Izby Skarbowej, która w całej rozciągłości potwierdziła punkt widzenia reprezentowany przez Izbę.

Kontynuując starania w sprawie wyjednania ulg podatkowych dla przedstawicielstw bawełny, importujących surowiec via Gdynia, Izba wskazała, iż zwolnienia podatkowe, przyznane poszczególnym przedstawicielstwom na zasadzie rozporządzenia Prezydenta R. P. o rozwoju i popieraniu Gdyni, nie rozwiązują sprawy, gdyż w myśl przytoczonego rozporządzenia wymogiem podstawowym dla pozyskania ulgi jest fakt posiadania na terenie Gdyni siedziby przedsiębiorstwa wzgl. oddziału. Ze względów natury gospodarczej przedstawicielstwa nie widzą jednak potrzeby kreowania oddziałów w Gdyni, wobec czego ulgi podatkowe dotyczyć winny obrotów bawełną, dokonywanych na podstawie dyspozycyj z Łodzi.

Nowe przepisy, które w zakresie opodatkowania przedsiębiorstw komisowych i pośrednictwa handlowego wprowadziła nowela, realizując w tej mierze wnioski zgłoszone przez Izbę łódzką, w sposób zgodny z wymogami życia gospodarczego unormowały wreszcie

całokształt zagadnień, dotyczących racjonalizacji stosunków podatkowych w zaznaczonej dziedzinie. W szczególności pozytywnego i właściwego rozwiązania doczekała się dzięki temu m. in. sprawa składów konsygnacyjnych.

Kwestje sporne, dotyczące wykładni art. 7-a ustawy. Ministerstwu Skarbu Izba przesłała uwagi, dotyczące niektórych kwestyj spornych, jakie wyłaniają się w praktyce przy stosowaniu art. 7-a ustawy o państwowym podatku przemysłowym. Pragnąc ustalić całokształt dezyderatów okręgu w poruszonej kwestji, Izba przeprowadziła w tym celu specjalne dochodzenia ankietowe, dostarczone przez nie materjały nie ujawniły jednak, by sprawa stosowania cyt. artykułu nadal nastręczała tak wielką ilość wątpliwości, jak to działo się w okresach ubiegłych, zanim N. T. A. w całym szeregu wyroków nie rozstrzygnął znacznej ilości sporów, powstałych na tle wykonywania zaznaczonego przepisu ustawowego. Wobec przedstawień Izby Ministerstwo zajęło stanowisko pozytywne.

Biorąc asumpt z okoliczności, iż urzędy skarbowe w różnych dzielnicach kraju domagają się od płatników, ubiegających się o zastosowanie do ich obrotów stawki z art. 7-a ustawy o podatku przemysłowym, przedstawienia zaświadczeń Izby Przemysłowo-Handlowej, iż ich odbiorca wykupił świadectwo dla przedsiębiorstwa przemysłowego, Izba wystąpiła do Związku Izb z wnioskiem, by Izby odstąpiły od wydawania podobnych zaświadczeń. Charakter świadectwa przemysłowego władze skarbowe lepiej i dokładniej mogą bowiem stwierdzić na zasadzie własnej wewnętrznej korespondencji, zbędne jest więc obarczanie podobnemi pracami instytucyj samorządu gospodarczego. Izby innych okręgów podzieliły to stanowisko.

Sprawa ulg podatkowych przy wywozie do Gdańska. Izba łódzka w wyniku powierzonego jej przez Związek Izb referatu opracowała wnioski, dotyczące sposobu unormowania sprawy ulg w dziedzinie podatku przemysłowego, z jakich korzystać winien wywóz półfabrykatów i gotowych wyrobów, kierowanych na obszar W. M. Gdańska. Ponieważ N. T. A. ustalił, iż wywóz ich na teren Gdańska nie może być kwalifikowany jako eksport, odpowiadający wymogom art. 3 p. 15 ustawy o państwowym podatku przemysłowym, gdyż Gdańsk wchodzi w skład obszaru celnego Rzeczypospolitej, Izba jako referentka sprawy zaprojektowała, by Ministerstwo Skarbu zwolniło z podatku wzgl. ulgę w postaci obniżenia stawki podat-

kowej przyznawało wspomnianym obrotom na zasadzie art. 94 ustawy z tem, że w interesie programowego i jednolitego unormowania sprawy wskazane byłoby ustalenie listy podstawowych artykułów eksportu do Gdańska. Równocześnie dano wyraz wnioskowi, iż listę ową zaprojektować winny izby przemysłowo-handlowe. Związek Izb, akceptując wnioski Izby, przedstawił je Ministerstwu Skarbu. Ministerstwo nie wyciągnęło konsekwencyj z przedstawionych mu propozycyj, przychylając się jednak do wniosku Związku Izb, zgłoszonego z inicjatywy Izby łódzkiej w przedmiocie projektu noweli do ustawy o państwowym podatku przemysłowym, w ramach jej pomieściło przepis, przewidujący dopuszczalność częściowego lub całkowitego zwalniania od podatku obrotów osiągniętych z firmami gdańskiemi (art. 25 p. 7 noweli).

Kwestje sporne, dotyczące opodatkowania wywozu. W roku sprawozdawczym konieczna okazała się interwencja Izby w szeregu kwestyj, dotyczących obowiązku uiszczania podatku przemysłowego przez przedsiębiorstwa okręgu, trudniące się eksportem jaj. M. in. Izba wystąpiła do łódzkiej Izby Skarbowej w sprawie honorowania wyroku N. T. A., ustalającego tezę, iż przedsiębiorstwa, trudniące się wyłącznie eksportem i tem samem wolne od obowiązku uiszczania podatku przemysłowego od obrotu, nie podlegają równocześnie obowiązkowi uiszczania zasadniczego podatku przemysłowego w formie świadectwa. Po zapoznaniu się z treścią projektu Ministerstwa Przemysłu i Handlu, które wystąpiło do Min. Skarbu z tem, by przedsiębiorstwa eksportujące jaja zwalniane były odtąd od podatku przemysłowego tylko pod warunkiem, że w ciągu półrocza nie wywiozą one mniej niż 200,000 kg. jaj brutto, Izba uznała za konieczne zgłoszenie zastrzeżeń przeciwko projektowanej inowacji, wykazując, iż w interesie podtrzymania ciągłości eksportu jajczarskiego należy bez zmian utrzymać obowiązujący dotychczas system ulg podatkowych, wprowadzonych na rzecz zaznaczonego eksportu jajczarskiego okólnikiem Ministerstwa Skarbu z dnia 24 marca 1930 r.

Wobec zakomunikowanych Izbie informacyj, iż przy załatwianiu odwołań wniesionych przez firmy handlu jajczarskiego w przedmiocie wymiarów podatku przemysłowego, datujących się z przed roku 1929, Izba Skarbowa zamierza reprezentować wykładnię, że obroty owe winny być opodatkowane według pełnej stawki 2%-ej — podjęte zostały kroki celem spowodowania rewizji tegoż stanowiska łódzkiej Izby Skarbowej.

W łączności z pracami Związku Izb, Izba oświadczyła się w sprawie wyjątkowego zapewnienia ulgowej stawki podatku przemysłowego obrotom firm jajczarskich, nieprowadzących prawidłowych ksiąg.

Izbę Skarbową, a zkolei Ministerstwo Skarbu proszono o ustalenie, iż wywóz mechanicznie czyszczonego pierza jako półfabrykatu w rozumieniu pkt. 15, art. 3 ustawy winien być wolny od podatku przemysłowego. Okólnik wydany w tej sprawie przez Ministerstwo Skarbu z końcem roku unormował sprawę w sposób, czyniący zadość potrzebom obrotu.

Zbieranie informacyj podatkowych na podstawie wglądu w księgi handlowe. W łączności z faktem, iż skarbowe biura informacyjne zwróciły się do poszczególnych instytucyj bankowych okręgu z żądaniem udostępnienia ksiąg handlowych dla sporządzenia z nich wyciągów nazwisk osób, winkulujących oraz inkasujących weksle, Izba — uznając, iż wznowione rozciągnięcie działalności wspomnianych biur na banki może wywołać wśród klienteli żywe zaniepokojenie — skierowała do Ministerstwa Skarbu i Izby Skarbowej szczegółowy memorjał, podnoszący ujemne następstwa, na jakie narazić może życie gospodarcze zaznaczona działalność biur informacyjnych. Po wystąpieniu Izby dalsze wypadki zbierania zaznaczonych informacyj w bankach okręgu nie były notowane.

Wymiar podatku, przypadającego od gotówkowych sprzedaży hurtowych. Czyniąc zadość prośbom organizacyj kupieckich, Izba interwenjowała na terenie łódzkiej Izby Skarbowej w sprawie złagodzenia praktyki, polegającej na odmawianiu handlowi hurtowemu ulgowej stawki dla obrotów, dokonanych na rzecz odbiorców, którzy należność regulowali gotówką i z tej przyczyny wcale nie figurują w książkach handlowych sprzedawcy. Izba Skarbowa, powołując się na okoliczność, iż nieujawnianie nazwisk odbiorców uniemożliwia ocenę, czy tranzakcje istotnie posiadały charakter hurtowych w rozumieniu ustawy, stwierdziła niemożność wydania zarządzeń, zmieniających stosowaną w tej mierze praktykę opodatkowania obrotów według stawki normalnej. Negatywne to stanowisko nie znalazło swego potwierdzenia w orzecznictwie N. T. A. (wyrok L. rej. 1003/30).

Ważniejsze wystąpienia w sprawie akcji wymiarowej i poborowej. W roku sprawozdawczym Izba specjalną uwagę poświęciła wynikom

akcji wymiarowej podatku przemysłowego za rok 1930. Wobec napływających z różnych stron zażaleń, iż wymiar podatku jako zbyt wygórowany jest nadmiernie krzywdzący dla znacznej ilości płatników, Izba wdrożyła odpowiednie kroki celem ustalenia słuszności zarzutów, równocześnie zaś informując o skierowanych pod jej adresem zażaleniach, prosiła Izbę Skarbową o możliwie szczegółowe i rychłe rozpatrzenie należycie udokumentowanych sprzeciwów. W związku z akcją tą Izba przesłała łódzkiej Izbie Skarbowej szereg memorjałów, ilustrujących wyniki akcji wymiarowej na terenie poszczególnych urzędów skarbowych, przyczem w miarę zasadności podniesionych zażaleń prosiła o 1) zbadanie stanu faktycznego przez specjalnie do tego celu delegowane organa lustracyjne, 2) o wydanie zarządzeń w przedmiocie ograniczenia egzekucji do niespornej kwoty podatku, 3) o analogiczne ograniczenie poboru zaliczek, przypadających na poczet podatku za r. b., 4) o przyciągnięcie do prowizorycznego rozpatrywania odwołań rzeczoznawców z listy osób wskazanych przez Izbę wzgl. organizacje gospodarcze.

W imię objektywizmu wypada podnieść, iż zarzuty, dotyczące nieuzasadnionego podwyższenia podstaw wymiaru w poszczególnych okręgach wymiarowych, czasami szły w parze i z zażaleniami, dotyczącemi także niewłaściwego sposobu odnoszenia się organów administracji skarbowej do ogółu wzgl. poszczególnych kategoryj płatników. Izba kierując się założeniem, iż do oceny słuszności zaznaczonych zażaleń powołana jest przedewszystkiem władza skarbowa II instancji, sprawująca nadzór nad podległemi jej urzędami I instancji i mająca możliwość zbadania stanu faktycznego na zasadzie bezpośredniego wglądu w całokształt materjałów wymiarowych — w każdym wypadku z osobna starała się spowodować Izbę Skarbową do zarządzenia specjalnych dochodzeń, przyczem ofiarowywała jej do wglądu całokształt uzyskanych przez siebie materjałów dowodowych. Interwencje Izby odnosiły przeważnie ten skutek, iż wymiary przeprowadzone na terenie poszczególnych urzędów skarbowych (szczególnie prowincjonalnych) istotnie poddane zostały zbadaniu przez specjalnie w tym celu wyznaczone organa kontrolne. Decyzje powzięte w wyniku tej kontroli początkowo nie zawsze jednak w dostatecznej mierze szły po linji żądań wysuniętych przez płatników wzgl. ich przedstawicielstwa, co w szeregu wypadków skłaniało Izbę — stosownie do charakteru sprawy — do ponownych zabiegów interwencyjnych, które wreszcie wydały rezultaty, częściowo

naprawiające i łagodzące następstwa wadliwie przeprowadzonej akcji wymiarowej.

W związku z zarządzeniem Ministerstwa Skarbu, przywracającem możność uskuteczniania wpłat na poczet podatku przemysłowego za pośrednictwem P. K. O., Izba przeprowadziła dochodzenia ankietowe dla stwierdzenia, czy nie nastręczają się w tej mierze dalsze postulaty. Dochodzenia dały wynik negatywny.

Nawiązując do zapowiedzi, że w interesie potanienia kosztów administracji skarbowej planowane jest zniesienie w całem Państwie 260 kas skarbowych i poruczenie ich agend urzędom skarbowym, Izba zwróciła się do organizacyj gospodarczych o oświadczenie, czy i jakie zarządzenia wydają się celowe w związku z tą reformą, a to celem ustrzeżenia płatników przed ewent. niedomaganiami. Większość organizacyj uznała celowość projektowanej inowacji, nie zgłaszając żadnych zastrzeżeń.

W związku ze zmianą systemu obliczania odsetek zwłoki w wypadkach rzekomo nieterminowego uiszczenia zaliczek, Izba zwróciła się z odpowiedniemi przedstawieniami do łódzkiej Izby Skarbowej, gdyż według pozyskanych informacyj wprowadzony w tej mierze rygoryzm nie pozostawał w łączności ze specjalnem zarządzeniem Ministerstwa Skarbu. W szczególności według nowej tej praktyki odsetki zwłoki nie były pobierane od dnia 15 po doręczeniu nakazu płatniczego, lecz pobór ich uskuteczniało się już od terminu płatności zaliczki. Interwencja Izby wydała wyniki.

W związku z relacją, iż władze podatkowe zaostrzyły tryb postępowania w dziedzinie egzekucyj podatkowych, Izba przystąpiła do zebrania danych, potwierdzających słuszność tych zażaleń, i nastręczające się w tej mierze uwagi i dezyderaty przedstawiła Prezesowi łódzkiej Izby Skarbowej.

Izba poinformowała organizacje gospodarcze okręgu o staraniach podjętych na terenie Ministerstwa Skarbu w sprawie stosowania w możliwie szerokim zakresie zasady wzajemnego potrącania należności z tytułu podatków wzamian za pretensje, które płatnicy posiadają do Skarbu z powodu dostaw i robót, przyczem prosiła je o zakomunikowanie uwag, oświetlających, czy i w jakiej mierze ewent. zastrzeżenia nastręcza sposób stosowania w praktyce okólnika Ministerstwa Skarbu w roku 1931 specjalnie wydanego w tej sprawie.

Wobec braku substratu dla wystąpień w danej sprawie, Izba chwilowo nie podjęła dalszych zabiegów, natomiast w licznych wypadkach konieczne okazały się później interwencje, uwarunkowane sporadycznemi zażaleniami zasadniczego charakteru.

Wobec informacyj, iż władze skarbowe wbrew obowiązującym w tej mierze zarządzeniom Ministerstwa Skarbu zarządzają egzekucje, rozszerzająco interpretując art. 92 ustawy o państwowym podatku przemysłowym, Izba zajęła się zbadaniem odnośnych zażaleń, ponieważ jednak nie zdołała pozyskać dowodów, potwierdzających ich bezsporną słuszność, nie znalazła podstaw dla akcji interwencyjnej.

Z uwagi na ujemne konsekwencje, na jakie naraża życie gospodarcze fakt zbyt rozciągliwego uwzględniania uprzywilejowanych należności skarbowych przy egzekucyjnych sprzedażach nieruchomości, Izba ustaliła nasuwające się w tej mierze zastrzeżenia i przedstawiła je Izbie Skarbowej.

Celem udzielenia informacyj innym Izbom przeprowadzone zostały dochodzenia dla ujawnienia ewent. niejednolitości praktyki wymiarowej w zakresie opodatkowania handlu węglem. Dochodzenia Izby nie stwierdziły jednak niedomagań, uzasadniających potrzebę kroków interwencyjnych.

Do Izby Skarbowej skierowany został memorjał w sprawie zbyt rygorystycznego przeprowadzenia egzekucji, w szczególności w wypadkach, gdy sporna należność uległa obniżeniu w drodze decyzji instancji odwoławczej. Akcja Izby wydała pożądane wyniki.

Załatwiając pismo Magistratu m. Łodzi, który zaproponował Izbie desygnowanie przedstawicieli reprezentowanych przez nią sfer z tem, by w zastępstwie Magistratu asystowali oni przy licytacjach z tytułu zaległych podatków państwowych, Izba zajęła stanowisko, iż nie może w pełnej mierze przychylić się do odnośnej propozycji, gdyż stoją temu na przeszkodzie zarówno względy zasadnicze, jak i techniczne, uwarunkowane niemożliwością wyznaczenia dostatecznej ilości kandydatów dla piastowania podobnej funkcji policyjnej. Natomiast Izba oświadczyła gotowość wyznaczenia swoich delegatów celem asysty przy licytacjach w wypadkach, gdy ruchomości, mające ulec przymusowej sprzedaży, zwiezione zostały do składnicy licytacyjnej.

W związku z nieposiadającą żadnego uzasadnienia prawnego ingerencją, podjętą na terenie banków państwowych przez poszczególne

urzędy skarbowe, a zmierzającą do cofnięcia przydziałów kredytowych płatnikom, nieprowadzącym prawidłowych ksiąg handlowych, Izba podjęła odpowiednie kroki interwencyjne, które odniosły rezultat.

Izba podjęła kilkakrotnie zabiegi w sprawie przesunięcia terminów płatności poszczególnych zaliczek na podatek przemysłowy; m. in. pod koniec roku usilnie starała się o prolongatę terminu płatności IV zaliczki, w myśl przepisów ustawy w nieznowelizowanem brzmieniu płatnej do 15 stycznia. Po wejściu w życie przepisów noweli, ustalającej płatność IV zaliczki w terminie do 15 marca, Izba podjęła kroki, by przesunięcie terminu wprowadzone przez nowelę automatycznie odnosiło się również do ostatniej zaliczki za rok 1931. Starania owe, które usilnie poparł również Związek Izb, nie wydały jednak rezultatu.

Pod koniec roku w związku ze zbliżającym się terminem wykupna świadectw przemysłowych, Izba kilkakrotnie informowała łódzką Izbę Skarbową o okolicznościach gospodarczych, które winny odwieść władze skarbowe od zbyt wczesnego rozpoczynania czynności lustracyjnych, celem ustalenia, czy płatnicy w terminie ustawowym zaopatrzyli się w nowe świadectwa.

C. Podatek dochodowy.

Zasady opodatkowania spółek z ogr. odp. Wobec uciążliwości, na jakie naraża spółki z ograniczoną odpowiedzialnością art. 21 ustawy o państwowym podatku dochodowym, Izba wdrożyła dochodzenia ankietowe celem ustalenia postulatów, dotyczących liberalniejszego stosowania jego przepisów w praktyce wymiarowej. Ze względu na częściowo niedostateczne wyniki ankiety Izba — nie negując potrzeby właściwego unormowania sprawy — odstąpiła narazie od podejmowania w tym kierunku specjalnej akcji.

Usprawnienie akcji wymiarowej i odwoławczej. Licząc się z faktem, iż w aktualnej ciężkiej sytuacji gospodarczej szczególne znaczenie posiada sprawa ścisłego dostosowania wymiaru podatku dochodowego do faktycznych stosunków dochodowych płatników, Izba opierając się na zakomunikowanych jej w tej mierze dezyderatach organizacyj okręgu wystąpiła do Izby Skarbowej ze szczegółowym memorjałem, ujmującym całokształt nastręczających się w tej materji uwag i postulatów. Na wystąpienie swoje Izba zdecydowała się przed

rozpoczęciem akcji wymiarowej uważając, iż w ten sposób Izba Skarbowa skierowane pod jej adresem życzenia będzie mogła w porę rozpatrzyć i uwzględnić w ramach zbliżającego się postępowania wymiarowego. W szczególności Izba w memorjale swoim poruszyła kwestję żądania zeznań od płatników, zwolnionych z obowiązku ich składania, podkreśliła potrzebę konkretyzowania zarzutów podnoszonych co do ścisłości zeznań, przyczem szczegółowo omówiła również niedomagania, przejawiające się przy ich badaniu. Osobne uwagi Izba poświęciła sprawie kwalifikowania zeznań płatników, prowadzących prawidłowe księgi, przyczem m. in. wskazała na fakt niedostatecznego uwzględnienia danych i wyjaśnień złożonych przez płatników, co sprzeczne jest z nakazem zapewnienia częściowo bodaj uprzywilejowanej pozycji firmom, popierającym zeznania książkami handlowemi.

Zkolei Izba wyczerpująco omówiła wadliwości, ujawniające się przy ustalaniu podstaw wymiaru, wskutek czego akcję wymiarową obarczać musi zarzut nierealności, kolidującej z faktycznemi stosunkami płatników. Szczegółowemu rozpatrzeniu Izba poddała warunki i technikę prac Komisyj szacunkowych, nie tając, iż ze względu na ekonomję czasu praca ich odbywa się w zbyt nerwowem tempie, z drugiej strony zaś — iż nie korzystają one z ustawowo zawarowanych uprawnień, albowiem w izolowanych tylko wypadkach mają one możliwość zapoznania się z całokształtem materjałów wymiarowych. Szczegółowe uwagi poświęcono również kwestji nienależytego stosowania stawek średniej dochodowości, wreszcie sprawie przestrzegania w praktyce wymiarowej orzeczeń N. T. A.

Celem wyczerpania kompleksu zagadnień, łączących się z kwestją usprawnienia wymiaru i poboru podatku dochodowego, Izba osobno przesłała Prezesowi Izby Skarbowej memorjał, zkolei wyczerpująco ilustrujący niedomagania w dziedzinie postępowania odwoławczego i dający wyraz nastręczającym się w związku z tem postulatom. W memorjale tym Izba poruszyła m. in. sprawę niedostatecznego ujawniania podstaw wymiaru, nierównomiernego uwzględnienia wniosków płatników o zapraszanie ich na posiedzenie Komisji odwoławczej, ponadto zaś dokładnie oświetliła całokształt kwestyj, dotyczących trybu załatwiania odwołań osób prawnych, przyczem podkreśliła m. in. potrzebę przyśpieszenia toku postępowania, rychlejszego wdrażania i przeprowadzania dodatkowych dochodzeń, podejmowanych przez władze wymiarowe na skutek zarządzenia

instancji odwoławczej, wkońcu z naciskiem podniosła potrzebę szybszego i sprawniejszego zaliczania wzgl. efektywnego zwracania płatnikom nadpłaconych sum podatkowych. Ponieważ zakomunikowane Izbie relacje uprawniały do wniosku, iż w ramach postępowania wymiarowego w dalszym ciągu przejawiają się niedomagania, o których usunięcie Izba prosiła w zaznaczonym wyżej memorjale, przed zakończeniem akcji wymiarowej ponownie zwróciła się ona do Prezesa Izby Skarbowej z szeregiem przedstawień, nadając im charakter wniosków, niecierpiących zwłoki. M. in. Izba wskazała na fakt niedostatecznego informowania Komisyj o materjałach wymiarowych, na nieuzasadnione niehonorowanie ustalonych ostatnio stawek średniej dochodowości i t. p.

Odwołania osob prawnych. Na skutek sporadycznych zażaleń spółek akcyjnych, iż załatwianie wniesionych przez nie odwołań przeciąga się nadmiernie długo, z drugiej strony zaś zwrot nadpłaconych sum w wypadku pomyślnego rozstrzygnięcia odwołania również zajmuje zbyt wiele czasu, Izba wdrożyła w tej sprawie specjalne dochodzenia ankietowe, ponadto interwenjowała na terenie łódzkiej Izby Skarbowej. Interwencja Izby m. in. dotycząca przyśpieszenia procedury zwrotu nadpłaconych sum, dała realne wyniki.

Rewizja stawek średniej dochodowości. Pozyskawszy wiadomość, iż łódzka Izba Skarbowa planuje rewizję stawek średniej dochodowości, Izba wdrożyła bezzwłocznie kroki, mające na celu uprzytomnienie potrzeby redukcji poszczególnych stawek, równocześnie zaś zwróciła się do wszystkich organizacyj okręgu z żądaniem przedstawienia jej w tej mierze należycie uzasadnionych wniosków. Całokształt zebranych tą drogą żądań Izba poddała dokładnemu zbadaniu, poczem przedstawiła je Izbie Skarbowej na specjalnie w tym celu zwołanej konferencji. W wyniku tej akcji stawki dla celu wymiarów podatku dochodowego w r. b. uległy rewizji, przyczem część norm została obniżona.

Uważając, iż obniżenie stawek samo przez się nie da realnych korzyści, o ile w praktyce wymiarowej nadal stosowana będzie zasada nierównomiernego honorowania ich, Izba — nawiązując do uwag krytycznych zgłoszonych jej w tej mierze przez organizacje gospodarcze — w specjalnym memorjale szczegółowo przedstawiła Izbie Skarbowej całokształt postulatów związanych ze sprawą należytego stosowania stawek na terenie prac Komisyj szacunkowych.

Potrącanie strat na wierzycielach. Jakkolwiek orzecznictwo N. T. A. i w łączności z niem wydany okólnik Ministerstwa Skarbu z dn. 6 marca 1931 r. L. D. V. 1348/2/31 w zasadzie wyjaśniły podstawowe kwestje sporne, dotyczące sprawy spisywania na straty należności nieściągalnych wzgl. wątpliwych, w dalszym ciągu jednak przejawiała się częściowo różnorodna praktyka pod względem kwalifikowania dopuszczalności owych odpisań, co skłoniło Izbę do podjęcia odpowiednich kroków interwencyjnych. M. in. sporna okazała się również kwestja buchalteryjnego przeprowadzenia omawianych odpisań. W celu zasadniczego wyjaśnienia sprawy Izba wdrożyła specjalne dochodzenia ankietowe, które stanowić będą podstawę dla wystąpienia, planowanego w roku nadchodzącym.

Potrącanie kosztów budowy nowych domów. Na skutek skierowanych pod jej adresem przedstawień, Izba wyjaśniła kwestje wątpliwe, nastręczające się w związku ze sprawą potrącania z dochodu podatkowego kosztów budowy nowych domów (art. 33 pkt. 3 rozp. Prezydenta R. P. o rozbudowie miast). W związku z poruszonem zagadnieniem konieczne okazało się również wyświetlenie niektórych kwestyj, dotyczących czasu i zakresu działania ustawy z r. 1922 o ulgach dla nowowznoszonych budowli jako też analogicznego rozporządzenia Prezydenta z r. 1930.

Rewizja tabeli opłat amortyzacyjnych. Izba zajęła się wstępnem zebraniem materjałów w poruszonej sprawie, ponieważ jednak Ministerstwo Skarbu stanęło na stanowisku, iż generalna rewizja tabeli jest zbędna, gdyż w konkretnych wypadkach płatnik może żądać wyższych potrąceń, powołując się na ewent. dowód z rzeczoznawców, odpadła celowość podjęcia danej akcji.

Potrącenia datków i ofiar na cele dobroczynne. W związku z podjętą na szeroką skalę akcją niesienia pomocy bezrobotnym nieodzowne okazało się zadawalające unormowanie sprawy potrącania dobrowolnych świadczeń, ponoszonych z tego tytułu przez sfery gospodarcze. Okólnik Ministerstwa Skarbu poszedł po linji wysuniętych w tej mierze dezyderatów.

* *
*

Poza tem zgodnie z praktyką stosowaną w latach ubiegłych, poszczególne kwestje bieżące, dotyczące akcji wymiarowej i poborowej, były przedmiotem bezpośrednich konferencyj między dele-

gatami Izby a Prezesem Izby Skarbowej. Zaznaczone wystąpienia interwencyjne w całym szeregu wypadków dały wyniki, gdyż wnioski Izby znalazły częściowe uwzględnienie w ramach praktyki wymiarowej.

D. Podatek majątkowy.

W związku z rozpisaniem przez Ministerstwo Skarbu poboru nowej raty podatku majątkowego, obciążającej wyłącznie II i III grupę kontyngentową, reprezentującą przemysł i handel, Izba zwróciła się do Ministerstwa z memorjałem, wskazującym na usilną potrzebę przesunięcia terminu płatności owej raty na okres późniejszy.

Równocześnie Izba wysunęła również postulat obniżenia do połowy wysokości procentowej owej raty (0,3%) wskazując, iż zadośćuczynienie temu żądaniu możliwe byłoby w razie pociągnięcia do uiszczenia raty również i innych grup kontyngentowych, korzystających w tej mierze ze zwolnienia. Wystąpienie Izby nie odniosło rezultatu.

E. Opłaty stemplowe.

W związku z wejściem w życie ustawy z dn. 17 marca 1931 r. w sprawie zmiany poszczególnych postanowień ustawy stemplowej, nieodzowne okazało się wyjaśnienie niektórych kwestyj, związanych z należnościami od zagranicznych weksli trasowanych. Mimo wyjaśnień udzielonych w tej mierze przez Ministerstwo zachodziła jednak konieczność dodatkowego ustalenia, jakiej opłacie podlegają zagraniczne weksle sola, wobec czego Izba, dając wyraz nastręczającym się w tej mierze postulatom interpretacyjnym, prosiła Ministerstwo o zadecydowanie sprawy. Ministerstwo uznało, iż brak podstaw prawnych dla dalszego zwalniania od opłat stemplowych zagranicznych weksli własnych, gdyż intencją noweli i racją jej wydania była właśnie dążność do wyraźnego uprzywilejowania weksli trasowanych. Dlatego też narzucała się konieczność zastosowania represyj wobec weksli sola, które jako niechętnie widziane zagranicą winny zniknąć z obiegu, ustępując miejsca wekslowi trasowanemu.

Z uwagi na znaczenie, jakie dla okręgu posiada kredyt rembursowy, służący dla sfinansowania przywozu surowca bawełnianego, Izba zwróciła się do Ministerstwa z przedstawieniem, wskazującem na potrzebę wyjaśnienia kwestyj spornych, wyłaniających się w przedmiocie stosowania przepisów prawa o opłatach stemplowych

w odniesieniu do pism, potwierdzających przyznanie omawianego kredytu. W szczególności Izba podniosła, iż deklarację, mocą której kredytobiorca potwierdza umowę w przedmiocie otwarcia kredytu traktować należy jako pismo w myśl art. 134 ust. 2, podlegające 0,1% opłacie, a nie jako oblig w rozumieniu art. 114, od którego uiszczać powinno się opłatę w wysokości 0,5%. Ponieważ Ministerstwo Skarbu pod koniec roku zażądało od Izby dodatkowych wyjaśnień, rozstrzygnięcia sprawy oczekiwać należy po ponownem zbadaniu jej przez Ministerstwo.

F. Podatki i opłaty komunalne.

Wychodząc z założenia, iż wobec wejścia w życie ustawy o państwowym funduszu drogowym, ograniczeniu ulec winien pobór samoistnych opłat drogowych w dalszym ciągu nakładanych przez związki samorządowe na zasadzie art. 23 i 27 ustawy o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych, Izba zwróciła się w tej sprawie z odpowiedniemi wnioskami do Dyrekcji Robót Publicznych Województwa Łódzkiego. W interesie jednolitego unormowania poruszonej sprawy na terenie całego Państwa, Izba poruszyła ją również na forum Związku Izb.

Nawiązując częściowo do uprzednich już wystąpień w sprawie poboru specjalnych opłat koncesyjnych od przedsiębiorstw dorożkarstwa samochodowego, Izba z uwagi na dodatkowe obostrzenia natury formalnej wprowadzone w tej mierze przez Magistrat ponownie zwróciła się do niego ze szczegółowym memorjałem, kwestjonującym podstawy prawne stosowanej praktyki. Równolegle Izba podjęła odpowiednią akcję interwencyjną na terenie Urzędu Wojewódzkiego. Magistrat m. Łodzi przesłał Izbie odpowiednie wyjaśnienia, starając się dowieść, iż zażalenia zainteresowanych kół częściowo nie pokrywają się ze stanem faktycznym, częściowo zaś są wynikiem odmiennej interpretacji obowiązujących przepisów. Izba ewent. wznowi kroki interwencyjne, o ile okaże się to uzasadnionem w wyniku dodatkowych dochodzeń.

Wobec niewłaściwego poboru podatku ładunkowego, przypadającego od przesyłek kolejowych, zawierających tkaniny, Izba zwróciła się z odpowiedniemi przedstawieniami do Magistratu m. Łodzi, który nie mogąc zanegować słuszności podniesionych zastrzeżeń, w pełnej mierze uwzględnił żądania Izby i w związku z tem

wydał instrukcję, przywracającą właściwy sposób wymiaru omawianego podatku.

Mimo wyczerpujących interwencyj Izby w latach ubiegłych w sprawie zasad wymiaru podatku zbytku od samochodów firmowych konieczne okazały się kilkakrotne ponowne i zasadnicze wystąpienia Izby w poruszonej sprawie. W szczególności nieodzowne okazało się zakwestjonowanie zasad stosowanych przy udzielaniu 50% zniżki podatku dla przedsiębiorstw, których samochody służą wyłącznie celom firmowym, oraz poruszenie szeregu niedomagań, jakie ujawniają się przy rozpatrywaniu odwołań wniesionych przez zainteresowanych płatników z tytułu nieprzyznania im omawianej zniżki. Akcja Izby dała częściowe wyniki.

W związku z powstaniem na terenie Łodzi nowej placówki przerobu i eksportu pierza, Izba w interesie zapewnienia jej należytych możliwości rozwojowych wystąpiła do Magistratu z wnioskiem o zwolnienie sprowadzanych przez nią partyj pierza z miejskiego podatku ładunkowego. Jakkolwiek Izba na uzasadnienie tej inicjatywy przytoczyła stwierdzony przez nią fakt, iż inne miasta R. P., na terenie których znajdują się analogiczne wytwórnie, nie pobierają owego podatku, Magistrat ustosunkował się do poruszonego wniosku negatywnie.

Czyniąc zadość życzeniom kół zainteresowanych, Izba wystąpiła do Magistratu ze szczegółowemi propozycjami, dotyczącemi zliberalizowania procedury stosowanej w zakresie zwalniania od podatku ładunkowego przesyłek drzewa, przeznaczonych dla celów budowlanych. W łączności z tem wystąpieniem Izby również i w grę wchodzące grupy interesentów bezpośrednio zabiegały na terenie Magistratu o przyznanie im ułatwień proceduralnych zgodnych z propozycjami Izby. Ponieważ Magistrat do końca roku sprawozdawczego nie ustosunkował się do owych przedstawień, Izba ze względu na nadal przajawiającą się konieczność modyfikacji stosowanego dotąd trybu postępowania w przyszłym roku wznowi odnośne zabiegi interwencyjne.

Licząc się z faktem, iż scalenie podatku przemysłowego dla włókiennictwa automatycznie narzuci konieczność zmiany dotychczasowych zasad poboru dodatku do podatku obrotowego, przypadającego na rzecz ciał samorządowych, Izba zamierzała ustalić nastręczające się w tej mierze wnioski i koncepcje w drodze bezpośredniego porozumienia z Magistratem m. Łodzi. Z przyczyn

niezależnych jednak od Izby do porozumienia tego nie doszło jeszcze w roku sprawozdawczym.

Wkońcu nadmienić należy, iż w ciągu roku Izba interwenjowała poza tem w szeregu innych spraw, związanych z wyświetleniem wątpliwości wzgl. kwestyj spornych, wyłaniających się na tle wymiaru i poboru poszczególnych podatków i opłat komunalnych.

G. Komisje szacunkowe i rzeczoznawcy.

Licząc się z okolicznością, iż z upływem roku sprawozdawczego kończy się kadencja dla połowy członków Komisyj szacunkowych i odwoławczych, wobec czego aktualna staje się sprawa uzupełnienia składu Komisyj w drodze nowych wyborów, Izba stosownie do art. 59 i 62 ustawy o państwowym podatku przemysłowym przesłała w dniu 31 października łódzkiej Izbie Skarbowej i terytorjalnie właściwym Urzędom Skarbowym listę kandydatów na członków Komisyj szacunkowych i odwoławczych dla spraw podatku przemysłowego, przyczem w miarę potrzeb i stosunków lokalnych starała się uwzględnić przedstawicieli wszystkich ważniejszych branż danych okręgów. Celem pozyskania odpowiedniego materjału orjentacyjnego dla ustalenia wykazu odnośnych kandydatur Izba zwróciła się uprzednio do organizacyj gospodarczych o wskazanie nazwisk proponowanych przez nie kandydatów, przyczem położyła szczególny nacisk nietylko na branżowe, lecz i moralne kwalifikacje proponowanych osób. Zebrany tą drogą materjał stał się podstawą szczegółowych prac i wniosków specjalnej Podkomisji, wyłonionej przez Komisję Podatkową, której mandat opracowania listy odnośnych kandydatur przekazała Komisja Mandatowa.

Dbając o stosowanie zasady, iż władze skarbowe dla celów akcji wymiarowej podatku przemysłowego powinny zgodnie z art. 75 ustawy o państwowym podatku przemysłowym posługiwać się wyłącznie pomocą rzeczoznawców, wskazanych przez samorząd gospodarczy oraz mając na uwadze fakt, iż odnośne listy, datujące się z ubiegłego okresu wskutek licznych zmian w dziedzinie stosunków personalnych uległy częściowemu zdezaktualizowaniu, Izba pod koniec roku sprawozdawczego wdrożyła prace dla ustalenia wykazu rzeczoznawców w nowej redakcji dostosowanej do zmienionych stosunków; odnośny wykaz zostanie przedstawiony Izbie Skarbowej i Urzędom Skarbowym łódzkiego okręgu w roku 1932.

Poza tem w ciągu roku sprawozdawczego Izba, czyniąc zadość wezwaniu Izby Skarbowej, bieżąco dla całego szeregu dziedzin desygnowała rzeczoznawców, których współudział okazał się konieczny dla wyjaśnienia kwestyj specjalnych, związanych z wymiarem podatku dochodowego.

9. Sprawy finansowo-kredytowe.

Uznając potrzebę wznowienia starań, dotyczących zapewnienia placówce P. K. O. w Łodzi charakteru oddziału o pełnym zakresie agend, Izba w poruszonej sprawie ponownie zwróciła się do Prezydjum P. K. O. w Warszawie. Wobec zabiegów Izby zajęło ono jednak stanowisko negatywne wyjaśniając, iż zarówno względy kalkulacyjne, jak i techniczne uniemożliwiają kreowanie podobnego oddziału w Łodzi. W szczególności w odpowiedzi swej Prezydjum P. K. O podniosło, iż uruchomienie oddziału o pełnym zakresie działania w obrocie czekowym, niemożliwe jest ze względu na stan obecnej organizacji współpracy z urzędami pocztowemi jako zbiornicami P. K. O., a także z uwagi na całkowitą finansową nieopłacalność takiego oddziału.

Na terenie Ministerstwa Skarbu Izba kontynuowała zabiegi, dotyczące definitywnego załatwienia sprawy konwersji obligacyj m. Łodzi z lat 1916—1919. Ministerstwo w łączności z bezpośrednią interwencją w tej sprawie zasadniczo uznało konieczność ostatecznego unormowania sprawy i przyrzekło jako władza nadzorcza podjąć w tym kierunku odpowiednie kroki, dotychczas jednak starania Izby nie wydały wyników.

W związku z ankietą Polskiego Komitetu Międzynarodowej Izby Handlowej oraz zwołaną w kwietniu konferencją Komisji doradczej przy Lidze Narodów, Izba przeprowadziła ponownie szczegółowe dochodzenia ankietowe w sprawie celowości nadania kolejowemu listowi przewozowemu charakteru dokumentu zbywalnego w obrocie międzynarodowym. Nawiązując do zasadniczej opinji, którą wspomnianemu Komitetowi przesłała już w roku ub., a która stwierdziła pożyteczność poruszonej inowacji, Izba w odpowiedzi swojej ustosunkowała się do szeregu zagadnień specjalnych, związanych z jednej strony z realizacją projektu, a z drugiej nastręczających się w związku ze specyficznemi potrzebami wymiany towarowej reprezentowanego przez nią okręgu. M. in. Izba

podniosła, iż jednym z wymogów, które wydatnie decydować mogą o stopniu, w jakim instytucje bankowe i t. p. skłonne byłyby udzielać kredytów pod zastaw zbywalnych dokumentów przewozowych, będzie moment, czy i w jakiej mierze kolej gotowa będzie stwierdzać i przyjmować na siebie gwarancje za stan i kwalifikacje jakościowe towaru wysłanego na podstawie dokumentu przewozowego nowego typu.

Związkowi Izb Izba przesłała uwagi w sprawie ewent. wprowadzenia w życie instytucji ubezpieczenia listów zleceniowych, zawierających dokumenty wierzytelnościowe, w szczególności zaś weksle. Izba podniosła, iż zastosowanie odnośnych ubezpieczeń nie da się pogodzić z przepisami obowiązującego w tej mierze rozporządzenia, wobec czego konieczna byłaby uprzednia jego zmiana. Z uwagi jednak na niezbyt liczne wypadki zaginięcia przesyłek zleceniowych, zawierających dokumenty wierzytelnościowe, Izba nie stwierdziła potrzeby nadawania odnośnemu zagadnieniu nowelizacyjnemu charakteru pilnego postulatu. Równocześnie nadmienić wypada, że Izba — licząc się z koniecznością usprawnienia i częściowego zmodyfikowania procedury zleceń pocztowych w obrocie wewnętrznym, w szczególności zaś w zakresie inkasowania i protestowania weksli, zakończyła w okresie sprawozdawczym specjalne dochodzenia ankietowe w tym kierunku. Niedomagania, które ujawniła odnośna ankieta, częściowo usunęło rozporządzenie Ministra Poczt i Telegrafów z dnia 26 marca 1931 r. ogłoszone w Dz. U. R. P. Nr. 29 z r. 1931.

Bankowi Polskiemu Izba przesłała uwagi, wskazujące na potrzebę ujednolicenia trybu powoływania członków Komitetów Dyskontowych, działających przy poszczególnych oddziałach Banku, przyczem prosiła Bank Polski o wzięcie pod rozwagę zasady powoływania ich członków na podstawie uprzedniej opinji prawno-publicznej reprezentacji sfer gospodarczych, t. j. izb przemysłowo - handlowych. Bank Polski, przychylając się do wniosku Izby, zakomunikował, iż po upływie kadencji obecnie czynnego Komitetu Dyskontowego przed powołaniem nowych członków zasięgnie uprzedniej opinji Izby.

W związku z alarmującemi nastrojami, jakie wywołała upadłość Banku Handlowego w Łodzi, Izba w drodze bezpośrednich interwencyj starała się skłonić czynniki prasowe do objektywniejszego relacjonowania o faktycznych i przypuszczalnych następstwach owej upadłości, przesadne bowiem informacje, które początkowo ukazywały

się w tej sprawie, w niezaprzeczony sposób potęgowały psychozę paniki i tem samem szkodziły całokształtowi interesów gospodarczych okręgu. Stwierdzić wypada, iż perswazje Izby wydały możliwe w danych warunkach wyniki. Ponadto w drodze bezpośrednich przedstawień Izba podniosła potrzebę pacyfikacji nastrojów, zwracając się również do właściwych czynników rządowych.

Z uwagi na znaczenie, jakie dla normowania się sytuacji gospodarczo-kredytowej okręgu posiadać mogły powikłania na rynku światowym w wyniku finansowego załamania się Niemiec, Izba dokładnie rejestrowała wszystkie ujawniające się w związku z tem zjawiska. Ponieważ wypadki finansowe w Rzeszy w ostatecznym wyniku nie wywarły istotniejszego wpływu dezorganizacyjnego na kształtowanie się sytuacji okręgu, odpadła potrzeba podjęcia ewen. akcji interwencyjnej.

Licząc się z okolicznością, iż wobec zaostrzonej sytuacji na rynku pieniężnym i nadal trwającego zastoju w dziedzinie obrotu towarowego aktualna staje się kwestja ewent. szerszego niż dotąd stosowania obok kredytu wekslowego również i kredytu lombardowego oraz warrantowego, Izba przeprowadziła specjalne dochodzenia celem stwierdzenia wymogów, warunkujących osiągnięcie podobnej zmiany. W łączności z tem Izba przeprowadziła odpowiednią korespondencję z Bankiem Polskim i Bankiem Gospodarstwa Krajowego, jako też zasięgnęła opinji lokalnych instytucyj, zajmujących się udzielaniem kredytów warrantowych.

Sprawa ożywienia obrotów warrantowych była również przedmiotem zainteresowań Ministerstwa Przemysłu i Handlu, któremu Izba przedstawiła w tej mierze odpowiednie uwagi. Wychodząc z założenia, iż m. in. należyty szacunek towarów posiada decydujące znaczenie dla możliwości udzielenia kredytu, Ministerstwo rozwinęło inicjatywę w kierunku powołania rzeczoznawców z grona osób wskazanych przez samorząd gospodarczy, których zadaniem byłaby właśnie ekspertyza towarowa. Inicjatywa owa wydała wyniki po upływie roku sprawozdawczego.

Wobec zażaleń, pochodzących z zamiejscowych kół bankowych a wskazujących, iż obowiązujące przepisy o odpowiedzialności instytucyj bankowych w wypadkach sprzedaży unieważnionych tytułów na okaziciela są zbyt krępujące i uciążliwe, Izba dla wyświetlenia stanu faktycznego przeprowadziła odpowiednie dochodzenia wśród

banków łódzkich. Dochodzenia owe wykazały, iż na terenie tutejszym kwestja wspomnianej odpowiedzialności nie przedstawia się zbyt uciążliwie, z drugiej strony zaś ustalono, iż liberalizacja przepisów w kierunku zmniejszenia poręki banków odstręczyłaby klientelę od nabywania u nich tytułów na okaziciela, co w końcowym rezultacie zamiast ożywić jeszcze bardziej sparaliżowałoby możliwość obrotu.

O akcji, dotyczącej ogólno - gospodarczych, a specjalnie kredytowych następstw, wynikających z faktu uprzywilejowanego traktowania należności skarbowych przy egzekucyjnej sprzedaży nieruchomości, wspomniano w rozdziale, poświęconym sprawom podatkowym.

Na skutek zapytania Banku Polskiego Izba wypowiedziała się za rozszerzeniem sieci zastępstw Banku w poszczególnych miejscowościach okręgu łódzkiego.

Izba zajęła się zbadaniem kwestji sfinansowania bezpośrednich i zbiorowych zakupów bawełny egipskiej, jednak stanowisko zainteresowanych kół nie dowiodło dostatecznego zainteresowania dla propozycyj zgłoszonych w tej mierze przez eksportowe koła egipskie.

Z uwagi na bezpośrednie i potencjalne następstwa wstrząsu walutowego w Anglji, Izba przystąpiła do rozpatrzenia sytuacji pod kątem widzenia postulatów okręgu, nastręczających się w związku z zaznaczonemi wapadkami finansowemi. Izba bieżąco rejestrowała również całokształt danych informacyjnych, mogących zezwolić na ocenę, czy i w jakiej mierze angielscy kontrahenci, licząc się z wymogami słuszności, w drodze odpowiedniego podniesienia ceny itp. skłonni są umożliwić swoim dostawcom wykonywanie bieżących umów, zawartych przy parytetowym kursie funta. W związku z tem Izba starała się także w drodze systematycznie kontynuowanych wywiadów zebrać możliwie dokładny materjał orjentacyjny, dotyczący żądań wysuniętych w tej mierze przez poszczególne grupy kontynentalnych dostawców Angji, którzy dla ochrony swoich praw wdrożyli wówczas odpowiednie akcje zbiorowe.

Równolegle z tem Izba w porozumieniu z zagranicznemi placówkami R. P. dążyła do wyświetlenia i ustalenia, jakie instytucje mogłyby służyć interesentom krajowym swą pomocą ewent. w formie bezpośredniej interwencji albo też w postaci arbitrażu, umożliwiającego ugodowe rozstrzygnięcie sporów powstałych na tle spadku funta. Zebrane tą drogą informacje Izba w możliwie najszerszym zakresie i w nieopóźnionym trybie podawała do wiadomości kół

zainteresowanych, które z podanych im wskazówek w całym szeregu wypadków wyciągnęły odpowiednie konsekwencje, dotyczące metod ich postępowania wobec kontrahentów angielskich. W rezultacie dokładnej analizy sytuacji Izba powzięła opinję, że w interesie ciągłości wywozu, eksporterzy okręgu winni w zasadzie honorować zaciągnięte zobowiązania umowne, dążąc równocześnie do wyjednania odpowiednich ustępstw, bonifikujących ich straty walutowe — w drodze ugodowego porozumienia z poszczególnymi odbiorcami angielskimi. Stwierdzić wypada, iż firmy eksportowe okręgu naogół stosowały tryb postępowania, odpowiadający tejże zasadzie, co z jednej strony nie przerwało ciągłości wywozu, z drugiej zaś rzeczywiście stworzyło warunki, ułatwiające częściowo pomyślne załatwienie sporów walutowych na podstawach kompromisowych.

Ponieważ w związku z zaburzeniami finansowemi, wywołanemi wypadkami walutowemi w Anglji szereg państw dla ratowania swej waluty wrócił na drogę polityki, reglamentującej obrót dewizami, Izba z uwagi na komplikacje, grożące z tego tytułu eksportowi okręgu, bacznie rejestrowała również wszelkie przejawy, dotyczące posunięć owej polityki dewizowej. Korzystając z usług placówek zagranicznych, Izba na terenie poszczególnych państw (Węgry, Łotwa, Finlandja, Estonja) podjęła m. in. starania, zmierzające conajmniej do wyjednania zezwoleń na wywóz sum należnych z tytułu uprzednio już zawartych tranzakcyj. Izba przeprowadziła w tym celu odpowiednie dochodzenia celem ustalenia łącznej wysokości odnośnych pretensyj firm okręgu (Węgry), ponadto zaś w licznych przypadkach interwenjowała na zasadzie indywidualnych przedstawień zainteresowanych firm. Z uwagi na rygoryzm omawianych przepisów dewizowych i w parze z tem idące oporne stanowisko decydujących czynników zagranicznych zabiegi nie wydały dostatecznie zadawalających rezultatów, co zniewoli Izbę do dalszego kontynuowania ich przy współudziale w grę wchodzących przedstawicielstw R. P.

Na żądanie Ministerstwa Przemysłu i Handlu, które pragnęło pozyskać podstawy orjentacyjne dla ustalenia wpływu, jaki spadek funta wywołał na sytuację finansową okręgu, Izba w wyniku przeprowadzonych dochodzeń poinformowała Ministerstwo o przybliżonej wysokości zobowiązań w walucie angielskiej, ciążących na przedsiębiorstwach przemysłowych okręgu. Izba osobno ujęła przy tej sposobności kwotę należności bezpośrednio dłużnych Anglji wzgl. innym państwom zagranicznym, osobno zaś potraktowała

zobowiązania w walucie angielskiej, zaciągnięte wobec kontrahentów krajowych. W związku z zapytaniem tegoż samego Ministerstwa Izba udzieliła informacyj, dotyczących finansowego sposobu załatwiania tranzakcyj z Niemcami, przyczem m. in. zwróciła uwagę na technikę finansowania operacyj reeksportowych, dokonywanych za pośrednictwem firm niemieckich, szczególnie hamburskich.

W związku z podjętemi na terenie Ministerstwa Przemysłu i Handlu badaniami, dotyczącemi celowości ewent. wprowadzenia zastawu rejestrowego w odniesieniu do poszczególnych towarów, w pierwszym rzędzie zaś obuwia, Izba ustosunkowała się negatywnie do tej inicjatywy podjętej przez zainteresowane koła wytwórców, zgodnie bowiem z uprzednio już w tej sprawie zajętem stanowiskiem, instytucja zastawu rejestrowego mogłaby u nas ewentualnie jeszcze bardziej podważyć bezpieczeństwo stosunków kredytowych.

Pod koniec roku sprawozdawczego Izba poświęciła szczegółową uwagę zagadnieniom bilansowym, które wyłoniły się w związku ze znacznym spadkiem kursu papierów wartościowych i walut. Uważając, iż bilanse sporządzone według zasad obowiązujących przepisów nie odzwierciadlałyby rzeczywistego stanu przedsiębiorstwa, gdyż m. in. do czasu faktycznej spłaty zobowiązań, opiewających na zdeprecjonowane waluty obce, niezrealizowane zyski z tytułu różnic kursowych nie mogą być poczytywane za pozycję dochodową, uzasadniającą ich opodatkowanie — Izba stwierdziła konieczność podjęcia akcji, zmierzającej do odpowiedniego unormowania poruszonego zagadnienia. Z konkretnemi wnioskami w tej sprawie Izba wystąpi z początkiem nadchodzącego roku.

Na żądanie Urzędu Wojewódzkiego Izba w związku z konkretną sprawą stwierdziła, iż zarówno ze względu na ogólną sytuację gospodarczą, jak i niezaprzeczone niedomagania obowiązującego ustawodawstwa w przedmiocie ochrony praw wierzycieli, w zasadzie zrzeszenia, stawiające sobie za cel zbiorową ochronę ich interesów, posiadają u nas rację bytu, co nie przesądza jednak kwestji faktycznej sprawności i przydatności poszczególnych organizacyj, planujących rozwinięcie działalności w tej dziedzinie.

Poza tem Izba podobnie jak w latach ubiegłych bieżąco zbierała i badała dane, dotyczące obecnej sytuacji kredytowo-finansowej i charakterystyczniejsze fluktuacje jej omawiała w swoich miesięcznych sprawozdaniach, ze względu zaś na przytoczone już powikłania

na światowym rynku finansowo-walutowym specjalną uwagę poświęciła stałemu notowaniu i obserwowaniu wszystkich przejawów, mogących wywrzeć wpływ na sytuację kredytową i ogólno-gospodarczą kraju, a w szczególności okręgu.

10. Sprawy prawno-administracyjne.

Opinjodawcza działalność Izby objęła w roku sprawozdawczym — po uprzedniem przesłaniu poszszególnych projektów do wypowiedzenia się organizacjom gospodarczym — następujące ustawy i rozporządzenia z różnych dziedzin życia gospodarczego.*)

1. Projekt ustawy o ograniczeniach w podawaniu i spożywaniu napojów alkoholowych. Zgłoszone przez Izbę poprawki dotyczyły m. in. przyznania pierwszeństwa w uzyskaniu utraconej koncesji poprzedniemu jej posiadaczowi oraz uchylenia zasady automatycznego co pewien czas redukowania miejsc sprzedaży napojów alkoholowych.

2. Projekt rozporządzenia o wyprzedażach. Do projektu tego, opracowanego w łonie Związku Izb, zgłosiła Izba szereg poprawek, mających na celu z jednej strony zmniejszenie krępującej życie gospodarcze formalistyki przy uzyskiwaniu zezwoleń na urządzenie wyprzedaży, z drugiej zaś zabezpieczenie zainteresowanych sfer przed nieuczciwą konkurencją. M. in. Izba wysunęła propozycję przekazania czynności udzielania zezwoleń na wyprzedaż izbom przemysłowo-handlowym jako czynnikowi najbardziej obeznanemu z potrzebami i wymaganiami przedsiębiorstw przemysłowo-handlowych.

3. Projekt rozporządzenia o dostawach i robotach dla Skarbu Państwa. Izba, wypowiadając się za projektem, zgłosiła do niego szereg poprawek. M. in. Izba wypowiedziała się za uzupełnieniem projektu przez 1) wprowadzenie przepisu, że z pośród firm krajowych pierwszeństwo w wykonaniu robót przysługuje firmom tego okręgu, na którego terenie mają być wykonane w myśl zasady decentralizacji, 2) wprowadzenie przepisu, uprawniającego oferenta od odstąpienia od podpisania umowy w wypadku,

---

*) Przytoczone niżej opinje Izby o rozpatrzonych projektach zawierają tylko streszczenie wyczerpujących elaboratów, które oprócz zgłoszonych poprawek merytorycznych zawierały również uwagi natury prawno-formalnej, stylistycznej i t. p.

gdy podane w ogłoszeniu warunki płatności ulegną późniejszej zmianie na niekorzyść oferenta, 3) zmianę przepisów, dotyczących kary umownej w tym kierunku, aby kara nie odnosiła się do ogólnej partji dostaw lub robót, lecz tylko części niewykonanych i wreszcie 4) skreślenie postanowienia, zezwalającego na wykluczenie z przetargu firm, które przez władze centralne według swobodnej oceny uznano za niepewne i z tego powodu umieszczono na specjalnej liście.

4. Projekt ustawy aptekarskiej. W stosunku do projektu tejże ustawy Izba zajęła stanowisko negatywne, uważając, iż wydanie ustawy aptekarskiej winno nastąpić łącznie z wydaniem ustawy drogistowskiej ze względu na konieczność jednolitego uregulowania szeregu spraw wspólnych obu tym dziedzinom gospodarczym.

5. Projekt rozporządzenia o wyrobie i obiegu specyfików farmaceutycznych. Izba wyraziła pogląd, że ograniczenie obrotów specyfikami winno dotyczyć tylko tych artykułów, które zawierają składniki trujące lub silnie działające i że wykazy ich winny być negatywne, t. j. obejmować przetwory i substancje lecznicze, których sprzedaż byłaby zabroniona poza obrębem aptek.

6. Projekt zarządzenia Ministra Robót Publicznych w sprawie przepisów miejscowych o zaopatrywaniu ludności w wodę oraz usuwaniu nieczystości i wód opadowych. Izba oświadczając się za projektem, zgłosiła do niego szereg poprawek, podyktowanych względami gospodarczemi i sanitarnemi.

7. Projekt ustawy o zbiorowych umowach pracy i 8. Projekt ustawy o załatwianiu zatargów zbiorowych pracy. W stosunku do wspomnianych obu projektów, pozostających ze sobą w ścisłej łączności, Izba zajęła stanowisko negatywne i oświadczyła się przeciwko ich prawodawczej realizacji, a to zarówno ze względów natury gospodarczej, jako też wskutek nasuwającego zastrzeżenia ujęcia prawnego poszczególnych postanowień. Izba wskazała, że wprowadzenie wspomnianych ustaw w projektowanym zakresie i brzmieniu wywołałoby w dziedzinie gospodarczej nietylko zamęt oraz warunki, uniemożliwiające normalną pracę w przemyśle, lecz także niechybnie zmniejszyłoby ogólną zdolność konkurencyjną przemysłu polskiego, co w konsekwencji spowodowałoby ewent. wzrost dalszego bezrobocia i w parze z tem idące komplikacje socjalno-gospodarczej natury. W dalszych motywach Izba podkreśliła

z naciskiem, że obecny kryzys gospodarczy w parze z niejasną sytuacją ogólno-światowej gospodarki nietylko nie przemawia za reformą ustawodawstwa socjalnego w kierunku dalszej jego rozbudowy, równoznacznej z wyraźną szkodą dla życia gospodarczego, lecz przeciwnie z całą dobitnością uzasadnia potrzebę ograniczenia uciążliwości, wynikających z nadmiernego jego przerostu. Niecelowość wprowadzenia w życie omawianych ustaw wykazuje już m. in. doświadczenie okręgu górnośląskiego, gdzie obowiązujące ustawodawstwo „taryfowe" i „demobilizacyjne" niemieckie, na którem wzorowane są projekty omawianych ustaw, doprowadziło do dużych trudności w przystosowaniu się przedsiębiorstw do zmian konjunkturalnych.

Niezależnie od owej ogólnej charakterystyki Izba na zasadzie szczegółowej analizy poszczególnych przepisów, zawartych w projektach, wytknęła ich konstrukcję prawną i dała wyraz nastręczającym się w związku z tem zastrzeżeniom. Na zasadzie uchwały Zjazdu Izb R. P. Izba zkolei opracowała treść memorjału, z jakim w danej sprawie wystąpił Związek Izb, który w pełnej mierze zaakceptował zaznaczone stanowisko wraz z przytoczonemi motywami i konkluzją, bezwzględnie przemawiającą przeciwko ustawodawczej realizacji projektów.

9. Projekt ustawy o obrocie metalami z wyjątkiem żelaza. Do projektu tego Izba ustosunkowała się negatywnie, uważając, iż postanowienia jego stałyby się zbędnemi i nieuzasadnionem ograniczeniem wolności wykonywania handlu.

10. Projekt kodeksu karnego w części, dotyczącej bankructwa, oszustwa, czynności giełdowych i nieprowadzenia ksiąg handlowych. Do projektu tego Izba zgłosiła szereg poprawek, zmierzających m. in. do pogodzenia charakteru represyj karnych z faktycznemi potrzebami i wymogami życia gospodarczego przy równoczesnem wyeliminowaniu wzgl. złagodzeniu sankcyj, które pozostawały w rozbieżności z faktycznemi warunkami życia.

11. Projekt rozporządzenia o administracyjnem postępowaniu przymusowem w zakresie ubezpieczeń społecznych. Izba, uznając niecelowość tworzenia nowego organu egzekucyjnego, oświadczyła się przeciw projektowi, wyrażając pogląd, iż projektowane przepisy należałoby raczej włączyć do ogólnej ordynacji egzekucyjnej.

12. Projekt nowelizacji przepisów, dotyczących administracji przemysłowej. Projekt ten opracowany przez Komisję dla usprawnienia administracji publicznej przy Prezesie Rady Ministrów m. in. zmianami przewidywał podporządkowanie zarówno izb rzemieślniczych, jak i izb przemysłowo-handlowych oraz giełd towarowych i domów składowych nadzorowi władz administracyjnych II instancji, t. j. Wojewodom wzgl. Izbom Skarbowym. Projektowane uprawnienia w myśl motywów projektu przysługiwać miały Wojewodom celem zespolenia administracji przemysłu i handlu z administracją ogólną. Nie poruszając kwestji izb rzemieślniczych, Izba oświadczyła się w pozostałych sprawach przeciw projektowi, wychodząc z założenia, że zarówno ze względu na zadania, jakie pełnią izby przemysłowo-handlowe, jak i w interesie jednolitej polityki gospodarczej, niedopuszczalne jest przyjęcie przewidzianej w nim zasady decentralizacji nadzoru. Nadzór władzy centralnej ma bowiem swe uzasadnienie w funkcjach włożonych na izby, gdyż działanie ich nie ogranicza się, jak przy samorządzie terytorjalnym, do ściśle określonych terytorjalnych granic, lecz obejmuje także sprawy ogólno-państwowego życia gospodarczego. Przy szeroko ujętym zakresie działania, nieodzownym zresztą w interesie żywotności samorządu gospodarczego, Izby winny być podporządkowane tylko nadzorowi Ministerstwa Przemysłu i Handlu a nie władz wojewódzkich, które posiadają wyłącznie terytorjalną kompetencję, co siłą faktu pozbawia je możliwości decyzji w sprawach o ogólnopaństwowem znaczeniu.

13. Projekt ustawy o zarobkowym przewozie osób i towarów pojazdami mechanicznemi. Izba wypowiedziała się przeciw projektowi zgodnie ze stanowiskiem, jakie zajęła w stosunku do pierwotnego projektu w tej sprawie, który również przewidywał zasadę koncesjonowania.

14. Nowelizacja ustawy elektrycznej. Do nadesłanych Izbie do zaopinjowania tez w sprawie nowelizacji ustawy elektrycznej, Izba zgłosiła szereg uwag i spostrzeżeń, wyrażając przytem pogląd, że dokładną opinję w tej sprawie możnaby było wydać tylko na podstawie projektu noweli do ustawy, albowiem tezy uważać należy wyłącznie za wstępny materjał orjentacyjny, nie zapewniający dostatecznego substratu dla sprecyzowania opinji. Wyrażając powyższy pogląd, Izba wychodziła z założenia, że każda teza skądinąd nawet najsłuszniejsza może być przy redakcji artykułu noweli ujęta

w sposób mniej ścisły lub niedostateczny i w konsekwencji swej okazać się dla życia gospodarczego nieodpowiednią normą prawną.

15. Projekt ustawy o ogródkach działkowych.

16. Projekt ustawy o stosunkach prawnych, obszarach warownych i rejonach.

17. Projekt ustawy o rejonach bezpieczeństwa przy wojskowych zakładach amunicyjnych oraz składach amunicji i materjałów wybuchowych.

18. Projekt ustawy o nawozach sztucznych. Do wymienionych wyżej 4-ch projektów Izba zgłosiła odpowiednie poprawki, kierując się przy ich ustalaniu potrzebami życia gospodarczego.

19. W związku z decyzjami, jakie miały być ewent. powzięte w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych w sprawie przedłużenia mocy obowiązującej wzgl. zmiany rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych o regulowaniu cen zbóż chlebowych, mięsa i jego przetworów oraz cegły, Izba zajęła stanowisko, iż rozporządzenie to jako niecelowe winno być zasadniczo zniesione. Ponadto Izba wskazała na potrzebę zniesienia przepisów art. 1, 2 i 3 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z roku 1923 (Dz. U. R. P. Nr. 22 poz. 13), które nakładają na sprzedawców obowiązek oznaczania cen na towary i wywieszania cenników, zatwierdzanych przez władze administracyjne. Wniosek swój uzasadniała Izba okolicznością, że utrzymanie w mocy dwóch rozporządzeń w tej samej materji, a to wyżej cytowanego oraz rozporządzenia o Komisji cennikowej, stwarza niepożądaną dwutorowość w dziedzinie wyznaczania cen i wprowadza dezorganizację do obrotu gospodarczego. Okoliczności i przyczyny, które spowodowały wydanie ustawy o zwalczaniu lichwy wojennej i uzupełniających ją rozporządzeń, uległy z upływem czasu zasadniczym zmianom tak, że rynek wewnętrzny nie tylko nie odczuwa braku przedmiotów pierwszej potrzeby, lecz przeciwnie walczy nawet z wyjątkowemi trudnościami ich zbytu.

20. Na zapytanie Ministerstwa Przemysłu i Handlu w sprawie potrzeby wydania rozporządzenia, normującego w odniesieniu do przemysłu księgarskiego sprawę zbierania zamówień przez samodzielnych agentów handlowych, Izba wyraziła pogląd, że odnośne rozporządzenie w myśl przepisu art. 39 ustawy przemysłowej nie powinno dotyczyć poszczególnych gałęzi przemysłu, lecz

posiadać charakter ogólny, wobec czego wydanie jego wyłącznie dla przemysłu księgarskiego jest niewskazane.

21. Izba oświadczyła się przeciw projektowanej przez Fundusz Bezrobocia podwyżce stawki z 1,8% na 2% na rzecz tegoż Funduszu oraz poparła wystąpienie jednej z izb o znowelizowanie obowiązującej dotychczas ustawy o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia. Wnioski Izby w tej sprawie szły w kierunku odciążenia życia gospodarczego od nadmiernych świadczeń na rzecz Funduszu Bezrobobia; m. in. dotyczyły one okresu, dającego bezrobotnym prawo do otrzymania zasiłku, redukcji wysokości zasiłku oraz podstawy obliczania zasiłku dla bezrobotnych.

22. W kwestji uregulowania sprawy zaległych składek od instytucyj ubezpieczeń społecznych Izba zgłosiła następujące postulaty: 1) aby spłatę zaległych składek rozłożyć na dłuższy przeciąg czasu; 2) aby niedoboru w składkach powstałych w jednej gałęzi wytwórczości nie pokrywano przez podnoszenie składek, opłacanych przez inne gałęzie przemysłu; 3) aby sprawę zaległości składek traktować łącznie z kwestją ustalenia wytycznych, mających na celu zapobieżenie dalszemu ich wzrostowi, gdyż zaległości tych nie spowodował wyłącznie obecny kryzys gospodarczy, lecz nadmierna wysokość stawek, przekraczająca wogóle możność płatniczą nawet w okresie lepszej konjunktury i wreszcie 4) aby dla zapobieżenia dalszemu wzrostowi omawianych składek dostosować ich wysokość do płatniczych zdolności sfer gospodarczych przez zmniejszenie ich drogą: a) ograniczenia świadczeń do norm istotnie najniezbędniejszych z punktu widzenia społecznego, b) ograniczenia zakresu osób, podlegających ubezpieczeniu przez zwolnienie od ubezpieczenia osób, które przez swą siłę gospodarczą mogą i winny zabezpieczyć się same, c) pociągnięcia ubezpieczonych do udziału w kosztach pomocy lekarskiej i świadczeń leczniczych, d) zmniejszenia rozpiętości świadczeń i składek w drodze obniżenia górnej granicy zarobków, e) całkowitego wstrzymania na przeciąg najbliższych lat gromadzenia funduszów zapasowych przez instytucje ubezpieczeń społecznych i wreszcie f) całkowitego wstrzymania jakichkolwiek inwestycyj przez wspomniane instytucje.

23. W związku z przepisem § 9 rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu o wprowadzeniu obowiązku legalizacji narzędzi mierniczych, zabraniającym m. in. sprzedaży termometrów niewzor-

cowanych w legalnej jednostce temperatury, t. j. 100-stopniowej skali Celsjusza, Izba wystąpiła przez Związek Izb do Ministerstwa Przemysłu i Handlu o odroczenie wejścia w życie przepisów powyższego artykułu. Ministerstwo, uwzględniając motywy Izby, odroczyło moc obowiązującą powyższego przepisu do dnia 1. I. 1933 r.

24. Na ankietę Międzynarodowej Izby Handlowej w sprawie ujednostajnienia we wszystkich państwach norm prawa upadłościowego Izba przesłała szczegółową odpowiedź z uzasadnieniem poszczególnych przepisów prawnych, dotyczących upadłości i bankructw.

25. Izba, powołując się na konferencję odbytą w roku 1930 w Ministerstwie Sprawiedliwości w sprawie znowelizowania prawa o zapobieganiu upadłości zwróciła się do tegoż Ministerstwa z zapytaniem, czy i w jakiej mierze nastąpi zmiana omawianego prawa. W odpowiedzi Ministerstwo Sprawiedliwości zakomunikowało, iż poruszone prace nowelizacyjne są w toku i potrwają jeszcze pewien czas, gdyż zgodnie z wysuniętemi dezyderatami sfer gospodarczych znowelizowanie prawa o zapobieganiu upadłości miałoby równocześnie wejść w życie również na ziemiach byłego zaboru austrjackiego.

Poza przedstawioną wyżej działalnością opinjodawczą zaznaczyć również należy, że Izba załatwiła nadto w roku sprawozdawczym szereg innych spraw natury prawno-administracyjnej.

W związku z zamierzoną likwidacją łódzkiego oddziału Zakładu Ubezpieczeń od Wypadków Izba zwróciła się do Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, wypowiadając się przeciwko ewent. likwidacji tegoż oddziału, którą z punktu widzenia życia gospodarczego okręgu Izby uważać należałoby za niepożądaną.

W odniesieniu do planu regulacyjnego zabudowy miasta, Izba zajęła krytyczne stanowisko, wychodząc z założenia, że plan ten niedostosowany jest do potrzeb miasta przemysłowego, hamuje nikły ruch budowlany, utrudnia podejmowaną niekiedy z konieczności naprawę lub przebudowę objektów fabrycznych, wreszcie hamuje handel placami, obniżając wartość nieruchomości. Izba zwróciła się zwłaszcza do Magistratu m. Łodzi z przedstawieniami, podkreślającemi ujemne konsekwencje stosowanych w tej mierze ograniczeń budowlanych. W szczególności Izba podniosła, że w przeciwieństwie do przejawiającej się praktyki, według której restrykcje godzą głównie w projekty budowy wzgl. nadbudowy, planowane w centrum miasta, należałoby odnośne wnioski traktować jak naj-

liberalniej, albowiem restrykcje uzasadnione być mogą raczej w odniesieniu do budowli na peryferjach miasta, które staną się terenem przyszłego należycie już uregulowanego ruchu budowlanego. Ponadto Izba skierowała pod adresem Pana Wojewody prośbę, aby przy rozstrzyganiu odwołań zechciał spowodować przychylne uwzględnienie przytoczonych motywów, przemawiających za koniecznością nieutrudniania ruchu budowlanego w okresie, poprzedzającym definitywne wyświetlenie i ustalenie zamierzeń regulacyjnych. Magistrat w odpowiedzi wyjaśnił, iż zakwestjonowane restrykcje dotyczą ograniczonych tylko wypadków i dlatego nie mogą być poczytane za dowód planowych utrudnień, potwierdzających słuszność wysuniętych zażaleń.

Niezależnie od wspomnianych wyżej spraw Izba udzieliła w okresie sprawozdawczym szeregu odpowiedzi i opinji władzom administracyjnym I i II instancji w sprawach związanych z pobytem cudzoziemców w Polsce; władzom przemysłowym w sprawie uprawnień targowych i jarmarcznych oraz w sprawie dyspens przy udzielaniu koncesyj przemysłowych; wreszcie zaznaczyć należy, że zgodnie z rozporządzeniem władz centralnych Izba w okresie sprawozdawczym wydawać poczęła zagraniczne karty legitymacyjne dla komiwojażerów oraz zaświadczenia w sprawach spółek akcyjnych dla Dyrekcji Monitora Polskiego, nadto w roku 1931 wydała 842 zaświadczenia na ulgowe paszporty zagraniczne.

11. Sprawy szkolnictwa zawodowego.

W okresie sprawozdawczym Izba opracowała i przesłała odpowiedzi na trzy ankiety w sprawie szkolnictwa zawodowego. W odpowiedzi na ankietę Ministerstwa W. R. i O. P., nadesłaną za pośrednictwem Związku Izb Przemysłowo-Handlowych, Izba zakomunikowała swą opinję, dotyczącą m. in. zapotrzebowania należycie przygotowanych i wyszkolonych pracowników i robotników w poszczególnych gałęziach przemysłu i handlu, oraz podała ogólne uwagi w sprawie stopnia zatrudnienia absolwentów szkół akademickich, technicznych i zawodowych w okręgu łódzkim. Poza tem Izba wypowiedziała się w kwestji dokształcania majstrów i niższego personelu technicznego oraz sprecyzowała uwagi, dotyczące sprawy zapewnienia praktyki w zakładach przemysłowych i handlowych uczniom wymienionych szkół.

Na ankietę Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego w sprawie reorganizacji szkolnictwa zawodowego, a w szczególności stworzenia typu szkół handlowych, odpowiadających potrzebom życia gospodarczego, Izba przesłała następujące uwagi:

Typem szkoły dokształcającej dla młodzieży, która po ukończeniu szkoły powszechnej zmuszona jest poświęcić się pracy zawodowej, powinna być szkoła 2-letnia, mająca za zadanie pogłębienie indywidualnego, społeczno-obywatelskiego wychowania i wykształcenia młodzieży, w dostosowaniu do potrzeb życia gospodarczego; przejście z tej szkoły do szkoły handlowej wyższego typu byłoby wówczas możliwe, gdy dopuszczalny wiek kandydatów nie jest przekroczony.

Kształcenie przyszłych pracowników biurowych w kantorach handlowych, przemysłowych, bankowych i t. p. powinno być zadaniem 4-letniej szkoły handlowej z matematyką i fizyką, do której przyjmowani będą kandydaci po ukończeniu 6 klas szkoły powszechnej lub 3 klas gimnazjalnych. Szczególny nacisk — zdaniem Izby — należałoby położyć na naukę języków obcych, a mianowicie niemieckiego, angielskiego, rosyjskiego i francuskiego, przyczem dwa z tych języków powinny być obowiązkowe. Z tego typu szkół przejście do szkoły typu wyższego byłoby możliwe.

Następnym typem szkoły handlowej byłby 2-letni Instytut Handlowy, przeznaczony dla gruntownego kształcenia przyszłych samodzielnych pracowników w różnych działach gospodarki handlowej. Warunkiem przyjęcia na kurs I-y Instytutu byłoby ukończenie 6 klas gimnazjalnych. Na kurs 2-gi byliby przyjmowani kandydaci po ukończeniu 4-letniej szkoły handlowej, typu wyżej omówionego. Instytut wydawałby matury dostosowane do typu szkoły. Maturzysta po złożeniu uzupełniającego egzaminu miałby możność kontynuowania studjów akademickich w uniwersytecie lub politechnice.

Dalszym typem szkoły handlowej powinno być 2-letnie Studjum Handlu światowego i techniki eksportowej (z rocznym oddziałem przygotowawczym dla maturzystów innego typu szkół), przeznaczone dla kształcenia przyszłych pracowników firm eksportujących. Do Studjum Handlowego byliby przyjmowani kandydaci po ukończeniu Instytutu Handlowego, wzgl. na kurs przygotowawczy — maturzyści szkół średnich ogólno-kształcących.

W końcu Izba podkreśliła, że szkolnictwo zawodowe powinno pozostawać stale w ścisłym związku z życiem gospodarczem, aby tą

drogą przystosować się do jego potrzeb obecnych i tendencyj rozwojowych oraz do ogólnego programu gospodarczego, opracowanego przez miarodajne czynniki gospodarcze.

W odpowiedzi na ankietę Ministerstwa Rolnictwa w sprawie potrzeb szkolnictwa zawodowego w dziedzinie przemysłu i handlu drzewnego Izba — po porozumieniu się z przedstawicielami tej gałęzi przemysłu — podała szereg uwag, dotyczących zagadnień poruszonych w ankiecie, a w szczególności jakie stanowiska w przemyśle i handlu drzewnym wymagają specjalnego wykształcenia zawodowego, oraz uwagi odnośnie przygotowania teoretycznego, otrzymywanego w szkołach zawodowych w dziedzinie przemysłu drzewnego i t. p.

Na skutek zwrócenia się Zarządu Łódzkiego Koła Stowarzyszenia Szkół Zawodowych, Izba podjęła kroki celem wyjednania dla nauczycieli, wykładających przedmioty handlowe wakacyjnych praktyk w większych firmach łódzkich. W wyniku podjętych starań uzyskano zgodę pięciu większych firm na przyjęcie w okresie wakacyjnym na praktykę nauczycieli wym. szkół.

W końcu marca 1931 r. odbyła się w Warszawie konferencja poświęcona szkolnictwu zawodowemu na terenie województwa łódzkiego, a w szczególności Państwowej Szkole Włókienniczej. Ponieważ Izba nie mogła z braku zaproszenia przyjąć w niej udziału, przeto zwróciła się do Ministerstwa W. R. i O. P. z odpowiedniem przedstawieniem, podnosząc m. in., iż pozbawiona została w ten sposób możności wypowiedzenia się w sprawie żywo ją obchodzącej, a leżącej w bezpośrednim zakresie jej działalności, nadanej rozporządzeniem Prezydenta Rzplitej z dnia 15 lipca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 67 poz. 591 art. 4). W odpowiedzi Ministerstwo zakomunikowało, że konferencja powyższa miała charakter wstępny, a udział przedstawiciela Izby jest przewidziany na konferencji ściślejszej, dotyczącej specjalnie potrzeby reorganizacji kształcenia pracowników przemysłu włókienniczego w okręgu łódzkim.

Poparcie okazane przez Izbę dla potrzeb szkolnictwa zawodowego znalazło swój wyraz w ustaleniu w roku sprawozdawczym subsydjów szkołom zawodowym i stypendjów dla uczniów tych szkół w ogólnej sumie 22,850 zł. Poza tem, Izba wypłaciła w roku sprawozdawczym studentowi Szkoły Włókienniczej w Epinal (Francja) stypendjum w wysokości 1150 zł. Jako zasiłki na wydanie prac naukowych i wydawanie czasopisma „Technik Włókienniczy“ wypłacono 2.500 zł.

SUBSYDJA I STYPENDJA UDZIELONE PRZEZ IZBĘ PRZEMYSŁOWO-HANDLOWĄ W ŁODZI W ROKU 1931.

Subsydja dla szkół zawodowych:

1.	Wydziałowi Handlowemu Wolnej Wszechnicy Polskiej, Oddział w Łodzi	3.000 zł.
2.	Szkole Handlowej Łódzkiego Towarzystwa Szerzenia Wiedzy Handlowej w Łodzi	3.000 „
3.	Związkowi Przemysłu Dzianego dla Oddziału Dziewiarskiego i Pończoszniczego przy Państwowej Szkole Włókienniczej w Łodzi	2.000 „
4.	Łódzkiemu Towarzystwu Kursów Techniczn. w Łodzi	1.500 „
5.	3-ch klasowej Koedukacyjnej Szkole Handlowej Stowarzyszenia Kupców w Tomaszowie Mazowieckim	1.250 „
6.	Szkole Rzemiosł Towarzystwa Salezjańskiego w Łodzi	800 „
7.	Towarzystwu Szerzenia Pracy Zawodowej i Rolnej wśród Żydów w Łodzi	800 „
8.	Kursom Handlowym Łódzkiego Koła b. Wychowańców Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie, w Łodzi	500 „
9.	Towarzystwu Szerzenia Pracy Zawodowej i Rolnej wśród Żydów w Piotrkowie	500 „
10.	Koedukacyjnej Szkole Drogistów Stowarzyszenia Właścicieli Składów Aptecznych w Łodzi . . .	500 „
11.	Towarzystwu Szerzenia Pracy Zawodowej wśród Kobiet Żydowskich „Praca“ w Łodzi	500 „
12.	Kursom Kroju, Szycia i Robót Ręcznych Towarzystwa Utrzymywania i Popierania Szkół Rzemieślniczych w Łodzi	500 „
13.	Szkole Handlowej w Radomsku	500 „
14.	Kursom Zawodowym Sióstr Salezjanek w Łodzi .	300 „
15.	Szkole Handlowej Macierzy Szkolnej w Gdańsku .	200 „
	Razem . . .	15.850 zł.

Zasiłki na prace naukowe:

1.	Inż. B. Moczulskiemu na wydanie pracy p. t. „Przędzalnictwo“	1.000 zł.
2.	J. Pasierbińskiemu na wydanie pracy p. t. „Tkactwo“	1.000 „
	Razem . . .	2.000 zł.

Stypendja i zapomogi:

1. Wydziałowi Handlowemu Gimnazjum Męskiego Zgromadzenia Kupców m. Łodzi	7.000 zł.
2. Stypendjum dla studenta Wyższej Szkoły Tkackiej w Epinal (Francja)	1.150 „
3. Stowarzyszeniu Absolwentów Państwowej Szkoły Włókienniczej w Łodzi na czasopismo „Technik Włókienniczy"	500 „
Razem . . .	8.650 zł.

12. Sprawy komunikacyjne.

Podjęta w roku 1930 interwencja Izby, zmierzająca do uzyskania zmiany nomenklatury poz. 785 taryfy towarowej, obejmującej **szmaty i skrawki** — uwieńczona została powodzeniem. Ministerstwo Komunikacji po rozpatrzeniu dostarczonych przez Izbę szczegółowych wyjaśnień wydało zarządzenie, w myśl którego z dniem 1 marca 1931 r. ustęp poz. 785, określający rozmiary skrawków, został zmieniony, wobec czego skrawki tkanin i wyrobów dzianych, nie nadające się do bezpośredniego zużytkowania w krawiectwie, bieliźniarstwie i wyrobach konfekcyjnych, opłacają normalne przewoźne dla szmat. O ileby zaś — zdaniem kolei — skrawki te mogły być bezpośrednio zużytkowane dla celów wyżej podanych, kolei przysługuje prawo żądać podziurawienia lub podarcia ich, a w razie niezastosowania się do tego żądania — obliczyć przewoźne w/g klasy I-ej. W ten sposób sprawa utrudnień przy przewozie szmat, odgrywających w przemyśle wigonjowym okręgu łódzkiego doniosłą rolę, została w myśl postulatów Izby pomyślnie załatwiona.

W okresie sprawozdawczym Izba kilkakrotnie interwenjowała w Ministerstwie Komunikacji w sprawie przywrócenia **deklasyfikacji bawełny i wełny,** która obowiązywała przed dn. 1 stycznia 1931 r., t. j. o zaliczenie tych surowców do kl. III-ej. Akcja Izby została częściowo załatwiona pomyślnie, gdyż zarówno wełna jak i bawełna w ciągu całego okresu były przewożone w/g kl. II-ej, przyczem wełna przeniesiona została definitywnie do tej klasy, zaś bawełna korzystać będzie z ulgi do dn. 31 grudnia 1932 r.

Ponadto Izba czyniła starania w kierunku wprowadzenia normalnych opłat przy przewozie **miału węglowego** sprowadzanego do Łodzi nową linją kolejową Herby — Zduńka Wola. W powyż-

szej sprawie Izba skierowała szczegółowo umotywowany memorjał do Ministerswa Komunikacji oraz do specjalnej Komisji wyłonionej przez Państwową Radę Kolejową.

W końcu roku 1930 Izba przesłała do Okręgowej Dyrekcji Kolejowej w Warszawie szereg wniosków, dotyczących **uproszczenia manipulacji kolejowej**, związanej z nadawaniem i wydawaniem przesyłek towarowych. W sprawie tej odbyła się w dniu 10.III 1931 r. konferencja przedstawicieli Warszawskiej Dyrekcji Kolejowej, miejscowych władz kolejowych, oraz delegatów Izby Przemysłowo-Handlowej, na której zostało wyjaśnione, że cały szereg wysuniętych wniosków został przychylnie załatwiony.

W szczególności wydane zostało zarządzenie, nakazujące podstawianie wagonów towarowych tego samego dnia, o ile zamówienie nastąpiło przed godz. 10; przedłużono czas przyjmowania ładunków wagonowych do godz. 19-ej; celem przyśpieszenia przewozu ładunków wagonowych władze kolejowe wydały szereg zarządzeń, zmierzających do skrócenia postojów wagonów na stacjach węzłowych. W odniesieniu do pozostałych wniosków, zgłoszonych przez Izbę, a dotyczących m. in. trudności w otrzymywaniu na stacji Łódź-Kaliska wtórników listów przewozowych na przesyłki nieobciążone zaliczeniami nadawców wzgl. frankaturami przewozowemi oraz sposobu obliczenia osiowego za postój wagonów z towarem t. zw. „celnym", podstawionym przez ekspedycję towarową w niedzielę lub święto, przedstawiciele władz kolejowych przyobiecali sprawy te szczegółowo zbadać na miejscu i wydać odnośne zarządzenia.

Izba interwenjowała w Departamencie Morskim Ministerstwa Przemysłu i Handlu oraz w Urzędzie Morskim w Gdyni w sprawie zwyżek morskich **stawek przewozowych** za drobnicę, wskazując, że przewóz tkanin i konfekcji z Łodzi do Londynu **via Gdynia** kalkuluje się obecnie drożej, aniżeli przy przewozie via Hamburg. Izba zwróciła uwagę, iż w następstwie może to spowodować, że znaczna część przesyłek będzie kierowana przez port w Hamburgu. Ponadto na skutek przedstawień zainteresowanych sfer gospodarczych Izba interwenjowała również w Departamencie Morskim Ministerstwa Przemysłu i Handlu oraz w Urzędzie Morskim w sprawie wypadków przetrzymywania w Gdyni eksportowanych z okręgu łódzkiego do Anglji konfekcji i tkanin.

W związku z tem Urząd Morski w Gdyni wyjaśnił, że istotnie zaszły dwa sporadyczne wypadki niezaładowania we właściwym ter-

minie przesyłek i zakomunikował, iż wpłynie na Towarzystwa Okrętowe, by wspomniane wyjątkowe fakty opóźnienia w wysłaniu towarów nie zdarzały się w przyszłości.

Izba interwenjowała w Dyrekcji Kolei Państwowych w Warszawie w sprawie **opóźnień w przywozie drobnicy** z Łodzi do Gdańska wzgl. Gdyni, wskazując, iż nieterminowy przewóz towarów wywołuje komplikacje przy dalszej ekspedycji drogą morską, bo uniemożliwia załadowanie na okręty, które odchodzą w ściśle oznaczonym czasie.

W sprawie zaobserwowanych usterek w **opakowaniu transportów** tkanin i konfekcji, wysyłanych zagranicę **drogą morską**, zwołana została przez Izbę specjalna konferencja, w której przyjęli udział przedstawiciel Państwowego Instytutu Eksportowego, delegaci zainteresowanych domów ekspedycyjnych i delegat eksporterów. W wyniku konferencji ustalono, że P. I. E. opracuje dla użytku firm ekspedycyjnych instrukcje, zawierające wskazówki, jak należy uskuteczniać opakowanie transportów morskich.

Izba interwenjowała również w Ministerstwie Komunikacji w sprawie niewprowadzenia w życie zarządzenia o zmianie dotychczasowej procedury przy uiszczaniu w kasach Ajencji Celnej należności za składowe i postojowe, gdyż projektowana zmiana spowodowałaby poważne utrudnienia przy odbiorze przesyłek zbiorowych. Ministerstwo uwzględniło postulaty Izby i poleciło cofnąć omawiane zarządzenie.

W związku z pracami nad bezpośrednią **taryfą towarową polsko-jugosłowiańską** Izba przesłała do Państwowego Instytutu Eksportowego swoje wnioski, dotyczące wprowadzenia taryfy wyjątkowej na towary włókiennicze, przewożone w ładunkach drobnicowych.

W związku z powstałą w Łodzi oczyszczalnią pierza, Izba prosiła Ministerstwo Komunikacji o rozszerzenie **ulgi taryfowej na przewóz pierza** nieoczyszczonego przez włączenie do taryfy wyjątkowej C 12 również m. Łodzi. Akcja powyższa została załatwiona w myśl dezyderatu Izby.

W związku z pracami nad **rozkładem jazdy pociągów** osobowych na okres letni 1932 r. Izba — po zebraniu w drodze ankiety potrzebnego materjału — przesłała do Dyrekcji Kolejowej w Warszawie szereg wniosków, domagając się uwzględnienia w nowym rozkładzie inowacyj, zmierzających do wprowadzenia dogodniejszych połączeń z Warszawą, Gdańskiem, Gdynią, Krynicą i Zakopanem, jak również połączenia z Berlinem i Paryżem.

Wobec projektu zmiany ustawy o **Państwowej Radzie Kolejowej** Izba przedłożyła swoją opinję w tej sprawie Związkowi Izb Przemysłowo-Handlowych. W szczególności Izba wypowiedziała się przeciwko ograniczeniom kompetencji P. R. K. oraz przeciwko zmniejszeniu udziału przedstawicieli życia gospodarczego w składzie Rady.

W końcu Izba zwróciła się do Dyrekcji Robót Publicznych Województwa Łódzkiego z prośbą o skierowanie specjalnej uwagi na konieczność **remontu drogi pomiędzy Łodzią i Piotrkowem** i o przeznaczenie na ten cel w bieżącym sezonie robót drogowych odpowiedniego funduszu.

13. Reglamentacja przywozu.

W okresie sprawozdawczym Izba zaopinjowała 764 podania (w 1930 r. 772 podania) firm okręgu łódzkiego o zezwolenie na import towarów, objętych zakazem przywozu.

Zgłoszone w tych podaniach zapotrzebowanie wynosiło ogółem 9382 tonn wartości zł. 11.051.435 gr. 75, (w 1930 r. — 10,970 tonn wartości zł. 14.671.000) i obejmowało następujące towary, pochodzące z 21 państw:

kolonjalne: pomarańcze, orzechy, owoce suszone i świeże, ryby wędzone, konserwy rybne, i t. p. z Ameryki, Austrji, Francji, Grecji, Hiszpanji, Jugosławji, Łotwy, Palestyny, Portugalji, Rumunji, Szwecji, Turcji, Włoch i Węgier	9.136 t.	wartości zł.	7.897.934.—
skóry futrzane: z Ameryki, Anglji, Belgji i Francji	38,6 t.	„ „	1.355.250.—
samochody i motocykle: z Anglji, Belgji, Danji, Francji i Szwajcarji .	128,6 t.	„ „	811.970.—
tkaniny jedwabne i baweln.: z Austrji, Francji i Szwajcarji	16. t.	„ „	397.765.50
igły do maszyn pończoszniczych i trykotażowych: z Niemiec	4 t.	„ „	332.910.—
lustra, wyroby ze szkła i porcelany: z Austrji, Belgji, Czechosłowacji i Szwajcarji	49,5 t.	„ „	143.255.—

galanterja, zabawki dziecinne i t. p.: z Austrji, Czechosłowacji, Francji i Szwajcarji	2,25 t.	wartości zł.	66.436.25
wyroby ze złota i srebra: z Szwajcarji	0,25 t.	„ „	33.015.—
rośliny (palmy, mirty i liście z magnolji): z Szwajcarji i Włoch . . .	6,3 t.	„ „	9.000.—
instrumenty muzyczne: z Czechosłowacji	0,5 t.	„ „	3.900.—

Stosunek procentowy przydzielonych kontyngentów do zgłoszonego zapotrzebowania kształtował się w 1931 r. na poziomie wyższym, niż w roku poprzednim, a to wskutek spadku ogólnego zapotrzebowania, przy naogół biorąc podwyższonych kontyngentach. Ogółem przydzielono w roku sprawozdawczym dla okręgu łódzkiego 40% zapotrzebowanych towarów t. j. ok. 3.753 t. wartości ca zł. 4.421.000.— (w 1930 r. przydzielono tylko 36% t. j. ok. 3950 t. wartości zł. 5.600.000.—), przyczem wysokość poszczególnych przydziałów ustosunkowana była do rozporządzalnych kontyngentów i do zgłoszonego zapotrzebowania wszystkich okręgów Państwa.

Dla orjentacji należy zaznaczyć, że nawet zredukowane w stosunku do zgłoszonego zapotrzebowania przydziały nie zostały wykorzystane, co oczywiście wiąże się ściśle ze spadkiem konsumcji, spowodowanym przez trwający kryzys gospodarczy. Wykorzystanie bowiem przydziałów nie przekraczało od 25 do 30% (w roku 1930 do 50%) przyznanych kontyngentów, przyczem szczególnie słabo wykorzystane były przydziały towarów kolonjalnych i owoców świeżych.

14. Pośrednictwo handlowe.

W roku sprawozdawczym pod wpływem ogólnej depresji gospodarczej na rynkach światowych wystąpiły w pracy referatu pośrednictwa handlowego objawy stopniowego spadku zainteresowania zagranicznych sfer handlowych okręgiem łódzkim, wobec czego Izba, dążąc do podtrzymania ciągłości eksportu rozwinęła specjalną inicjatywę w kierunku wzmożenia działalności wywozowej firm okręgu. Dla charakterystyki powyższego stanu rzeczy posłużyć może m. in. fakt zmniejszenia się w roku sprawozdawczym w porównaniu z rokiem ub. ogólnej ilości zapytań i zgłoszeń skierowanych do Izby przez firmy zagraniczne (791 spraw w r. 1930 i 512 w r. 1931).

Wzrost wykazuje natomiast ilość zgłoszeń i spraw skierowanych do Izby przez firmy krajowe zarówno z okręgu łódzkiego, jak i z innych okręgów Państwa.

Kontynuując prace w dziale pośrednictwa handlowego na zasadach, wypróbowanych w latach ubiegłych, Izba udzielała potrzebnej pomocy informacyjnej firmom krajowym, pragnącym nawiązać stosunki handlowe z zagranicą oraz firmom zagranicznym, poszukującym za jej pośrednictwem dostawców na rynku łódzkim.

Wychodząc z założenia, iż jednem z zadań samorządu gospodarczego jest popieranie wzmożenia konsumcji krajowej m. i. drogą zastąpienia towarów pochodzenia zagranicznego towarami produkowanemi w kraju, co wpływać winno dodatnio na kształtowanie się bilansu handlowego państwa, — Izba czyniła daleko idące wysiłki w dziedzinie pośrednictwa handlowego na rynku wewnętrznym, wskazując firmom krajowym polskie źródła zakupu wszelkiego rodzaju towarów sprowadzanych dotąd z zagranicy.

Fakt wzrostu w roku sprawozdawczym ilości zapytań i zgłoszeń firm krajowych (121 w r. 1930 i 287 w r. 1931) równocześnie dowodzi, iż stopniowo rozpowszechnia się wśród sfer handlowych i przemysłowych zwyczaj coraz wydatniejszego korzystania z usług i informacyj aparatu izbowego. Przedmiotem zainteresowania nabywców zagranicznych w pierwszym rzędzie były nadal wyroby włókniste gotowe i półfabrykaty, obuwie gumowe i sportowe, szkło, wyroby drzewne, artykuły hodowlane i rolne. W związku z wzrostem eksportu taniej gotowej odzieży męskiej — dał się zauważyć w roku sprawozdawczym wzrost zainteresowania tą dziedziną produkcji, o czem świadczy wielka stosunkowo ilość kierowanych do Izby zgłoszeń ze strony firm zagranicznych (przeważnie angielskich i francuskich), dążących do nawiązania tą drogą stosunków z odnośnymi wytwórcami łódzkimi. Pośrednictwo Izby w tych wypadkach, jak to zdołano stwierdzić, dało w nader licznych wypadkach pozytywne wyniki. Dostawcy zagraniczni natomiast zwracali się do Izby w poszukiwaniu zastępców dla niektórych nieprodukowanych w Polsce artykułów celem zapewnienia im zbytu na rynku krajowym. Korzystając w tych wypadkach z pomocy miejscowych zrzeszeń kupieckich, Izba wskazywała zapytującym odpowiednie firmy agenturowe. Ankieta przeprowadzona przez Izbę wśród organizacyj kupieckich o wynikach jej działalności w tej dziedzinie nie dała coprawda

materjału orjentacyjnego ze względu na niemożliwość zbadania wszystkich poszczególnych wypadków, niemniej zezwala na stwierdzenie, że praca Izby również i w tym kierunku dała szereg realnych wyników. Zgłoszenia i zapytania firm zagranicznych, mogące zainteresować sfery kupieckie lub przemysłowe okręgu łódzkiego, Izba, podobnie jak w latach ubiegłych, podawała do wiadomości drogą komunikatów prasowych, a ponadto zależnie od charakteru zapytań informowała o nich firmy łódzkie indywidualnie i bezpośrednio. Publikowane w prasie komunikaty Izby z dziedziny pośrednictwa handlowego cieszyły się zainteresowaniem firm łódzkich oraz innych okręgów w Państwie, czego dowodem były liczne zapytania o bliższe szczegóły, dotyczące umieszczonych w komunikatach zgłoszeń.

Poza sprawami natury ściśle handlowej do prac pośrednictwa handlowego należało udzielanie różnego rodzaju informacyj, dotyczących okręgu łódzkiego natury ogólnej: na życzenie Generalnego Komisarjatu R. P. w Gdańsku sporządzono wykaz firm okręgu łódzkiego, utrzymujących stosunki z firmami gdańskiemi oraz posiadającemi udziały kapitałowe w tychże firmach; zgodnie z zapytaniem Ministerstwa Rolnictwa przeprowadzono badania nad stanem eksportu ziemniaków z okręgu łódzkiego oraz nad możliwościami dalszego jego rozwoju; Izbie Rolniczej w Toruniu udzielono wyczerpującej odpowiedzi w sprawie sposobu zaopatrywania się przez przemysł włókienniczy w wełnę krajowego pochodzenia; na prośbę Izby Handlowej Polsko-Łacińsko-Amerykańskiej, która opracowała wspólnie z Min. Spraw Zagr. księgę informacyjną o Polsce dla rozpowszechnienia jej w krajach Południowej i Centralnej Ameryki, Izba zebrała odpowiedni materjał adresowy i informacyjny, ułożony wg. poszczególnych działów branżowych. Na specjalne podkreślenie w tej gałęzi prac zasługuje współpraca Izby z Państwowym Instytutem Eksportowym, który niejednokrotnie korzystał z jej usług, uzyskując potrzebne materjały informacyjne i udzielając w miarę potrzeby również ze swej strony wydatnej pomocy i poparcia Izbie.

Analogiczne cechy nosiła współpraca referatu pośrednictwa handlowego z polskiemi i zagranicznemi placówkami konsularnemi. Nadsyłane przez polskie konsulaty komunikaty, zawierające szereg instruktywnych wiadomości o zagranicznych rynkach zbytu, udostępniono informującym się w Izbie firmom łódzkim, które niejednokrotnie wykorzystywały podane im tą drogą wiadomości i sugestje.

Znaczna rozbudowa Gdyni oraz wzrost morskiego obrotu towarowego w roku sprawozdawczym spowodował podjęcie przez polskie linje okrętowe pracy akwizycyjnej pośród firm okręgu łódzkiego, mającej na celu zdobycie większej ilości ładunków. Izba czynnie zainteresowała się tą inicjatywą i w tym celu, pragnąc akcji linij okrętowych zapewnić odpowiednie podstawy orjentacyjne, sporządziła kilkakrotnie dla ich użytku wykazy firm eksportujących, wzgl. importujących towary z krajów zamorskich.

W roku sprawozdawczym odwiedziło Izbę szereg przedstawicieli poważnych firm zagranicznych, przybyłych do Łodzi celem zbadania możliwości zakupu różnego rodzaju towarów; delegatom tym Izba udzielała daleko idącej pomocy w prowadzonych przez nich pertraktacjach z poważniejszymi eksporterami swego okręgu.

Wreszcie, posiadany przez Izbę materjał katastrowy zezwolił na przeprowadzenie korekty światowej księgi adresowej Kelly's Directory w dziale obejmującym wykaz firm okręgu łódzkiego.

15. Kataster przemysłowy, rejestr handlowy, statystyka.

W okresie sprawozdawczym sporządzono statystykę uruchomienia przemysłu za rok 1930 w porównaniu z rokiem 1929. W tym celu Izba rozesłała do wszystkich większych firm przemysłowych do V. kat. włącznie oraz do firm mniejszych, które ze względu na rodzaj produkcji posiadają znaczenie gospodarcze — około 1500 kwestjonarjuszy statystycznych, zawierających następujące dane: ilość zatrudnionych robotników, przepracowanych dni, ilość zużytych surowców, produkcja, eksport i inwestycje. Na powyższą ankietę odpowiedziało około 97% firm. Nadesłane odpowiedzi stanowiły materjał, ilustrujący stan uruchomienia i produkcję poszczególnych gałęzi przemysłu w okręgu łódzkim. W szczególności opracowane zostały materjały, dotyczące przemysłu włókienniczego, chemicznego, mineralnego, żelaznego i metalowego, papierniczego, garbarskiego, drzewnego, spożywczego, konfekcyjnego, poligraficznego i zakładów użyteczności publicznej.

W okresie sprawozdawczym biuro Izby kontynuowało pracę nad uzupełnieniem katastru głównego i branżowego wszystkich firm okręgu. Ponieważ w roku bież. urzędy skarbowe zaczęły nadsyłać Izbie niekompletne wykazy wykupionych świadectw przemysłowych, ograniczając się jedynie do zamieszczania w nich przedsiębiorstw do

VI kat. przem. i III handl. wł., Izba wystosowała odpowiednie pismo do p. Prezesa Izby Skarbowej, prosząc o wydanie zarządzenia, aby Urzędy Skarbowe nadsyłały Izbie kompletne wykazy wykupionych świadectw przemysłowych. Równocześnie celem ułatwienia pracy związanej ze sporządzaniem potrzebnych wykazów, m. in. przez niewyszczególnianie firm, które z roku na rok wykupują świadectwa przemysłowe tej samej kategorji, Izba wyraziła zgodę na sporządzanie skróconych wykazów, które jednakowoż powinny zawierać następujące dane: wykaz firm nowopowstałych; wykaz przedsiębiorstw, które w r. ub. istniały, a na rok bież. świadectw nie wykupiły oraz wykaz przedsiębiorstw, które wykupiły świadectwa innej kategorji lub świadectwa dodatkowe.

W okresie sprawozdawczym skompletowany został ostatecznie rejestr handlowy, obejmujący firmy okręgu Izby, zarejestrowane w Sądach Okręgowych w Łodzi, Piotrkowie i Kaliszu. Rejestr ten posiada przeszło 37.800 odpisów Działu A (firmy jednoosobowe i spółki firmowe) oraz przeszło 1800 odpisów Działów B i C (spółki akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółdzielnie).

16. Bibljoteka.

W roku sprawozdawczym bibjoteka Izby powiększyła się o 350 tomów, z czego zakupiono około 250, pozostałe zaś otrzymano w darowiźnie od autorów wzgl. instytucyj. Dnia 31 grudnia 1931 r. księgozbiór Izby liczył ogółem 1150 tomów. Przy kompletowaniu bibljoteki kierowano się w r. sprawozdawczym przedewszystkiem tendencją uzupełnienia zbioru dzieł o charakterze encyklopedycznym. Z większych dzieł tego rodzaju wymienić należy 24-tomową „Encyklopaedia Britannica“, Encyklopedję Podręczną Prawa Prywatnego“ (pod redakcją prof. Konica) oraz „Encyklopedję Prawa Karnego“ (pod redakcją prof. Makowskiego).

Poza tem zakupiono szereg dzieł monograficznych, których nabycie okazało się niezbędnem ze względu na specjalne aktualne zagadnienia, będące przedmiotem zainteresowania Izby.

Pod tym kątem widzenia nabyto liczne materjały, dotyczące zryczałtowania podatku przemysłowego w kilku państwach europejskich; w związku z powstaniem przy Izbie Sądu Arbitrów oraz aktualną w r. 1931 kwestją zaopinjowania kilku projektów ustaw z dziedziny prawa cywilnego, materjalnego i formalnego, uzupełniono

odnośny dział bibjoteki nowszemi publikacjami z tej dziedziny. Wobec rozwoju prac Izby, dotyczących standaryzacji eksportu rolnego nabyto szereg prac, oświetlających sposób traktowania omawianych zagadnień w Rzeszy Niemieckiej i w Rosji Sow.; wreszcie wspomnieć należy, że ze względu na zainteresowanie sfer gospodarczych okręgu łódzkiego sytuacją gospodarczą państw ościennych zakupiono kilka nowych dzieł, dotyczących życia gospodarczego Rzeszy Niemieckiej i Rosji Sowieckiej.

Wszystkie nabyte książki zostały oprawione i zakatalogowane podobnie jak i większość roczników abonowanych przez Izbę czasopism.

Ogółem Izba abonowała w roku sprawozdawczym około 50 czasopism w języku polskim, francuskim i niemieckim.

17. Skład osobowy biura Izby.

Ruch korespondencji.

W okresie sprawozdawczym skład personalny biura Izby został w gronie pracowników referendarskich, podreferendarskich i kancelaryjnych utrzymany w granicach z roku ubiegłego, powiększył się natomiast w kategorji niższych funkcjonarjuszy, co pozostaje w ścisłym związku z przeniesieniem biura Izby do własnego gmachu, i przedstawiał się następująco:

sił referendarskich i podreferendarskich	9
sił kancelaryjnych	12
niższych funkcjonarjuszy	9

Omawiając ruch korespondencji należy podnieść, iż w roku sprawozdawczym zaznaczył się dalszy wydatny wzrost korespondencji, co niewątpliwie ilustruje rozwój agend Izby, zespalających się na coraz szerszej płaszczyźnie z życiem gospodarczem. Ogółem wpłynęło w roku sprawozdawczym do biura Izby 10.449 pism (w r. 1930 — 8.588), wysłano zaś 14.885 pism (w r. 1930 — 9.832). W szczególności z okręgu Izby wpłynęło 5.923 pism, z innych okręgów R. P. 3.105, z zagranicy 1.421. Do instytucyj i firm okręgu Izba wysłała 7.457 pism, poza okręg 6.172, zagranicę 1.256.

W związku z ruchem korespondencji należy zaznaczyć, iż Izba wydała w omawianym okresie 37 informujących o jej działalności komunikatów prasowych, które rozesłano w liczbie 3.330 egzemplarzy.

Komunikaty owe przesyłano do 90-ciu organizacyj gospodarczych okręgu, do wszystkich redakcyj czasopism łódzkich, większych prowincjonalnych i stołecznych, a ponadto do ajencyj i biur prasowych miejscowych i stołecznych. Niezależnie od komunikatów prasowych Izba wydawała codziennie komunikaty radjowe, nadawane przez stację Polskiego Radja w Łodzi, które zawierały notowania Giełdy Pieniężnej w Łodzi, Giełdy Zbożowo-Towarowej w Poznaniu, notowania cen zbożowych na rynku łódzkim, zaobserwowane przez Zrzeszenie Przemysłu i Handlu Zbożowo-Mącznego Województwa Łódzkiego, a ponadto informacje w zakresie bieżących zagadnień gospodarczych, dołączane w miarę posiadanego materjału.

Zamknięcie rachunków Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi za 1931 rok.

DOCHODY

Dział	Paragraf	Pozycja	WYSZCZEGÓLNIENIE	Sumy preliminowane wg. zatwierdzonego budżetu Zł.	Sumy rzeczywistych wpływów Zł.	Różnice Zł.
I			WŁASNE DOCHODY IZBY			
			Dochody zwyczajne			
	1		Dochody z opłat			
		1	Opłaty od świadectw pochodzenia towarów	10.000.—	5.533.01	—4.466.99
		2	Opłaty od zaświadczeń paszportow.	3.000.—	4.210.—	+1.210.—
		3	Opłaty od podań o import towarów reglamentowanych	10.000.—	9.040.—	— 960.—
		4	Opłaty od zaświadczeń, dotyczących zwrotu cła przy wywozie masła .	—	—	—
		5	Opłaty od zaświadczeń, dotyczących zwolnienia od cła wywozowego masła	—	—	—
		6	Opłaty od zaświadczeń, dotyczących zwolnienia od cła wywozowego jaj	7.200.—	5.109.—	—2.091.—
		7	Opłaty od zaświadczeń, dotyczących zwrotu cła przy wywozie lnu . .	—	—	—
		8	Opłaty od zaświadczeń, dotyczących zwolnienia od cła wywozowego szczeciny, włosia i sierści . . .	—	—	—
		9	Opłaty od zaświadczeń, dotyczących zwolnienia od cła wywozowego pierza i puchu	—	—	—
			Do przeniesienia . . .	30.200.—	23.892.01	—7.517.99 +1.210.—

WYDATKI

Dział	Paragraf	Pozycja	WYSZCZEGÓLNIENIE	Sumy preliminowane wg. zatwierdzonego budżetu Zł.	Virement Zł.	Sumy rzeczywistych wydatków Zł.	Nadwyżka Zł.
I			WYDATKI ZWYCZAJNE				
			Wydatki osobowe				
	1		Płace				
		1	Urzędnicy (ustaleni i nieustaleni)	165.600.—	*** v.–16.000.–	147.475.—	2.125.—
		2	Dietarjusze	12.000.—		11.800.—	200.—
		3	Konsultanci i t. p.	15.000.—	*** v.–5.000.–	8.214.40	1.785.60
		4	Woźni i gońcy (z dodatkiem na umundurowanie) . .	18.000.—	—	16.228.56	1.771.44
	2		Ubezpieczenia				
		1	Kasa Chorych	5.600.—	—	4.909.58	690.42
		2	Inne ubezpieczenia	6.400.—	—	5.421.26	978.74
		3	Wpłata do funduszu emerytalnego Izby	20.000.—	—	20.000.—	—
	3		Remuneracje i zapomogi	20.000.—	—	16.489.—	3.511.—
II			Wydatki rzeczowe				
	1		Lokal				
		1	Czynsz za lokal biurowy i wynajem sali	14.000.—	** v.+4.000.–	17.725.—	275.—
		2	Światło, opał i utrzymanie porządku	3.500.—	—	1.860.62	1.639.38
		3	Remont	1.000.—	—	—	1.000.—
		4	Podatek	—	—	—	—
	1a		Nieruchomość				
		1	Utrzymanie porządku, opał, woda i t. p.	6.000.—	—	5.991.29	8.71
		2	Światło i utrzymanie porządku w lokalu	5.000.—	—	4.936.80	63.20
		3	Remont gmachu, lokalu, instalacje	—	—	—	—
		4	Ubezpieczenie i podatki . .	9.500.—	** v.–4.000.–	1.205.65	4.294.35
			Do przeniesienia . . .	301.600.—	—	262.257.16	18.342.84

DOCHODY

Dział	Paragraf	Pozycja	WYSZCZEGÓLNIENIE	Sumy preliminowane wg. zatwierdzonego budżetu Zł.	Sumy rzeczywistych wpływów Zł.	Różnice Zł.
I			Z przeniesienia . . .	30.200.—	23.892.01	— 7.517.99 + 1.210.—
		10	Inne opłaty	500.—	795.—	+ 295.—
	2		Dochód z nieruchomości			
		1	Czynsz	—	—	—
		2	Wpływy dodatkowe	—	—	—
	3		Dochód z wydawnictw	—	—	—
	4		Dochód z agend specjalnych Izby			
		1	Biuro kolejowe	15.000.—	713.16	— 14.286.84
		2	Biuro celne	—	—	—
		3	. . . .			
	5		Odsetki od lokowanej gotowizny	10.000.—	18.455.45	+ 8.455.45
			Dochody nadzwyczajne			
	6		Przelew z funduszu rezerwowego .	145.024.64	145.024.64	—
	7		Pożyczka	400.000.—	300.000.—	—100.000.—
	8		Sprzedaż nieruchomości	—	—	—
II			Dodatek do ceny świadectw przemysłowych	490.000.—	475.557.41	— 14.442.59
						—136.247.42 + 9.960.45
			Do przeniesienia . . .	1.090.724.64	964.437.67	—126.286.97

WYDATKI

Dział	Paragraf	Pozycja	WYSZCZEGÓLNIENIE	Sumy preliminowane wg. zatwierdzonego budżetu Zł.	Virement Zł.	Sumy rzeczywistych wydatków Zł.	Nadwyżka Zł.
			Z przeniesienia	301.600.—	—	262.257.16	18.342.84
	2		Wydatki biurowe				
		1	Materjały piśmienne . . .	3.600.—	—	3.296.68	303.32
		2	Druki i ogłoszenia	4.000.—	—	3.257.59	742.41
		3	Porto i opłaty telegraficzne	2.000.—	—	1.987.24	12.76
		4	Opłaty telefoniczne	5.000.—	—	4.497.47	502.53
		5	Inwentarz (kupno i naprawa)	25.000.—	***v.+5.000.—	22.201.41	7.798.59
		6	Czasopisma, książki i mapy	10.000.—	—	8.381.37	1.618.63
		7	Drobne wydatki	3.000.—	—	2.353.91	646.09
	3		Środki lokomocji				
		1	Kupno samochodu	—	—	—	—
		2	Utrzymanie samochodu . .	8.000.—	—	6.616.25	1.383.75
III			Wydawnictwa, subwencje i składki				
	1		Wydawnictwa	8.000.—	—	7.413.—	587.—
	2		Subwencje				
		1	Udział w utrzymaniu szkół handl. i przemysłowych .	25.000.—	*** v.—5.000.— ****v.—4.150.—	15.850.—	—
		2	Zapomogi i stypendja dla uczniów szkół handl. i przem.	4.000.—	****v.+4.650.—	8.650.—	—
		3	Zasiłki na prace naukowe, nagrody konkurs. i podróże naukowe	3.000.—	**** v.—500.—	2.000.—	500.—
		4	Zasiłki na popieranie rozwoju przemysłu i handlu (instytuty, wystawy i t. p.) . .	20.000.—	***v.—10.000.—	6.000.—	4.000.—
	3		Składki członkowskie Izby	10.000.—	—	4.312.50	5.687.50
IV			Agendy specjalne Izby				
	1		Biura, instytuty i pokazy .	—	—	—	—
		1	Biuro kolejowe	12.000.—	—	1.157.46	10.842.54
		2	. . . .	—	—	—	—
	2		Ekspozytura Izby	—	—	—	—
			Do przeniesienia . . .	444.200.—	—	360.232.04	52.967.96

DOCHODY

Dział	Paragraf	Pozycja	WYSZCZEGÓLNIENIE	Sumy preliminowane wg. zatwierdzonego budżetu Zł.	Sumy rzeczywistych wpływów Zł.	Różnice Zł.
			Z przeniesienia . . .	1.090.724.64	964.437.67	–126.286.97
			Do przeniesienia . . .	1.090.724.64	964.437.67	–126.286.97

WYDATKI

Dział	Paragraf	Pozycja	WYSZCZEGÓLNIENIE	Sumy preliminowane wg. zatwierdzonego budżetu Zł.	Virement Zł.	Sumy rzeczywistych wydatków Zł.	Nadwyżka Zł.
			Z przeniesienia . . .	444.200.—		360.232.04	52.967.96
			Wydatki, wynikające z niżej wymienionych czynności zleconych	—	—	—	—
	1		Wydawanie zaświadczeń, dotyczących zwolnienia od cła wywozowego masła .	—	—	—	—
	2		Wydawanie zaświadczeń, dotyczących zwolnienia od cła wywozowego jaj . .	8.400.—	v.+1.600.—	9.955.60	44.40
	3		Wydawanie zaświadczeń, dotyczących zwrotu cła przy wywozie lnu	—	—	—	—
	4		Wydawanie zaświadczeń, dotyczących zwolnienia od cła wywozowego szczeciny, włosia i sierści	—	—	—	—
	5		Wydawanie zaświadczeń, dotyczących zwolnienia od cła wywozowego pierza i puchu	—	—	—	—
I			Różne wydatki				
	1		Koszty reprezentacji . . .	15.000.—	—	12.294.05	2.705.95
	2		Koszty podróży urzędników Izby	24.000.—	v.—11.600.—	12.385.50	14.50
	3		Zwrot poniesionych kosztów członkom Izby	4.500.—	—	2.061.10	2.438.90
	4		Spłata długów	52.000.—	v.—14.000.—	37.554.97	445.03
	5		Odsetki				
	6		Pokrycie deficytu funduszu emerytalnego	—	—	—	—
	7		Wydatki nieprzewidziane . .	14.600.—	—	7.349.59	7.250.41
			Do przeniesienia . . .	562.700.—	—	441.832.85	65.867.15

DOCHODY

Dział	Paragraf	Pozycja	WYSZCZEGÓLNIENIE	Sumy preliminowane wg. zatwierdzonego budżetu Zł.	Sumy rzeczywistych wpływów Zł.	Różnice Zł.
			Z przeniesienia . . .	1.090.724.64	964.437.67	–126.286.97
				1.090.724.64	964.437.67	–126.286.97
			Oszczędność na wydatkach			+166.435.95
				—	964.437.67	40.148.98

WYDATKI

Dział	Paragraf	Pozycja	WYSZCZEGÓLNIENIE	Sumy preliminowane wg. zatwierdzonego budżetu Zł.	Virement Zł.	Sumy rzeczywistych wydatków Zł.	Nadwyżka Zł.
			Z przeniesienia . . .	562.700.—	—	441.832.85	65.867.15
VII			Wydatki nadzwyczajne Budowle				
	1		Budowa gmachu, kupno nieruchomości	—	—	—	—
	2		Kapitalny remont gmachu .	* 145.024.64 383.000.—	*** v.+55.000.—	482.455.84	100.568.80
VIII			Koszty wyborów	—	—	—	—
				1.090.724.64	—	924.288.69	166.435.95
			Niedobór wpływów . . .	—	—	—	126.286.97
			Nadwyżka do przelania na fundusz rezerwowy . .	—	—	40.148.98	—
				—	—	964.437.67	40.148.98

* Uchwała Plenarnego Zebrania Izby z dnia 18 marca 1931 r., zatwierdzona przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu pismem z dnia 9 kwietnia 1931 r. za № PP. 2205.

** Zarządzenie Prezesa Izby z dnia 8 września 1931 r. — pismo do Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 8. IX. 1931 r. za № 6354/31.

*** Uchwała Plenarnego Zebrania Izby z dnia 15 października 1931 r., zatwierdzona przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu pismem z dnia 18.XI. 1931 r. za № PP 11/3/67.

**** Zarządzenie Prezesa Izby z dnia 23 grudnia 1931 r. — pismo do Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 23. XII. 1931 za Nr. 9684/31.

BILANS IZBY

na dzień 31 grudnia 1931 roku.

	Zł.	Zł.	Zł.
Stan czynny			
Kasa — pozostałość		1.063.41	
Bank Gosp. Kraj. Oddz. w Łodzi:			
a) na r-ku czekowym Nr. 100 . .	30.595.—	—	—
b) „ „ lokacyjnym Nr. 47a .	32.418.—	63.013.—	64.076.41
Dłużnicy			3.906.60
Nieruchomość:			
a) z 1930 r.	600.125.91		
b) kapitalny remont w 1931 r. .	482.455.84	1.082.581.75	
Inwentarz:			
a) z 1930 r.	79.045.75		
b) z 1931 r.	22.201.41	101.247.16	
Bibljoteka:			
a) z 1930 r.	17.195.02		
b) z 1931 r.	5.865.72	23.060.74	
Samochód nabyty w 1929 r. . . .		14.678.80	1.221.568.45
Fundusz Kasy Emer. Izby:			
a) Bank Gosp. Kraj. w Łodzi — lokacja fund. gotówk.		21.627	
b) Bank Gosp. Kraj. w Łodzi — depoz. w papier. procent. . .		19.291.87	40.918.87
			1.330.470.33
Gwarancja wekslowa i inne wartościowe dokumenty			16.500.—
Stan bierny			
Fundusz rezerwowy		40.148.98	
Wpływy na 1932 r. (dodatku do ceny świadectw przemysłowych) . .		2.988.—	43.136.98
Zobowiązania hipoteczne—pozostałość			295.256.57
Wierzyciele:			
a) kaucje gotówkowe		14.575.42	
b) niepodniesione wierzytelności .		9.870.61	
c) fundusz podniesienia hodowli drobiu		400.—	24.846.03
Fundusz umorzenia:			
a) nieruchomości		787.325.18	
b) inwentarza		101.247.16	
c) bibljoteki		23.060.74	
d) samochodu		14.678.80	926.311.88
Kasa Emerytalna Izby			40.918.87
			1.330.470.33
Różni za ich gwarancje wekslowe i inne wartościowe dokumenty .			16.500.—

Prezes: *(—) R. Geyer*

Dyrektor: *(—) K. Bajer*

Komisja Rewizyjna:

(—) O. Gross, (—) T. Konarzewski, (—) L. Koral,
(—) W. Landsberg, (—) M. Tempelhof

Protokół Komisji Rewizyjnej.

Dnia 31 grudnia 1931 r. Komisja Rewizyjna, wybrana na Plenarnem Zebraniu Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi w dn. 15 października 1931 r. w myśl § 31, p. 3, drugiej części statutu Izby, sprawdziła zawartość kasy Izby i znalazła w gotowiźnie zł. 1.063.41 gr. t. j. sumę wykazaną jako pozostałość w dzienniku kasowym oraz weksli i innych dokumentów gwarancyjnych na sumę zł. 16.500.—

Nadto dn. 25 lutego 1932 r. Komisja Rewizyjna Izby w składzie radców pp. inż. Grossa Oskara, Konarzewskiego Tadeusza, Korala Ludwika, Landsberga Władysława i Tempelhofa Maurycego dokonała sprawdzenia zamknięcia rachunkowego za 1931 r. dochodów i wydatków Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi, przyczem zostało stwierdzone:

a) że przy sprawdzeniu na wyrywki ksiąg głównych i pomocniczych buchalteryjnych, asygnat oraz poszczególnego materjału kasowego, żadnych uchybień nie dostrzeżono i że dane cyfrowe wykazane w tych księgach i dokumentach zgodne są z przedstawionem Komisji Rewizyjnej zestawieniem przychodu i rozchodu oraz stanu majątkowego Izby;

b) że dochody Izby osiągnięte w 1931 r. w trzech pozycjach przewyższają preliminowane sumy o zł. 9.960.45 gr., a w 6-ciu pozycjach wykazują niedobór w stosunku do preliminowanych kwot o zł. 136.247.42 gr. z czego wynika, że wpływy w 1931 r. wykazują niedobór zł. 126,286.97 gr., bowiem preliminowano kwotę zł. 1.090.724.64 gr., natomiast wpłynęło zł. 964.437.67 gr.;

c) że wydatki Izby, poczynione w 1931 r. w ogólnej sumie zł. 924.288.69 gr. w 33 pozycjach są mniejsze od preliminowanych kwot, przyczem zaoszczędzono w ten sposób kwotę zł. 166.435.95 gr.;

d) że po skompensowaniu niedoboru wpływów zł. 126.286.97 gr. z kwotą oszczędności na wydatkach zł. 166.435.95 gr. nadwyżka przychodu nad rozchodem do przelania na fundusz rezerwowy wynosi zł. 40.148.98 gr., przyczem nadmienia się, że niedobór w dochodach o zł. 100.000.— wynika wskutek preliminowania pożyczki zł. 400,000.—, a zaciągnięcia jej w sumie zł. 300.000.—, w związku z czem powstała nadwyżka o zł. 100.000.— w wydatkach na r-ku kapitalnego remontu gmachu;

e) że bilans Izby na dzień 31 grudnia 1931 r., wykazujący w stanie czynnym i biernym kwoty zł. 1.330.470.33 gr., sporządzony został prawidłowo i zgodnie z pozostałościami w księgach buchalteryjnych oraz odnośnemi dokumentami.

Komisja Rewizyjna proponuje, aby Plenarne Zebranie uznało zamknięcie rachunkowe Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi za 1931 r. za prawidłowe i udzieliło zatwierdzenia i absolutorjum Prezydjum Izby.

Komisja Rewizyjna:

(—) O. Gross,
(—) L. Koral,
(—) T. Konarzewski,
(—) W. Landsberg,
(—) M. Tempelhof.

CZĘŚĆ III

SPRAWOZDANIE

o sytuacji gospodarczej Okręgu Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi w roku 1931.

WSTĘP.

Sprawozdanie Izby o sytuacji gospodarczej okręgu łódzkiego w r. 1931 nie różni się w zasadzie układem od sprawozdania za r. 1930. Pominięte są więc znowu materjały, ilustrujące rolę okręgu Izby w strukturze gospodarczej Państwa a opublikowane w pierwszem sprawozdaniu Izby za r. 1929; w uwagach ogólnych omówione są — podobnie jak w obu poprzednich sprawozdaniach — te objawy życia gospodarczego województwa łódzkiego, które dotyczą wszystkich gałęzi przemysłu na terenie województwa i które wskutek tego należało omówić łącznie.

Zgodnie z przyjętą dawniej zasadą sprawozdanie nie omawia ogólnej sytuacji gospodarczej Państwa, poprzestając na zwięzłem scharakteryzowaniu w kilku zdaniach postępów, jakie poczynił wszechświatowy i ogólno-polski kryzys gospodarczy w roku sprawozdawczym. W części szczegółowej natomiast, omawiającej kolejno sytuację wszystkich gałęzi przemysłu przetwórczego na terenie okręgu Izby, znowu uwzględniona jest sytuacja odnośnych gałęzi przemysłu na terenie całego Państwa, co zmierza do uchwycenia i uwypuklenia — na podstawie wyników przeprowadzonej przez Izbę ankiety — odrębności lokalnych, zgodnie z zasadniczym poglądem Izby na charakter i cel rocznych sprawozdań gospodarczych, sformułowanym już dwukrotnie w uwagach wstępnych do sprawozdań za r. 1929 i 1930. Także w części ogólnej uwypuklone są w miarę możliwości różnice, jakie stwierdzić można było w roku sprawozdawczym w sytuacji okręgu Izby w porównaniu ze stanem gospodarczym całego państwa, tembardziej że Izba dysponuje obecnie porównywalnym materjałem statystycznym.

W poprzednich sprawozdaniach rocznych Izby brakło bowiem materjału cyfrowego, któryby ilustrował stan uruchomienia przemysłu przetwórczego na terenie okręgu łódzkiego, a zarazem oparty był na jednolitych metodach statystycznych G. U. S. i przez to nadawał się

do porównania z analogicznemi danemi dla całego Państwa (tab. 7). Dla uzupełnienia tej luki Izba korzystała z niezupełnie współmiernych wskaźników własnej ankiety, operującej robotniko-dniami i obejmującej inną liczbę przedsiębiorstw niż G. U. S. Obecnie jednak trudność ta została usunięta, gdyż istnieją już za r. 1930 i 1931 obliczenia G. U. S., dotyczące liczby robotniko-godzin, przepracowanych w wszystkich gałęziach przemysłu przetwórczego na terenie poszczególnych okręgów izbowych wzgl. województw (tab. 8).

Nieznaczne zmiany, przeprowadzone w układzie części szczegółowej sprawozdania, omówione są poniżej na str. 209.

A. OGÓLNE UWAGI

O SYTUACJI GOSPODARCZEJ OKRĘGU IZBY W R. 1931.

W poprzedniem sprawozdaniu rocznem przytoczyła Izba pogląd większości istniejących w Europie instytutów badania konjunktur, według którego przesilenie gospodarcze już w końcu r. 1930 „nabrało charakteru kryzysu ogólno-światowego, przyczem intensywność tego kryzysu oraz obszar, na którym panuje, osiągnęły rozmiary, niespotykane dotąd w nowoczesnych dziejach gospodarczych świata“. Obecnie stwierdzić należy, że r. 1931 przyniósł dalsze pogorszenie sytuacji światowej. Nastąpił bowiem dalszy wzrost bezrobocia oraz spadek produkcji i obrotów handlowych (tab. 1), zarazem trwała z przejściowemi przerwami powszechna deruta cen ważniejszych surowców (tab. 2), nadto zaś zarysowało się wiosną 1931 r. w Europie Środkowej (Austrja, Niemcy i t. d.) przesilenie kredytowe, które niebawem przybrało cechy paniki, stało się powodem zaburzeń walutowych w skali światowej, a jesienią r. 1931 przerodziło się w kryzys walutowy, zapoczątkowany 21 września przez zawieszenie wymienialności funta angielskiego na złoto. Za Anglją dalszych 15 państw zawiesiło w krótkim czasie walutę złotową, w 12 innych państwach waluta spadła poniżej parytetu, a w 11 państwach wprowadzono reglamentację obiegu dewiz, łącznie więc kryzys walutowy ogarnął 39 państw, reprezentujących razem około 54% światowego handlu zagranicznego*).

Sytuacja gospodarcza Polski kształtowała się w roku sprawozdawczym o tyle odmiennie niż w innych państwach europejskich, że swego rodzaju izolacja kredytowa, w jakiej żyjemy, uchroniła Polskę przed oddziaływaniem wspomnianych wyżej wstrząśnień kredytowo-walutowych. Odmiennie też nieco kształtował się w Polsce

---

*) Według berlińskiego „Institut für Konjunkturforschung“.

Tabl. 1. Sytuacja gospodarcza Anglji, Niemiec, Stanów Zjednoczonych A. P. i Polski (opracowano wg. materjałów berlińskiego „Institut für Konjunkturforschung").

	A. Wskaźniki porównawcze												B. Absolutne rozmiary									
	kursów akcyj (1924/26 = 100)				produkcji ogólnej (1928=100)				produkcji włókienniczej (1928=100)				produkcji światowej (w milj. tonn wzgl. barrel.)				handlu zagranicznego (w miljard. marek niem.)					
	A.	N.	St.Z.	P.	A.	N.	St.Z.	P.	A.	N.	St.Z.	P.	węgla kam.	surówki żel.	stali	nafty	krajów eur.		krajów pozaeur.		świata	
																	przyw.	wyw.	przyw.	wyw.	przyw.	wyw.
1928 (przec. mies.)	121,1	148,4	171,2	127,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	7,1	9,0	110,4	6,6	5,2	4,0	4,7	10,7	10,0
1929 (przec. mies.)	124,8	133,9	218,4	96,3	107,9	101,4	106,3	99,8	101,2	91,1	107,5	89,4	106,6	8,0	9,9	123,7	6,7	5,5	4,3	4,6	11,0	10,1
1930 (przec. mies.)	107,2	109,2	171,2	65,2	96,1	83,6	86,9	82,2	80,2	87,7	85,0	69,7	97,0	6,4	7,8	117,5	5,8	4,7	3,2	3,4	9,0	8,0
1931 (przec. mies.)	82,4	—	107,7	40,5	82,0	69,1	72,9	70,1	78,3	86,0	88,3	65,6	85,6	4,4	5,6	—	—	—	—	—	—	—
1931 — I	98,6	81,8	128,3	51,9		67,8	73,9	74,0		78,4	80,1	63,1	96,7	4,9	6,1	109,0	4,7	3,5	2,4	2,7	7,1	6,2
II	93,2	85,6	136,9	49,2	83,0	69,2	77,5	71,3	68,8	78,4	86,7	64,4	85,3	4,7	6,2	99,9	4,3	3,5	2,2	2,5	6,6	5,9
III	93,4	91,1	139,0	48,5		73,5	78,4	70,4		83,8	90,4	68,5	89,3	5,2	6,8	112,1	4,7	3,8	2,6	2,7	7,3	6,4
IV	88,9	92,4	124,8	44,9		76,3	80,2	72,0		85,6	91,3	70,5	82,6	5,0	6,3	113,8	4,7	3,6	2,2	2,3	7,0	5,9
V	80,2	83,0	112,0	41,2	78,6	73,9	80,2	72,0	75,7	87,5	91,3	70,8	79,0	5,0	6,1	120,2	4,6	3,4	2,3	2,4	6,8	5,8
VI	81,3	75,9	108,7	40,1		74,4	75,7	72,8		86,9	90,4	71,6	80,9	4,6	5,7	117,7	4,6	3,4	2,1	2,2	6,7	5,6
VII	82,7	—	112,2	40,2		71,7	74,8	71,6		86,0	95,1	67,9	81,7	4,4	5,5	123,3	4,4	3,5	2,1	2,2	6,5	5,7
VIII	77,1	—	109,1	36,6	79,1	67,5	71,2	72,0	73,3	87,2	93,2	65,6	80,4	4,1	5,1	119,4	4,1	3,4	2,0	2,0	6,1	5,4
IX	70,3	—	93,4	37,1		67,0	68,5	70,6		87,2	93,2	66,6	85,0	3,9	4,9	106,8	4,2	3,5	—	—	—	—
X	79,0	—	79,7	35,2		64,2	65,8	68,8		90,7	86,7	65,0	93,6	3,9	5,0	114,9	—	—	—	—	—	—
XI	78,0	—	81,9	33,0	87,3	64,0	64,9	65,3	95,2	90,4	82,9	55,8	83,4	3,8	4,7	114,2	—	—	—	—	—	—
XII	71,2	—	65,9	27,6		60,0	64,0	60,3		89,6	78,3	57,0	85,0	3,5	4,2	—	—	—	—	—	—	—

Tabl. 2. Ceny surowców na rynkach światowych według berlińskiego „Institut für Konjunkturforschung".

Artykuł	Pszenica North. Man. 1	Kukurydza mixed. Nr. 2	Kawa Santos 4	Cukier centr. 96°	Bawełna middl. upl.	Jedwab Japonja 1	Skóry bydlęce Pack. Nat. 1	Miedź	Cyna	Cynk	Kauczuk	Nafta sur.	Węgiel loco kopaln.
Miejsce notowania	Winnipeg	New York	New York	New York	New York	New York	Chicago	ceny kartel. cif porty eur.	New York	New York	Londyn	New York	Zagł. Westf.
Jednostka	centy am. za 60 lbs	centy am. za 56 lbs	centy am. za 1 lb.	Dol. za 100 lbs	centy am. za 1 lb.	Dol. za 1 lb.	centy am. za 1 lb.	centy am za 1 lb.	centy am. za 1 lb.	centy am. za 1 lb.	pensy ang. za 1 lb.	Dol. za 42 gall.	mk. niem. za 1 tonnę
1928 przec. mies.	134,82	104,93	22,98	4,22	20,04	5,27	23,84	15,09	50,42	6,37	$11\,^5/_8$	3,11	16,20
1929 „ „	134,12	107,14	21,91	3,77	19,12	5,09	16,90	18,65	45,16	6,83	11	3,68	16,87
1930 „ „	94,11	95,43	13,16	3,41	13,58	3,60	13,81	13,66	31,72	4,56	$7\,^1/_4$	2,41	16,76
1931 „ „	58,72	67,25	8,82	3,34	8,56	2,50	9,13	8,82	24,50	3,69	$4\,^1/_4$	1,78	15,40
1930 — VIII	92,49	109,33	11,80	3,20	12,02	3,08	13,50	11,30	29,98	4,37	$6\,^1/_2$	2,12	16,89
X	72,50	98,52	13,45	3,29	10,62	2,47	13,30	10,19	26,86	4,06	$5\,^1/_2$	2,30	16,89
XII	55,58	87,27	10,47	3,30	10,02	2,61	10,75	11,19	25,28	4,10	$6\,^1/_8$	1,85	15,40
1931 — II	59,27	78,03	9,56	3,31	10,92	2,79	7,25	10,27	26,31	4,02	$4\,^5/_8$	1,85	15,40
IV	59,70	73,38	8,78	3,29	10,19	2,59	9,10	10,19	25,14	3,71	$4\,^1/_4$	1,82	15,40
VI	60,70	71,63	9,70	3,32	9,05	2,31	9,63	8,64	23,50	3,40	$4\,^1/_8$	1,50	15,40
VIII	55,10	63,88	8,26	3,47	7,22	2,51	11,38	8,02	25,75	3,82	4	1,73	15,40
X	59,88	52,38	7,73	3,41	6,31	2,39	7,75	7,50	22,75	3,38	$3\,^5/_8$	1,79	15,40
XII	60,50	51,88	8,71	3,14	6,25	2,26	7,88	7,23	21,38	3,15	4	1,93	15,40

w roku sprawozdawczym spadek cen, gdyż ceny zbóż, wpływające u nas bardzo silnie na ogólny wskaźnik cen hurtowych, wykazały w r. 1931 wskutek zmniejszonych niewątpliwie zbiorów światowych silne wahania, utrzymując się naogół na poziomie wyższym niż w r. 1930. Niemniej jednak zjawisko rozwartych nożyc utrzymało się w całej pełni (tab. 3) również w roku sprawozdawczym.

Tab. 3. Wskaźniki cen hurtowych artykułów rolnych i przemysłowych wg. G. U. S.
(1927 = 100).

Miesiąc	1929		1930		1931	
	artykuły rolne	artykuły przem.	artykuły rolne	artykuły przem.	artykuły rolne	artykuły przem.
I	89,5	104,0	74,8	99,4	56,9	84,1
II	92,3	103,9	69,3	98,2	58,2	83,9
III	91,6	104,7	70,1	97,5	59,8	83,4
IV	93,3	104,3	71,3	96,5	64,5	82,1
V	84,2	104,1	68,3	96,3	66,8	81,3
VI	84,3	103,6	68,9	95,2	63,8	80,8
VII	85,1	103,4	71,3	94,2	58,8	80,1
VIII	84,3	103,2	68,2	93,2	58,3	77,8
IX	82,0	102,9	65,5	91,8	56,2	76,0
X	80,6	102,7	64,3	90,6	55,6	75,3
XI	84,5	102,0	66,2	89,8	60,3	74,5
XII	80,2	101,1	63,2	87,8	57,2	74,0

Dla sytuacji okręgu łódzkiego jest przytem rzeczą charakterystyczną, że z pośród wskaźników cen hurtowych dla poszczególnych grup, wskaźnik cen materjałów włókienniczych był naogół biorąc w przeważającej części r. 1931 niższy od wskaźników innych grup (tab. 4), zwłaszcza po wyeliminowaniu obu grup krajowych artykułów spożywczych.

Z umieszczonych w tab. 1 materjałów o sytuacji gospodarczej kilku państw zagranicznych wynika, że wskaźnik produkcji ogólnej za rok 1931 utrzymuje się w Polsce (70,1), w przybliżeniu na poziomie Niemiec (69,1) i Stanów Zjednoczonych (72,9), natomiast wskaźnik produkcji włókienniczej jest w Polsce (57,0) znacznie niższy

Tab. 4. Wskaźniki cen hurtowych dla 8 grup w r. 1931 wg. G. U. S. (1927 = 100).

Grupa \ Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Prod. spoż. rośl. kraj.	51,5	52,6	57,1	70,3	73,1	68,1	56,0	54,8	53,3	56,6	64,2	62,4
Prod. spoż. zwierzęce	66,2	67,7	64,8	58,5	60,1	59,3	63,6	64,2	61,3	55,3	56,4	51,8
Prod. spoż. kolonjalne	90,6	90,2	84,1	82,1	81,5	81,4	81,4	81,4	76,3	73,6	73,6	73,5
Drzewo	81,8	80,4	76,9	74,1	78,8	76,9	74,1	69,9	68,0	65,9	68,8	66,7
Materjały włókiennicze	65,5	66,8	68,4	66,1	63,3	62,2	61,0	58,0	56,0	54,9	53,1	52,4
Węgiel	121,0	121,0	121,0	121,0	121,0	121,0	121,0	121,2	121,2	121,2	121,2	121,2
Metale	84,5	85,5	83,7	82,4	80,9	82,2	82,7	82,1	80,4	79,9	79,8	80,0
Różne	96,6	93,1	92,3	93,2	93,4	92,4	91,9	89,2	87,5	88,0	86,2	85,9

niż w Anglji (95,2), Niemczech (89,6), Stanach Zjednoczonych (78,3), Francji (59,6), Austrji (83,2), Japonji (106,5), co uważać należy za znamienny dla sytuacji włókiennictwa polskiego objaw. Szczególnie silne napięcie kryzysu na odcinku włókienniczym w Polsce wynika nadto z dalszych szczegółowych rozważań o rozmiarach produkcji i stanie uruchomienia poszczególnych gałęzi przemysłu przetwóczego zarówno w Polsce, jak i na terenie okręgu Izby.

1. Rozmiary produkcji. Bezrobocie.

Przytoczone w tab. 1 wskaźniki produkcji polskiej spreparowane zostały specjalnie dla celów porównawczych w płaszczyźnie międzynarodowej przy bazie 1928 = 100; natomiast właściwy polski

wskaźnik ogólnej produkcji przemysłowej, oparty na podstawie 1925—1927=100, wynosił w grudniu roku sprawozdawczego 77,9 wobec 101,9 — w grudniu 1930 r., 124,9 — w grudniu 1929 r., 136,2 — w grudniu 1928 r. (tab. 5). Trwało przytem w roku sprawozdawczym, podkreślone już w poprzedniem sprawozdaniu rocznem Izby, zjawisko silniejszego spadku wskaźnika produkcji dóbr wytwórczych niż wskaźnika produkcji dóbr spożycia, która została już mocno ograniczona w pierwszej dobie kryzysu t. j. w r. 1929.

Tab. 5. Wskaźniki produkcji przemysłowej

wg. I. B. K. G. i C.

(poprawione przez usunięcie wahań sezonowych: 1925—1927=100).

Miesiąc	1929			1930			1931		
	Wskaźnik ogólny	Wskaźniki produkcji dóbr		Wskaźnik ogólny	Wskaźniki produkcji dóbr		Wskaźnik ogólny	Wskaźniki produkcji dóbr	
		wytwórczych	spożycia		wytwórczych	spożycia		wytwórczych	spożycia
I	136,6	152,2	135,5	116,6	132,0	102,0	95,5	92,9	91,6
II	127,0	137,9	127,4	108,3	125,5	95,4	92,1	91,2	90,6
III	129,9	140,7	126,8	102,8	115,9	93,7	90,9	85,7	93,7
IV	133,9	150,9	120,5	102,9	112,9	93,9	93,0	86,5	94,6
V	129,4	151,4	112,3	103,8	114,9	98,4	92,9	91,5	95,9
VI	127,5	149,9	110,7	102,7	113,1	95,9	94,0	94,7	95,1
VII	126,2	142,7	109,3	103,5	113,4	96,8	92,4	92,1	90,6
VIII	126,4	142,4	111,6	106,0	113,2	99,9	92,9	92,6	88,9
IX	128,6	142,0	116,0	108,9	114,2	104,9	91,2	88,5	89,1
X	129,8	141,8	119,1	109,7	112,7	107,4	88,8	81,0	88,9
XI	122,5	139,6	114,6	105,9	108,0	101,8	84,2	73,4	83,2
XII	124,9	136,6	114,2	101,9	99,0	101,6	77,9	68,3	76,0

Skądinąd jednak podkreślić należy, że wśród 6-ciu gałęzi produkcji dóbr konsumcyjnych najniższy wskaźnik przepracowanych robotnikogodzin wykazywało w końcu roku sprawozdawczego w dalszym ciągu włókiennictwo. Wypływa z tego wniosek, sformułowany już

w sprawozdaniu Izby za rok 1930, że wycieńczenie, spowodowane depresją konjunkturalną, jest w przemyśle włókienniczym daleko silniejsze niż w innych gałęziach przemysłu przetwórczego, gdyż włókiennictwo odczuwało znamiona recesji w przybliżeniu o rok wcześniej niż inne gałęzie przemysłu, których stan uruchomienia w listopadzie 1929 r. nie odbiegał znacznie od stanu z listopada 1928 r. (tab. 6).

Tab. 6. Wskaźniki robotniko-godzin przepracowanych w 11 gałęziach przemysłu przetwórczego
wg. I. B. K. G. i C.
(poprawione przez usunięcie wahań sezonowych: 1925—1927=100).

Przemysł / Miesiąc	Metalowy	Chemiczny	Mineralny	Drzewny	Budowlany	Włókienniczy	Odzieżowy	Skórzany	Spożywczy	Papierniczy	Poligraficzny
listopad 1928	143,5	119,1	163,8	119,9	187,6	140,5	192,4	132,2	105,2	131,8	128,2
„ 1929	131,9	124,5	150,6	110,1	158,6	112,7	194,9	123,3	104,4	126,2	127,4
„ 1930	97,2	117,7	102,0	87,2	98,8	94,7	152,8	114,0	102,0	126,7	121,1
„ 1931	69,9	92,5	85,3	58,3	61,1	73,1	127,1	95,1	91,3	100,1	100,6

Okoliczność ta (wcześniejszy początek kryzysu włókienniczego) wyjaśnia również niewąpliwy fakt zmiejszenia tempa spadku uruchomienia przemysłu włókienniczego w roku sprawozdawczym podczas, gdy w innych gałęziach przemysłu przetwórczego proces ograniczenia rozmiarów produkcji trwał w roku 1931 w niesłabnącem tempie. Globalna liczba przepracowanych we wszystkich gałęziach polskiego przemysłu przetwórczego w. r. 1929 robotniko-godzin niższa była zaledwie o 2,1% od analogicznej liczby za r. 1928; w r. 1930 spadek w porównaniu z r. 1929 wynosił już 18,8%, a w roku sprawozdawczym w porównaniu z r. 1930 — również około 18%. W włókiennictwie natomiast linja rozwoju redukcji stanu uruchomienia ma przebieg inny: silny spadek w ubiegłem 2-leciu, a stosunkowo niewielki w r. 1931 (w porównaniu z r. 1930 zaledwie o 5,2%). W wyniku tego układu rzeczy wskaźnik przepracowanych w przemyśle włókienniczym w roku sprawozdawczym robotniko-dni przy podstawie 1930=100 wyższy

jest od wskaźników wszystkich pozostałych gałęzi przemysłu przetwórczego, opartych na tej samej podstawie (tab. 7).

Jak już zaznaczono w uwagach wstępnych (str. 182), Izba miała możność wykorzystania w roku bież. całkowicie współmiernych

Tab. 7. Liczba robotniko-godzin przepracowanych w przemyśle przetwórczym w Polsce wg. G. U. S.
(w tysiącach).

Przemysł	1928	1929	1930	1931		
	Liczby bezwzględne				Wskaźniki	
					1927=100	1930=100
włókienniczy	345.042	316.232	246.841	234.075	70,4	94,8
chemiczny .	77.236	80.196	78.031	69.539	97,6	89,1
metalowy .	200.656	201.726	153.069	114.390	70,3	74,7
drzewny . .	117.656	113.668	95.708	70.000	63,4	73,2
mineralny . .	139.094	137.024	103.001	77.486	69,6	75,2
spożywczy .	129.593	135.930	125.577	105.709	88,1	84,2
budowlany .	88.973	86.393	56.645	34.583	60,8	61,1
odzieżowy .	30.411	32.932	27.543	22.196	107,2	80,6
papierniczy .	27.040	26.944	26.258	23.400	101,2	89,1
poligraficzny .	23.013	24.131	23.328	20.813	102,7	89,2
skórzany . .	11.806	10.395	9.845	8.572	82,6	87,1
ogółem . .	1.190.520	1.165.031	945.846	780.763	75,1	82,5

z danemi tab. 7 materjałów statystycznych, ilustrujących stan uruchomienia przemysłu przetwórczego na terenie województwa łódzkiego (tab. 8).

Przez porównanie jednolicie opracowanych i na identycznej metodzie opartych wskaźników stanu uruchomienia przemysłu przetwórczego na terenie całej Polski (tab. 7) i w okręgu Izby (tab. 8) stwierdzić można dla województwa łódzkiego następujące odrębności (tab. 9).

1) Uwidoczniona w sprawozdaniu Izby za r. 1929 znaczna rozpiętość między wskaźnikami stanu uruchomienia przemysłu włókienniczego w okręgu Izby, a na terenie całego Państwa znikła już w r. 1930, ponieważ kryzys objął w międzyczasie z równą siłą także

Tab. 8. Liczba robotniko-godzin przepracowanych w przemyśle przetwórczym okręgu Izby wg. G. U. S.
(w tysiącach).

Przemysł	1930	1931		
	Liczby bezwzględne		Wskaźniki	
			1930 = 100	Polska = 100
włókienniczy . . .	167.242	169.433	101,3	72,4
chemiczny	10.418	10.999	105,6	15,8
metalowy	9.617	8.054	83,7	7,0
drzewny	7.768	4.750	61,1	6,8
mineralny	6.933	5.811	83,8	7,5
spożywczy	7.281	6.506	89,3	6,2
budowlany . . .	3.352	1.873	55,9	5,4
odzieżowy	4.865	5.392	110,8	24,3
papierniczy . . .	1.558	1.326	85,1	5,7
poligraficzny . . .	1.928	1.494	77,5	7,2
skórzany	610	563	92,3	6,6
ogółem	221.572	216.201	97,6	27,7

włókiennictwo poza okręgiem łódzkim; w r. 1931 występuje nawet, jak widać wyżej, zjawisko odwrotne w porównaniu z r. 1929, gdyż wskaźnik dla województwa łódzkiego jest wyższy niż dla całego państwa. Zjawisko to tłumaczy Izba omówionemi niżej (str. 202) przeobrażeniami strukturalnemi, zyskującemi na sile w miarę kryzysu, a polegającemi na przesuwaniu się produkcji włókienniczej od zakładów wielowydziałowych i przemysłu większego — z jednej strony do przemysłu mniejszego, a z drugiej strony do produ-

centów—nakładców, zatrudniających pracujące zarobkowo fabryki oraz warsztaty chałupnicze. Proces ten odbywał się w tempie szczególnie silnem w okręgu łódzkim, gdzie wspomniana forma przemysłu powetowała w roku sprawozdawczym z nadwyżką luki, wytworzone w tymże roku przez spadek produkcji przemysłu większego.

Tab. 9. Wskaźniki stanu uruchomienia przemysłu przetwórczego w Polsce i na terenie okręgu Izby w r. 1931

(obliczone przez Izbę na podstawie ustalonej przez G. U. S. liczby robotniko-godzin: 1930 = 100).

Przemysł	Polska	Okrąg Izby
włókienniczy . . .	94,8	101,3
chemiczny	89,1	105,6
metalowy	74,7	83,7
drzewny	73,2	61,1
mineralny	75,2	83,8
spożywczy	84,2	89,3
budowlany . . .	61,1	55,9
odzieżowy	80,6	110,8
papierniczy . . .	89,1	85,1
poligraficzny . . .	89,2	77,5
skórzany	87,1	92,3
ogółem	82,5	97,6

2) W roku 1930 niższy na terenie okręgu Izby niż na terenie całego państwa wskaźnik uruchomienia przemysłu chemicznego tłumaczył się podówczas faktem znacznego ograniczenia zależnej od włókiennictwa produkcji jedwabiu sztucznego, barwników i półproduktów organicznych. W r. 1931 natomiast nastąpił wzrost spożycia jedwabiu sztucznego; poza tem zwiększyły znacznie stan uruchomienia fabryki obuwia gumowego na terenie okręgu Izby

Tab. 10. Bezrobocie na terenie Polski i okręgu Izby

(bezrobotni zarejestrowani w państwowych urzędach pośrednictwa pracy; stan w końcu miesiąca; wg. Statystyki Pracy).

Miesiące	POLSKA			OKRĄG IZBY ŁÓDZKIEJ					
				Liczby bezwzględne			Wskaźniki Polska=100		
	1929	1930	1931	1929	1930	1931	1929	1930	1931
I	161.000	242.000	341.000	30.000	58.000	69.000	18,6	24,0	20,2
II	177.000	275.000	359.000	33.000	61.000	68.000	18,6	22,2	18,9
III	170.000	289.000	373.000	31.000	64.000	66.000	18,2	22,1	17,7
IV	149.000	271.000	352.000	29.000	59.000	59.000	19,5	21,8	16,7
V	120.000	225.000	313.000	30.000	45.000	51.000	25,0	20,0	16,3
VI	105.000	205.000	275.000	29.000	51.000	43.000	27,6	24,9	15,6
VII	97.000	194.000	255.000	31.000	49.000	44.000	32,0	25,3	17,3
VIII	90.000	174.000	246.000	29.000	41.000	37.000	32,0	23,6	15,0
IX	82.000	170.000	246.000	23.000	36.000	37.000	28,0	21,2	15,0
X	91.000	165.000	256.000	25.000	31.000	42.000	27,5	18,8	16,4
XI	125.000	210.000	266.000	32.000	40.000	44.000	25,6	19,0	16,5
XII	185.000	300.000	312.000	47.000	70.000	57.000	25,4	23,3	18,3

częściowo kosztem unieruchomionej wskutek trudności finansowych innej fabryki, położonej poza obrębem województwa; wreszcie i przemysł barwników i półproduktów organicznych wykazał w roku sprawozdawczym zwiększony stan uruchomienia w związku z nowemi działami produkcji. Obecnie wspomniane czynniki zdziałały, że wskaźnik uruchomienia przemysłu chemicznego na terenie okręgu Izby znacznie przekroczył w roku sprawozdawczym analogiczny wskaźnik dla całego Państwa.

3) Jeszcze silniejsza w roku sprawozdawczym na korzyść okręgu Izby rozpiętość między wskaźnikami stanu uruchomienia przemysłu odzieżowego wiąże się niewątpliwie z wydatnym rozwojem eksportu konfekcji. Wprawdzie przeważająca część przedsiębiorstw, trudniących się wywozem gotowej odzieży, zaliczona jest do przemysłu włókienniczego względnie do kategorji firm handlowych, pracujących nakładczo, niemniej jednak niektóre z pośród tych przedsiębiorstw uchwycone zostały przez statystykę jako zakłady przemysłu odzieżowego i wpłynęły na odmienne w okręgu Izby niż na terenie całego Państwa ukształtowanie się wskaźnika stanu uruchomienia przemysłu odzieżowego.

4) Na uwagę zasługują jeszcze niższe na terenie okręgu Izby niż na terenie całego Państwa wskaźniki stanu uruchomienia przemysłu budowlanego, co świadczy o upośledzeniu Łodzi pod względem kredytów budowlanych, oraz drzewnego, co tłumaczyć należy dużą rolą grupy fabryk mebli giętych w przemyśle drzewnym okręgu łódzkiego; fabryki te przechodzą ostry kryzys w związku z silnym spadkiem eksportu.

Prócz omówionych wyżej znacznych rozbieżności między sytuacją najważniejszych dla okręgu łódzkiego gałęzi przemysłu przetwórczego a sytuacją tychże gałęzi na terenie całego Państwa stwierdzić można z przeglądu tab. 9, że i dla innych przemysłów kształtowały się niejednolicie wskaźniki dla okręgu Izby i ogólnopolskie; jednakże te dalsze mniej wydatne rozbieżności omówione są w części szczegółowej sprawozdania.

Odbiciem omówionej wyżej (str. 189) rozbieżności między tempem redukcji stanu uruchomienia przemysłu na terenie okręgu Izby, a w całem Państwie jest również uwidoczniona w tab. 10 odmienność w kształtowaniu się bezrobocia. Liczba bezrobotnych utrzymała się wprawdzie na terenie województwa łódzkiego prze-

ciętnie na poziomie nieco wyższym niż w r. 1930, jednakże ogólnopolska liczba bezrobotnych wzrosła w tempie silniejszem, wskutek czego obniżył się udział okręgu łódzkiego w ogólnej liczbie bezrobotnych do poziomu z r. 1928 (około 17%—18%), odpowiadającego zresztą procentowemu udziałowi okręgu w ogólnej liczbie robotników, zatrudnionych w całej Polsce w przemyśle przetwórczym, górnictwie, hutnictwie i na robotach publicznych.

2. Sytuacja finansowa.

W roku 1930 sytuację na rynku pieniężno-kredytowym w Polsce cechowały w dalszym ciągu zdecydowane przejawy kryzysowe, niesprzyjające zlikwidowaniu atmosfery nieufności, która paraliżująco odbijała się na całokształcie operacyj kredytowych. W rezultacie zniżkowej tendencji owych operacyj nadal przejawiało się zjawisko częściowej płynności, spowodowanej ponadto faktem gromadzenia się kapitałów, zwolnionych z procesów gospodarczych oraz nadal trwającym procesem likwidacji obiegu weksli długoterminowych, wypieranych dzięki wzrostowi tranzakcyj gotówkowych. Nasilenie tej specyficznej i z depresji gospodarczej wypływającej płynności rynku kredytowo-pieniężnego uległo jednak znacznemu osłabieniu w stosunku do rozmiarów notowanych w r. 1930, dowodem zaś tego może być silny spadek wkładów w bankach prywatnych, które najbardziej skurczyły się w IV kwartale, co w pierwszym rzędzie dotyczy wkładów terminowych. W ciągu pierwszego kwartału r. 1931 wykazywały one jeszcze częściową tendencję rosnącą, istotne zmiany nastąpiły już jednak w drugim kwartale pod wpływem zapoczątkowanych w maju wspomnianych wyżej wydarzeń finansowo-walutowych, w których wyniku banki zachodnio-europejskie i amerykańskie poczęły wypowiadać i ściągać kredyty i lokaty zagraniczne. Kredyty zagraniczne, z których korzystały polskie instytucje kredytu krótkoterminowego (Bank Gospodarstwa Krajowego, Państwowy Bank Rolny, banki akcyjne, domy bankowe i ważniejsze spółdzielnie kredytowe), skurczyły się już w ciągu r. 1930, obniżając się z 673 milj. zł. dn. 31 XII. 1929 r. do 640 milj. zł. — dn. 31 XII. 1930 r.; w ciągu roku sprawozdawczego nastąpił dalszy spadek kredytów tych do kwoty 400,9 milj. zł. na dzień 31 XII. 1931 r.

Wypadki finansowo-walutowe w Austrji, Niemczech i Anglji, zkolei zaś w całym szeregu innych państw w parze z wycofywaniem

Tab. 11. Stan wkładów i kredytów krótkoterminowych (w milj. złotych wg. sprawozdania Banku Polskiego za rok 1931).

	1929	1930	1 9 3 1		
	31 grudnia	31 grudnia	31 marca	30 kwietnia	30 września
Wkłady [a])	2.719,7	2.998,7	3.005,2	2.921,6	2.565,3
A. wg. rodzajów					
a) bezterminowe . .	1.197,8	1.165,2	1.096,2	1.030,9	839,9
b) terminowe . . .	540,3	569,2	556,9	503,2	419,7
c) oszczędnościowe .	981,6	1.264,3	1.352,1	1.387,5	1.305,7
B. wg. instytucyj					
a) Bank Polski i banki państwowe . . .	947,8	967,6	957,4	1.032,0	934,2
b) pryw. banki akcyjne	987,8	1.056,6	1.019,4	850,7	660,2
c) kasy oszczędności i spółdzielnie kredyt.	784,1	974,5	1.028,4	1.038,9	970,9
Kredyty krótkoterminowe [b])	3.022,6	3.101,9	2.968,3	2.779,8	2.508,1
A. wg. rodzajów					
a) dyskonto weksli .	1.414,4	1.328,9	1.176,6	1.123,4	1,032,0
b) kredyt otwarty . .	991,3	1.089,4	1.097,2	955,0	741,8
c) pożyczki towarowe, terminowe i inne .	617,9	683,6	694,5	701,4	734,3
B. wg. instytucyj					
a) Bank Polski . . .	781,1	758,3	656,5	637,2	737,3
b) banki akcyjne krajowe i Centralna Kasa Spółek Rolniczych	1.241,1	1.284,4	1.271,7	1.072,8	761,3
c) oddziały banków zagranicznych . . .	194,3	194,2	178,7	149,6	129,9
d) banki państwowe i komunalne . . .	806,1	865,0	861,4	920,2	879,6

a) Uwzględniono rachunki żyrowe bez kas państwowych w Banku Polskim i wkłady bez lokat skarbowych w Banku Gospodarstwa Krajowego, w Państwowym Banku Rolnym, w Państw. Kasie Oszczędności, 2 bankach komunalnych, prywatnych bankach akcyjnych wraz z oddziałami banków zagranicznych, spółdzielniach kredytowych, Kasach Oszczędności oraz Centralnej Kasie Spółek Rolniczych.

b) Uwzględniono Bank Polski, Bank Gospodarstwa Krajowego, Polski Bank Rolny, 2 banki komunalne, polskie banki akcyjne i oddziały banków zagranicznych, Pocztową Kasę Oszczędności i Centralną Kasę Spółek Rolniczych, przyczem w Banku Polskim figuruje dyskonto weksli i pożyczki lombardowe, we wszystkich innych instytucjach stan kredytów z potrąceniem redyskonta.

Tab. 12. Ogólne pozycje bilansowe 5 łódzkich banków prywatnych

(stan w końcu miesiąca; w tysiącach złotych).

Rok i miesiąc	A K T Y W A					P A S Y W A					
	Gotówka w kasie	Sumy do dyspozycji	Portfel wekslowy	Pożyczki terminowe	R-ki bieżące	W k ł a d y				R-ki bieżące	Redyskonto
						Ogółem	Oszczędnościowe	Czekowe	Terminowe		
1930											
XII	1.532	1.465	33.480	659	16.789	18.985	5.674	5.411	7.900	23.285	4.195
1931											
I	1.022	1.020	29.611	646	16.561	18.566	5.295	5.262	8.009	17.227	4.118
II	765	663	28.391	644	16.876	19.039	5.186	5.651	8.202	15.357	4.913
III	1.266	1.569	29.236	690	15.590	18.315	4.866	5.623	7.826	14.996	4.752
IV	1.333	1.555	28.021	699	16.143	15.114	3.539	4.418	7.157	14.322	5.134
V	1.204	1.128	24.877	736	16.157	12.772	3.540	3.423	5.809	12.170	3.105
VI	1.184	1.016	21.235	734	16.082	10.784	3.366	3.216	4.202	11.149	2.071
VII	930	1.009	19.559	727	14.197	8.457	2.639	2.490	3.328	9.089	2.100
VIII	648	579	17.442	736	11.580	7.630	2.211	2.287	2.862	6.825	3.438
IX	683	707	15.128	742	9.556	6.418	1.897	1.926	2.595	5.297	3.211
X	479	545	13.826	678	8.704	5.884	1.710	1.823	2.351	4.356	3.232
XI	771	315	12.545	676	7.852	5.408	1.572	1.860	1.976	3.347	3.067
XII	818	481	11.162	680	7.295	5.323	1.565	1.707	2.051	3.243	4.023

lokat zagranicznych z banków polskich zrodzić musiały na rynku niepokój, którego wyrazem stało się wycofywanie wkładów (tab. 11) i przejściowa zresztą tezauryzacja monet złotych i banknotów dolarowych. Na fakty te bankowość polska zmuszona była zkolei zareagować zwężeniem operacyj kredytowych, aby tą drogą zapewnić sobie płynność, niezbędną zarówno do wywiązywania się z bieżących zobowiązań, jak i do oddziałania na nastroje właścicieli wkładów, którzy przeważnie wycofywali je nie pod działaniem realnych potrzeb gospodarczych, lecz w zależności od nastrojów płochliwości.

W anormalnych warunkach tych wycofywanie wkładów dotknąć musiało daleko silniej prywatną bankowość niż Bank Polski i banki państwowe, to też ograniczenie kredytów przybrało w ciągu roku daleko silniejsze rozmiary na ich terenie niż w Banku Polskim i bankach państwowych, dzięki czemu udział tych ostatnich w ogólnej działalności kredytowej uległ częściowemu wzrostowi. W ostatnim kwartale ujawniło się na polskim rynku pieniężnym częściowe uspokojenie, które nie znalazło jednak swego doraźnego odbicia w fluktuacji wkładów i ogólnej działalności kredytowej, w dalszym ciągu bowiem stała ona pod znakiem restrykcji.

Na terenie okręgu łódzkiego sytuacja pieniężno-kredytowa kształtowała się w roku sprawozdawczym naogół biorąc równolegle do sytuacji ogólno-polskiej, jednakże zjawisko wycofywania wkładów i kurczenia działalności kredytowej banków wystąpiło w Łodzi w tempie daleko silniejszem (tabl. 12) niż w innych okręgach Państwa zwłaszcza od miesiąca kwietnia, na który przypada upadłość jednego z większych banków łódzkich, co spotęgowało nieufność, zrodzoną jeszcze w marcu wskutek ogłoszenia upadłości jednemu z banków małopolskich, posiadającemu w Łodzi oddział.

Symptomatycznym wyrazem niekorzystnej sytuacji, w jakiej znajdowała się Łódź w roku sprawozdawczym, jest w pierwszej mierze dalsze obniżenie się jej udziału w ogólnej sumie dyskonta weksli Banku Polskiego; w r. 1929 z ogólnej kwoty 3.558,3 milj. zł. na Łódź przypadało 363 milj. zł. = 10,2%, w r. 1930 z ogólnej kwoty 3,127,9 milj. zł. na Łódź przypadało 202 milj. zł. = 6,5%, w r. 1931 z ogólnej kwoty 3.187,2 milj. zł. na Łódź przypadało już tylko 167 milj. zł. = 5,2%. Również i przeciętny termin weksli dowodzi, iż w dziedzinie dyskonta Łódź zadawalać się musiała tylko plasowaniem materjału, odpowiadającego specjalnym wymogom kwalifikacyjnym podczas, gdy bowiem przeciętny termin weksli w całej

Polsce wynosił 79 dni, w Wilnie — 96 dni, w Poznaniu — 90 dni, we Lwowie — 85 dni, w Krakowie — 80 dni, a w ośrodkach włókienniczych: w Białymstoku — 60 dni, w Bielsku — 59 dni, w Łodzi ograniczył się on tylko do 56 dni (dolna granica dla wszystkich oddziałów Banku Polskiego).

Analogiczne zjawisko wypływa ze statystyki pożyczek zastawowych, których ogólny stan na dzień 31 grudnia 1931 r. (126 mil. zł.) wzrósł znacznie w porównaniu ze stanem na dzień 31 XII. 1930 r. (86 milj. zł.) podczas gdy udział Łodzi w tych samych czasokresach obniżył się z 2,6 milj. zł. (3,0 %) do 2,4 milj. zł. (1,9 %).

Skądinąd nie ulega wątpliwości, że proces zastąpienia obrotów wekslowych tranzakcjami gotówkowemi w dalszym ciągu przejawiał się w przemyśle i handlu włókienniczym, co zmniejszało ilość nadającego się do dyskonta materjału. Wyrazem tego braku materjału był w roku sprawozdawczym zupełny zastój na łódzkim t. zw. ulicznym (pozabankowym) rynku kredytowo-pieniężnym. Rynek ten nie doznał ożywienia nawet w okresie bardzo silnego ograniczenia działalności kredytowej banków t. j. w miesiącach letnich roku sprawozdawczego, kiedy prócz weksli finansowo-grzecznościowych szukały na rynku tym lokaty również weksle towarowe, pochłaniane przez rynek z dużą nieufnością, mimo stojących do rozporządzenia środków obrotowych. Jedynie w końcu sierpnia i września wzrosła działalność dyskontowa łódzkiego rynku prywatnego, przyczem weksle towarowe z żyrem cieszących się dobrą opinją finansową zakładów przemysłowych dyskontowano przy stopie 1,8% miesięcznie; portfel przemysłu średniego i mniejszego w tym samym okresie dyskontowany był przy stopie 2% miesięcznie. W połowie października napływ weksli towarowych znowu się zmniejszył, a dyskonterzy prywatni bądź stezauryzowali swe środki w banknotach dolarowych, bądź też wznowili w bardzo ograniczonym stopniu spekulacyjne dyskonto weksli wyraźnie finansowo-grzecznościowych wzgl. posiadane środki zaangażowali dla nabycia papierów lokacyjnych.

Dowodem zmniejszenia się w roku sprawozdawczym ilości będących w obiegu weksli, pochodzących z tranzakcyj włókienniczych, może być również spadek liczby zaprotestowanych w Łodzi weksli (tab. 13), co jest jednak zjawiskiem nieświadczącem o jakiejkolwiek poprawie ogólnej wypłacalności, z powodu bowiem kryzysu strukturalnego, trapiącego handel włókienniczy, jego zdolność finansowa

uległa raczej dalszemu osłabieniu. Jakkolwiek więc wartość zaprotestowanych w całej Polsce weksli spadła w roku sprawozdawczym w porównaniu z rokiem poprzednim zaledwie o 3%, a w Łodzi — o 20%, przytoczone przesunięcie nie jest bynajmniej równoznaczne z faktycznem polepszeniem się stanu wypłacalności.

Tab. 13. Protesty wekslowe
(w milj. złotych).

Miesiąc	P O L S K A			Okrąg Izby łódzkiej			m. Łódź		
	1929	1930	1931	1929	1930	1931	1929	1930	1931
I	78,4	122,1	125,5	8,6	14,2	13,1	5,1	9,4	7,2
II	84,2	112,1	118,2	9,8	14,1	11,9	5,7	8,9	6,3
III	94,3	131,3	121,1	11,8	17,7	12,5	7,2	11,3	6,8
IV	101,9	122,8	110,6	13,4	16,5	10,2	8,3	11,2	5,9
V	105,6	124,5	106,8	15,0	17,3	11,0	9,8	12,3	6,1
VI	100,2	112,0	99,5	16,0	13,0	10,8	10,8	8,6	6,3
VII	118,9	108,5	109,6	23,3	12,9	14,4	17,0	8,5	9,2
VIII	99,9	92,1	100,9	15,7	11,3	13,8	10,3	7,4	8,8
IX	105,2	102,4	103,8	14,7	11,7	12,2	8,9	7,4	6,9
X	117,8	114,8	117,8	16,2	12,0	14,3	10,4	7,2	8,9
XI	117,9	106,1	109,1	16,6	10,2	11,7	11,3	5,8	6,1
XII	130,7	118,2	105,4	16,6	11,9	11,8	10,4	6,7	5,9
Razem	1.255,0	1.366,9	1.328,3	177,4	162,8	147,7	114,4	104,7	84,4

Wskazany 20%-owy spadek sumy zaprotestowanych w Łodzi weksli, wiążący się ze zjawiskiem spadku sumy weksli wystawionych, nie jest bynajmniej dowodem poprawy stanu wypłacalności kupiectwa włókienniczego także i z tej przyczyny, że weksle miejscowe prawdopodobnie nie przekraczają 30%—35% całego portfelu łódzkiego przemysłu włókienniczego, wobec czego liczba zaprotestowanych w Łodzi weksli jest tylko częściowo miarodajna dla oceny stopnia wypłacalności rynku włókienniczego. Natomiast miarodajne kryterjum dla oceny stopnia tej wypłacalności stanowi statystyka

zgłoszonych i uwzględnionych podań o ogłoszenie upadłości względnie o odroczenie wypłat. Jak wynika z odnośnych cyfr (tab. 14) proces finansowego załamywania się przedsiębiorstw przemysłu i handlu włókienniczego nadal trwał w roku sprawozdawczym, jakkolwiek nasilenie jego z natury rzeczy było mniejsze, gdyż przedsiębiorstwa, które nie mogły sprostać trudnościom już w pierwszych fazach kryzysu zarysowały się pod ich naciskiem.

Tab. 14. Liczba podań o ogłoszenie upadłości i udzielenie odroczenia wypłat na terenie Sądu Okręgowego w Łodzi.

Rok	Zgłoszono podań		Uwzględniono podań	
	o ogłoszenie upadłości	o odroczenie wypłat	o ogłoszenie upadłości	o odroczenie wypłat
1928	68	19	65	16
1929	165	128	151	82
1930	225	111	207	67
1931	113	51	106	25

Oceniając finansowe rezultaty całorocznej działalności gospodarczej okręgu, stwierdzić należy, że zmniejszyły się wprawdzie w porównaniu z poprzedniem dwuleciem straty, związane bezpośrednio z udzielaniem nowych kredytów, jednakże na rentowność — zwłaszcza w włókiennictwie — wpłynął ujemnie silny spadek cen oraz konieczność ponoszenia pełnych kosztów generalnych przy wydatnem ograniczeniu produkcji i obrotów. Uwzględnić wypada ponadto, że proces odzyskania wątpliwych wzgl. nieściągalnych należności z tytułu dawniejszych rozliczeń, bynajmniej nie wykazał zadawalających postępów, co położyć należy zarówno na karb przewlekłości obowiązującego u nas postępowania, jako też niezaprzeczonej pauperyzacji całego handlu włókienniczego, który częściowo, szczególnie o ile idzie o hurt, wogóle wszedł w stan zaniku. Pod działaniem tych czynników bynajmniej nie udało się też w roku sprawozdawczym w częściowej bodaj mierze przywrócić warunków, sprzyjających umiarkowanej chociażby poprawie ogólnej rentowności produkcji i wymiany.

Pozatem przemysł w dalszym ciągu odczuwał nieproporcjonalnie duży wobec zmniejszonych obrotów ciężar świadczeń publicznych. Zgodnie z danemi przytoczonemi w sprawozdaniu poprzedniem wpłacono na terenie Województwa Łódzkiego w ciągu 11 miesięcy (od 1 kwietnia do 1 marca) przedostatniego dwulecia do kas skarbowych tytułem:

		1929	1930
podatku przemysłowego . . .	zł.	42.540.000	37.090.000
„ dochodowego . . .	„	32.100.000	26.820.000
„ majątkowego	„	3.900.000	2.710.000
innych podatków bezpośrednich	„	17.400.000	17.810.000
odsetek i kar za zwłokę . . .	„	4.960.000	4.870.000
ogółem	zł.	100.900.000	83.300.000

Za rok 1931/32 Izba mimo poczynionych zabiegów nie uzyskała niestety od władz skarbowych niezbędnych danych dla okręgu łódzkiego. Wnosząc ze spadku dochodów skarbowych z wymienionych podatków na terenie całego Państwa, przyjąć można, że obniżyły się one także w okręgu łódzkim w okresie porównywanych 11 miesięcy r. 1931/1932 w przybliżeniu o 20% (467 milj. zł. w r. 1931/32 wobec 577 milj. zł. w r. 1930/31), z czegoby wynikało, że okrąg łódzki zapłacił tytułem podatku przemysłowego, dochodowego, majątkowego oraz innych podatków bezpośrednich, odsetek i kar za zwłokę w ciągu 11 miesięcy ub. r. budżetowego około 71,5 milj. zł. Za pełny rok kalendarzowy obciążenie okręgu z tego tytułu wynosiło więc około 78 milj. zł., a wnosząc z przeprowadzonej w kilku największych przedsiębiorstwach przemysłu bawełnianego i wełnianego obserwacji, przyjąć można, że do powyższej kwoty dochodzi jeszcze około 15% (zł. 10,7 milj.) tytułem opłat stemplowych, i około 60% (zł. 43 milj.) tytułem świadczeń socjalnych sensu stricto t. zn. opłat na rzecz Kasy Chorych, Funduszu Bezrobocia, Z. U. P. U. i Zakładu Ubezpieczeń od Wypadków. Łącznie więc okrąg łódzki zapłacił w roku sprawozdawczym tytułem wszelkich obciążeń i danin publicznych za wyłączeniem świadczeń komunalnych około 125 milj. zł.

3. Przeobrażenia strukturalne przemysłu.

Przedstawione wyżej łączne wysokie obciążenie przemysłu z tytułu świadczeń podatkowych i socjalnych uważać należy za najistotniejszy powód daleko sięgających przeobrażeń, jakie Izba zaob-

serwowała w strukturze przemysłu włókienniczego już w r. 1930. Przeobrażenia te polegają zdaniem Izby, sformułowanem już w poprzedniem sprawozdaniu rocznem, na „coraz większej roli nieuchwytnych ani dla statystyki, ani dla wymiaru podatków i świadczeń socjalnych, producentów-nakładców, którzy zatrudniają pracujące zarobkowo fabryki oraz warsztaty chałupnicze; ta specyficzna forma przemysłu, a równocześnie konkurencja ze strony drobnych wytwórców, produkujących wprawdzie na własny rachunek, ale także w szczególnie dogodnych warunkach kalkulacyjnych, dały się silnie we znaki przemysłowi włókienniczemu w drugiej połowie r. 1930".

Obok zobrazowanego obciążenia wszelkiego rodzaju daninami publicznemi, które aczkolwiek odnoszą się do całego okręgu, w rzeczywistości ciążą z natury rzeczy tylko na uchwytnych podatkowo formach przemysłu i handlu, drugim powodem omawianego zjawiska jest przejawiające się w dobie kryzysu w sposób szczególnie jaskrawy prawo relatywności postępu technicznego, które w okresach ograniczonego uruchomienia daje przewagę bardziej prymitywnym formom produkcji, obciążającym wyprodukowaną jednostkę minimalnemi kosztami stałemi.

W roku sprawozdawczym omawiane zjawisko zyskało na sile w przemyśle włókienniczym, a równocześnie objęło inne gałęzie przemysłu przetwórczego.

W przemyśle metalowym konkurencję tych właśnie przedsiębiorstw, dla których przyjęła się w Łodzi nazwa przemysłu anonimowego, odczuły fabryki wyrobów żelaznych ciągnionych, które upośledzone są już w dziedzinie zakupu półfabrykatów, gdyż zaopatrują się w syndykacie hut żelaznych, podczas gdy pozostające poza syndykatem huty sprzedają półprodukty (walcówkę przeciąganą) drobnym przetwórcom po cenach niższych. Pozatem niewielkie rozmiary produkcji i obrotów umożliwiają częściowo uchylanie się od podatków, opłat stemplowych i świadczeń socjalnych. Konkurencja ze strony drobnych warsztatów dała się we znaki fabrykom gwoździ zwłaszcza po likwidacji Centralnego Biura Polskich Fabryk Gwoździ i Drutu i była obok faktu likwidacji tego syndykatu niemniej ważnym czynnikiem silnej zniżki cen.

W przemyśle drzewnym zjawisko przewagi konkurencji bardziej prymitywnych form produkcji wystąpiło również już w roku 1930 w grupie mebli giętych. Z 4-ch istniejących przed 3-ma laty w okręgu łódzkim wielkich fabryk mebli giętych czynna jest obecnie

tylko jedna; pozostałe są bądź częściowo, bądź całkowicie unieruchomione. Pomyślnie prosperują natomiast t. zw. wykończalnie, które kupują surowe komplety mebli dla wykańczania i odsprzedaży. Jedna z istniejących w Radomsku fabryk mebli giętych jeszcze w okresie pełnego uruchomienia utraciła pod naciskiem konkurencji swą samodzielność rynkową i pracowała całkowicie na zamówienie jednej z wykończalń. Prócz wspomnianych wykończalń, istniejących jawnie i legalnie, a zawdzięczających swą przewagę konkurencyjną pomyślnemu stosunkowi kosztów stałych do proporcjonalnych, rozwinęła się w roku sprawozdawczym również w przemyśle mebli giętych istotnie anonimowa wytwórczość nakładców, którzy wykańczali surowe komplety, korzystając z usług chałupników. Konkurencja ze strony tych wytwórców, nieopłacających niemal żadnych danin publicznych, wywarła szczególnie ujemny nacisk na ceny.

W przemyśle mineralnym stwierdzić można było objawy analogiczne, w grupie hut szklanych, gdzie rozwinęło się zwłaszcza szlifierstwo chałupnicze, uprawiane na rachunek anonimowych nakładców, dostarczających chałupnikom wyrobów szklanych w stanie surowym.

W przemyśle spożywczym uskarżają się młyny na nadmierne obciążenia podatkowe, utrudniające działalność gospodarczą uchwytnych podatkowo przedsiębiorstw. Jest też niewątpliwie rzeczą znamienną, że np. z 13 istniejących w okręgu kaliskim zakładów przemysłu młynarskiego, w końcu roku sprawozdawczego zaledwie dwa były czynne, a wśród 11 unieruchomionych przedsiębiorstw znalazły się również wielkie młyny, z których jeden posiadał najbardziej nowoczesne urządzenia, obliczone na przemiał 30 wagonów zboża na dobę. Także w innych ośrodkach województwa łódzkiego stwierdzić można kurczenie się wytwórczości na korzyść nakładców, zatrudniających młyny zarobkowo. Sytuacja ta zmusiła niektóre przedsiębiorstwa do stworzenia fikcji, polegającej na rzekomej dzierżawie własnego młynu przez również fikcyjnie stworzoną ad hoc spółdzielnię. W każdym bądź razie i w tej gałęzi przemysłu stwierdzić można rosnącą rolę wszelkiego rodzaju prymitywnych form produkcji, sztucznie niejako wykoszlawionych przez nadmierne obciążenie świadczeniami publicznemi.

W przemyśle konfekcyjnym ustawodawstwo podatkowe i socjalne jest niewątpliwie najistotniejszym powodem, dla którego

nie mogą powstać zmechanizowane i nowocześnie urządzone fabryki odzieży, a produkcja oraz eksport opierają się w dalszym ciągu na pracy chałupniczej. Nie jest to wprawdzie w przemyśle odzieżowym zjawiskiem nowem i dlatego nie można w tym wypadku mówić o „rujnowaniu nowocześnie urządzonych fabryk przez wytwórczość anonimową“. Niemniej jednak nieskoordynowana działalność drobnych eksporterów na rynkach zagranicznych stworzyła konieczność reglamentacji tej gałęzi eksportu.

W innym natomiast dziale przemysłu konfekcyjnego — w grupie zabawek wypychanych — konkurencja anonimowych nakładców, korzystających z usług chałupnictwa, zagraża bytowi istniejących już i wyżej pod względem technicznym postawionych fabryk.

Wreszcie na bliższe omówienie zasługuje wymienione zjawisko w przemyśle włókienniczym, gdzie przybrało ono, jak już zaznaczono wyżej, szczególnie znaczne cyfrowo i groźne w skutkach rozmiary.

Już omówiona wyżej (str. 191) rozbieżność między wskaźnikami stanu uruchomienia przemysłu włókienniczego w okręgu Izby, a na terenie całego Państwa świadczy pośrednio o procesie przesuwania się produkcji włókienniczej od zakładów wielowydziałowych i przemysłu większego do bardziej prymitywnych form produkcji (przemysłu mniejszego i produkcji chałupniczej na rachunek nakładców). Jak już zaznaczono, proces ten, zdaniem Izby, odbywał się przedewszystkiem w łódzkim okręgu włókienniczym, gdzie wzmożona działalność gospodarcza drobnych przedsiębiorstw przemysłowych i chałupniczych powetowała nawet z pewną nadwyżką ograniczenia produkcji, stosowane w ciągu całego roku przez przemysł większy. Potwierdzeniem tego poglądu jest znaczna rozbieżność między statystyką uruchomienia wielkiego przemysłu włókienniczego, opartą na danych Związku Przemysłu Włókienniczego w Państwie Polskiem, a wynikami dociekań statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego, obejmujących wszystkie istniejące na terenie województwa łódzkiego przedsiębiorstwa włókiennicze, zatrudniające powyżej 20 robotników. Według danych Związku Przemysłu Włókienniczego bowiem liczba przepracowanych w r. 1931 robotniko-dni (13.888.824) niższa jest o 8,5% od analogicznej liczby za rok 1930 (15.185.179), natomiast zgodnie z przytoczonemi wyżej danemi G.U.S. przepracowano w włókiennictwie w roku sprawozdawczym na terenie województwa łódzkiego o 1,3% więcej robotniko-godzin niż

w roku 1930. Jest przytem rzeczą znamienną, że rozbudowa przemysłu mniejszego szła nietylko w kierunku zwiększenia produkcji wytwarzanych już artykułów, lecz również w kierunku dalszego zróżniczkowania produkcji i obejmowania nią specjalnie nowych artykułów. Już w końcu r. 1930 stwierdzić można było, obserwując rynek tkanin bawełnianych, że wzmogła się podaż t. zw. artykułów bielonych ze strony przemysłu mniejszego i chałupniczego, które uprzednio nigdy artykułów tych nie wytwarzały. Przyczynkiem dla uchwycenia rosnącej stopniowo roli przemysłu mniejszego w produkcji artykułów bielonych jest statystyka konsumcji sody kaustycznej, z wyodrębnieniem spożycia z jednej strony zakładów wielowydziałowych, a z drugiej strony zarobkowych przedsiębiorstw, trudniących się bieleniem tkanin oraz merceryzowaniem przędzy i tkanin dla potrzeb przemysłu mniejszego, pozbawionego własnych wykończalń. Jak wynika ze statystyki tej (tab. 15) udział zakładów wielowydziałowych w ogólnej konsumcji sody kaustycznej, który wynosił w r. 1930 około 70%, waha się w kolejnych kwartałach r. 1931 od 53,9% do 61,3%, mimo że i zakłady wielowydziałowe zatrudniały zarówno w roku 1930 jak i w 1931 swe oddziały wykończalnicze w części zarobkowo dla potrzeb przemysłu anonimowego.

Tab. 15. Spożycie sody kaustycznej w przemyśle włókienniczym okręgu łódzkiego

(wg. obliczeń Izby; w bębnach po 400 kg.)

Kwartały	Spożycie ogólne	Konsumcja zakładów wielowydz.	Konsumcja zarobkowych bielników oraz zakł. merceryz.	Wskaźniki (spożycie og.=100)	
				wielowydz.	zarobkowe
1) II, III, IV. r. 1931	1.801	970	831	53,9	46,1
2) V, VI, VII. r. 1931	1.621	971	650	59,9	40,1
3) VIII, IX, X. r. 1931	867	497	370	57,3	42,7
4) XI, XII. r. 1931, I. r. 1932	860	527	333	61,3	38,7

Sformułowane wyżej przekonanie Izby, że odbywa się obecnie w przemyśle włókienniczym daleko sięgający proces wypierania wyższych pod względem techniki i koncentracji form produkcji przez formy bardziej prymitywne (zakłady mniejsze pracujące na własny rachunek oraz warsztaty chałupnicze a nawet większe fabryki zarobkowe, pracujące na rachunek anonimowych nakładców), znajduje szczególnie dobitne potwierdzenie w statystyce spożycia przędzy

Tab. 16. Konsumcja krajowa przędzy bawełnianej, objętej umową kartelową

(wg. danych Zrzeszenia Producentów Przędzy Bawełnianej w Polsce).

	Konsumcja ogólna	Przerobiono w tkalniach zakładów wielowydziałowych		Dostarczono odbiorcom	
	tys. kg.	tys. kg.	kons. og. = 100	tys. kg.	kons. og. = 100
1930					
17.V.—14.VI.	2.606,0	1.524,8	58,5	1.081,2	41,5
14.VI.—12.VII.	2.577,1	1.353,8	52,5	1.223,3	47,5
12.VII.— 9.VIII.	3.393,5	2.003,5	59,0	1.390,0	41,0
9.VIII.— 6. IX.	3.842,9	2.171,7	56,5	1.671,2	43,5
6. IX.— 4. X.	3.749,5	2.300,2	61,3	1.449,3	38,7
6. X.—31. X.	3.414,2	2.175,3	63,7	1.238,9	36,3
31. X.—29. XI.	2.943,5	1.683,6	57,2	1.259,9	42,8
29. XI.—27. XII.	2.239,5	1.331,3	59,4	908,2	40,6
1931					
9.VIII.— 5. IX.	3.568,6	1.491,0	41,8	2.077,6	58,2
7. IX.— 3. X.	3.605,6	1.631,8	45,2	1.973,8	54,8
4. X.—31. X.	2.968,0	1.247,8	42,0	1.720,2	58,0
31. X.—28. XI.	2.574,7	1.062,7	41,3	1.512,0	58,7
30. XI.—26. XII.	2.132,0	865,2	40,6	1.266,8	59,4
1932					
28. XII.—23. I.	2.393,6	808,8	33,8	1.584,8	66,2

bawełnianej cienkoprzędnej z bawełny amerykańskiej, objętej umową kartelową, a dzięki temu uchwyconej cyfrowo. Okazuje się bowiem (tab. 16), że w r. 1930 — średnio do 60% ogólnego spożycia przędzy przypadało na tkalnie, należące do zakładów wielowydziałowych, gdy natomiast około 40% konsumował przemysł przetwórczy nie posiadający własnych przędzalń. W końcu r. 1931 stosunek ten uległ zmianie wręcz odwrotnej, gdyż zakłady wielowydziałowe pochłaniały zaledwie 40% ogólnej konsumcji przędzy, a przemysł mniejszy wraz z chałupnictwem reprezentował 60% ogólnego spożycia. Zaznaczyć też należy, że proces, o którym mowa nie jest bynajmniej zahamowany, skoro wymienione wyżej cyfry uległy w pierwszym kwartale r. 1932 dalszym wydatnym zmianom na niekorzyść zakładów wielowydziałowych.

B. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA.

W części szczegółowej sprawozdania, omawiającej sytuację poszczególnych gałęzi przemysłu przetwórczego na terenie Izby, znowu zastosowano podział przemysłu na gałęzie, przyjęty przez G. U. S., jedynie gazownie, podobnie jak w poprzednich sprawozdaniach Izby, nie zostały zaliczone do przemysłu chemicznego, jak to uczynił Urząd Statystyczny, lecz tworzą wraz z elektrowniami, tramwajami, odrębną grupę zakładów użyteczności publicznej, którą jednak w roku sprawozdawczym uzupełniono uwagami o ruchu autobusowym w granicach posiadanych acz skromnych materjałów informacyjnych.

Na uwagę zasługuje też rozszerzenie Działu XIII, poświęconego handlowi, który w sprawozdaniu niniejszem obejmuje szereg dalszych ważniejszych grup towarowych.

Część szczegółowa ilustrowana jest danemi statystycznemi G. U. S. wzgl. I. B. K. G. i C., zawartemi w tab. 1 i 2 każdego działu, oraz materjałami statystycznemi, zebranemi w drodze ankiety Izby a zawartemi w tab. 3 i 4 każdego działu części szczegółowej. W odniesieniu do danych statystycznych, zawartych w tab. 1 i 2 należy powtórzyć przytoczone już w uwagach wstępnych do części szczegółowej poprzedniego sprawozdania Izby następujące uwagi:

1) tab. 1 zawiera a) w pierwszych 6-ciu rubrykach dane o liczbie zatrudnionych w Polsce i na terenie okręgu Izby robotników, znajdujących się w ewidencji zakładów, t. j. prócz robotników, pracujących przy produkcji, także robotników dodatkowych, urlopowanych i chorych wg. stanu w końcu miesiąca, b) w dalszych 3-ch rubrykach wskaźniki przepracowanych w całej Polsce robotniko-godzin, poprawione przez usunięcie wahań sezonowych, przyczem odnośne obliczenia pomijają tygodnie z dniami świątecznemi i okresy wielkich strejków a uwzględniają zakłady nowopowstające;

Stan zatrudnienia zakładów przemysłu przetwórczego, objętych ankietą Izby.

PRZEMYSŁ	Liczba zakładów czynnych		Liczba robotników zatrudnionych w końcu roku		Ilość przepracowanych w ciągu roku robotniko-dni		
	1930	1931	1930	1931	1930	1931	wskaźnik 1930=100
1) włókienniczy	740	739	81.515	73.631	22.203.287	22.128.406	99,7
2) chemiczny	17	15	6.151	8.011	2.006.589	2.056.763	102,5
3) metalowo-maszynowy	98	97	4.853	3.280	1.408.838	1.056.791	75,0
4) drzewny	97	92	4.030	2.290	1.082.235	679.514	62,8
5) mineralny	95	94	3.858	1.959	1.099.126	878.234	79,9
6) spożywczy	162	164	4.122	2.730	1.115.422	952.488	85,4
7) budowlany	52	50	829	457	461.198	351.179	76,1
8) odzieżowy	19	20	737	474	205.245	160.135	78,0
9) papierniczy	21	19	946	798	249.927	210.410	84,2
10) poligraficzny	21	21	837	829	269.102	238.262	88,5
11) skórzany	14	13	387	315	103.093	88.753	86,1
12) zakłady użyteczności publicznej	14	14	2.594	2.551	927.159	910.517	98,2
ogółem .	1.350	1.338	110.858	97.325	31.131.221	29.711.452	95,4

2) wobec objekcyj, jakie nasuwać mogą dane z grudnia wskutek okresu świątecznego, w tab. 1 przytoczone zostały także liczby odnoszące się do stycznia 1932 r.;

3) w tab. 2 uwidoczniona jest rzeczywista liczba przepracowanych robotniko-godzin z uwzględnieniem tygodni z dniami świątecznemi (na terenie Polski w r. 1929, 1930 i 1931 w okręgu łódzkim tylko dla r. 1930 i 1931, gdyż wcześniejszych danych brak);

4) wskaźniki kwartalne tab. 2 obliczone są na podstawie przeciętnych za rok 1927 wg. „Statystyki Pracy"; ponadto obliczono dla r. 1931 wskaźniki kwartalne, oparte na przeciętnych za rok 1930.

Wreszcie wspomnieć należy, że Izba objęła ankietą swą więcej firm niż w latach ubiegłych. Dzięki dokładniejszym odpowiedziom przedsiębiorstw okręgu łódzkiego, wdrażającym się coraz bardziej do dociekań statystycznych, Izba uzyskała w roku sprawozdawczym obfitszy materjał, obejmujący dwulecie 1930—1931, a tem samem nową bazę porównawczą za r. 1930. Ogółem ankieta objęła (por. tab. na str. 210) 1350 zakładów od I do V kat. świad. przem,* czynnych w r. 1930 i zatrudniających w końcu tego roku 110.858 robotników. Z liczby tej uległo likwidacji wzg. unieruchomieniu na początku r. 1931 — 79 zakładów, zatrudniających 1.772 robotników; przybyło natomiast 67 przedsiębiorstw tychże kategoryj świad. przem., zatrudniających 2.185 robotników. Za rok 1931 ankieta objęła więc 1,338 zakładów, zatrudniających w końcu roku sprawozdawczego 97.325 robotników.

*) W ważniejszych gałęziach przemysłu uwzględniono również niektóre zakłady niższych kat. świad. przem. ze względu na ich rolę w odnośnym dziale produkcji.

I. PRZEMYSŁ WŁÓKIENNICZY.

Tab. 1. Liczba zatrudnionych robotników wg. G. U. S. oraz wskaźnik przepracowanych robotniko-godzin wg. I. B. K. G. i C. (patrz uwagi na str. 209).

Miesiące	Liczba zatrudnionych robotników — Polska 1929	Polska 1930	Polska 1931	Okrąg Izby łódzkiej 1929	Okrąg Izby łódzkiej 1930	Okrąg Izby łódzkiej 1931	Wskaźniki przepracowanych w całej Polsce robotniko-godzin (popr. przez usunięcie wahań sezonowych 1925—1927=100) 1929	1930	1931
I	179.166	133.104	118.816	118.124	87.431	81.584	143,5	86,7	82,7
II	174.779	131.834	121.838	117.537	85.941	85.629	134,0	84,4	84,3
III	175.737	125.923	122.260	119.291	82.107	86.659	134,0	82,1	89,8
IV	172.750	126.046	127.601	117.401	83.377	91.837	122,6	83,0	92,4
V	167.273	131.252	123.796	112.393	85.983	89.029	106,7	88,2	92,8
VI	160.043	126.919	128.612	108.065	83.546	91.440	104,3	86,8	93,8
VII	156.424	128.578	120.865	104.775	87.604	84.032	101,9	91,1	89,0
VIII	157.323	136.193	122.610	105.566	94.867	87.465	107,1	94,9	85,9
IX	160.936	141.341	125.381	108.283	98.251	90.142	114,4	103,3	87,2
X	160.176	139.717	119.173	107.136	96.647	84.667	118,8	104,9	85,1
XI	156.735	132.273	112.427	104.287	91.926	79.067	112,7	94,7	73,1
XII	123.456	120.535	100.009	75.628	81.640	70.775	104,7	95,9	74,7
styczeń 1932 r.			100.715			73.067			63,5

Tab. 2. Liczba przepracowanych robotniko-godzin wg. G. U. S. (patrz uwagi na str. 211).

Kwartały	POLSKA — Liczby bezwzględne w tys. 1929	1930	1931	Wskaźniki 1927=100: 1929	1930	1931	1931 (1930=100)	Okrąg Izby łódzkiej — Liczby bezwzględne w tys. 1930	1931	Wskaźniki dla r. 1931: 1930=100	Polska=100
I	92.282	57.151	56.246	111,1	68,8	67,7	91,1	37.549	40.002	95,7	71,1
II	73.725	56.529	61.671	88,7	68,0	74,2	99,9	37.256	45.205	108,1	73,3
III	76.185	67.896	60.836	91,7	81,7	73,2	98,6	47.105	43.524	104,1	71,5
IV	74.040	65.265	55.322	89,1	78,6	66,6	89,6	45.332	40.701	97,3	73,6
Razem	316.232	246,841	234.075	95,2	74,3	**70,4**	**94,8**	167.242	169,433	**101,3**	72,4

W roku 1931 przemysł włókienniczy wszedł w trzeci rok ostrego przesilenia, jakie przeżywa od końca r. 1928. Inne gałęzie polskiego przemysłu przetwórczego — naogół biorąc — dopiero w końcu r. 1929 objęte zostały przez kryzys i tą właśnie okolicznością uzasadniono już wyżej (str. 189) zaobserwowane w roku sprawozdawczym zjawisko malejącego tempa spadku wymiarów ilościowych najważniejszych elementów polskiej gospodarki włókienniczej. W sprawozdaniu za rok 1930 stwierdziła Izba, że w porównaniu z r. 1929: waga przywiezionych do przerobu surowców włóknistych zmalała o 14%, liczba przepracowanych w całym przemyśle włókienniczym robotniko-godzin — o 21,9%, liczba przepracowanych w przemyśle włókienniczym na terenie województwa łódzkiego robotniko-dni — o 19,2%, wartość przywozu surowców i półfabrykatów włóknistych — o 30%, wartość wywozu gotowych wyrobów włókienniczych — o 26,5%. W roku sprawozdawczym natomiast w porównaniu z r. 1930 waga przywiezionych do przerobu surowców włóknistych obniżyła się tylko o 2,8%, liczba przepracowanych w całym polskim przemyśle włókienniczym robotniko-godzin o 5,2%, liczba przepracowanych w wielkim przemyśle włókienniczym na terenie województwa łódzkiego robotniko-dni — o 8,5%, a ilość robotniko-godzin całego przemysłu włókienniczego w okręgu łódzkim wzrosła nawet o 1,3%. Wprawdzie wartość przywozu surowców i półfabrykatów włóknistych obniżyła się o 28,1%, jednakże zjawisko to łączy się raczej z trwającym w ciągu całego r. 1931 spadkiem cen, niż z dalszem kurczeniem się produkcji włókienniczej.

Zdawało się w pierwszym kwartale 1931 r., że na polskim wewnętrznym rynku włókienniczym zaistniały objektywne warunki poprawy, do jakich niewątpliwie zaliczyć można było brak większych zapasów tkanin w handlu włókienniczym i pewną poprawę stopnia wypłacalności. Dalszy przebieg roku sprawozdawczego zawiódł te nadzieje, niemniej jednak zjawisko daleko idącego ogołocenia rynku i proces likwidacji słabszych finansowo jednostek gospodarczych zostały tak daleko posunięte, iż nie należy się liczyć z dalszą poważniejszą redukcją stanu zatrudnienia i rozmiarów produkcji włókiennictwa jako całości, w obrębie której zachodzić jednak mogą przesunięcia strukturalne, zmniejszające aktywność jednych gałęzi tego przemysłu na rzecz grup innych. Do takich przesunięć zaliczyć należy wspomniany już wyżej (str. 191) rozwój bardziej prymitywnych form przemysłu.

Poza tem niepomyślnie kształtują się perspektywy eksportowe włókiennictwa polskiego wobec wytężonej walki konkurencyjnej na międzynarodowym rynku włókienniczym i szalejącej w gruncie rzeczy wszechświatowej wojny celnej.

1. Stan uruchomienia.

W przeciwstawieniu do roku 1930, kiedy proces redukcji ilości zatrudnionych robotników trwał mniej więcej jednolicie w ciągu całego roku prócz kilku miesięcy jesiennych, stan uruchomienia przemysłu włókienniczego na terenie okręgu Izby wykazywał w roku sprawozdawczym pewne wahania. W ciągu stycznia, lutego i marca przemysł zatrudnia wprawdzie coraz większą liczbę robotników (kolejno 81,5—85,6—86,7 tys. robotników), jednakże to zapoczątkowanie produkcji na sezon letni miało charakter nieśmiały, a wskaźnik przepracowanych robotniko-godzin (poprawiony przez usunięcie wahań sezonowyeh 1925—1927=100) podnosił się stopniowo z 82,7 do 84,3 i 89,8%. Dopiero w kwietniu, a więc niemal w pełni sezonu letniego liczba zatrudnionych włókniarzy dochodzi do 92 tys., a wskaźnik przepracowanych robotniko-godzin do 92,4%. Wzmożony w ten sposób stan uruchomienia utrzymuje się jeszcze w maju (89 tys. robotników, wskaźnik 92,8%) i w czerwcu (91 tys. robotników, wskaźnik 93,8%), co świadczy o nacisku, jaki wywierał na przemysł w kierunku zwiększenia produkcji handel włókienniczy. W konsekwencji jednak okazało się, że przygotowano nadmierne zapasy artykułów letnich, których rynek nie był w stanie już pochłonąć, zamykając raptownie okres ożywienia sezonowego już w połowie czerwca. W rezultacie zaobserwować można było w lipcu znowu silną redukcję liczby zatrudnionych robotników (do 84 tys.) i spadek stanu uruchomienia (wskaźnik 89%) mimo, że normalnie lipiec jest okresem wydatnego uruchomienia przemysłu dla potrzeb sezonu zimowego. Wielki przemysł bawełniany nawet w sierpniu jeszcze kontynuował proces redukcji liczby zatrudnionych robotników, w tym okresie jednak występuje już wyraźnie zjawisko wzmożonej działalności przemysłu średniego i mniejszego, a w konsekwencji liczba zatrudnionych robotników zarówno w sierpniu, jak i we wrześniu wzrasta (do 87 i 90 tys.); ten sezonowy wzrost stanu uruchomienia całego przemysłu włókienniczego nie dotrzymuje jednak kroku analogicznemu wzrostowi produkcji włókienniczej w ubiegłych

Tab. 3. Stan zatrudnienia poszczególnych grup przemysłu włókienniczego, objętych ankietą Izby (patrz uwagi na str. 209).

GRUPA	Liczba zakładów czynnych		Liczka robotników zatrudnionych w końcu r.		Liczba przepracowanych w ciągu roku robotniko-dni		
	1930	1931	1930	1931	1930	1931	Wskaźnik 1930=100
1. **Przemysł bawełniany** . .	**248**	**252**	**51.156**	**44.301**	**13.848.505**	**13.087.687**	**94,5**
a) zakłady wielowydziałowe	29	27	37.007	29.921	9.811.943	8.766.781	89,3
b) przędzalnie cienkoprzędne	13	14	4.361	4.992	1.411.787	1.320.340	93,5
c) przędzalnie odpadkowe .	24	24	1.050	1.408	276.066	318.685	115,4
d) tkalnie	177	182	8.012	7.268	2.154.227	2.512.290	116,6
e) niciarnie	1	1	597	590	161.999	134.386	83,0
f) fabryki waty i watoliny .	4	4	129	122	32.483	35.205	108,4
2. **Przemysł wełniany** . . .	**167**	**166**	**14.784**	**15.002**	**4.091.772**	**4.546.618**	**111,1**
a) zakłady wielowydziałowe	47	44	7.660	7.410	1.917.393	2.170.569	113,2
b) przędzalnie czesankowe .	5	5	3.698	4.249	1.047.890	1.209.227	115,4
c) przędzalnie zgrzebne . . d) przędzalnie odpadkowe .	18	15	585	635	224.212	164.824	73,5
e) tkalnie wełniane . . .	71	74	2.288	1.972	744.392	744.458	100,0
f) tkalnie półwełniane . .	26	28	553	736	157.885	257.540	163,1
3. Fabryki chustek	**11**	**11**	**606**	**408**	**168.360**	**212.564**	**126,3**
4. Farbiarnie i wykończalnie .	**68**	**74**	**3.603**	**3.850**	**964.384**	**1.077.359**	**111,7**
5. **Przemysł dziany i pończoszniczy**	**118**	**117**	**4.371**	**4.651**	**1.313.923**	**1.639.958**	**124,8**
a) fabryki wyrobów dzianych	32	30	933	1.527	286.447	443.000	154,7
b) pończoszarnie	83	85	3.228	2.992	956.387	1.141.805	119,4
c) fabryki rękawiczek . . .	3	2	210	132	71.089	55.153	77,6
6. **Przemysł jedwabny** . . .	**45**	**46**	**2.040**	**1.452**	**598.730**	**480.942**	**80,3**
a) skręcalnie przędzy sztuczno-jedwabnej . . .	1	1	225	32	66.427	18.959	28,5
b) tkalnie	37	40	1.699	1.323	495.400	437.201	88,3
c) fabryki wstążek	7	5	116	97	36.903	24.782	67,2
7. Fabryki taśm i sznurowadeł	**11**	**11**	**997**	**736**	**238.586**	**195.334**	**81,9**
8. Przemysł konopny	**2**	**3**	**89**	**302**	**14.522**	**47.842**	**329,4**
9. Wyrób haftów i koronek .	**24**	**20**	**352**	**290**	**135.735**	**115.832**	**85,3**
10. Fabryki firanek	**6**	**4**	**189**	**65**	**70.016**	**28.654**	**40,9**
11. Fabryki pluszu	**9**	**7**	**1.824**	**1.159**	**429.636**	**407.339**	**94,8**
12. Fabryki dywanów	**6**	**6**	**854**	**688**	**168.303**	**115.426**	**68,6**
13. Fabryki tkanin wzorzystych	**3**	**3**	**167**	**151**	**46.969**	**33.316**	**70,9**
14. Fabryki filców i tkanin technicznych	**4**	**3**	**201**	**221**	**56.126**	**50.638**	**90,2**
15. Szarparnie, skręcalnie, snowalnie	**18**	**17**	**358**	**355**	**87.720**	**88.897**	**101,3**
Razem*) . .	**740**	**739**	**81.591**	**73.631**	**22.233.287**	**22.128.406**	**99,7**

*) Dane dla przemysłu włókienniczego, przytoczone w tablicy zbiorowej na str. 210, należy sprostować w sposób wyżej podany.

latach, to też nie znajduje odbicia w wskaźniku produkcji włókienniczej, poprawionym przez usunięcie wahań sezonowych, który, poczynając od lipca maleje nieprzerwanie do końca roku sprawozdawczego, wynosząc kolejno w październiku — 85,1, w listopadzie — 73,1, w grudniu — 74,7; w tym samym okresie liczba zatrudnionych w okręgu łódzkim włókniarzy wynosiła 85 tys., 79 tys. i 71 tys.

Analizując zmiany, jakie zaszły w stanie uruchomienia poszczególnych grup przemysłu włókienniczego, objętych ankietą Izby, stwierdzić należy przedewszystkiem daleko idącą rozbieżność między sytuacją przemysłu bawełnianego a wełnianego. Wskaźnik liczby przepracowanych robotniko-dni (1930=100) wynosi bowiem dla przemysłu wełnianego 111,1%, (w poszczególnych grupach: przędzalnie czesankowe — 115,4, tkalnie półwełniane — 163,1, wielowydziałowe — 113,2), a dla przemysłu bawełnianego tylko 94,5%. To odmienne kształtowanie się sytuacji dwóch zasadniczych gałęzi włókiennictwa polskiego tłumaczyć należy odwrotnym układem stosunków w r. 1930, kiedy to w przemyśle wełnianym miało miejsce załamanie się i unieruchomienie szeregu wielkich zakładów. W grupie bawełnianej zasługuje na uwagę wyższy wskaźnik uruchomienia przędzalń cienkoprzędnych (93,5%) i samodzielnych tkalń (116,6%) niż zakładów wielowydziałowych (89,3%), co jest jeszcze jednym dowodem potwierdzającym omówione wyżej (str. 202) przeobrażenia strukturalne w włókiennictwie polskiem. O rosnącem znaczeniu mniejszego przemysłu przetwórczego, korzystającego z usług wykończalnictwa zarobkowego, świadczy również wskaźnik uruchomienia samodzielnych farbiarń i wykończalń (111,7). Na wysoki wskaźnik uruchomienia bawełnianych przędzalń odpadkowych (115,4) wpłynęło wydatne uruchomienie tych zakładów w związku z wzmożeniem eksportu gotowej odzieży, produkowanej z tkanin wigonjowych; ten sam powód oddziałał na szczególnie pomyślne kształtowanie się stanu zatrudnienia tkalń półwełnianych (wskaźnik 163,1), produkujących tkaniny, które również były przedmiotem wzmożonego eksportu pod postacią gotowej odzieży.

Z wskaźników uruchomienia pozostałych gałęzi przemysłu, objętych tab. 3, zwrócić uwagę należy jeszcze na dane dla przemysłu jedwabnego, które nie odzwierciedlają dokładnie istotnych rozmiarów stanu uruchomienia tej gałęzi przemysłu. Większe bowiem przedsiębiorstwa przemysłu jedwabnego istotnie zredukowały liczbę dni pracy z 6 do 4, ponadto cały przemysł jedwabny objęty był w ciągu

ostatnich 2-ch miesięcy roku sprawozdawczego strejkiem, niemniej jednak nieuchwytna dla statystyki działalność t. zw. przemysłu anonimowego niewątpliwie powetowała z nadwyżką powyższe luki, skoro ogólna ilość wysłanych do uszlachetnienia towarów jedwabnych surowych wykazała w roku sprawozdawczym w porównaniu z rokiem poprzednim dalszy wzrost, z czego wynikałoby, że strukturalny rozwój polskiego przemysłu jedwabnego jeszcze trwa.

Wreszcie zaznaczyć należy, że zaobserwowana w kilku pozycjach tab. 3 rozbieżność między dodatnim wskaźnikiem przepracowanych robotniko-dni a spadkiem ilości zatrudnionych robotników tłumaczy się, podobnie jak w r. 1930 tem, że przemysł w dalszym ciągu w okresach mniejszego zapotrzebowania redukował liczbę zatrudnionych robotników, a w chwilach zwiększonego popytu zwiększał liczbę dni pracy.

2. Rozmiary produkcji.

Łączna waga przywiezionych do przerobu dla wszystkich działów przemysłu włókienniczego surowców obniżyła się, jak już wyżej zaznaczono, zaledwie o 2,8%; wskaźnik konsumcji surowej bawełny i wełny wraz z odpadkami (tab. 5) jest jednak niższy, z czego wynika, że przywóz surowców konsumowanych w innych okręgach włókienniczych był bardziej intensywny niż w okręgu łódzkim. Poza tem rozbieżność między wskaźnikami przywozu a konsumcji surowców włóknistych tłumaczy się faktem zużycia w r. 1930 rozporządzalnych zapasów surowców, które trzeba było wskutek tego uzupełnić w roku sprawozdawczym przywozem, przekraczającym niekiedy bieżące zapotrzebowanie. Wyższemu wskaźnikowi uruchomienia przemysłu wełnianego w porównaniu z bawełnianym (tab. 3) odpowiada też wyższy wskaźnik konsumcji wełny i odpadków wełnianych (103,3%) niż bawełny i odpadków bawełnianych (91,1%).

We wzajemnym stosunku spożycia poszczególnych surowców zauważyć można przeobrażenia spowodowane silnym spadkiem cen, który zdziałał, że nie kalkulowało się w roku sprawozdawczym stosowane w Łodzi zwykle w okresie kryzysu i zaobserwowane w roku 1930 zastąpienie bawełny egipskiej i amerykańskiej przez gorsze gatunki bawełny egzotycznej. Temu przypisać należy, że udział odpadków bawełnianych w ogólnej konsumcji surowców przemysłu bawełnianego obniżył się z 19,3% w r. 1930 do 17,6% w r. 1931,

Tab. 4. Produkcja tkanin włókienniczych w zakładach, objętych ankietą Izby
(patrz uwagi na str. 209).

	Waga w tonnach			Wartość w tys. zł.	
	1930	1931	Wskaźnik 1930 = 100	1930	1931
1. Tkaniny bawełniane i odpadkowe . . .	**29.684**	**27.617**	**93,1**	**327.309**	**230.336**
2. Tkaniny wełniane i półwełniane . . .	**6.336**	**6.375**	**100,6**	**120.481**	**100.418**
3. Tkaniny jedwabne i półjedwabne . . .	**1.045**	**1.024**	**98,0**	**52.302**	**47.600**
4. Tkaniny z zawartością sierści zwierzęcej (filce i wojłoki) .	**366**	**349**	**95,4**	**4.367**	**3.662**
5. Wyroby dziane i pończosznicze	**1.839**	**2.137**	**116,2**	**43.718**	**39.067**
a) dziane	767	1.119	145,9	11.527	11.676
b) pończosznicze . .	1.072	1.018	95,0	32.191	27.391
6. Firanki, koronki i hafty	**199**	**153**	**76,9**	**4.144**	**2.810**
a) firanki i tiule . .	124	111	89,5	2.346	1.698
b) koronki i hafty .	75	42	56,0	1.798	1.112
7. Dywany i gobeliny .	**1.052**	**648**	**61,7**	**9.291**	**4.904**
a) dywany wełniane .	259	184	71,0	3.737	1.970
b) dywany inne (z zawartością przędzy lnianej, jutowej, konopnej i kokosowej)	682	379	55,6	3.660	1.908
c) gobeliny	111	85	76,6	1.894	1.026
8. Wata i watolina . .	**535**	**367**	**68,6**	**11.139**	**1.265**
9. Nici	**301**	**304**	**101,0**	**7.372**	**5.956**
10. Tkaniny lniane, jutowe i konopne . .	**200**	**539**	**269,5**	**470**	**2.296**
Razem . .	41.557	39.513	95,1	580.593	438.314

Tab. 5. Konsumcja surowców włóknistych w zakładach, objętych ankietą Izby
(patrz uwagi na str. 209).

	1930		1931		
				Wskaźniki	
	Tonny	Udział w konsumcji ogólnej	Tonny	1930=100	Udział w konsumcji ogólnej
1. Bawełna i odpadki baw.	**59.841**	**100,0**	**54.542**	**91,1**	**100,0**
w tem: bawełna ameryk.	38.012	63,5	37.759	99,3	69,2
„ egipska	2.677	4,5	3.005	112,3	5,5
„ inna .	7.613	12,7	4.178	54,9	7,7
odpadki bawełn.	11.539	19,3	9.600	83,2	17,6
2. Wełna i odpadki wełn.	**13.227**	**100,0**	**13.657**	**103,3**	**100,0**
w tem: wełna prana zagr.	4.804	36,3	4.332	90,2	31,7
„ „ kraj.	827	6,3	709	85,7	5,2
„ czesana .	2.742	20,7	3.648	133,0	26,7
odpadki wełn. .	4.854	36,7	4.968	102,3	36,4
3. Bawełna, wełna i odpadki razem	**73.068**	—	**68.199**	**93,3**	—

a bawełny egzotycznej z 12,7% do 7,7%; wzrósł natomiast udział bawełny amerykańskiej z 63,5% do 69,2% a zrównanej z nią niemal w cenie bawełny egipskiej z 4,5% do 5,5%; w ten sposób konsumcja bawełny egipskiej wzrosła o 12,3% w porównaniu z r. 1930.

Spadek cen czesanki był też prawdopodobnie powodem spadku spożycia wełny pranej zagranicznej (o 9,8%) i wzrostu konsumcji wełny czesanej (o 33%), której import bez cła w trybie obrotu uszlachetniającego był w roku sprawozdawczym wzmożony przez niektóre większe przędzalnie wełny czesankowej, które zastosowały tę samą politykę surowcową już w roku 1929.

Zmiany ilościowe, jakie zaszły w dziedzinie produkcji poszczególnych gatunków przędzy (tab. 6) pokrywają się naogół ze statystyką konsumcji surowców. Na uwagę zasługuje silny spadek wartości wyprodukowanych ilości, spowodowany zniżką cen, szczególnie silny na rynku przędzy odpadkowej.

Tab. 6. Produkcja przędzy bawełnianej i wełnianej w zakładach, objętych ankietą Izby
(patrz uwagi na str. 209).

	Waga w tonnach			Wartość w tys. zł.	
	1930	1931	Wskaźnik 1930=100	1930	1931
1. Przędza bawełniana . .	**51.035**	**49.919**	**97,8**	**269.919**	**199.243**
w tem: cienkoprzędna poniżej Nr. 44 . .	37.922	38.854	102,5	219.055	165.461
cienkoprzędna powyżej Nr. 44 . .	1.334	1.400	104,9	17.512	13.994
odpadkowa . .	11.779	9.665	82,1	33.352	19.788
2. Przędza wełniana . . .	**12.414**	**12.835**	**103,4**	**118.251**	**108.834**
w tem: zgrzebna . . .	6.453	6.864	106,4	35.418	31.822
czesankowa . .	5.128	5.851	114,1	80.348	76.710
odpadkowa . .	833	120	14,4	2.485	302
razem . .	63.449	62.754	98,9	288.170	308.077

Ogólny wskaźnik produkcji gotowych wyrobów włókienniczych (95,1%) odpowiada w przybliżeniu uzyskanym dotąd wskaźnikom stanu uruchomienia (99,7%) i produkcji przędzy (98,9%), jest on jednakże niższy od obu wspomnianych wskaźników z przyczyn wymienionych już w sprawozdaniu za rok poprzedni. Ankieta Izby nie objęła bowiem mniejszych zakładów przemysłu przetwórczego VI i VII kategorji świadectw przemysłowych oraz warsztatów chałupniczych, które niewątpliwie pochłonęły ujawnioną wskutek powyższych rozbieżności nadwyżkę wyprodukowanej przędzy.

Z pośród poszczególnych działów przemysłu włókienniczego na uwagę zasługują najwyższe wskaźniki produkcji dla wyrobów pończoszniczych (116,2%) oraz dla grupy lniano-jutowo-konopnej (269,5%) w której decydującą rolę odgrywała wspomniana już nowa fabryka wyrobów powroźniczych. Najsilniej spadła w roku sprawozdawczym produkcja artykułów niejako luksusowych: koronek i haftów (56%), dywanów jutowych i kokosowych (55,6%), dywanów wełnianych (71,0%), gobelinów (76,6%). W odniesieniu do grupy haftów i koronek zaznaczyć należy, że wskaźnik 56,0% jest średnią

statystyczną, nie odpowiadającą dostatecznie istotnemu stanowi rzeczy; w rzeczywistości bowiem produkcja haftów bieliźnianych zmniejszyła się o 80%, wzrosła natomiast nieco wytwórczość artykułów fantazyjnych (jak żaboty, kołnierzyki) oraz koronek klockowych — w przybliżeniu o 25%. Wzrost produkcji koronek klockowych ma charakter strukturalny, jest to bowiem nowa gałąź, która rozbudowuje się; zarówno w r. 1930 jak i 1931 uruchomiono w Kaliszu znaczne ilości nowozainstalowanych maszyn klockowych, a ten ruch inwestycyjny popierany był przez silny spadek cen tych maszyn (przed rokiem „klocek" kosztował powyżej 9 dolarów jako granica specjalna, w końcu r. 1931 kupowano używane „klocki" w Barmen po 3 mk.)

Poza tem zaszły zmiany w rozmiarach produkcji niektórych artykułów specjalnych, nieuchwytne wskutek braku wyodrębnienia ich w tab. 4; dotyczy to zwłaszcza tkanin z zawartością sierści zwierzęcej, których produkcja rzekomo nieznacznie się zmieniła. W rzeczywistości zaszły w grupie tej poważne zmiany, gdyż produkcja filców w związku z pokaźnym eksportem zwiększyła się niemal o kilkanaście procent, natomiast produkcja stożków spadła w tym samym stosunku. Nieujawniony jest również w przytoczonej wyżej tablicy wyjątkowo silny spadek produkcji chustek manipulowanych o (50%) wskutek spadku popytu ze strony ludności wiejskiej, będącej wyłącznym niemal odbiorcą tego artykułu; lepiej natomiast kształtowały się rozmiary produkcji chustek fantazyjnych na głowę.

3. Rynek wewnętrzny.

Zgodnie z przyjętą w 2-ch poprzednich sprawozdaniach rocznych praktyką, szczegółowe uwagi dotyczące włókienniczego rynku wewnętrznego surowców, półfabrykatów i wyrobów włókienniczych, umieszczone zostały w dziale XIII, poświęconym handlowi.

Naogół biorąc, rozmiary wagowe obrotów nie uległy w roku sprawozdawczym wydatnej redukcji w porównaniu z rokiem ubiegłym, co wynika zresztą zarówno z omówionej wyżej statystyki produkcji, jak i ze statystyki przewozów kolejowych. Jak widać (tab. 7) wskaźnik przewozu tkanin (poprawiony przez usunięcie wahań sezonowych: 1925—1927=100) utrzymał się w ciągu pierwszego półrocza roku sprawozdawczego na poziomie, przekraczającym nawet stan przewozów w analogicznym okresie 1930 r.; poczynając od

września wskaźnik ten wprawdzie stale opada, dochodząc w końcu roku do 59,6%, niemniej jednak najogólniejsza przeciętna całoroczna utrzymuje się w roku 1930 i 1931 mniej więcej na jednym poziomie, odbiegającym zresztą bardzo in minus od stanu za lata 1928 i 1929.

Tab. 7. Wskaźniki przewozów kolejowych tkanin
(poprawione przez usunięcie wahań sezonowych 1925—1927=100; wg. obliczeń I. B. K. G. i C.; bliższe szczegóły p. „Konjunktura Gospodarcza" r. 1929, zesz. 5 str. 144).

Rok / Miesiąc	1928	1929	1930	1931
I				65,3
II	136,2	111,9	69,5	57,2
III				81,1
IV				70,9
V	131,5	106,8	66,8	73,1
VI				67,1
VII			56,8	60,0
VIII	123,8	99,8	63,7	57,0
IX			82,7	71,5
X			73,1	66,7
XI	114,7	100,4	70,7	62,4
XII			67,4	59,6

Mimo niezmienionych niemal rozmiarów wagowych obrotów polskiego rynku włókienniczego, spadek wartości tychże był dość znaczny wskutek zniżki cen surowców, półfabrykatów a w związku z tem i wyrobów włókienniczych. Moment ten uwzględnić należy, oceniając stopień rentowności produkcji włókienniczej tem bardziej, że koszty generalne niewątpliwie nie uległy redukcji w tym samym stosunku, co obroty, a wskutek tego dotkliwiej jeszcze ciążą na jednostce produkcyjnej.

Ze zjawisk rynkowych, oddziaływujących bezpośrednio bądź na przeobrażenia strukturalne w przemyśle, bądź też na przesunięcia

w rozmiarach wytwórczości poszczególnych działów włókiennictwa, Izba wymieniła w roku ubiegłym:

1) wzrost zainteresowania dla tkanin z zawartością sztucznego jedwabiu, których konsumcja hamowana była przez nierównoległe kształtowanie się cen przędzy bawełnianej i sztuczno-jedwabnej, oraz

2) nacisk wywierany na producentów przędzy bawełnianej przez drobnych wytwórców i spowodowaną przez to zwyżkę cen przędzy (mimo spadku cen bawełny) oraz konwencyjne zwiększenie produkcji skartelizowanych przędzalń.

W roku 1931 zainteresowanie dla tkanin z zawartością sztucznego jedwabiu, konsumowanych przez coraz szersze warstwy ludności, utrzymywało się w dalszym ciągu, potwierdzając przypuszczenie, że chodzi o trwałą tendencję mody. Podkreślić przytem należy, że w roku sprawozdawczym produkcja tkanin tych nie była hamowana w stopniu tak silnym jak poprzednio przez drożyznę przędzy sztuczno-jedwabnej, której ceny w międzyczasie silnie zniżkowały, dotrzymując kroku spadkowi cen przędzy bawełnianej.

Także na rynku przędzy bawełnianej nie stwierdzono w roku sprawozdawczym wspomnianych wyżej zaburzeń i raptownych zmian popytu, który kształtował się w ciągu całego roku dość równomiernie, a polityka produkcyjna kartelu zdołała w r. 1931 regulować rozmiary produkcji w harmonji z potrzebami rynku (por. Dział XIII Handel. 2. Przędza). Okoliczność ta zasługuje tem bardziej na podkreślenie, że jak już wyżej wskazano (str. 191), nie zmalała bynajmniej, a przeciwnie — silnie wzrosła rola producentów-nakładców i przemysłu mniejszego.

Omawiając sytuację wewnętrznego rynku włókienniczego pod kątem widzenia polityki produkcyjnej przemysłu wspomnieć należy jeszcze o stanie zapasów półfabrykatów i tkanin w składach fabrycznych na ultimo roku sprawozdawczego w porównaniu z ubiegłem dwuleciem, który kształtował się w poszczególnych działach przemysłu następująco:

1) W końcu roku 1929 istniały znaczne zapasy tkanin międzysezonowych i całorocznych. W roku 1930 nie zaobserwowano zjawiska nadmiernego nagromadzenia artykułów tego rodzaju, ani też gatunków letnich, natomiast nader optymistyczna ocena zbytu tkanin zimowych i spowodowana tem nadprodukcja wywołały w końcu roku 1930 znaczny wzrost zapasów tkanin zimowych.

W roku sprawozdawczym sytuacja była pod tym względem również niepomyślna, sezon letni skończył się bowiem przy pewnych remanentach artykułów sezonowych częściowo niewykończonych, które niewątpliwie zaciążą na rynku wiosną r. 1932; nadto pozostały w fabrykach w końcu roku sprawozdawczego zapasy tkanin całorocznych i międzysezonowych oraz mniejsze nieco — tkanin zimowych, które będą niewątpliwie również szukały lokaty na rynku w pierwszym kwartale r. 1932 przy silnej redukcji cen.

2) Zapasy przędzy bawełnianej były w końcu roku 1929 pokaźne, odpowiadały bowiem w przybliżeniu 5-tygodniowej produkcji według ówczesnego stanu. Po gwałtownym spadku zapasów w końcu lata roku 1930 do rozmiarów jednotygodniowej produkcji stan ich wzrósł w końcu roku 1930 znowu wydatnie, przekraczając w cyfrach absolutnych poziom z końca 1929 r.; w stosunku do produkcji stwierdzić można było jednak w końcu roku 1930 spadek zapasów, skoro nie przekraczały one podówczas produkcji 3-tygodniowej. W końcu roku sprawozdawczego zapasy objętej kartelizacją przędzy wynosiły w dn. 26. XII. — 1.868.900 kg., były więc — absolutnie biorąc — niższe niż w końcu roku 1930 (dn. 27. XII. 1930 r. kartel, reprezentujący podówczas 90% produkcji przędzy, objętej konwencją wykazał 1.814.400 kg., całkowity zapas wynosił więc około 2 milj. kg.); w liczbach względnych natomiast stwierdzić można raczej wzrost zapasów, skoro przekraczały one na ultimo roku sprawozdawczego produkcję 3 i półtygodniową.

3) Zapasy przędzy wełnianej czesankowej ulegają naogół biorąc — jak już zaznaczono w poprzedniem sprawozdaniu — mniejszym wahaniom w związku z koniecznością utrzymywania znacznych składów dla potrzeb eksportu. W 12-tu zakładach, zrzeszonych w Konwencji Przędzalń Wełny Czesankowej — wynosiły one dn. 31 grudnia 1929 r. — 1.127.000 kg., dn. 31 grudnia 1930 r. — 1.442.000 kg., dn. 31 grudnia 1931 r. — 1.361.000 kg. Naogół biorąc, zapasy przędzy wełnianej czesankowej przekraczają 2-miesięczną produkcję.

4. Import włókienniczy.

Łącznie biorąc przywóz przędzy bawełnianej, wełnianej i jedwabnej, wynoszący w r. 1930 — 4.593 tonn, wartości — 91.144.000 zł., obniżył się w roku sprawozdawczym do 3.884 tonn, wartości —

76.127.000 zł. (tab. 8). Import poszczególnych rodzajów przędzy kształtował się jednak niejednolicie. Jak widać bowiem, zmniejszył się przywóz przędzy bawełnianej o 29,9%, a więc w stosunku nieproporcjonalnym do produkcji tkanin bawełnianych, wzrósł natomiast przywóz przędzy jedwabnej w stopniu przekraczającym znacznie rozwój produkcji przemysłu jedwabnego, wreszcie zmalał nieznacznie przywóz przędzy wełnianej czesankowej mimo, że produkcja tkanin czesankowych wzrosła.

Tab. 8. Import półfabrykatów włókienniczych
(wg. G. U. S.; w tonnach).

	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931
Przędza bawełniana . . .	1.738	1.892	3.065	2.961	2.655	2.446	1.714
„ wełniana (czesankowa)	1.179	937	2.825	2.779	2.377	1.929	1.802
„ jedwabna . . .	—	93	154	203	178	218	368
ogółem .	—	2.922	6.044	5.943	5.210	4.593	3.884

Spadek przywozu przędzy bawełnianej wiąże się niewątpliwie ze stosunkowo niskim w r. 1931 poziomem cen przędzy krajowej, które nie ulegały w roku sprawozdawczym tak silnym wahaniom, jak w latach poprzednich. Nie ulegała również większym wahaniom marża między ceną surowej bawełny a przędzy, która nadto utrzymała się naogół w r. 1931 na poziomie niższym niż w roku 1930, czyniąc nieopłacalnym import przędzy zagranicznej. Jedynie w grudniu napłynęły w związku ze spadkiem waluty angielskiej oferty na dostawę przędzy bawełnianej z Anglji. Ponadto importowano w ciągu całego roku pokaźne ilości przędzy wysokich numerów, produkowanej z bawełny egipskiej.

Zmniejszony nieznacznie w roku sprawozdawczym w porównaniu z rokiem 1930 przywóz przędzy wełnianej czesankowej idzie niewątpliwie w parze z faktem znacznego spadku eksportu przędzy polskiej, który, zmniejszając znakomicie ryzyko zbytu, mimo niskich cen skłaniał polskie przędzalnie wełny czesankowej w ubiegłych latach do nader oględnego utrzymywania stosunków handlowych z rynkiem wewnętrznym, co uległo zmianie w r. 1931 wskutek restrykcyj

przywozowych na dotychczasowych rynkach. Skądinąd producenci przędzy czesankowej uskarżają się na nadmierne rozmiary tego importu, pokrywającego ponad 20% zapotrzebowania przemysłu przetwórczego w Polsce. Zakłady, należące do Konwencji Przędzalń Wełny Czesankowej, sprzedały w roku sprawozdawczym na rynku wewnętrznym 5.950 tonn przędzy podczas, gdy import wynosił 1.802 tonny (23,4%). Należy podkreślić, że przeważająca część importu (około 75%), obejmuje przędzę pojedyńczą nitkowaną poniżej Nr. 57, a reszta przypadała na przędzę wprawdzie cienkoprzędną, ale również pospolitą podczas, gdy przywóz przędzy ozdobnej nitkowanej nie przekraczał 1%. W ten sposób przeważająca część importowanej przędzy mogłaby być dostarczana przez zakłady krajowe, które produkują wszystkie niemal numery, poszukiwane na rynku krajowym oraz gatunki specjalne, jak: onde, mouliné, jaspé, vigourex, crepon, grenadine, voile, opalane, przędzone w oliwie i t. d. Wśród importerów w dalszym ciągu pierwsze miejsce zajmuje Czechosłowacja, Austrja i Niemcy, nadto wzrósł pokaźnie import z Francji podczas, gdy przywóz włoski zmalał w roku sprawozdawczym. Przemysł krajowy w dalszym ciągu uskarża się zwłaszcza na tolerowany do końca r. 1931 przywóz przędzy czesankowej z Rzeszy Niemieckiej, która na swój rynek przędzy polskiej nie dopuszcza.

Wzrost przywozu przędzy z jedwabiu naturalnego spowodowany został przez dalszy strukturalny rozwój przemysłu jedwabnego, a zwłaszcza przez wzmożoną produkcję tkanin wyższych, wysyłanych zagranicę do uszlachetnienia. Wnosząc ze statystyki rzekomego eksportu tkanin jedwabnych, która to pozycja obejmuje w rzeczywistości bierny obrót uszlachetniający, przyjąć należy, że produkcja tego rodzaju tkanin z naturalnej przędzy jedwabnej wzrosła w roku sprawozdawczym niemal o 50%, czemu właśnie odpowiada przeszło 50%-owy wzrost przywozu przędzy.

Import tkanin włókienniczych uległ w roku sprawozdawczym dalszemu skurczeniu, mimo liberalnego w dalszym ciągu udzielania zezwoleń na przywóz przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu. Spadek przywozu (tab. 9) wiąże się nietylko z faktem zubożenia ludności, ale również z wzrastającym stale stopniem dostosowywania się wytwórczości polskiej do potrzeb rynku.

Dotyczy to zwłaszcza przemysłu jedwabnego, który skutecznie walczy z konkurencją zagraniczną. Uwidoczniony powyżej w tab. 9 wzrost importu tkanin jedwabnych jest pozorny; w rzeczywistości

Tab. 9. Import gotowych wyrobów włókienniczych (wg. G. U. S.; w tonnach).

	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931
Tkaniny bawełniane . . .	5.060	977	1.561	2.017	1.808	1.288	1.094
„ wełniane	675	321	556	616	554	418	303
„ jedwabne . . .	124	108	189	216	214	280	337
Wyroby dziane	592	194	230	192	110	54	35

bowiem pozycja powyższa obejmuje również tkaniny przywiezione do kraju zpowrotem w drodze biernego obrotu uszlachetniającego; po odliczeniu od przytoczonych w tab. 9 ilości wywiezionych — przeważnie dla uszlachetnienia zagranicę — tkanin jedwabnych okazuje się, że import rzeczywisty wynosił w r. 1929 — 166.000 kg. w r. 1930 — 118.000 kg., w r. 1931 — 123.000 kg.

Omawiając spadek importu tkanin włókienniczych zaznaczyć należy, że oprócz zubożenia ludności oraz wzmożonego dostosowywania się przemysłu do potrzeb rynku krajowego, trzecim powodem malejącego przywozu były stosowane przez zagranicę restrykcje kredytowe, a czwartym powodem — automatyczny wzrost ochrony celnej ad valorem w miarę spadku cen. Mimo tak licznych czynników, oddziaływujących ujemnie na przywóz gotowych wyrobów włókienniczych z zagranicy, niektóre gałęzie przemysłu polskiego odczuwały dość dotkliwie konkurencję zagraniczną. Dotyczy to zwłaszcza fabryk filców, które uskarżają się na nadmierny import filców technicznych. Przemysł dywanowy odczuwał konkurencję importowanych z Holandji chodników i wycieraczek kokosowych oraz przywiezionych z Czechosłowacji i Niemiec dywanów i chodników jutowych, które mimo cła kalkulowały się taniej niż wyroby krajowe. Wytwórnie firanek odczuły konkurencję wyrobów niemieckich, przemycanych przez zieloną granicę na Śląsku, gdzie działają specjalne organizacje trudniące się dostawą towarów zakupionych w Bytomiu do mieszkań w Katowicach i Królewskiej Hucie. Wskutek błędnej klasyfikacji celnej nadchodziły też do kraju z Niemiec znaczne ilości firanek etaminowych via Gdańsk. Natomiast wytwórnie haftów i koronek nie uskarżały się na konkurencję zagraniczną.

Poza wspomnianemi wyżej wyjątkami, obejmującemi zresztą artykuły specjalne, stwierdzić należy, że w konsumcji artykułów

masowych import odgrywa minimalną rolę, nie przekraczając w dalszym ciągu 3% — 4% konsumcji krajowej jak wynika z obliczeń tab. 10, opartych na przeprowadzonej przez G. U. S. statystyce ogólno-polskiej produkcji włókienniczej.

Tab. 10. Udział importu w krajowej konsumcji tkanin włókienniczych w tonnach.

	Produkcja	Eksport	Import	Konsumcja	Udział importu w konsumcji
	1927 r.				
Tkaniny bawełniane (wraz z odpadkowemi) . . .	54.400	5.375	1.561	50,586	3,1%
Tkaniny wełniane (wraz z półwełnianemi) . . .	26.000	683	556	25.873	2,1%
	1929 r.				
Tkaniny bawełniane (wraz z odpadkowemi) . . .	44.375	3.161	1.808	43.022	4,2%
Tkaniny wełniane (wraz z półwełnianemi) . . .	19.060	1.958	552	17.654	3,1%
	1930 r.				
Tkaniny bawełniane (wraz z odpadkowemi) . . .	40.139	1.794	1.286	39.631	3,2%
Tkaniny wełniane (wraz z półwełnianemi) . . .	14.407	1.442	419	13.384	3,1%

Mimo przedstawionych powyżej pomyślnych zmian w kształtowaniu się importu włókienniczego w roku sprawozdawczym, ostateczny wynik bilansu handlowego uległ w porównaniu z r. 1930 zmianom nierównomiernym, a to wskutek równoczesnych niepomyślnych przeobrażeń eksportu włókienniczego (tab. 11). Łączne oddziaływanie obu tych czynników spowodowało z jednej strony wzrost salda dodatniego wymiany przędzy wełnianej i tkanin, a z drugiej strony spadek dodatniego salda wymiany tkanin bawełnianych i jutowych oraz wzrost ujemnego salda wymiany przędzy bawełnianej.

Tab. 11. Bilans wymiany półfabrykatów i wyrobów włókienniczych.
(wg. G. U. S.; w tonnach).

	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931
Przędza bawełniana							
przywóz	1.738	1.892	3.065	2.961	2.656	2.446	1.714
wywóz	1.979	2.423	1.540	1.426	1.490	1.779	738
	+ 241	+ 531	–1.525	–1.535	–1.166	– 667	– 976
Przędza wełniana							
przywóz	1.179	937	2.824	2.779	2.376	1.929	1.802
wywóz	1.469	1.486	1.447	1.712	3.475	3.691	2.820
	+ 290	+ 549	–1.377	–1.067	+1.099	+1.762	+2.018
Tkaniny bawełniane							
przywóz	5.060	977	1.561	2.017	1.808	1.288	1.094
wywóz	5.013	4.080	5.375	3.361	3.161	1.794	1.408
	– 47	+3.103	+3.814	+1.344	+1.353	+ 506	+ 316
Tkaniny wełniane							
przywóz	675	321	556	618	554	418	304
wywóz	691	646	683	925	1.958	1.442	1.816
	+ 16	+ 325	+ 127	+ 307	+1.404	+1.024	+1.513
Tkaniny i worki jutowe							
przywóz	205	53	28	58	181	150	415
wywóz	2.528	2.385	1.840	3.848	5.717	3.617	2.243
	+2.323	+2.332	+1.812	+3.790	+5.536	+3.467	+1.828

5. Eksport.

Polski eksport włókienniczy był w roku sprawozdawczym terenem daleko idących i skomplikowanych przeobrażeń. Globalna wartość eksportu przędzy i tkanin niewątpliwie uległa silnemu skurczeniu, gdyż w roku 1931 wywieziono wyrobów tych z Polski łącznie według klasyfikacji międzynarodowej, zaliczającej przędzę do „wyrobów gotowych“ — za zł. 131.300.000 (w r. 1930 — za zł. 167.816.000, w r. 1929 — za zł. 200.879.000); skądinąd jednak

wywóz gotowej odzieży nieobjętej powyższą pozycją, wzrósł silnie (z 9,8 milj. zł. w r. 1930 do 23 milj. zł. w r. 1931 wg. G. U. S.), redukując w ten sposób znacznie wykazany wyżej spadek ogólnej wartości polskiego eksportu włókienniczego. Zasługuje przytem na podkreślenie, że udział przędzy i tkanin (bez odzieży!) w ogólnej wartości wywozu gotowych wyrobów przemysłowych (wg. wspomnianej już klasyfikacji międzynarodowej) utrzymał się w roku sprawozdawczym na poziomie 29,5%, (w r. 1929 — 36,5%, w 1930 — 32,0%). Nadto uległ poprawie stosunek wartości wywozu gotowych wyrobów włókienniczych (przędzy i tkanin) do wartości przywozu surowców włóknistych, wynoszący w r. 1929 — 38,6%, w r. 1930 — 46,9%, w r. 1931 — 53,5%.

Jak wynika z powyższego zaszła w roku sprawozdawczym także zmiana we wzajemnem ustosunkowaniu poszczególnych artykułów eksportowych, skoro obniżył się wywóz tkanin a wzrósł eksport gotowej odzieży. W odniesieniu do wagi stwierdzić można było również, podobnie jak w roku 1930, wzrost wywozu przędzy wełnianej (tab. 11) oraz tkanin wełnianych (tab. 12) przy równoczesnym spadku wywozu tkanin bawełnianych oraz przędzy bawełnianej względnie wigonjowej. Wobec silnego spadku cen objętych wzrostem wywozu artykułów, zmiana ta nie znajduje jednakże odbicia w statystyce wartości wywozu poszczególnych artykułów. Niemniej jednak spadek wywozu tkanin bawełnianych przy równoczesnym wzroście eksportu tkanin wełnianych traktować należy

Tab. 12. Eksport tkanin z okręgu łódzkiego
(wg. Związku Eksportowego Polskiego Przemysłu Włókienniczego; wywóz gotowej odzieży został wyodrębniony dopiero po 1.IV.1931 r.).

Tkaniny / Rok	bawełniane		półwełniane		wełniane	
	tonny	%	tonny	%	tonny	%
1927	5.550	100	191	100	491	100
1928	3.284	59,2	239	125,1	836	170,3
1929	3.001	54,1	314	164,4	1.402	285,5
1930	1.663	30,0	180	94,2	1.172	238,7
1931	1.383	24,9	111	58,1	1.770	277,4

w perspektywie kilku lat jako trwałą w obecnych warunkach tendencję polskiego eksportu włókienniczego, spowodowaną prawdopodobnie przez szczególne ostre przesilenie, jakie przechodzi wszędzie przemysł bawełniany, walcząc uporczywie o rynki zbytu przy zastosowaniu metod, którym niezawsze sprostać może przemysł polski (dumping kredytowy, mniejsze obciążenie produkcji świadczeniami publicznemi). Poza tem działają w kierunku kurczenia się eksportu tkanin bawełnianych w dalszym ciągu czynniki wymienione już dwukrotnie jako powody silniejszego kurczenia się wywozu tkanin bawełnianych niż innych: I-o rosnące znaczenie tkanin z zawartością jedwabiu sztucznego, których eksport z Polski wskutek wysokich cen tych półfabrykatów jest niemożliwy; II-o szczególna konkurencyjność Łodzi w zakresie produkcji manipulowanych artykułów wełnianych i półwełnianych; III-o industrjalizacja dotychczasowych rynków odbiorczych, dążących przedewszystkiem do posiadania własnego przemysłu bawełnianego.

Rolę okręgu łódzkiego w ogólno-polskim eksporcie włókienniczym — poza tkaninami, workami jutowemi — ocenić można, podobnie jak w roku ubiegłym, na podstawie statystyki z jednej strony Z. E. P. P. W. oraz Konwencji Przędzalń Wełny Czesankowej, reprezentujących łącznie wywóz Łodzi (udział Białegostoku jest minimalny), a z drugiej strony Związek Eksportowy Polskiego Przemysłu Włókienniczego w Bielsku, miarodajny dla oceny eksportu okręgu bielskiego.

Tab. 13. Eksport włókienniczy Bielska i Łodzi.

Rok	Dane Z. E. P. W. w Bielsku		Dane Z. E. P. P. W. i Konwencji Przędzalń Wełny Czesankowej w Łodzi					Razem	
	tkaniny wełn. i półwełniane		tkaniny baw. i wełn., przędza kolor. oraz odzież gotowa		przędza wełn. czesank. niebarw.		łączna wartość		
	tonny	tys. zł.	tonny	tys. zł.	tonny	tys. zł.	tys. zł.	tonny	tys. zł.
1927	354	15.200	6.653	71.799	—	—	—	—	—
1928	383	17.370	5.094	59.227	2.922	72.998	132.225	8.399	149.595
1929	442	19.833	6.563	70.468	2.965	59.117	129.585	9.970	149.418
1930	326	13.213	5.135	48.259	3.181	96.928	145.187	8.642	158.400
1931	246	9.355	5.834	56.208	3.331	40.229	96.437	9.411	105.792

Według danych tych, uwidocznionych w tab. 13, udział Łodzi w wadze zarejestrowanego przez wymienione organizacje wywozu wzrósł nieco (z 96,2% do 97,4%), w wartości zaś — utrzymał się na dotychczasowym poziomie (ok. 91,5%).

Przewidziane przez Izbę łódzką już dwa lata temu przegrupowanie w zagranicznych rynkach zbytu łódzkiego przemysłu włókienniczego poczyniło w roku sprawozdawczym dalsze postępy, potwierdzając w całej pełni pogląd Izby, iż decydującą rolę w eksporcie Łodzi odegrać muszą rynki nowe, natomiast zmniejszy się znakomicie znaczenie Rumunji oraz grupy t. zw. rynków przedwojennych (por. I. sprawozdanie Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi za r. 1929, str. 192 i nast.). Jak widać z tab. 14 — mimo ogólnego wzrostu eksportu kolorowej przędzy, tkanin i odzieży, zarejestrowanego przez Związek Eksportowy Polskiego Przemysłu Włókienniczego, do 56,2 milj. zł. — wywóz do Rumunji obniżył się z 14 milj. zł. w r. 1930 do 6,5 milj. w r. 1931, wywóz na rynki przedwojenne (Daleki Wschód, Litwa, Rosja Sowiecka i Kraje Nadbałtyckie) — z 13,1 milj. zł. do 9,1 milj. zł.; natomiast eksport na rynki nowe podniósł się z 21,2 milj. zł. do 40,6 milj. zł. W ten sposób udział poszczególnych rynków, ujętych w trzy odrębne grupy (tab. 14), wyraża się w roku sprawozdawczym następującemi cyframi: Rumunja — 11,6%, rynki przedwojenne — 16,2%, rynki nowe — 72,2%.

Jako przyczyny omówionego wyżej procesu przytoczyć można działające już oddawna, a wymienione dwukrotnie w poprzednich sprawozdaniach Izby czynniki: a) w Rumunji — anormalnie wysoką ochronę celną, rosnącą automatycznie w miarę spadku cen oraz rozbudowę przemysłu do granic przekraczających obecną pojemność rynku rumuńskiego; b) na rynkach przedwojennych — zamieszki polityczne i wojskowe (Daleki Wschód), stan beztraktatowy (Litwa) oraz sztuczne stworzenie własnego przemysłu włókienniczego o rozmiarach przekraczających w obecnych warunkach pojemność własnego rynku przy rygorystycznej reglamentacji przywozu dzięki monopolizacji handlu zagranicznego (Rosja Sowiecka). Najważniejszym powodem wzrostu eksportu na rynki nowe było niewątpliwie zdobycie rynku angielskiego dla polskiej odzieży gotowej, która nadto weszła w ciągu roku 1931 na rynki skandynawskie i północne (Holandja, Danja). Dopiero w końcu roku miały miejsce na rynkach tych zaburzenia, które omówione są poniżej w dziale VIII (Przemysł odzieżowy), a które stały się powodem dalszych przesunięć geogra-

Tab. 14. Eksport włókienniczy okręgu łódzkiego wg. krajów przeznaczenia
(wg. danych Z. E. P. P. W. bez wywozu do Gdańska, wynoszącego w r. 1926 — 3,6 milj. zł., a w r. 1927 — 4,1 milj. zł., w miljonach złotych i %).

a) liczby bezwzględne

Rok	Rumunja	Rynki przedwojenne					Rynki nowe									Ogółem
								Rynki zaoceaniczne								
		Daleki Wschód	Litwa	Rosja Sowiecka	Kraje Nadbałtyckie	Razem	Bliski Wschód	Anglja	Ameryka	Niemcy	Afryka	Razem	Austrja, Węgry, Jugosławja	pozostałe (przew. Skandynawja)	Razem	
1927	**34,2**	10,6	8,1	0,4	2,5	**21,6**	3,3	2,5	1,1	1,7	0,2	5,5	2,4	0,6	**11,8**	**67,6**
1928	**16,3**	14,7	7,2	1,9	4,0	**27,8**	3,8	2,9	2,1	2,3	1,8	9,1	1,9	0,3	**15,1**	**59,2**
1929	**20,4**	10,6	0,2	13,7	4,9	**29,4**	5,0	3,1	3,3	2,5	2,2	11,1	3,3	1,3	**20,6**	**70,5**
1930	**14,0**	8,2	0,1	0,8	4,0	**13,1**	3,4	7,2	1,7	0,8	1,2	10,9	3,9	3,0	**21,2**	**48,3**
1931	**6,5**	6,5	—	—	2,6	**9,1**	1,7	26,5	1,3	0,5	1,7	30,0	1,6	7,3	**40,6**	**56,2**

b) odsetki

	1927	1928	1929	1930	1931
Rumunja	50,5%	27,5%	28,9%	29,1%	11,6%
rynki przedwojenne . . .	31,9%	47,0%	41,8%	27,0%	16,2%
rynki nowe	17,6%	25,5%	29,3%	43,9%	72,2%

ficznych w eksporcie gotowej odzieży (wzrost znaczenia Holandji i Francji).

Z pośród rynków nowych wymienić należy jeszcze rynki Bliskiego Wschodu oraz państwa t. zw. sukcesji austrjackiej, którym Izba przypisuje względnie duże możliwości, a których udział w polskim eksporcie włókienniczym w roku sprawozdawczym obniżył się znakomicie bądź z powodu zaburzeń walutowych (Persja) i restrykcyj dewizowych (Austrja i Węgry), bądź z powodu nieuregulowanych dotąd stosunków traktatowych (Turcja). Usunięcie przeszkód tych niewątpliwie przywrócić może wspomnianym rynkom przypisywane im przez Izbę znaczenie.

* * *

Reasumując stwierdzić należy, że podobnie jak w r. 1930 tak i w roku sprawozdawczym spotęgowany kryzys wszechświatowy, wzmożona walka konkurencyjna na międzynarodowych rynkach włókienniczych oraz odgrodzenie się ważniejszych rynków odbiorczych murem celnym od importu włókienniczego — nie były bynajmniej czynnikami sprzyjającemi rozwojowi eksportu. Jeżeli mimo to i mimo bardzo znacznego spadku cen zarejestrowany przez Związek Eksportowy Polskiego Przemysłu Włókienniczego eksport przędzy kolorowej oraz tkanin i odzieży wykazał wzrost z 48 milj. zł. do 56 milj. zł. to fakt ten przypisać należy przedewszystkiem intensywnym wysiłkom eksporterów łódzkich, którzy zdołali wprowadzić na międzynarodowe rynki włókiennicze nowe artykuły (gotową odzież), a nadto umieli mimo piętrzących się zewsząd trudności wytrwać na zdobytych rynkach a nawet szybko przerzucać się z jednego terenu zbytu na drugi, wykazując dużą ruchliwość i przedsiębiorczość. W tej walce o eksport odegrała oczywiście dodatnią rolę praca czuwających nad wywozem polskim instytucyj oraz uruchomiona przez Państwo pomoc dla eksportu.

II. PRZEMYSŁ CHEMICZNY.

Tab. 1. Liczba zatrudnionych robotników wg. G. U. S. oraz wskaźnik przepracowanych robotniko-godzin wg. I.B.K.G. i C.
(patrz uwagi na str. 209).

Miesiące	Liczba zatrudnionych robotników — Polska 1929	Polska 1930	Polska 1931	Okrąg Izby łódzkiej 1929	Okrąg Izby łódzkiej 1930	Okrąg Izby łódzkiej 1931	Wskaźniki przepracowanych w całej Polsce robotniko-godzin (popr. przez usunięcie wahań sezonowych 1925—1927 = 100). 1929	1930	1931
I	37.078	36.321	34.034	6.928	5.340	5.290	121,3	119,5	115,0
II	37.079	37.306	33.904	6.690	5.750	5.269	114,3	120,4	107,2
III	37.199	37.525	33.123	6.526	5.652	5.124	114,9	113,1	101,8
IV	38.325	37.290	32.158	6.734	5.410	5.159	118,6	117,8	101,8
V	37.866	36.501	32.221	6.909	5.701	5.436	115,8	111,4	101,3
VI	38.411	35.807	32.479	6.639	5.718	5.488	115,4	114,9	101,9
VII	38.805	36.481	33.040	6.769	5.763	5.579	117,7	114,6	97,2
VIII	38.143	36.288	32.305	6.716	5.795	5.795	118,2	111,5	99,8
IX	38.926	37.030	31.998	6.644	5.767	5.889	120,7	120,5	99,9
X	38.282	36.197	30.346	6.836	5.639	5.847	122,1	116,1	100,4
XI	38.173	35.728	30.028	6.497	5.636	5.784	124,5	117,7	92,5
XII	36.432	32.920	29.138	5.838	5.196	5.464	124,7	117,5	98,6
styczeń 1932 r.			29.342			5.282			88,9

Tab. 2. Liczba przepracowanych robotniko-godzin wg. G. U. S.
(patrz uwagi na str. 211).

Kwartały	POLSKA — Liczby bezwzględne w tys. 1929	1930	1931	Wskaźniki 1927 = 100: 1929	1930	1931	1930 = 100: 1931	Okrąg Izby łódzkiej — Liczby bezwzględne w tys. 1930	1931	Wskaźniki dla r. 1931: 1930 = 100	Polska = 100
I	20.034	20.213	18.386	112,4	113,4	103,2	94,2	2.614	2.693	103,4	14,6
II	19.317	18.915	16.935	108,4	106,2	95,0	86,8	2.597	2.609	100,2	15,4
III	20.556	19.900	17.109	115,4	111,7	96,0	87,8	2.736	2.816	108,1	16,5
IV	20.289	19.003	17.109	113,9	106,7	96,0	87,8	2.471	2.881	110,6	16,8
Razem	80.196	78.031	69.539	112,5	109,5	**97,6**	**89,1**	10.418	10.999	**105,6**	15,8

Przemysł chemiczny jest jedyną bodaj gałęzią polskiego przemysłu przetwórczego, którego sytuacja na terenie okręgu Izby kształtowała się w roku sprawozdawczym pod wieloma względami pomyślniej niż na terenie całego Państwa. Wypływa to nietylko z odmiennego kształtowania się wskaźnika produkcji chemicznej, który dla całej Polski wynosił (1930=100) 89,1%, a dla województwa łódzkiego 105,6% (tab. 2), lecz również z faktu względnie intensywnego wyzyskania aparatu wytwórczego 2-ch najważniejszych działów przemysłu chemicznego na terenie okręgu Izby.

Podkreślić jednak należy, że wzrost stanu uruchomienia obu wspomnianych działów przemysłu chemicznego (tab. 3) t. j. fabryk obuwia gumowego (wskaźnik 105,8%) i sztucznego jedwabiu

Tab. 3. Stan zatrudnienia poszczególnych grup przemysłu chemicznego, objętych ankietą Izby

(patrz uwagi na str. 209).

Grupa	Liczba zakładów czynnych		Liczba robotników zatrudnionych w końcu roku		Liczba przepracowanych w ciągu roku robotniko-dni		
	1930	1931	1930	1931	1930	1931	Wskaźnik 1930=100
1. Fabryki sztucznego jedwabiu	1	1	3.605	4.222	1.169.048	1.209.099	103,4
2. Przemysł organiczny	4	4	542	433	131.978	122.306	92,7
3. Przemysł nieorganiczny	4	2	28	43	12.918	14.240	110,2
4. Fabryki materjałów wybuchowych . .	1	1	111	108	33.171	32.560	98,2
5. Fabryki przerobu tłuszczów i mydeł .	3	3	25	67	15.508	5.818	37,6
6. Fabryki wyrobów gumowych:							
a) obuwia i płaszczy	2	2	1.743	3.048	614.850	650.762	105,8
b) artykułów technicznych . . .	1	1	18	21	4.815	5.675	117,9
c) wyrobów azbesto-wo-gumowych .	1	1	79	69	24.301	16.303	67,1
Razem .	17	15	6.151	8.011	2.006.589	2.056.763	102,5

(wskaźnik 103,4%) spowodowany był przez przyczyny specyficzne, niewskazujące bynajmniej na zapowiedź poprawy konjunktur ogólnych: fabryki obuwia gumowego zwiększyły*) na terenie okręgu Izby rozmiary produkcji w znacznym stopniu kosztem unieruchomionej wskutek trudności finansowych innej fabryki, położonej poza obrębem województwa, podobnie też wzrost produkcji jedwabiu sztucznego (tab. 4) odbywa się wskutek tendencji mody niejako kosztem spożycia przędzy bawełnianej; poza tem zaznaczyć należy, że jedwab sztuczny przerabiany jest w znacznym stopniu przez te działy przemysłu włókienniczego, które zdołały w roku sprawozdawczym utrzymać a nawet zwiększyć rozmiary wytwórczości.

Z poszczególnych gałęzi przemysłu chemicznego, objętych tab. 3 i 4, zasługuje na uwagę jeszcze wzrost produkcji barwników (wskaźnik 109,3%), walczących skutecznie z importem. Wskaźniki stanu uruchomienia i rozmiarów pozostałych gałęzi przemysłu chemicznego nie upoważniają do wyciągania ogólnych wniosków, reprezentują one bowiem na terenie okręgu Izby stosunkowo nieznaczną część ogólno-polskiej produkcji. Wzrost wagowy rozmiarów produkcji nie był oczywiście równoznaczny z wzrostem wartości i dokonanych obrotów, które w rzeczywistości znakomicie spadły wskutek zniżki cen. Zjawisko to uderza zwłaszcza w odniesieniu do spotęgowanej pokaźnie produkcji jedwabiu sztucznego i barwników, których wartość obniżyła się prawie w tym samym stosunku, w jakim wzrosły rozmiary produkcji (jedwab sztuczny o 12%, barwniki o 10%).

1. Jedwab sztuczny.

Rok 1930 był okresem załamania się rosnącej uprzednio nieprzerwanie od szeregu lat krzywej produkcji jedwabiu sztucznego zarówno w skali ogólno-światowej, jak i w Polsce. W roku sprawozdawczym natomiast nastąpił znowu wzrost produkcji światowej — do 205 milj. kg., a ogólno-polskiej do 3.400.000 kg., z czego na okrąg łódzki przypadało 2.553.000 kg. (tab. 5). Procentowy udział okręgu łódzkiego w produkcji ogólno-polskiej obniżył się

*) Tab. 4 nie uwidacznia tego wzrostu wytwórczości, gdyż polegał on na zwiększeniu ilości wyprodukowanych par obuwia lżejszego w związku z 100%-wem zwiększeniem eksportu.

Tab. 4. Produkcja zakładów przemysłu chemicznego, objętych ankietą Izby
(patrz uwagi na str. 209).

	Ilość w tonnach			Wartość w zł.	
	1930	1931		1930	1931
	Liczby bezwzględne		Wskaźnik 1930=100	Liczby bezwzględne	
1. Jedwab sztuczny .	2.201,5	2.553,0	116,0	34.586.000	30.063.000
2. Przemysł chemiczny organiczny:					
a) produkty chemiczno-techniczne .	1.297,1	984,0	75,9	2.173.687	1.602.109
b) barwniki . . .	798,8	869,5	108,9	7.525.444	6.812.990
c) preparaty farmaceutyczne . . .	49,0	15,7	—*)	1.123.555	950.700
3. Przemysł chemiczny nieorganiczny:					
a) produkty chemiczno-techniczne .	2.210,4	2.020,0	91,4	1.680.162	1.294.489
b) ultramaryna, farby i lakiery . .	385,0	343,0	89,1	650.129	693.030
4. Materjały wybuchowe	—	—	—	—	—
5. Tłuszcze i mydła .	180,0	266,0	67,7	243.000	352.000
6. Klej chromowy . .	200,0	33,4	16,7	350.000	60.100
7. Przemysł gumowy:					
a) obuwie gumowe i płaszcze . . .	2.490,7	2.339,2	93,9	15.170.000	16.218.720
b) artykuły technicz.	43,7	42,4	97,0	274.850	245.560
c) wyroby azbesto-wo-gumowe . .	409,0	284,0	69,4	1.357.000	980.000
Ogółem .	—	—	—	65.133.827	59.272.698

*) nieporównywalne wskutek odmiennego zakwalifikowania niektórych wyprodukowanych w r. 1931 artykułów.

Tab. 5. Produkcja jedwabiu sztucznego w Polsce i okręgu łódzkim.

(Polska — wg. Zw. Prz. Ch. R. P.; okrąg Izby — wg. ankiety Izby).

Rok	Polska			Okrąg Izby łódzkiej		
	kg.	Wskaźniki		kg.	Wskaźniki	
		1926=100	Świat=100		1926=100	Polska=100
1926	840.000	100	0,81	752.000	100	89,5
1927	1.500.000	178,5	1,09	1.350.000	179,5	99,0
1928	2.510.000	298,0	1,44	2.166.000	288,0	86,2
1929	2.730.000	325,0	1,51	2.131.000	283,3	78,0
1930	2.700.000	321,4	1,50	2.202.000	292,8	81,6
1931	3.400.000	404,8	1,66	2.553.000	339,5	75,1

z 81,6% w r. 1930 do 75,1% w r. 1931, z czego wynika, że nowopowstałe przed 2-ma laty 2 fabryki polskie wychodzą obronną ręką z wytężonej walki konkurencyjnej na rynku wewnętrznym tem bardziej, że cała niemal ilość wyeksportowanej przędzy sztucznojedwabnej pochodzi z okręgu łódzkiego (tab. 6). Bez względu na podłoże tego eksportu stwierdzić należy, że bilans wymiany zagranicznej jedwabiu sztucznego kształtował się dla Polski pomyślnie, gdyż nastąpił dalszy spadek importu przy równoczesnym wzroście eksportu. Przemysł krajowy zaspakaja w ten sposób już 88,6% konsumcji wewnętrznej. Nadto wspomnieć należy o eksporcie odpadków sztuczno-jedwabnych mimo, że ich przerób w Polsce rośnie z roku na rok, o czem świadczy również fakt, że import odpadków zagranicznych wykazuje w ostatniem dwuleciu silny wzrost, wynosząc w r. 1929 — 203.800 kg., 1930 — 592.900 kg., 1931 — 546.700 kg.

Wzrost eksportu przędzy sztuczno-jedwabnej, mimo stosowanych na szeregu rynków odbiorczych restrykcyj przywozowych oraz spadku waluty na innych rynkach (Anglja, Węgry, Kraje Skandynawskie), świadczy niewątpliwie o spotęgowaniu wysiłków eksportowych przemysłu polskiego, a zarazem o spadku rentowności eksportu, tem bardziej, że wspomniane wyżej wzmożenie światowej produkcji jedwabiu sztucznego, której nie dotrzymała kroku konsumcja, stało się powodem wytężonej walki konkurencyjnej. Kształtujący się pomyślnie

Tab. 6. Produkcja, eksport, import i konsumcja jedwabiu sztucznego w Polsce

(bez uwzględnienia odpadków jedwabiu sztucznego; produkcja wg. Zw. Prz. Ch. R. P.; eksport wg. ankiety Izby; import wg. G. U. S. w kg.).

Rok	Produkcja	Eksport	Import	Konsumcja wewnętrzna		
				ogółem	krajowy	zagraniczny
1926	840.000	215.557	66.100	690.543	90,4%	9,6%
1927	1.500.000	183.489	393.800	1.710.311	76,9%	23,1%
1928	2.510.000	218.029	756.800	3.048.771	75,2%	24,8%
1929	2.730.000	635.445	513.100	2.607.655	80,3%	19,7%
1930	2.700.000	808.900	371.800	2.262.900	83,6%	16,4%
1931	3.400.000	1.011.000	306.000	2.695.000	88,6%	11,4%

eksport przędzy sztuczno-jedwabnej na Daleki Wschód uległ nadto zahamowaniu wskutek wypadków wojennych.

W sprawozdaniu za r. 1930 Izba podkreśliła jako zjawisko niepomyślne wydatny spadek (o 13,3%) konsumcji przędzy sztuczno-jedwabnej w porównaniu z r. 1929, bardziej intensywny niż spadek konsumcji przędzy bawełnianej cienkoprzędnej (8%) i sięgający w przybliżeniu stopnia spadku spożycia przędzy wełnianej czesankowej (15%). Fakt ten, tem dziwniejszy, że tendencja mody uzasadniała raczej zwiększenie spożycia tkanin z zawartością sztucznego jedwabiu, Izba tłumaczyła podówczas wygórowanym poziomem cen, które w okresie ogólnego zubożenia oddziałać musiały hamująco na konsumcję. W roku sprawozdawczym natomiast stwierdzić można (tab. 6) 20%-owy niemal wzrost spożycia przędzy sztuczno-jedwabnej oraz równoczesny wzrost konsumcji odpadków sztuczno-jedwabnych, co bezwątpienia jest w pierwszym rzędzie wynikiem zniżki cen przędzy, osiągniętej wskutek wytężonej walki konkurencyjnej istniejących w Polsce fabryk. Tę zniżkę zilustrować można cyframi następującemi: 1 kg. jedwabiu niebarwionego grubości 120 drs. prima w pasmach kosztował w końcu r. 1930 — $ 1,98 netto, a w końcu r. 1931 — $ 1,52; ten sam gatunek jedwabiu grubości 150 drs. obniżył się w tym samym okresie do $ 1,30; w stosunku do niektórych numerów zniżka cen nie miała jeszcze w r. 1931 charakteru

ostatecznego, gdyż na początku r. 1932 walka konkurencyjna była nadal kontynuowana. Wprawdzie zasługująca na uwagę zniżka cen objęła tylko gatunki produkowane równocześnie przez konkurujące ze sobą fabryki polskie, niemniej jednak podziałała ona dodatnio na wzrost ogólnego spożycia przędzy sztuczno-jedwabnej. Skądinąd nie ulega kwestji, że zobrazowana walka konkurencyjna i zniżka cen była czynnikiem działającym obniżająco na rentowność produkcji, co jednak skompensowane zostało częściowo przez wydatniejsze niż w r. 1930 wyzyskanie istniejącego w Polsce aparatu wytwórczego omawianej gałęzi przemysłu.

Z udoskonaleń technicznych zasługuje na uwagę zapoczątkowana w roku sprawozdawczym fabrykacja niektórych artykułów, w Polsce dotąd nieprodukowanych. W pierwszym rzędzie wymienić tu należy przędziwo pod nazwą „Tekstra", którego produkcję rozpoczęła Tomaszowska Fabryka Sztucznego Jedwabiu dla zastąpienia surowca, importowanego z zagranicy pod nazwą „Vistra" wzgl. „Sniafil". Przemysł włókienniczy narazie odnosi się nieufnie do możności zastosowania nowego produktu i wskutek tego w dalszym ciągu domaga się obniżenia cła nietylko na odpadki sztuczno-jedwabne ale i na „Vistrę". Dzięki dalszym ulepszeniom technicznym ten nowy produkt krajowy przemysłu chemicznego przy racjonalnej polityce cen zdoła jednak niewątpliwie pozyskać rynek wewnętrzny. Drugim artykułem, którego produkcję zapoczątkowano również na terenie okręgu łódzkiego jest przezroczysty papier wiskozowy „Tomofan", znajdujący zastosowanie w przemyśle perfumeryjnym, cukrowniczym i innych gałęziach przemysłu spożywczego.

2. Barwniki syntetyczne.

Mimo pogłębienia kryzysu włókienniczego produkcja barwników utrzymała się już w roku 1930 mniej więcej na poziomie r. 1929. W roku sprawozdawczym ogólno-polska wytwórczość barwników w dalszym ciągu utrzymała się*) na poziomie niezmienionym (około 1.200 tonn), natomiast na terenie okręgu Izby wzrosła w porównaniu z rokiem ubiegłym o 9,3%. Obok ulepszeń technicznych polskiego przemysłu barwnikarskiego, dbającego o dostarczanie włókiennictwu nowych gatunków oraz udoskonalenie jakości fabrykowanych już

*) Wg. danych Zw. Przem. Ch. R. P.

dawniej artykułów, wymienić należy jako drugą przyczynę wzrostu produkcji barwników na terenie okręgu Izby — spadek importu wynoszący w porównaniu z r. 1930 około 13% (tab. 7).

Tab. 7. Import barwników wg. krajów pochodzenia
(w tonnach).

Kraje	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931
Niemcy	429,9	239,7	763,3	683,4	415,8	279,1	266,1
Szwajcarja . . .	62,7	143,9	204,2	191,5	157,8	113,3	98,7
Francja	3,1	12,3	37,8	28,1	24,1	34,0	16,8
Włochy	3,7	4,9	20,0	90,5	27,0	—	—
Pozostałe kraje . .	21,0	19,4	32,1	63,3	30,2	48,2	22,2
Ogółem .	520,4	420,2	1.057,4	1.056,8	654,9	474,6	403,8

Dzięki utrzymaniu produkcji ogólno-polskiej na dotychczasowym poziomie przy równoczesnym spadku importu, udział barwników krajowych w ogólno-polskiej konsumcji wzrósł z 55% w r. 1929 do 75% niemal w roku sprawozdawczym.

Na rynku wewnętrznym podaż barwników była dość silna a wyrazem jej był spadek cen, wynoszący około 8% — 10%. Spadek cen oraz przejście do produkcji poszukiwanych obecnie wskutek kryzysu barwników słabych i tanich (czemu sprzyja również jednolita stawka celna, chroniąca wyżej artykuły tańsze) zdziałały, że mimo zwiększonych na terenie okręgu Izby rozmiarów produkcji wartość obrotów obniżyła się, co oczywiście wpłynęło obniżająco na rentowność produkcji, której poziom zainteresowane fabryki uważały mimo to za zadawalający. Lepiej kształtowała się sytuacja na rynku półproduktów krajowych, które w roku sprawozdawczym w znacznym stopniu zastąpiły sprowadzane dotąd półprodukty zagraniczne.

Eksport barwników polskich mimo podejmowanych nieustannie prób był w dalszym ciągu bardzo nikły. W r. 1930 okrąg łódzki sprzedał pewną ilość barwników w Rosji Sowieckiej, w roku sprawozdawczym natomiast zasługujących na uwagę tranzakcyj

eksportowych nie zanotowano; nie dał również wyników nawiązany z rynkiem włoskim i rumuńskim kontakt, który ograniczył się do próbnych tranzakcyj.

W organizacji zbytu zmian poważniejszych nie zaobserwowano. Sprzedaż barwników odbywa się przeważnie (w 80%) bezpośrednio zakładom przemysłowym, przyczem rozmiary udzielanego kredytu uległy zahamowaniu dzięki polityce sprzedażnej dostawców zagranicznych, którzy wskutek poniesionych uprzednio strat sprzedawali w roku sprawozdawczym wyłącznie za gotówkę (w skład utworzonego przez wytwórnie zagraniczne kartelu kondycyjnego weszły zresztą również dwie fabryki polskie). Zaniechanie dumpingu kredytowego przez fabryki zagraniczne wpłynęło dodatnio na poprawę stanu wypłacalności. Fabryki krajowe, pozostające poza kartelem, przyjmowały wprawdzie około 35%—50% pokrycia wekslowego z terminem 3—5 miesięcy, jednakże weksle przyjmowano tylko od pewnych odbiorców, dzięki czemu straty z tytułu upadłości i nadzorów sądowych zmniejszyły się w porównaniu z rokiem poprzednim.

Z dziedziny ulepszeń technicznych przemysłu chemicznego zanotować można w roku sprawozdawczym dalsze postępy. Na terenie okręgu Izby ulepszono w szczególności fabrykację siarczku sodu, nadto zapoczątkowano produkcję aniliny, soli anilinowej oraz zasad naftoelanowych i innych półproduktów chemicznych.

Produkcja artykułów chemiczno-technicznych nieorganicznych (soli, kwasów i t. d.) nie uległa w roku sprawozdawczym poważniejszej zmianie.

3. Przemysł gumowy.

Wskutek upadłości fabryki obuwia gumowego, położonej poza okręgiem Izby, fabryki łódzkie wysunęły się w roku sprawozdawczym pod względem rozmiarów produkcji na czoło polskiego przemysłu gumowego. Według obliczeń przybliżonych wyprodukowano w r. 1931 na terenie całej Polski 7,5 milj. par, z czego na okrąg łódzki przypadało 3,6 milj. par t. j. powyżej 48%. Jak wynika z powyższego nastąpił w roku sprawozdawczym niewątpliwie wzrost produkcji obuwia gumowego na terenie okręgu Izby w porównaniu z r. 1930. Cyfry tab. 4 pozornie nie potwierdzają tego wniosku, równocześnie bowiem nastąpiło przesunięcie produkcji od artykułów cięższych (kalosze) do lżejszych i tańszego obuwia sportowego; w rzeczywistości jednak wzrost produkcji nie ulega wątpliwości, a świadczy

o tem choćby bardzo silny wzrost liczby zatrudnionych robotników, która w obu łódzkich fabrykach obuwia gumowego wynosiła w końcu roku powyżej 3 tys., a istniejący aparat produkcyjny wyzyskiwany był w całej pełni przez pracę na trzy zmiany.

Pojemność rynku wewnętrznego nie wzrosła bynajmniej w stosunku, odpowiadającym spotęgowanej produkcji, to też w końcu roku sprawozdawczego fabryki (zwłaszcza skartelizowane) znalazły się w posiadaniu większych zapasów niż w końcu r. 1930. Jednakże składy hurtowe i detaliczne nie były należycie zaopatrzone, gdyż robiły zakupy na najkrótszą metę. W ten sposób rynek nie odczuwał nacisku nadmiernej produkcji, a dzięki temu oraz dzięki istnieniu syndykatu ceny jakkolwiek kształtowały się w roku sprawozdawczym naogół biorąc na poziomie niższym niż w r. 1930 (tab. 8), jednakże wykazują w ciągu roku sprawozdawczego wydatną poprawę.

Tab. 8. Hurtowe ceny gotówkowe obuwia gumowego na rynku łódzkim

(ceny rynkowe rzeczywiste, odbiegające od cenników syndykatu; wg. ankiety Izby; w złotych za 1 parę).

	Kalosze męskie	Śniegowce damskie	Obuwie sportowe	Obuwie spacerowe
1930				
styczeń	6,30	9.—	—	—
kwiecień	—	—	3,20	5.—
lipiec	—	—	3.—	4,80
październik . . .	6,60	10,—	—	—
1931				
styczeń	4,50	7,40	—	—
kwiecień	—	—	2,80	4,50
lipiec	—	—	2,70	4,40
październik . . .	5,70	8,25	—	—

Skądinąd nastąpiła w końcu roku (w grudniu) znowu zniżka cen wskutek uporczywej walki konkurencyjnej między syndykatem a jedynym outsider'em, wzgl. wskutek wyrzucenia na rynek towaru wysortowanego.

Niższy przeciętnie w porównaniu z r. 1930, jak już wspomniano, poziom cen obuwia gumowego przypisać należy wytężonej konkurencji dumpingowej zagranicznej, zwłaszcza czeskiej i sowieckiej. Na początku sezonu zimowego fabryki sowieckie posiadały podobno w Polsce około 500.000 par kaloszy i śniegowców. Wiadomość ta wpłynęła deprymująco na rynek tem bardziej, że nawiązane przez polski syndykat obuwia gumowego rokowania z „Sowpoltorgiem", posiadającym komisową sprzedaż obuwia rosyjskiego, nie dały pozytywnych wyników. W praktyce obuwie sowieckie nie cieszyło się dużym popytem wskutek niemodnych fasonów, natomiast w silnym stopniu odczuł rynek konkurencję czeskiej firmy Bat'a, która przez raptowną wyprzedaż po cenach obniżonych utrudniła powstawanie nastroju ożywienia na rynku.

W odniesieniu do importu obuwia gumowego zaznaczyć jeszcze należy, że aczkolwiek ogólne jego rozmiary obniżyły się z 363,1 tonn wartości 6,8 milj. zł. w r. 1930 do 235,3 tonn wartości 3,7 milj. zł. w r. 1931, to jednak jego wpływ na kształtowanie się cen był silniej odczuty przez przemysł krajowy niż w ubiegłych latach. Wiąże się to zwłaszcza z wspomnianą już polityką cen importu czeskiego, który stopniowo wypiera obuwie sowieckie: udział Sowietów obniżył się wskutek tego z 80,5% w r. 1930 do 65,5% w roku sprawozdawczym, natomiast udział Czechosłowacji wzrósł z 10,4% do 23,9% (tab. 9).

Tab. 9. Import obuwia gumowego i kaloszy

(pozycja inne kraje, obejmuje w ostatniem dwuleciu niemal Czechosłowację; wg. G. U. S.).

Rok	Ogółem		Łotwa		Szwecja		Z. S. R. R.		Inne kraje (przeważnie Czechosł.)	
	waga w tonnach	wartość w tys. zł.	tonny	%	tonny	%	tonny	%	tonny	%
1926	117,9	2.347	55,1	46,7	13,5	11,5	27,7	23,5	21,6	18,3
1927	531,5	13.172	292,2	54,9	131,7	24,8	61,2	11,5	46,4	8,8
1928	746,8	16.101	352,0	47,1	142,7	19,1	122,3	16,4	129,8	17,4
1929	442,2	8.617	86,2	19,5	68,5	15,5	229,8	52,0	57,7	13,0
1930	363,1	6.792	26,7	7,3	6,4	1,8	292,3	80,5	37,7	10,4
1931	235,3	3.675	5,2	2,2	19,7	8,4	154,1	65,5	56,3	23,9

Wytężona walka konkurencyjna na rynku międzynarodowym musiała oczywiście wpłynąć także na eksport obuwia gumowego z Polski, który uprzednio pomyślnie się rozwijał, wynosząc w roku 1929 — 1.171,6 tonn wartości 10,1 milj. zł., w r. 1930 — 1.399 tonn wartości 13,8 milj. zł. a w r. 1931 — 1.152 tonn wartości 7,3 milj. zł. Udział okręgu łódzkiego natomiast znakomicie wzrósł, wynosił bowiem w r. 1930 zaledwie 12% wartości eksportu obuwia gumowego z Polski, a w roku sprawozdawczym około 42% (wnosząc ze statystyki syndykatu, operującego ilością par, udział Łodzi przekraczał 48%, wynosił bowiem 1.121.000 par z ogólnej liczby 2.301.000 par wywiezionych z całej Polski). W rynkach zbytu zaszły następujące zmiany (w nawiasach dane za rok 1930): do Anglji wyeksportowano w roku sprawozdawczym 4.832 q. wartości 2.815 tys. zł. (4.355 q. — 4.452 tys. zł.), do Belgji 1.703 q. — 985 tys. zł. (780 q. — 714 tys. zł.), do Holandji 981 q. — 663 tys. zł. (684 q. — 476 tys. zł.), do Danji 862 q. — 658 tys. zł. (693 q. — 642 tys. zł.).

* *
*

Z pozostałych 2-ch fabryk przemysłu gumowego, istniejących na terenie okręgu Izby utrzymała na poziomie niezmienionym rozmiary produkcji niewielka wytwórnia artykułów technicznych dla przemysłu włókienniczego, wyrobów ebonitowych, wężów i wałów fabrycznych. Natomiast druga z wymienionych fabryk, produkująca płyty azbestowe, uszczelnienia do maszyn, nici azbestowe i inne wyroby azbestowo-kauczukowe, zmuszona była już w roku 1930 ograniczyć produkcję o 16% wskutek ogólnego zastoju; w roku sprawozdawczym nastąpił jeszcze silniejszy spadek produkcji (o 30,6% w porównaniu z rokiem poprzednim).

Znacznie silniej jeszcze spadła wytwórczość kleju chromowego, zapoczątkowana w r. 1930 tytułem próby dla celów eksportowych po uprzedniem unieruchomieniu urządzeń do fabrykacji kleju kostnego. Jak się okazało w roku sprawozdawczym zawiodła także ta próba wskutek nikłych rozmiarów eksportu, zahamowanego przez zwyżkę ceł w Stanach Zjednoczonych i restrykcje w Anglji. Od listopada 1931 r. wznowiono produkcję kleju chromowego dla potrzeb rynku wewnętrznego.

Wreszcie wspomnieć należy, że i produkcja ultramaryny, farb i lakierów uległa w roku sprawozdawczym wydatnej redukcji w związku ze zmniejszonym ruchem budowlanym i obniżonem zapotrzebowaniem przemysłu włókienniczego.

III. PRZEMYSŁ METALOWY.

Tab. 1. Liczba zatrudnionych robotników wg. G. U. S. oraz wskaźnik przepracowanych robotniko-godzin wg. I. B. K. G. i C. (patrz uwagi na str. 209).

Miesiące	Liczba zatrudnionych robotników						Wskaźniki przepracowanych w całej Polsce robotniko-godzin (popr. przez usunięcie wahań sezonowych 1925—1927 = 100).		
	Polska			Okrąg Izby łódzkiej					
	1929	1930	1931	1929	1930	1931	1929	1930	1931
I	97.135	82.921	61.988	6.840	5.042	4.095	150,2	126,3	87,6
II	98.875	79.931	59.689	6.712	5.095	3.884	146,9	120,2	83,6
III	97.937	79.879	58.608	6.563	5.081	3.908	149,8	113,5	82,5
IV	100.164	78.416	58.035	6.618	5.025	4.407	156,2	112,8	81,0
V	99.790	74.121	58.125	6.437	4.934	3.965	154,8	108,3	83,0
VI	98.504	74.749	58.480	6.515	4.955	4.029	151,6	106,5	84,8
VII	91.825	73.881	58.071	6.323	4.874	4.192	133,1	102,8	79,1
VIII	95.813	74.808	57.538	6.280	4.852	4.001	134,8	107,0	80,9
IX	96.422	76.955	57.739	5.791	4.819	3.891	135,6	104,4	76,4
X	95.648	75.234	56.832	5.974	4.913	3.705	136,1	107,7	72,9
XI	93.876	70.783	54.343	5.736	4.729	3.452	131,9	97,2	69,9
XII	86.241	62.263	47.257	4.916	4.278	2.782	131,9	93,0	72,3
styczeń 1932 r.			46.757			2.876			64,3

Tab. 2. Liczba przepracowanych robotniko-godzin wg. G. U. S. (patrz uwagi na str. 211).

Kwartały	POLSKA							Okrąg Izby łódzkiej			
	Liczby bezwzględne w tys.			Wskaźniki				Liczby bezwzględne w tys.		Wskaźniki dla r. 1931	
				1927 = 100			1930 = 100				
	1929	1930	1931	1929	1930	1931		1930	1931	1930 = 100	Polska = 100
I	52.759	42.674	29.604	129,6	104,8	72,7	77,3	2.432	1.995	83,0	6,7
II	50.708	36.189	28.043	124,6	88,9	68,9	73,3	2.441	1.873	77,9	6,7
III	49.961	38.948	28.952	122,8	95,7	70,2	75,7	2.499	2.084	86,7	7,2
IV	48.298	35.258	27.791	118,7	86,6	68,3	72,6	2.245	2.102	87,4	7,6
Razem	201.726	153.069	114.390	123,9	94,0	**70,3**	**74,7**	9.617	8.054	**83,7**	7,0

Ogólno-polski wskaźnik stanu uruchomienia przemysłu metalowego w r. 1931 (1930=100) wynosi, jak widać (tab. 2) 74,7%; natomiast analogiczny wskaźnik dla okręgu Izby oparty również na danych G. U. S. wynosi 83,7%. Ta dość poważna rozbieżność nie znajduje uzasadnienia ani w całorocznej bezpośredniej obserwacji przemysłu metalowego na terenie województwa łódzkiego, ani też w wynikach przeprowadzonej przez Izbę ankiety, według której (tab. 3) wskaźnik stanu uruchomienia fabryk metalowo-maszynowych w okręgu łódzkim nie przekraczał w roku sprawozdawczym 75% stanu z roku poprzedniego. Niewątpliwie częściowem usprawiedliwieniem różnic, jakie można w ten sposób stwierdzić między statystyką G. U. S. a materjałami Izby jest ta okoliczność, że ankieta Izby operuje robotniko-dniami i objęła większą liczbę zakładów, zatrudniających w końcu roku 3.280 robotników, podczas gdy statystyka G. U. S. operuje robotniko-godzinami i objęła na terenie okręgu Izby tylko 2.876 robotników; niemniej jednak należy przypuszczać, że wyniki ankiety Izby dokładniej ilustrują sytuację przemysłu metalowego na terenie okręgu łódzkiego, o czem świadczy też częściowo ich zgodność z ogólno-polskim wskaźnikiem stanu uruchomienia przemysłu metalowego. Wynika to nadto z faktu, że największa pod względem liczby robotników grupa przemysłu metalowego (t. j. fabryki maszyn) obniżyła w roku sprawozdawczym znacznie stan uruchomienia i przepracowała niemal o 45% mniej robotniko-dni niż w r. 1930 podczas, gdy wskaźniki dodatnie, przekraczające w stosunku do 1930 r. 100%, wykazują tylko dwie drobne grupy: odlewnie żelaza (125 robotników) i warsztaty reparacyjne (160 robotników); zmiany w stanie uruchomienia grup tych nie mogą oczywiście upoważniać do wyciągania bardziej ogólnych wniosków o sytuacji przemysłu metalowego.

Stosunkowo najgorzej kształtowała się w roku sprawozdawczym (pominąwszy niewielki dział maszyn różnych) sytuacja fabryk maszyn rolniczych (wskaźnik 55,6%) i włókienniczych (wskaźnik 59,7%) oraz fabryk wyrobów żelaznych kutych (wskaźnik 58,3%) w związku z trwającym od 3-ch lat kryzysem, który zahamował wszelki ruch inwestycyjny; nadto fabryki instrumentów metalowo-precyzyjnych zredukowały liczbę zatrudnionych robotników niemal o 80% i przepracowały w porównaniu z r. 1930 zaledwie 37,4% robotniko-dni.

Statystyka rozmiarów produkcji przemysłu metalowego daje, naogół biorąc, wyniki (tab. 4), pokrywające się ze statystyką stanu

Tab. 3. Stan zatrudnienia poszczególnych grup przemysłu metalowego, objętych ankietą Izby
(patrz uwagi na str. 209).

GRUPA	Liczba zakładów czynnych		Liczba robotników zatrudnionych w końcu r.		Liczba przepracowanych w ciągu roku robotniko-dni		
	1930	1931	1930	1931	1930	1931	Wskaźnik 1930=100
A. Grupa metalowo-żelazna.							
1. **Fabryki metalowo-maszynowe wielowydziałowe . . .**	5	5	895	578	248.509	210.825	84,8
2. **Odlewnie żelaza, stali i przedmiotów kutolanych . .**	4	6	67	125	30.436	31.974	105,1
3. **Fabryki wyrobów kotlarskich, konstr. żelaznych i mebli .**	13	13	308	174	91.832	68.286	74,4
4. **Fabryki wyrobów metalowych . . .**	7	10	536	406	192.031	172.812	90,0
5. **Fabryki wyrobów ciągnionych . . .**	4	2	750	421	199.728	166.231	83,2
6. **Fabryki wyrobów żelaznych, kutych, prasowanych i tłoczonych . . . . .**	12	9	479	494	120.038	69.976	58,3
B. Grupa maszynowo-elektrotechniczna.							
7. **Fabryki maszyn .**	33	28	1.100	598	328.841	184.116	55,9
a) włókienniczych .	9	10	394	231	108.425	64.781	59,7
b) rolniczych i spoż.	17	13	443	202	127.721	70.981	55,6
c) silników i turbin	2	2	155	119	54.630	37.876	65,7
d) różnych	5	3	108	46	38.065	10.478	27,5
8. **Fabryki instrumentów metalowo-precyzyjnych . . . .**	3	3	110	26	32.919	12.307	37,4
9. **Fabryki elektro- i radjotechniczne . .**	10	11	418	271	110.626	80.995	73,2
10. **Fabryki środków przewozowych . .**	1	1	37	27	10.552	8.004	75,9
11. **Warsztaty reperacyjne i rytownie walców . . . . .**	6	9	153	160	43.326	51.265	118,3
Ogółem .	98	97	4.853	3.280	1.408.838	1.056.791	75,0

uruchomienia; pewne odchylenia, jakie można przytem stwierdzić, omówione są niżej w uwagach, poświęconych poszczególnym działom tego przemysłu.

Zaopatrzenie przemysłu metalowo-maszynowego w niezbędne surowce, środki opałowe oraz artykuły techniczne nie nasuwało w roku sprawozdawczym w dalszym ciągu żadnych trudności. Niewątpliwie jednak zaciążyły na intensywności przemysłu przetwórczego sztywne w ciągu całego roku sprawozdawczego ceny tak podstawowych surowców, jak żelaza handlowego (od 3-ch lat — zł. 357.— za tonnę franco wagon stacja Chebzie), koksu karwińskiego (zł. 67.—) i węgla górnośląskiego (kostka zł. 42.—). Inne surowce obniżyły się wprawdzie, ale także w stopniu nieznacznym, co niewątpliwie utrudniało dostosowanie się do nowej sytuacji gospodarczej. W szczególności obniżone zostały od stycznia do grudnia r. 1931 ceny (za 1 tonnę): surówki odlewniczej Nr. 0 — z zł. 220.— do zł. 208.—, surówki odlewniczej Nr. 1 — z zł. 215.— do zł. 203.—, surówki odlewniczej Nr. 2 — z zł. 210.— do zł. 198.—, koksu górnosląskiego — z zł. 50,80 do zł. 47.—, węgla górnośląskiego grubego — z zł. 40,50 do zł. 40.—, węgla dąbrowieckiego grubego — z zł. 38,10 do zł. 38.—, węgla dąbrowieckiego kostki — z zł. 39,60 do zł. 39.— Jedynie ceny łomu żeliwnego obniżyły się w stopniu silniejszym, co zresztą zwykle charakteryzuje kryzys w przemyśle metalowym. Cena fragmentu krajowego, która w r. 1929 wynosiła zł. 175—185 za 1 tonnę franco wagon stacja załadowcza, obniżyła się w końcu r. 1930 do zł. 140—155, a w grudniu 1931 r. do zł. 120.—

Obok innych czynników, które skurczyły pojemność rynku wewnętrznego zobrazowane usztywnienie cen ważniejszych surowców i półfabrykatów dla przemysłu metalowego było niewątpliwie drugim doniosłym czynnikiem obniżenia się niewielkiej w Polsce konsumcji żelaza z 20 kg. na głowę ludności w r. 1930 do 18 kg. w r. 1931 (według przybliżonych obliczeń Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych).

A. Grupa metalowo-żelazna.

1. Odlewy, kotły i radjatory.

Jak widać z tab. 4 miał miejsce w roku sprawozdawczym w dalszym ciągu silny spadek produkcji w grupie odlewów, kotłów i radjatorów. Z pośród odlewów żeliwnych ucierpiała przytem

Tab. 4. Produkcja zakładów przemysłu metalowego, objętych ankietą Izby (patrz uwagi na str. 209).

		Ilość w tonnach			Wartość w zł.	
		1930	1931		1930	1931
		Liczby bezwzględne		Wskaźnik 1930 = 100	Liczby bezwzględne	
1. **Odlewy żeliwne** . .		**8.732**	**6.715**	**76,9**	**6.338.524**	**4.925.668**
2. **Różne**		**7.236**	**5.122**	**70,8**	**6.924.235**	**4.889.260**
a) wyroby kotlarskie (wraz z centr. ogrzew.)		6.318	4.003	63,4	5.652.450	4.087.290
b) konstrukcje żel. . .		918	1.191	129,7	951.000	583.770
c) meble	szt.	1.826	903	49,4	320.785	218.200
3. **Wyroby metalowe** .		**2.099**	**2.207**	**105,1**	**8.856.030**	**7.210.621**
a) mosiężne i miedz. .		2.052	2.169	105,7	8.422.145	6.797.126
b) aluminjowe . . .		18	14	77,8	126.000	195.000
c) inne		29	24	90,0	307.885	218.495
4. **Wyroby żelazne ciągnione**		**8.401**	**6.897**	**82,1**	**6.002.675**	**4.777.000**
a) gwoździe, drut, liny, siatki druciane i t. d.		8.273	6.826	82,5	5.890.000	4.714.000
b) sprężyny meblowe .		128	71	55,5	112.675	63.000
5. **Wyroby żelazne kute, prasowane i tłoczone**		**3.229**	**2.263**	**70,1**	**4.402.656**	**2.768.687**
a) kute (śruby, liny, wkrętki, widły, łopaty i szpadle)		1.937	1.570	81,1	3.662.726	2.047.865
b) blacha i wyr. z niej		167	101	60,5	312.230	132.660
c) wyroby tłoczone .		34	26	76,5	427.700	247.612
d) transmisje i koła .		1.091	566	51,9	739.930	340.550
6. **Maszyny i ich części**	szt.	**28.666**	**13.886**	**48,3**	**7.887.021**	**5.249.853**
a) włókiennicze . . . nadto płochy tkac. i części maszyn	szt.	655	634	96,8	2.647.503	2.362.207
b) rolnicze i spożywcze	szt.	27.245	12.716	46,7	2.865.253	1.358.060
c) obrabiarki	szt.	108	90	83,3	475.590	349.860
d) silniki i turbiny . . nadto części tychże	szt.	431	293	68,0	1.176.360	856.000
e) inne maszyny . . nadto części maszyn różnych	szt.	227	153	67,4	722.315	323.726
7. **Wyroby precyzyjne** .	szt.	—	—	—	**1.051.009**	**322.860**
8. **Artykuły elektro- i radjotechniczne** . .	szt.	—	—	—	**6.500.703**	**4.397.636**
a) baterje i żarówki .	szt.	1.675.409	1.365.614	81,5	3.300.167	2.570.206
b) przewodniki elektryczne, tablice rozdzielcze i t. p. . .	kg.	408	179	43,9	2.641.820	1.361.420
c) odbiorniki radjowe	szt.	276	269	97,5	} 558.716	466.010
i ich części . . .	szt.	13	15	115,4		
9. **Karoserje samochod.**	szt.	**40**	**26**	**65,0**	**287.120**	**178.200**
Razem . .		—	—	—	**48.249.973**	**34.719.785**

najsilniej produkcja walców kwaso-odpornych i odlewów oraz kotłów żeliwnych (niemal o 50%); przytoczony wyżej wskaźnik dla grupy wyrobów kotlarskich dlatego tylko osiągnął poziom 63,4%, że obejmuje ona również fabrykację grzejników, która po likwidacji syndykatu wzrosła na terenie okręgu Izby znacznie wskutek usunięcia się z rynku niektórych wytwórni z poza okręgu łódzkiego. Należy jednak dla charakterystyki sytuacji okręgu zaznaczyć, że całkowita nadwyżka produkcji grzejników, osiągnięta na terenie okręgu Izby w roku sprawozdawczym, znalazła zbyt w innych dzielnicach.

Produkcja innych wyrobów kotlarskich, związanych z budownictwem, zwłaszcza kotłów wodnych „Eswu" do centralnego ogrzewania oraz kotłów systemu „Strebla", obniżyła się znacznie wobec zupełnego zastoju budowlanego.

Spadek popytu przy równoczesnem rozwiązaniu szeregu organizacyj kartelowych oddziałał ujemnie na ceny, co metalowy przemysł przetwórczy odczuł tem dotkliwiej, że jak już zaznaczono ceny ważniejszych surowców nie uległy większym zmianom. Dla ilustracji silnego spadku cen artykułów uprzednio skartelizowanych przytoczyć można grzejniki, które w ostatnim kwartale istnienia Biura Sprzedaży Odlewów Ogrzewalnych „Cebeo", t. j. w III-im kwartale 1930 r. kosztowały przeciętnie zł. 36.— netto (za 1 mtr. kwadratowy powierzchni ogrzewalnej), a w III-im kwartale roku sprawozdawczego — zł. 18.— Mniej gwałtowny, ale również bardzo znaczny był spadek cen odlewów żeliwnych, regulowanych do 1931 r. przez Centralę Handlową Odlewni Żeliwa, rozwiązaną dnia 1 stycznia 1931 r.

Import odlewów, kotłów oraz grzejników nie odegrał w roku sprawozdawczym podobnie jak w roku 1930, poważniejszej roli. Przywóz walców utwardzonych obniżył się w porównaniu z r. 1930 z 1.002 tonn do 683 tonn, wyrobów kotlarskich — z 502 tonn do 473 tonn.

2. Wyroby metalowe.

W grupie metali półszlachetnych zaobserwować można było w roku sprawozdawczym na terenie okręgu Izby wzrost produkcji, który niewątpliwie wiąże się z obowiązującą od jesieni 100%-ową zwyżką stawek celnych dla półfabrykatów i wyrobów z mosiądzu i miedzi. Mimo zwiększenia produkcji wartość jednak dokonanych obrotów obniżyła się wydatnie wskutek zniżki cen, spowodowanej

przez trwający w roku sprawozdawczym spadek cen surowej miedzi i cynku, które w przybliżeniu wynosiły w ciągu całego roku 1931 — 35% w stosunku do poziomu z grudnia roku 1930. Ceny kartelowe miedzi (cif porty europejskie) obniżyły się z 10,75 c. a. za 1 lb. w grudniu 1930 r. do 7,88 c. a. w grudniu 1931 r.; równocześnie ceny cynku obniżyły się z 4,10 c. a. do 3,15 c. a. loco New-York.

Spadek cen odczuto w roku sprawozdawczym na rynku wyrobów półszlachetnych tem dotkliwiej, że przemysł polski pod naciskiem konkurencji zagranicznej zmuszony był do przedłużania otwartych kredytów oraz prolongaty weksli. Mimo to importowano również w r. 1931 znaczne ilości blach, taśm, drutów oraz prętów z miedzi i ze stopów miedzi, które fabryki zagraniczne ofiarowały po zwyżce cła po cenach obniżonych w stopniu, kompensującym częściowo podwyższoną stawkę celną.

Próby podjęcia eksportu półfabrykatów z miedzi i mosiądzu nie dały dotąd pozytywnych wyników.

Fabrykacja nakryć stołowych z aluminjum uległa w roku sprawozdawczym wbrew przewidywaniu dalszej wydatnej redukcji w związku z dalszym spadkiem siły nabywczej szerszych warstw ludności.

Zastój budowlany i zupełne zahamowanie inwestycyj przemysłowych wpłynęły ujemnie na sytuację fabryk armatur, które nadto w dalszym ciągu odczuwają konkurencję zagraniczną (mimo znacznego spadku importu przywóz armatury żelaznej i stalowej obniżył się z 600 tonn w r. 1930 do 228 tonn w r. 1931, armatury spiżowej z 501 tonn w r. 1930 do 215 tonn w r. 1931).

Uruchomiona w końcu r. 1930 wytwórnia zamków błyskawicznych z alpaki dla potrzeb przemysłu konfekcyjnego i fabryk obuwia gumowego rozwija się pomyślnie. Prócz wymienionych 2-ch gałęzi przemysłu, odbiorcami zamków błyskawicznych produkcji krajowej są również w stopniu coraz większym fabryki wyrobów dzianych.

3. Wyroby żelazne ciągnione i kute.

Przemysł druciano-gwoździarski, odgrywający na terenie okręgu Izby niewątpliwie największą rolę w grupie wyrobów żelaznych ciągnionych, odczuł bardzo dotkliwie w roku sprawozdawczym niezależnie od spadku zamówień również uporczywą walkę konkurencyjną między dawnymi członkami „Centralnego Biura Polskich Fabryk

Gwoździ i Drutu". Wyniki tej uciążliwej walki ilustruje tab. 5, zawierająca notowania gotówkowych cen skartelizowanych uprzednio fabryk gwoździ i drutu w ostatniem dwuleciu.

Tab. 5. Hurtowe ceny gwoździ i drutu
(wg. ankiety Izby; w złotych za 100 kg.).

Miesiąc	Drut żel. zwycz. 2,0 mm		Drut żel. ocynk. 2,5 mm		Gwoździe 18 × 36	
	1930	1931	1930	1931	1930	1931
styczeń	74,96	62,96	99,34	84,79	70,44	60,69
kwiecień	70,96	56,76	94,49	76,06	67,19	56,79
lipiec	70,96	58,96	94,40	75,09	67,19	56,14
październik . . .	67,76	56,56	90,61	72,18	64,59	54,19
grudzień	67,76	53,36	90,61	68,30	64,59	52,24

Podobnie jak w r. 1930 tak i w roku sprawozdawczym polskie fabryki wyrobów żelaznych ciągnionych odczuły dotkliwie konkurencję zagraniczną, zwłaszcza na rynku drutów żelaznych i stalowych. Zdaniem zainteresowanych przemysłowców przewaga wyrobów zagranicznych polega nietyle na niższych cenach surowców i bardziej udoskonalonych narzędziach produkcji, ale również na wysokich premjach eksportowych oraz dumpingu kredytowym. To samo powiedzieć można o imporcie wyrobów kutych, w odniesieniu do którego pewną rolę odgrywa również przyzwyczajenie ludności, która w Poznańskiem i na Górnym Śląsku np. poszukuje wideł, łopat i szpadli niemieckich, a w Małopolsce Wschodniej — czeskich i węgierskich. Obowiązujący od końca roku sprawozdawczego zakaz przywozu wideł i łopat poprawił oczywiście pod tym względem nieco sytuację rynku polskiego. Zainteresowany przemysł domaga się też zakazu przywozu drutu; w roku sprawozdawczym import drutu żelaznego i stalowego wprawdzie wynosił tylko 1.294 tonny (w r. 1930 — 4.344 tonny), niemniej jednak i ta ilość poważnie zaciążyła na rynku polskim.

Ogólno-polski eksport gwoździ, drutu i wideł obniżył się w roku sprawozdawczym w dalszym ciągu, przyczem udział okręgu łódzkiego

w eksporcie ogólnym uległ stosunkowo jeszcze silniejszemu skurczeniu; eksportowano jedynie nieznaczne ilości wideł do Rumunji oraz drutu stalowego o wysokiej wytrzymałości do Belgji. Spadek waluty angielskiej w końcu roku sprawozdawczego zahamował całkowicie eksport drutu.

W odniesieniu do wewnętrznego rynku wyrobów żelaznych ciągnionych i kutych nadmienić należy, że większe fabryki krajowe zmuszone były wskutek poniesionych strat całkowicie zaniechać udzielania kredytów, a oparcie zbytu na tranzakcjach gotówkowych nie mogło oczywiście sprzyjać wzrostowi obrotów, które zmalały nadto wskutek bardzo silnego zmniejszenia zamówień państwowych na drut.

W r. 1930 fabrykacja lin drucianych była na terenie okręgu Izby jedynym bodaj względnie pomyślnie prosperującym działem przemysłu żelaznego. Już jednak w r. 1931 istniejące zaledwie od 2 lat wytwórnie lin zmuszone były ograniczyć produkcję. Według danych „Zjednoczonych Fabryk Lin Drucianych“ ogólno-polska produkcja obniżyła się w roku sprawozdawczym w porównaniu z rokiem poprzednim o 35%, przyczem jako przyczyny tak znacznej redukcji wymieniony kartel przytacza: zmniejszenie ilości nowych wierceń w przemyśle naftowym, spadek zapotrzebowania lin pługowych w rolnictwie oraz posunięcia oszczędnościowe w przemyśle węglowym, gdzie zapasy lin doprowadza się obecnie do maksymum wyczerpania, a równocześnie przerabia się zużyte liny wydobywalne na linki o małej wytrzymałości. Sytuacja ta wpłynąć musiała również na rozmiary produkcji lin na terenie okręgu łódzkiego, gdzie jednak spadek produkcji nie przekraczał 5%.

Przywóz lin drucianych, który w r. 1930 wynosił 150,8 tonn obniżył się w roku sprawozdawczym do 92,0 tonn, niemniej jednak konkurencja zagraniczna zwłaszcza francuska dała się we znaki przemysłowi krajowemu wskutek niższych zagranicznych cen walcówki, umożliwiających również tańszą sprzedaż gotowych lin. Eksportu lin drucianych z Polski dotąd nie podjęto.

Mimo konkurencji zagranicznej i skurczonego popytu syndykat fabryk lin zdołał utrzymać ceny na poziomie niezmienionym. Warunki pokrycia rozluźniły się jednakże, co przy pogorszonej wypłacalności stało się powodem strat.

Według informacyj „Zjednoczonych Polskich Fabryk Śrub“ zrzeszone wytwórnie znalazłyby się w roku sprawozdawczym w fatalnej sytuacji, gdyby nie dostawy rządowe. Produkcja dla potrzeb

rynku prywatnego obniżyła się bowiem w porównaniu z r. 1930 o 40% i tylko 30%-mu wzrostowi zamówień rządowych przypisać należy, że ogólny spadek produkcji śrub wynosił w roku sprawozdawczym w porównaniu z rokiem poprzednim około 10%. Wspomniane dostawy rządowe wiązały się głównie z budową kolei Herby-Nowe—Gdynia oraz odnogi Siemkowice—Częstochowa, dla której zamówiono znaczne ilości złączek niewalcowanych.

Wartość obrotów Syndykatu śrub obniżyła się w porównaniu z r. 1930 w przybliżeniu o 17%, a w porównaniu z r. 1928 — o 65%; ten spadek obrotów spowodowany był, jak widać, nietylko przez skurczenie się popytu, ale również przez spadek cen, który w roku sprawozdawczym wynosił przeciętnie 10% w stosunku do r. 1930 wzg. 30% w stosunku do r. 1928.

Warunki pokrycia, regulowane nadal przez Syndykat nie uległy poważniejszym zmianom; wypłacalność odbiorców pogorszyła się natomiast bardzo. Odegrało to jednak mniejszą rolę w ogólnych obrotach, a to ze względu na duży udział dostaw rządowych.

B. Grupa maszynowo-elektrotechniczna.

4. Maszyny włókiennicze.

Już w r. 1929 fabryki maszyn włókienniczych okręgu łódzkiego w związku z rozpoczynającym się kryzysem ograniczyły znacznie rozmiary swej produkcji, w r. 1930 nastąpiła dalsza jeszcze silniejsza redukcja wytwórczości (w sztukach) o 59,5%, a w roku sprawozdawczym znowu ograniczono produkcję w porównaniu z rokiem poprzednim o 12,6%. W ten sposób wartość obrotów omawianych fabryk obniżyła się z 8.632.000 zł. w r. 1928 do 2.362.000 zł. w r. 1931 (spadek o 75%). To wyjątkowo silne zmniejszenie produkcji fabryk maszyn włókienniczych widoczne jest również w statystyce stanu uruchomienia, z której wynika, że fabryki te zatrudniały w końcu r. 1928 —820 robotników i przepracowały 210.000 robotniko-dni, a w roku sprawozdawczym tylko 231 robotników i 64.781 robotniko-dni.

Spadek pojemności rynku wewnętrznego był przytem dość równomierny we wszystkich działach omawianej gałęzi przemysłu; daleko idące trudności zbytu, z jakiemi walczono na rynku maszyn przędzalniczych, tkackich, pończoszniczych, dziewiarskich oraz wykończalniczych byłyby tylko na jednym odcinku mniejsze, gdyby

nie konkurencja zagraniczna. Podobnie jak w r. 1930 tak i w roku sprawozdawczym bowiem istniało w dalszym ciągu pewne zapotrzebowanie na krosna tkackie jedwabne w związku z wspomnianym już rozwojem strukturalnym tego przemysłu. Fabryki maszyn usiłowały wprawdzie utrzymać się na rynku przez obniżenie cen gotówkowych do poziomu cen, osiąganych w Polsce przez dostawców zagranicznych, to też zwykłe krosno jedwabne szerokości 135 cm., które na początku r. 1931 kosztowało zł. 2.550.— minus 10%, obniżyło się w cenie w ciągu roku sprawozdawczego do zł. 2.550.— minus 15%;

Tab. 6. Import maszyn włókienniczych wg. rodzaju maszyn
(wg. danych Handlu Zagranicznego R. P.).

Maszyny	Waga 1929	Waga 1930	Waga 1931	Waga Wskaźnik 1930=100	Wartość 1929	Wartość 1930	Wartość 1931	Wartość Wskaźnik 1930=100
	tonny				milj. zł.			
1) przędzalnicze	1.373	183	439	239,9	5,2	0,7	1,6	212,7
2) tkackie	1.359	504	321	63,7	4,8	1,9	1,0	54,4
3) pończoszn. i dziewiarskie	1.225	190	237	124,7	11,8	2,1	2,5	118,2
4) koronkarskie i tiulowe .	183	38	68	178,9	1,0	0,2	0,4	237,9
5) do prania i prasowania	46	26	8	31,5	0,2	0,1	0,0	28,3
6) do mokrej apretury i farbiarni	559	172	116	67,4	1,8	0,6	0,5	83,3
7) do suchej apretury . .	204	45	33	73,5	0,8	0,2	0,1	48,3
8) kalandry, wygładzarki i magle	100	57	122	214,0	0,4	0,3	0,3	105,6
9) do szycia	2.994	1.866	672	36,0	22,2	14,1	4,8	34,3
10) oddzielnie niewymienione	217	146	204	139,7	1,1	0,7	0,8	109,9
11) części maszyn	97	74	53	70,9	1,2	1,0	0,8	77,3
Razem .	8.357	3.301	2.273	68,9	50,5	21,9	12,8	58,4

Uwagi: 1) 0,0 waga poniżej 500 kg. lub wartość poniżej 50.000 złotych,
2) wskaźniki wartości obliczone są w stosunku do cyfr w tysiącach złotych, zamieszczonych w „Handlu Zagranicznym R. P.".

jednakże wytwórnie francuskie zastosowały w końcu r. 1931 znowu 20%-wą zniżkę cen uniemożliwiając fabrykom polskim dalszą bardziej skuteczną walkę konkurencyjną. Obok konkurencji francuskiej odczuto również — wprawdzie w mniejszym stopniu — konkurencję wytwórni włoskich. Tem niemniej zmniejszył się znacznie ogólny import maszyn włókienniczych, który w r. 1928 przekraczał 68 milj. zł., w r. 1929 — 50 milj. zł., w r. 1930 — sięgał 3.301 tonn wartości 21,8 milj. zł., a w roku sprawozdawczym wynosił zaledwie 2.273 tonn wartości 12,8 milj. zł. (tab. 6).

Warunki pokrycia nie uległy naogół zmianie, obowiązywały więc w dalszym ciągu poza niewielkim zadatkiem gotówkowym przeważnie weksle z terminem sięgającym 1½ roku. Przy poszczególnych tranzakcjach osiągano większe udziały gotówkowe, jednak kosztem wysokich rabatów gotówkowych. Bardzo oględna w roku sprawozdawczym polityka sprzedażna na warunkach kredytowych zdziałała, że straty z tytułu protestów, nadzorów i upadłości były znacznie mniejsze niż w ubiegłem 2-leciu.

Ogólno-polski eksport maszyn włókienniczych obniżył się z 1.417 tonn wartości 4.866 tys. zł. w r. 1930 do 1.009 tonn wartości 2.911 tys. zł. w r. 1931, przyczem stosunkowo najmniej ucierpiał wywóz krosien tkackich oraz maszyn przygotowawczych dla przędzalń zgrzebnych. Na terenie okręgu Izby eksport maszyn włókienniczych obniżył się w roku sprawozdawczym w stopniu jeszcze silniejszym, wskutek czego zmalał również pokaźnie udział okręgu Izby w ogólnopolskim wywozie tych maszyn.

5. Maszyny różne.

Poza wytwórniami maszyn włókienniczych najważniejszą grupę przemysłu maszynowego na terenie okręgu Izby stanowią fabryki maszyn rolniczych i spożywczych. Ogólny wskaźnik produkcji dla grupy tej wynosił w roku sprawozdawczym (1930=100) zaledwie 46,7%. Wartość produkcji omawianej grupy przekraczała w roku 1928 — 3.000.000 złotych, w roku sprawozdawczym zaś sięgała zaledwie zł. 1.300.000.—, z czego odliczyć należy około 600.000 zł. na produkcję maszyn młyńskich, która w r. 1928 była znikoma na terenie okręgu Izby, gdyż jedyna w Łodzi poważniejsza wytwórnia maszyn młyńskich rozbudowana została dopiero w r. 1929. Jak z tego wynika wytwórczość maszyn rolniczych w ścisłem tego słowa znaczeniu

obniżyła się w roku sprawozdawczym w stopniu silniejszym niżby to wynikało z przytoczonego wyżej wskaźnika ogólnego dla grupy maszyn rolniczych i spożywczych. Zdaniem syndykatu fabryk maszyn i narzędzi rolniczych, pojemność krajowego rynku maszyn rolniczych obniżyła się w porównaniu z r. 1928 o 90%, pociągając za sobą również silny spadek cen. Po zupełnym zastoju rynkowym w pierwszej połowie roku sprawozdawczego nastąpiło pewne ożywienie na rynku maszyn rolniczych w lipcu, które jednak już w sierpniu ustąpiło miejsca ponownej depresji, a w końcu roku zamówienia na maszyny te — zdaniem Instytutu Badania Konjunktur Gospodarczych i Cen — obniżyły się do najniższego notowanego kiedykolwiek poziomu (to samo dotyczy zresztą również stanu zamówień na maszyny włókiennicze i obrabiarki do metali). Dla charakterystyki zupełnego przewrotu, jaki nastąpił w konsumcji maszyn rolniczych w Polsce pod wpływem kryzysu, nadmienić należy, że na początku r. 1932 ukazały się w niektórych województwach sochy drewniane domowej roboty z odkładnicami obitemi blachą. Zjawisko znane w przemyśle włókienniczym pod nazwą „konkurencji przemysłu anonimowego" stwierdzić więc można było także w przemyśle maszyn rolniczych.

Import maszyn rolniczych, który wynosił w roku 1928—10.631 tonn wartości 27,1 milj. zł., a w r. 1930—4.882 tonny wartości 13,8 milj. zł., obniżył się w roku sprawozdawczym wprawdzie do 1.890 tonn wartości 6,2 milj. zł., niemniej jednak w przedstawionej sytuacji rynkowej skurczył znakomicie nikłe możliwości zbytu maszyn krajowych.

Z innych maszyn dla przemysłu spożywczego wymienić należy maszyny olejarskie, których produkcja po bardzo silnym spadku w r. 1930 utrzymała się w roku sprawozdawczym na poziomie niezmienionym.

Wytwórczość obrabiarek do metali i drzewa obniżyła się w sztukach o 16,7%. Ujęta w tab. 4 łącznie produkcja silników i turbin wykazuje spadek z 431 sztuk w r. 1930 do 293 sztuk w roku sprawozdawczym (spadek o 32%). Należy jednak zaznaczyć, że ten spadek produkcji dotyczy w pierwszym rzędzie silników elektrycznych (z 329 szt. w r. 1930 do 190 szt. w r. 1931); natomiast liczba wyprodukowanych turbin wodnych i motorów na gaz ssany utrzymała się na poziomie dotychczasowym.

W grupie maszyn innych zasługuje na uwagę szczególnie silny spadek produkcji maszyn dla przemysłu chemicznego i mineralnego.

6. Przemysł elektrotechniczny.

Postępy elektryfikacji i radjotechniki zdziałały swego czasu, że mimo zapoczątkowanego już ogólnego kryzysu gospodarczego przemysł elektrotechniczny wykazał w r. 1929 w porównaniu z rokiem poprzednim bardzo silny wzrost zarówno stanu uruchomienia, jak i rozwoju produkcji. Ten rozwój o charakterze strukturalnym został jednak w r. 1930 wstrzymany, a w roku sprawozdawczym rozpoczął się ruch wsteczny szczególnie silny w grupie artykułów elektrotechnicznych, a słabszy nieco w przemyśle radjotechnicznym.

Według informacyj Polskiego Związku Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych wartość produkcji przemysłu elektrotechnicznego w Polsce obniżyła się z 75 milj. zł. w r. 1930 do 36 milj. zł. w roku sprawozdawczym; w ten sposób ogólno-polski spadek produkcji sięgałby 50%, co jednakże nie znajduje potwierdzenia na terenie okręgu Izby prawdopodobnie wskutek dużej roli, jaką w okręgu łódzkim odgrywa wytwórczość żarówek, obniżona w roku sprawozdawczym w porównaniu z rokiem poprzednim w przybliżeniu tylko o 20%. Natomiast produkcja pozostałych artykułów elektrotechnicznych (przewodów elektrycznych, tablic rozdzielczych, transformatorów i t. d.) obniżyła się istotnie, jak widać z tab. 4, o 56,1%.

Należy jeszcze zaznaczyć, że skurczenie się zbytu żarówek spowodowane zostało w pierwszym rzędzie przez spadek konsumcji żarówek w przemyśle i ograniczenie zamówień rządowych (dla potrzeb wojskowych i kolejowych), mniejszą rolę natomiast odegrało prawdopodobnie ogólne zubożenie konsumentów prywatnych. Ceny fabryczne żarówek nie uległy zmianie i wynoszą w dalszym ciągu zł. 1.66 za sztukę (cena przeciętna dla gatunków średnich). Mimo utrzymanych w ten sposób cen stwierdzić należy obniżenie się rentowności produkcji żarówek, spowodowane przez wzrost kosztów generalnych wyprodukowanej jednostki, a nadto przez znaczne straty wskutek niewypłacalności odbiorców. Zbyt żarówek opiera się w 90% na pośrednictwie handlu hurtowego, który korzystał przeważnie z kredytów otwartych i wekslowych, sięgających 5 miesięcy; liczne wypadki zawieszenia wypłat względnie zawarcia układów regulacyjnych w stosunku 15%—50% zobowiązań skłoniły przemysł w połowie roku sprawozdawczego do silnego ograniczenia kredytów i zwiększenia skont kasowych dla zachęcenia odbiorców do tranzakcyj gotówkowych.

Przywóz żarówek — naogół biorąc — nie odgrywa większej roli w związku ze skrukturą finansową światowego przemysłu żarówkowego; w przemyśle żarówkowym polskim zainteresowane są bowiem kapitały holenderskie, szwajcarskie, niemieckie, austrjackie i węgierskie, wobec czego fabryki konkurencyjne w wymienionych państwach w zasadzie stronią do rynku polskiego, choć można było w roku sprawozdawczym stwierdzić nieznaczne odchylenia od wspomnianej zasady. Nadto ukazały się w pierwszej połowie r. 1931 przejściowo na rynku polskim żarówki sowieckie po cenach prawdopodobnie dumpingowych, bo nieprzekraczających znacznie opłat celnych, uiszczanych przy przekroczeniu granicy polskiej; zwyżka cła na żarówki, wprowadzona we wrześniu ograniczyła silnie ich przywóz z Rosji.

Eksport żarówek nie wchodzi w rachubę wskutek zobowiązań, jakie ciążą na polskim przemyśle żarówkowym z tytułu zakupionych patentów.

W przemyśle radjotechnicznym obniżyła się wytwórczość nowych odbiorników radjowych, wzrósł natomiast zbyt części tych aparatów, co uważać należy za objaw charakterystyczny dla obecnego kryzysu, który zmniejszył siłę nabywczą szerszych warstw ludności i utrudnił rozwój radjofonji, mającej w Polsce w normalnych warunkach gospodarczych jeszcze duże perspektywy rozwojowe.

IV. PRZEMYSŁ DRZEWNY.

Tab. 1. Liczba zatrudnionych robotników wg. G. U. S. oraz wskaźnik przepracowanych robotniko-godzin wg. I. B. K. G. i C. (patrz uwagi na str. 209).

Miesiące	Liczba zatrudnionych robotników						Wskaźniki przepracowanych w całej Polsce robotniko-godzin (popr. przez usunięcie wahań sezonowych 1925—1927=100)		
	Polska			Okrąg Izby łódzkiej					
	1929	1930	1931	1929	1930	1931	1929	1930	1931
I	50.952	46.324	34.567	5.312	4.473	3.241	112,3	104,1	74,5
II	51.536	48.478	36.408	5.293	4.326	3.234	102,5	97,3	69,9
III	54.482	51.977	36.975	5.051	4.079	2.783	105,7	97,0	68,5
IV	57.607	51.821	38.777	5.370	4.102	2.637	112,7	100,2	71,7
V	58.981	51.848	37.771	5.422	3.786	2.520	112,3	95,6	69,6
VI	59.414	51.047	38.971	5.495	4.087	2.528	113,9	93,4	72,9
VII	57.484	47.901	39.463	5.350	3.970	2.411	112,4	92,2	70,6
VIII	54.083	44.825	32.930	5.324	3.752	2.271	114,6	93,1	67,4
IX	50.299	41.165	30.470	5.317	3.708	2.359	114,5	90,8	64,7
X	49.052	40.571	27.537	4.728	3.535	2.329	115,3	92,6	62,5
XI	46.941	37.564	26.689	4.754	3.510	2.238	110,1	87,2	58,3
XII	43.047	32.096	23.743	4.434	3.247	2.036	104,8	78,0	56,0
styczeń 1932 r.			25.780			2.010			52,4

Tab. 2. Liczba przepracowanych robotniko-godzin wg. G. U. S. (patrz uwagi na str. 211).

Kwartały	POLSKA							Okrąg Izby łódzkiej			
	Liczby bezwzględne w tys.			Wskaźniki				Liczby bezwzględne w tys.		Wskaźniki dla r. 1931	
				1927=100			1930 =100				
	1929	1930	1931	1929	1930	1931		1930	1931	1930 =100	Polska =100
I	27.885	25.631	18.043	101,0	92,8	65,4	75,4	2.221	1.394	71,8	7,7
II	30.407	26.137	19.556	110,0	94,4	70,8	81,7	2.011	1.162	59,8	5,9
III	30.255	24.553	18.054	109,6	88,9	65,4	75,5	1.881	1.071	55,1	5,9
IV	25.121	19.387	14.347	91,0	70,2	52,0	60,0	1.655	1.123	57,8	7,8
Razem	113.668	95.708	70.000	102,9	86,7	**63,4**	**73,2**	7.768	4.750	**61,1**	6,8

Przemysł drzewny należy do tych grup przemysłu przetwórczego, których sytuacja na terenie okręgu Izby kształtowała się w roku sprawozdawczym znacznie mniej pomyślnie niż na terenie całego Państwa (str. 192 i nast.), ogólno-polski wzkaźnik uruchomienia tego przemysłu (tab. 2) wynosił bowiem w porównaniu z r. 1930—73,2% podczas, gdy analogiczny wskaźnik dla województwa łódzkiego sięgał

Tab. 3. Stan zatrudnienia poszczególnych grup przemysłu drzewnego, objętych ankietą Izby
(patrz uwagi na str. 209).

Grupa	Liczba zakładów czynnych		Liczba robotników zatrudnionych w końcu roku		Liczba przepracowanych w ciągu roku robotniko-dni		
	1930	1931	1930	1931	1930	1931	Wskaźnik 1930 = 100
1. Tartaki	65	61	815	374	195.753	147.482	75,3
2. Przemysł meblarski							
a) meble gięte . .	6	6	2.373	1.284	656.474	358.707	54,6
b) meble proste domowe i ozdobne	7	7	199	162	55.483	36.475	65,7
c) meble biurowe .	3	3	148	102	28.268	23.850	84,4
3. Wyroby budowlano-stolarskie . .	6	6	154	76	50.010	33.237	66,5
4. Fabrykacja dykt i fornierów . . .	4	3	61	66	25.921	19.317	74,5
5. Fabrykacja zabawek oraz wyrobów tokarskich i snycerskich	2	2	65	51	18.910	13.609	72,0
6. Wyrób materjałów izolacyjnych z masy korkowej	1	1	57	27	16.467	8.499	51,6
7. Wyrób artykułów technicznych dla przemysłu włókienniczego . . .	3	3	158	148	34.949	38.338	109,7
Ogółem .	97	92	4.030	2.290	1.082.235	679.514	62,8

zaledwie 61,1% — według statystyki G. U. S. (tab. 2), względnie 62,8% — według ankiety Izby (tab. 3).

Rozbieżność pomiędzy wskaźnikiem lokalnym a ogólno-polskim tłumaczyć należy dużą rolą grupy fabryk mebli giętych w przemyśle drzewnym okręgu łódzkiego; fabryki te przechodzą ostry kryzys w związku z silnym spadkiem eksportu i wskutek tego zmuszone były silnie ograniczyć stan uruchomienia o 45,4% (tab. 3). Natomiast tartaki, będące drugą z kolei większą grupą przemysłu drzewnego na terenie okręgu Izby, obniżyły stan uruchomienia tylko o 24,7%; wprawdzie i tartaki ucierpiały znacznie wskutek omówionego niżej spadku wywozu, są one jednak na terenie okręgu Izby w nieznacznym tylko stopniu zależne od eksportu, pracują bowiem głównie dla potrzeb rynku wewnętrznego i wskutek tego mogły utrzymać stan uruchomienia na poziomie wprawdzie ograniczonym, ale wyższym niż fabryki mebli giętych.

Jedynym działem przemysłu drzewnego, który wykazał w roku sprawozdawczym w porównaniu z r. 1930 większą liczbę przepracowanych robotniko-dni, są 3 wytwórnie artykułów technicznych dla przemysłu włókienniczego (wskaźnik 109,7%), które po bardzo silnem ograniczeniu stanu uruchomienia w latach 1929 (o 45,5%) i 1930 (znowu o 28%) przy równoczesnem wyczerpaniu zapasów rynkowych mogły w roku sprawozdawczym podnieść nieco rozmiary produkcji, na co złożyły się zresztą jeszcze inne omówione niżej przyczyny.

Statystyka produkcji poszczególnych grup przemysłu drzewnego daje, naogół biorąc, (tab. 4) wyniki zgodne ze statystyką stanu uruchomienia z odchyleniami, które omówione są niżej w uwagach szczegółowych. Szczególnie silny procentowo spadek rozmiarów produkcji nastąpił (pomijając drobne działy) w grupie mebli biurowych (wskaźnik 60,0%), materjałów izolacyjnych z masy korkowej (wskaźnik 63,5%) oraz mebli giętych (wskaźnik 74,9%); nieco wyższe wskaźniki wykazuje produkcja tarcicy wszelkiego rodzaju (wskaźnik 78,9%) oraz dykt i fornierów (wskaźnik 78,5%). Wzrost produkcji wykazała podobnie jak w statystyce stanu uruchomienia tylko grupa artykułów technicznych dla przemysłu włókienniczego (wskaźnik 157,7%); jak widać zatem wspomniany dział przemysłu drzewnego zdołał przy nieznacznym wzroście uruchomienia silnie spotęgować produkcję dzięki lepszemu wyzyskaniu aparatu wytwórczego.

Tab. 4. Produkcja zakładów przemysłu drzewnego, objętych ankietą Izby
(patrz uwagi na str. 209).

	ILOŚĆ			WARTOŚĆ W ZŁ.	
	1930	1931		1930	1931
	Liczby bezwzględne		Wskaźnik 1930 = 100	Liczby bezwzględne	
1. **Drzewo tarte** . . . . m³	**74.919**	**59.161**	**78,9**	**5.149.770**	**3.323.330**
a) bale	11.671	12.724	109,0	931.499	748.648
b) deski	40.148	32.187	80,2	2.924.082	1.797.798
c) kantówki, podkłady, łaty i t. d.	23.100	14.250	61,7	1.294.189	776.884
2. **Meble wszelkiego rodzaju:** . . .	—	—	—	**10.750.457**	**6.947.292**
a) gięte . . . . t.	4.211	3.152	74,9	8.769.430	5.714.074
b) proste i ozdobne	—	—	—	891.027	586.218
c) biurowe . . . . szt.	9.273	5.564	60,0	1.090.000	647.000
3. **Artykuły budowlane**	—	—	—	—	—
4. **Posadzki** . . . . m³	8.350	9.320	111,5	**1.378.421**	**979.355**
5. **Skrzynie, drabiny** . . . . . . szt.	53.278	42.720	80,2		
6. **Dykty, forniery** . . . . m³	**1.424**	**1.118**	**78,5**	**752.970**	**479.380**
7. **Zabawki**	—	—	—		
8. **Artykuły sportowe** . . . . . szt.	10.742	10.270	95,6	**575.560**	**435.435**
9. **Deseczki i ramki** . . . . . . szt.	1.935.370	1.195.589	62,6		
10. **Materjały izolac. z masy kork.** t.	**1.120**	**711**	**63,5**	**1.120.787**	**807.140**
11. **Artykuły techniczne** . . . . . szt.	**14.494.325**	**22.718.685**	**157,7**	**802.900**	**874.900**
Ogółem .	—	—	—	**20.530.865**	**13.846.832**

1. Tartaki.

Dla polskiej gospodarki drzewnej rok sprawozdawczy był okresem daleko sięgających przeobrażeń, spowodowanych z jednej strony przez gwałtowny spadek eksportu, a z drugiej przez przesunięcia na zagranicznych rynkach odbiorczych. Dnia 31 grudnia 1930 r. wygasło t. zw. prowizorjum drzewne z Niemcami, wskutek czego rynek niemiecki utracił dotychczasowe znaczenie największego odbiorcy drewna polskiego i pochłonął w ciągu całego roku 1931 zaledwie 36 tys. tonn drewna tartego wobec 355 tys. tonn przywiezionych z Polski w r. 1930; w ten sposób udział procentowy Niemiec w eksporcie drzewnym Polski, który w r. 1929 wynosił 66,3% nie przekraczał w roku sprawozdawczym 22%. Polski eksport drzewny skierował się wprawdzie po utracie rynku niemieckiego na rynki nowe i osiągnął tutaj poważne sukcesy (udział Anglji w polskim eksporcie drzewnym wzrasta z 7,4% w r. 1929 do 24,5% w r. 1931, a udział Francji z 2% do 12%), jednakże załamanie się waluty angielskiej zahamowało gwałtownie polski eksport drzewny do Anglji w r. 1931, a spadek korony szwedzkiej i marki fińskiej umożliwił zkolei Szwecji i Finlandji podjęcie wzmożonej walki konkurencyjnej z eksportem polskim. Nadto rozwijający się pomyślnie w pierwszych 8 miesiącach 1931 r. eksport drewna do Francji został również gwałtownie zahamowany przez wprowadzenie z końcem sierpnia francuskich zarządzeń reglamentacyjnych. W wyniku przedstawionych perturbacyj ogólny eksport materjałów drzewnych z Polski obniżył się z 2.803.320 tonn w r. 1930 do 1.809.399 tonn w r. 1931 (spadek o 35%) przy równoczesnem jednak pomyślnem przesunięciu na korzyść wyrobów półobrobionych i gotowych. Najsilniej bo o 54% spadł przytem wywóz drewna surowego, który wynosił (w cyfrach zaokrąglonych):

w r. 1927 —	4.031.000	tonn,	wartości	zł.	256.000.000
w r. 1928 —	3.094.000	„	„	„	226.000.000
w r. 1929 —	2.358.000	„	„	„	169.000.000
w r. 1930 —	1.428.000	„	„	„	91.000.000
w r. 1931 —	650.000	„	„	„	34.000.000

Natomiast wywóz drewna nawpół obrobionego obniżył się w porównaniu z r. 1930 tylko o 16% (z 1.310.731 tonn do 1.106.271 tonn), a wywóz wyrobów z drewna — o 18% (z 64,425 tonn do 52.555 tonn).

Jak widać zatem nastąpiło kosztem ogólnego spadku eksportu zarazem pewne jego uszlachetnienie, gdyż udział wyrobów gotowych w całości wywozu wyrobów drzewnych z Polski wzrósł z 1,5% w r. 1928 do 3% w r. 1931.

Wyżej zobrazowany silny spadek eksportu przy równoczesnym zmniejszonym znacznie ruchu budowlanym wpłynąć musiał ujemnie na wewnętrzny rynek drzewny w Polsce, a zarazem na sytuację przemysłu tartacznego. Miesięczny wskaźnik przewozów kolejowych materjałów tartych po osiągnięciu w grudniu 1930 r. najniższego dotąd poziomu (58,7%) podniósł się wprawdzie w pierwszem półroczu, dochodząc w marcu nawet przejściowo do 95,9%, już jednak w lipcu zdecydowanie się załamał spadając w końcu roku poniżej 65% (przy bazie 1925—1927 = 100). Całoroczne obroty na rynku drewna tartego ilustruje fakt, że suma przeciętnych dziennych ładunków kolejowych, która w r. 1930 wynosiła 163 wagony 15-tonnowe, obniżyła się w roku sprawozdawczym do 159 wagonów (spadek o 17%).

Temu spadkowi obrotów towarzyszyła bardzo silna i niepowstrzymana w ciągu całego roku zniżka cen. Wskaźnik cen drewna obrobionego (1928 = 100), który w ciągu r. 1930 spadł z 94,6% do 75,5%, obniżył się w ciągu roku sprawozdawczego w dalszym ciągu do 54,7%. Wysunięty wiosną r. 1931 a nasuwający zresztą pewne objekcje ze stanowiska ogólnych interesów gospodarczych projekt budownictwa domów drewnianych nie doczekał się narazie realizacji w takich rozmiarach, aby oddziałać w większym stopniu na zwyżkę cen i kształtowanie się ogólnej sytuacji polskiego rynku drzewnego.

Przemysł tartaczny okręgu łódzkiego bezpośrednio odczuł w stopniu mniejszym przedstawione wyżej przeobrażenia w polskim eksporcie drzewnym, gdyż tartaki położone na terenie m. Łodzi i najbliższych okolic wogóle nie uczestniczyły w eksporcie, a tartaki położone w pobliżu Piotrkowa i Tomaszowa wywożą tylko nieznaczne ilości. Wyjątkowo silne w okręgu łódzkim ograniczenie ruchu budowlanego oddziałało jednak na sytuację tartaków okręgu łódzkiego tem bardziej, że odczuły one również zwiększony nacisk wywierany na rynek wewnętrzny przez okręgi, które dawniej przeważającą część swej produkcji eksportowały. W ten sposób produkcja tarcicy obniżyła się w okręgu Izby w porównaniu z r. 1930 o 21,1%, a wartość dokonanych obrotów skurczyła się w stopniu

jeszcze silniejszym wskutek spadku cen, którą tartaki okręgu łódzkiego odczuły narówni z całym polskim przemysłem drzewnym (notowania lokalne materjałów tartych przytacza tab. 5).

Tab. 5. Ceny tartych materjałów drzewnych w okręgu łódzkim
(wg. ankiety Izby; w złotych za 1 mtr.[3]).

Nazwa	1930 r.				1931 r.			
	styczeń	kwiecień	lipiec	październik	styczeń	kwiecień	lipiec	październik
deski 1″	120	120	100	90	85	75	70	60
deski podł. . . .	130	130	120	105	105	95	85	80
bale	135	135	125	110	105	95	90	80
stolarka	180	180	170	160	150	140	135	125
dębina	200	200	190	180	180	170	160	145
buczyna	200	200	190	180	180	170	150	135
posadzka dęb. .	18	16.50	16.50	16	16	15	15	14

Warunki pokrycia uległy o tyle zmianie, że podobnie jak w innych gałęziach przemysłu zastosowano także i w przemyśle tartacznym znaczne skonta kasowe celem zachęcenia do tranzakcyj gotówkowych.

Zainteresowani przemysłowcy uskarżają się w dalszym ciągu na wysokie rozmiary świadczeń socjalnych, które obciążają produkcję drewna w stopniu coraz silniejszym automatycznie w związku ze spadkiem cen.

2. Fabryki mebli giętych.

Produkcja fabryk mebli giętych spadła na terenie okręgu Izby z 4.211 tonn wartości 8,8 milj. zł. w r. 1930 do 3.152 tonn wartości 5,7 milj. zł. w r. 1931; spadek rozmiarów produkcji wynosił więc 25,1%*), a spadek wartości 35,1%. W porównaniu z r. 1929 kiedy

*) Wskaźnik stanu uruchomienia (tab. 3) jest jeszcze niższy, gdyż zredukowany aparat robotniczy został wykorzystany głównie dla wykończenia znacznych ilości kompletów surowych, wyprodukowanych w latach ubiegłych.

produkcja fabryk mebli giętych okręgu łódzkiego wynosiła 6.513 tonn wartości 12,9 milj. zł., aktywność gospodarcza omawianej grupy przemysłu zmniejszyła się więcej niż o połowę, na co w pierwszym rzędzie wpłynął spadek eksportu, który w tym samym czasokresie obniżył się także niemal o 50% (tab. 6).

Tab. 6. Ogólno-polski eksport mebli giętych według krajów przeznaczenia.

	Wartość						Waga w tonnach		
	1929		1930		1931		1929	1930	1931
	tys. zł.	%	tys. zł.	%	tys. zł.	%			
Anglja . . .	3.319	22	3.927	30,9	3.340	38,9	1.688	1.793,4	1.607,5
Stany Zjedn. .	4.124	27	3.060	24,3	1.244	14,5	1.817	1.255,8	504,7
Niemcy . . .	2.407	16	1.616	12,8	696	8,1	1.098	548,3	304,3
Holandja . . .	963	6	900	7,2	744	8,7	474	427,2	321,9
Włochy . . .	1.327	9	554	4,4	345	4,0	549	222,9	138,9
Egipt, Turcja .	612	4	524	4,2	304	3,5	255	210,3	125,6
Pozostałe . . .	2.409	16	2.026	16,2	1.902	22,3	1.031	894,4	768,7
Razem .	15.161	100%	12.607	100%	8.575	100%	6.912	5.352,3	3.771,6

Ten spadek eksportu spowodowany został w pierwszym rzędzie przez zmiany celne na najważniejszym dotąd rynku odbiorczym polskich mebli giętych, jakim były Stany Zjednoczone, które w r. 1929 importowały z Polski 1.817 tonn wartości 4,1 milj. zł., reprezentując podówczas 27% wartości ogólnego eksportu mebli giętych z Polski. W r. 1930 wskutek starań istniejących w Stanach Zjednoczonych 3-ch fabryk mebli giętych nastąpiła zwyżka ceł z 37% do 47,5% ad valorem, co oczywiście wpłynęło hamująco na eksport, wynoszący w r. 1930 tylko 1.255,8 tonn wartości 3,1 milj. zł. W roku sprawozdawczym nastąpiła wprawdzie redukcja stawek celnych do 42,5%, jednakże w międzyczasie wzrosło napięcie przesilenia gospodarczego i eksport mebli giętych do Stanów Zjednoczonych wobec skurczonej pojemności rynku wynosił zaledwie 504,7 tonn wartości 1,2 milj. zł. Wskutek obniżenia się udziału Stanów Zjednoczonych w wartości ogólnego polskiego eksportu mebli giętych z 27% w r. 1929 do 24,3% w r. 1930, na pierwsze miejsce wśród rynków odbiorczych wysunęła się Anglja, której udział

podniósł się z 22% w r. 1929 do 38,9% w r. 1931 przy absolutnym wzroście eksportu z 3,3 milj. zł. w r. 1929 do 3,9 milj. zł. w r. 1930 oraz niewielkim stosunkowo spadku do 3,3 milj. zł. w r. 1931. Jednakże utrzymanie się na rynku angielskim nie mogło skompensować strat poniesionych na rynku północno-amerykańskim tem bardziej, że równocześnie miał miejsce spadek wywozu do Niemiec, Holandji i Włoch oraz na rynki Bliskiego Wschodu. Wszystkim tym czynnikom przypisać należy fakt obniżenia się ogólnego wywozu mebli giętych z 5.352 tonn wartości 12,6 milj. zł. w r. 1930 do 3.771,6 tonn wartości 8,6 milj. zł. w roku sprawozdawczym. Perspektywy na rok następny przedstawiają się również niepomyślnie, należy się bowiem liczyć w r. 1932 z dalszym spadkiem eksportu wobec szeregu niepomyślnych faktów zaszłych na rynkach odbiorczych już w końcu roku sprawozdawczego; do wypadków tego rodzaju zaliczyć należy: spadek funta angielskiego, zamieszki polityczne w Południowej Ameryce i na Dalekim Wschodzie, które to rynki figurują w tab. 6 łącznie w pozycji „Pozostałe", zwyżkę cła w Egipcie, wprowadzenie zakazu przywozu mebli w Turcji i skontyngentowanie przywozu we Francji, wreszcie ukazanie się na rynku międzynarodowym w większych ilościach mebli giętych pochodzenia sowieckiego. Nie małą rolę odgrywał też w roku sprawozdawczym i prawdopodobnie w dalszym ciągu odgrywać będzie fakt załamania się finansowego szeregu instytucyj bankowych zagranicznych, które finansowały częściowo eksport mebli giętych z Polski.

Wszystkim przytoczonym okolicznościom przypisać należy zaobserwowane w roku sprawozdawczym przyspieszenie spadku rozmiarów produkcji mebli giętych w Polsce, który trwa wprawdzie bez przerwy od 2-ch lat, a w roku sprawozdawczym przybrał tak silne tempo, że według I. B. K. G. i C. wynosił w pierwszym kwartale r. 1931 dla całej Polski 39%. Na znaczne pogorszenie poziomu rentowności fabryk mebli giętych w Polsce, spowodowane przez tak silne ograniczenie stanu uruchomienia, złożył się także silny spadek cen na rynku wewnętrznym oraz straty z tytułu niewypłacalności odbiorców. Spadek cen mebli szedł w parze zresztą ze zniżką cen łat bukowych, które wynosiły na początku r. 1930 — \$ 20 za 1 mtr.^{3}, na początku r. 1931 — około \$ 17,60 (spadek o 12%), a w końcu r. 1931 — \$ 13,50 (dalszy spadek niemal o 25%). Cena krzesła, wynosząca w końcu r. 1929 netto zł. 10,50, obniżyła się w końcu 1930 r. do zł. 8,50, a w końcu 1931 r. do zł. 7—7,50.

W warunkach pokrycia na rynku wewnętrznym nastąpiły zmiany, zaobserwowane także w innych gałęziach przemysłu: obok weksli z terminem 4—8 miesięcy, które przyjmowano tylko od najlepszych odbiorców, wzrósł udział tranzakcyj gotówkowych dzięki wysokim rabatom kasowym (w meblach giętych około 20%). Mimo to jednak fabryki mebli giętych poniosły na rynku wewnętrznym znaczne straty, spowodowane przez upadłości i układy regulacyjne, zewierane częstokroć na zasadzie 60% redukcji zobowiązań.

Podkreślony już w poprzedniem sprawozdaniu spadek konsumcji zagranicznych łat bukowych na korzyść zwiększonego stosunkowo spożycia łat krajowych zyskał w roku sprawozdawczym na sile, obniżył się bowiem bardzo silnie dzięki nastawieniu przemysłu zarówno import łat bukowych, jak i wywóz dłużyc, które przerobione zostały w stopniu większym niż w poprzednich latach na łaty przez polskie fabryki mebli giętych (tab. 7).

Tab. 7. Wywóz dłużyc bukowych oraz przywóz łat bukowych do wyrobu mebli giętych
(wg. Handlu Zagranicznego R. P.).

Rok	Eksport dłużyc	Import łat
1924	733 tonn	3.470 tonn
1925	1.532 „	5.138 „
1926	2.258 „	5.415 „
1927	5.209 „	5.919 „
1928	5.593 „	9.309 „
1929	4.609 „	12.122 „
1930	3.159 „	9.016 „
1931	475 „	2.943 „

Z innych zjawisk o charakterze strukturalnym wspomnieć należy o omówionem już powyżej (str. 203) szczegółowo zjawisku rosnącego znaczenia bardziej prymitywnych form produkcji mebli giętych. Konkurencja wspomnianych form przemysłu odegrała w roku sprawozdawczym tem większą rolę, że pracujący w dogodnych warunkach kalkulacyjnych drobni producenci zapoczątkowali również eksport swych wyrobów.

3. Pozostałe działy.

Z pozostałych grup przemysłu drzewnego wspomniano już wyżej (str. 264) o produkcji artykułów technicznych dla przemysłu włókienniczego, który po bardzo silnem ograniczeniu stanu uruchomienia w latach 1929 i 1930 spotęgował rozmiary produkcji, czemu sprzyjał nadto wzrost ochrony celnej niektórych artykułów tej gałęzi przemysłu (zwłaszcza czółenek tkackich). Uwidoczniony w tab. 4 58%-wy wzrost ilości wyprodukowanych sztuk obejmuje w pierwszym rzędzie szpulki do nici (wzrost z 13,7 milj. sztuk do 22,1 milj. sztuk) oraz czółenka tkackie (wzrost z 15,6 tys. do 22,9 tys. sztuk). Sytuacja wytwórni szpulek pogorszyła się zresztą na początku roku 1932 wskutek przyznanych Finlandji w tej dziedzinie udogodnień celnych.

Natomiast fabryki dykt i fornierów, odgrywające na terenie okręgu Izby zresztą niewielką rolę, bo reprezentujące zaledwie 66 robotników, obniżyły rozmiary produkcji o 21,5%, reagując w ten sposób na spadek ogólno-polskiego eksportu mimo, że okrąg łódzki w eksporcie nie uczestniczył. Proces wypierania dykty polskiej z rynku międzynarodowego przez zbliżoną do niej gatunkowo i dlatego szczególnie groźną dyktę rosyjską odczuto w okręgu łódzkim wskutek większego zainteresowania się rynkiem wewnętrznym ze strony fabryk położonych w innych dawniej eksportujących okręgach.

Produkcja mebli biurowych typu amerykańskiego wykazuje podobnie jak produkcja mebli giętych nieprzerwany spadek od 2-ch przeszło lat z innych jednak przyczyn. Artykuł ten nie jest bowiem przedmiotem eksportu z okręgu Izby, a zbyt jego na rynku wewnętrznym kurczy się w związku z ogólnym kryzysem gospodarczym, wykluczającym renowację urządzeń biurowych względnie inwestowanie nowych. Z przyczyn tych produkcja mebli biurowych, która w r. 1929 wynosiła na terenie okręgu Izby 14.795 sztuk, obniżyła się stopniowo w roku sprawozdawczym do 5.564 sztuk.

Produkcja materjałów izolacyjnych z masy korkowej ucierpiała również wskutek kryzysu, który zahamował ruch inwestycyjny w przemyśle, powodując tem spadek zapotrzebowania na izolacje termiczne, a nadto zahamował rozwój chłodnictwa komunalnego i prywatnego, co również stało się przyczyną zmniejszenia popytu na izolacje. Łączny spadek produkcji materjałów izolacyjnych wynosił na terenie okręgu Izby w roku sprawozdawczym 36,5%.

V. PRZEMYSŁ MINERALNY.

Tab. 1. Liczba zatrudnionych robotników wg. G. U. S. oraz wskaźnik przepracowanych robotniko-godzin wg. I. B. K. G. i C.

(patrz uwagi na str. 209).

Miesiące	Liczba zatrudnionych robotników: Polska			Liczba zatrudnionych robotników: Okrąg Izby łódzkiej			Wskaźniki przepracowanych w całej Polsce robotniko-godzin (popr. przez usunięcie wahań sezonowych 1925—1927 = 100)		
	1929	1930	1931	1929	1930	1931	1929	1930	1931
I	49.177	40.628	28.343	3.747	3.317	2.513	150,2	126,3	85,8
II	45.488	38.825	27.680	4.464	3.209	2.609	146,9	120,2	82,3
III	50.314	41.502	28.944	4.098	2.726	2.250	149,8	113,5	78,1
IV	61.659	46.673	32.227	4.859	2.749	2.483	156,2	112,8	73,9
V	71.548	54.503	39.135	5.104	2.828	2.896	154,8	108,3	76,4
VI	74.375	55.943	43.575	5.399	2.875	3.140	151,6	106,5	87,1
VII	74.495	56.041	45.549	4.216	3.080	3.164	133,1	102,8	91,6
VIII	74.675	56.252	45.164	4.632	3.347	3.388	134,8	107,0	92,2
IX	72.648	54.064	42.097	5.027	3.590	3.048	135,6	104,4	91,9
X	61.900	47.829	36.414	4.615	4.083	2.515	136,1	107,1	89,9
XI	56.739	39.219	30.811	4.466	3.260	2.083	131,9	97,2	85,3
XII	45.744	28.793	20.193	2.863	3.003	1.661	131,9	93,0	66,8
styczeń 1932 r.			18.164			1.532			51,5

Tab. 2. Liczba przepracowanych robotniko-godzin wg. G. U. S.

(patrz uwagi na str. 211).

Kwartały	POLSKA: Liczby bezwzględne w tys.			POLSKA: Wskaźniki 1927 = 100			POLSKA: Wskaźniki 1930 = 100	Okrąg Izby łódzkiej: Liczby bezwzględne w tys.		Okrąg Izby łódzkiej: Wskaźniki dla r. 1931	
	1929	1930	1931	1929	1930	1931	1931	1930	1931	1930 = 100	Polska = 100
I	26.269	22.263	14.826	95,5	80,0	53,3	57,6	1.772	1.310	75,6	8,8
II	36.548	27.583	19.359	131,3	99,1	69,6	75,2	1.490	1.445	83,4	7,5
III	42.312	31.359	25.102	152,0	112,7	90,2	97,5	1.867	1.758	101,4	7,0
IV	31.595	21.796	18.199	113,5	78,3	65,4	70,7	1.804	1.298	74,9	7,1
Razem	137.024	103.001	77.486	123,1	92,5	**69,6**	**75,2**	6.933	5.811	**83,8**	7,5

Sytuacja przemysłu mineralnego kształtowała się w roku sprawozdawczym pod decydującym wpływem silnego ograniczenia ruchu budowlanego, którego dobitnym wyrazem jest fakt, że zbyt cementu w całej Polsce wynosił w roku sprawozdawczym zaledwie 530 tys. tonn wobec 1.019 tonn w r. 1928. Spadek konsumcji cementu

Tab. 3. Stan zatrudnienia poszczególnych grup przemysłu mineralnego, objętych ankietą Izby

(patrz uwagi na str. 209).

Grupa	Liczba zakładów czynnych		Liczba robotników zatrudnionych w końcu r.		Liczba przepracowanych w ciągu roku robotniko-dni		
	1930	1931	1930	1931	1930	1931	Wskaźnik 1930=100
1. **Huty szklane** . . .	**8**	**8**	**2.486**	**1.398**	**582.874**	**416.156**	**71,4**
a) szkło taflowe . .	1	1	347	—	70.150	16.610	23,7
b) szkło stołowe, oświetleniowe i galanteryjne . .	2	2	1.571	1.035	380.739	296.111	86,1
c) szkło butelkowe .	5	5	568	363	131.985	103.435	78,4
2. **Cegielnie i fabryki dachówek oraz sączków i kafli**	**77**	**76**	**1.019**	**404**	**399.941**	**400.097**	**100,0**
3. **Wapienniki**	**3**	**4**	**72**	**40**	**29.661**	**31.200**	**105,2**
4. **Fabryki fajansu** . .	**1**	**1**	**156**	**83**	**34.864**	**20.376**	**58,4**
5. **Farby ziemne***) . .	**1**	—	**48**	—	**31.195**	—	—
6. **Pozostałe:** wytwórnie pomników, płyt chodnikowych, cegieł ogniotrwałych i wyrobów szamotowych	**5**	**5**	**77**	**34**	**20.591**	**10.405**	**50,5**
Razem .	95	94	3.858	1.959	1.099.126	878.234	79,9

wynosił więc w porównaniu z 1928 r. 48%, a w porównaniu z r. 1930—32%, która to cyfra jest zarazem miarodajną dla oceny rozmiarów uruchomienia przemysłu mineralnego, skoro najważniejsze grupy tego przemysłu (cegielnie, huty szkła taflowego, wapienniki itd.) uzależnione

*) Jedyna wytwórnia farb ziemnych umieszczona została w roku bieżącym w poz. 2 ze względu na zmiany zaszłe we wzajemnym stosunku produkowanych przez nią artykułów.

Tab. 4. Produkcja zakładów przemysłu mineralnego, objętych ankietą Izby
(patrz uwagi na str. 209).

		ILOŚĆ			WARTOŚĆ W ZŁ.	
		1930	1931		1930	1931
		Liczby bezwzględne		Wskaźnik 1930 = 100	Liczby bezwzględne	
1. **Szkło**	t.	**14.909**	**9.219**	**61,6**	**9.706.632**	**6.166.510**
a) taflowe		4.987	1.203	24,1	2.762.370	614.271
b) stołowe, oświetl. i galant.		4.976	4.108	82,6	4.682.910	3.845.390
c) butelkowe, balony i demjony		5.006	3.908	78,1	2.261.352	1.706.849
2. **Cegielnie**	szt.	**97.933.428**	**99.286.250**	**101,4**	**5.672.965**	**4.506.143**
a) cegła		88.830.165	94.384.690	106,3	4.994.578	4.210.544
w tem ręczna		58.089.095	61.687.570	106,2	3.402.450	2.749.031
maszynowa		30.741.070	32.697.120	106,4	1.592.128	1.461.513
b) sączki		8.253.763	4.435.960	53,7	612.732	259.507
c) dachówki		849.500	465.600	54,8	65.655	36.092
3. **Wapno**	t.	**17.519**	**17.299**	**98,7**	**588.371**	**570.881**
4. **Wyroby fajansowe i majolik.**	kg.	**479.050**	**248.175**	**51,8**	**402.700**	**215.593**
5. **Farby ziemne**	kg.	**800.000**	**522.000**	**65,3**		
polewy do kafli	kg.	**20.000**	**25.000**	**125,0**		
6. **Kafle**	szt.	**957.000**	**654.268**	**68,6**	**802.920**	**629.919**
7. **Cegła ogniotrwała i szamotowa**	szt.	**10.578**	**11.200**	**106,0**		
oraz wyroby z niej	kg.	**243.650**	**178.000**	**73,3**		
8. **Wyroby marmurowe,** granitowe, piaskowcowe, betonowe i pomniki		—	—	—	**472.453**	**212.833**
Ogółem		—	—	—	**17.646.041**	**12.301.879**

są najściślej od ruchu budowlanego. To też ogólno-polski wskaźnik liczby przepracowanych w przemyśle mineralnym robotniko-godzin wynosił w roku sprawozdawczym (1930=100) 75,2% (tab. 2). Na terenie okręgu Izby sytuacja kształtowała sie jednak o tyle odmiennie, że powyżej 50% robotników przemysłu mineralnego przypada tutaj na 2 wytwórnie szkła stołowego, dla których wskaźnik uruchomienia wynosił w roku sprawozdawczym (tab. 3) 86,1%, co zkolei podniosło wskaźnik stanu uruchomienia całego przemysłu mineralnego na terenie okręgu Izby do 79,9% według ankiety Izby (tab. 3) wzgl. do 83,8% według statystyki G. U. S. (tab. 2). Poza tem cegielnie, które przed dwoma laty już dostosowały rozmiary swej produkcji do niewielkich potrzeb drobnego budownictwa prowincjonalnego przepracowały w roku sprawozdawczym te samą liczbę robotniko-dni co w roku poprzednim (wskaźnik 100,0%); skądinąd zaznaczyć należy, że w ostatnim kwartale roku sprawozdawczego nastąpiło całkowite unieruchomienie znacznej części cegielń okręgu łódzkiego, wskutek czego liczba zatrudnionych w końcu grudnia 1931 r. robotników nie przekracza 40% analogicznej liczby z końca r. 1930.

Wskaźniki produkcji (tab. 4) poszczególnych grup przemysłu mineralnego pokrywają się z dużą dokładnością ze statystyką uruchomienia. Dotyczy to zwłaszcza rozmiarów produkcji szkła taflowego (uruchomienie 23,7%, produkcja 24,1%), stołowego (uruchomienie 86,1%, produkcja 82,6%) i butelkowego (uruchomienie 78,4%, produkcja 78,1%); również wskaźnik produkcji cegieł, drenów i dachówki (101,4%) odpowiada wspomnianemu wyżej wskaźnikowi stanu uruchomienia.

1. Huty szklane.

Z wymienionych w tab. 3 ośmiu hut szklanych, istniejących na terenie okręgu łódzkiego (3 mniejsze huty unieruchomione oddawna zostały całkowicie pominięte przez ankietę Izby), czynne były w ciągu całego roku sprawozdawczego tylko dwie huty szkła stołowego i jedna wytwórnia szkła butelkowego, natomiast jedyna w okręgu huta szkła taflowego oraz pozostałe cztery wytwórnie butelek czynne były z przerwami niekiedy bardzo znacznemi; wspomniana huta szkła taflowego uruchomiona była właściwie tylko przez pierwsze dwa miesiące roku sprawozdawczego.

W wyniku powyższego stanu rzeczy wskaźniki produkcji poszczególnych gatunków szkła na terenie okręgu z jednej strony

wykazują znaczną rozbieżność (tab. 4), a z drugiej strony różnią się od analogicznych wskaźników ogólno-polskich. Według danych Związku Hut Szklanych produkcja szkła wszelkiego rodzaju w całej Polsce wynosiła w r. 1929 około 109 tys. tonn, w r. 1930—77,1 tys. tonn, a w r. 1931—48,4 tys. tonn. Spadek produkcji na terenie całej Polski wynosił zatem 35% podczas, gdy na terenie okręgu sięgał niemal 40%. Rozbieżności wskaźników produkcji poszczególnych gatunków uwidacznia tab. 5.

Tab. 5. Produkcja szkła w Polsce i na terenie Okręgu Izby (Polska — wg. danych Związku Hut Szklanych; okrąg łódzki — wg. ankiety Izby; w tonnach i %%; 1930 = 100).

	Polska			Okrąg Izby		
	tonny		%	tonny		%
	1930	1931		1930	1931	
Szkło taflowe	21.700	15.600	70	4.987	1.203	24,1
Szkło stołowe, oświetleniowe, galanteryjne	19.600	10.900	56	4.976	4.108	82,6
Szkło butelkowe, balony i demjony	35.800	21.900	60	5.006	3.908	78,1
Ogółem .	77.100	48.400	65	14.909	9.219	61,6

Jak widać zatem na terenie okręgu Izby ucierpiała szczególnie silnie w roku sprawozdawczym produkcja szkła okiennego. Wobec istnienia syndykatu „Verpol" z prawem wyłącznej sprzedaży szkła okiennego na terenie całej Polski nie należy faktu tego łączyć z niewątpliwym skądinąd wyjątkowo silnym zastojem budowlanym na terenie okręgu Izby. Tak silny spadek produkcji uzasadniony jest tem, że istniejąca w okręgu łódzkim huta wobec niewielkich rozmiarów uzyskanego kontyngentu wyprodukowała tylko nieznaczną jego część, przekazując resztę swego przydziału ze względów kalkulacyjnych innym hutom. W ten sposób należy przyjąć, że zapotrzebowanie szkła okiennego na terenie okręgu Izby zaspokojone było w roku sprawozdawczym w znacznej części przez dostawy z hut

położonych poza okręgiem łódzkim. Spadek ogólno-polskiej produkcji szkła taflowego, wynoszący, jak już zaznaczono wyżej, 30% pokrywa się z przytoczoną również wyżej cyfrą spadku konsumcji cementu (o 32%).

Natomiast produkcja szkła stołowego i galanteryjnego wykazała w roku sprawozdawczym podobnie jak w r. 1930 na terenie okręgu spadek mniejszy niż na terenie całego Państwa, co podobnie jak w roku ubiegłym, pozostaje w związku z przeprowadzonemi ulepszeniami technicznemi i wprowadzeniem na rynek nowych wyższych gatunków, zwalczających skutecznie wyroby zagraniczne, nadto zaś — z faktem uruchomienia w r. 1930 w okręgu łódzkim nowej mniejszej huty szkła stołowego i galanteryjnego, która w roku sprawozdawczym zdołała podwoić swą produkcję.

Z pośród hut butelkowych, istniejących na terenie okręgu Izby, jedna pracuje wyłącznie dla potrzeb monopolu spirytusowego, jedna produkuje oranżowe butelki piwne, wreszcie jedna trudni się wytwórczością balonów i demjonów oraz butelek do wód mineralnych, które nadto były przedmiotem produkcji pozostałych 2-ch hut butelkowych.

Ruch kartelizacyjny w przemyśle szklanym poczynił w roku sprawozdawczym dalsze postępy. Wprawdzie poza istniejącymi dotychczas syndykatami szkła taflowego („Verpol") oraz balonów i demjonów („Balony szklane") nie powstały nowe organizacje centralnej sprzedaży, a wysiłki zmierzające do syndykalizacji hut szkła stołowego i butelkowego nie dały pozytywnych wyników; niemniej jednak utworzono porozumienie dostawców monopolu spirytusowego, którego uchwały w praktyce częściowo tylko były przestrzegane, nadto powstała konwencja cennikowa 3 hut, produkujących butelki piwne.

Ceny szkła i wyrobów szklanych obniżyły się w roku sprawozdawczym względnie równomiernie o 10% w porównaniu z r. 1930. Ustalone konwencyjnie ceny niektórych artykułów kształtowały się następująco: szkło taflowe na początku r. 1931 — zł. 4,60 za 1 metr kwadr., w końcu roku — zł. 4,20 (za gatunek tertia); butelki piwne — gr. 30 za sztukę loco odbiorca na początku roku, a gr. 27 — w końcu roku sprawozdawczego; ceny krajowe balonów i demjonów obniżono konwencyjnie tylko o 5%.

Import szkła i wyrobów szklanych obniżył się z 7.854 tonn wartości 11,5 milj. zł. w r. 1930 do 5.245 tonn wartości 6,6 milj. zł.

w r. 1931; spadek wagi wynosił więc 33%, spadek wartości — 43%. Rynek odczuł konkurencję zagraniczną mimo tych nieznacznych rozmiarów przywozu dość dotkliwie, zwłaszcza w zakresie szkła taflowego, na które przypada (wraz z lustrzanem) 42,5% ogólnego przywozu. W mniejszym stopniu odczuto konkurencję zagranicznych wyrobów stołowych, na które przypadało około 10% przywozu (reszta importu w wysokości 47,5% obejmuje odpadki i stłuczki szklane).

Wywóz wyrobów szklanych również obniżył się z 1.761 tonn wartości 1.854 tys. zł. w r. 1930 do 1.274 tonn wartości 1.436 tys. zł. w r. 1931, z czego na szkło stołowe i galanteryjne przypadało około 50%, a na balony i demjony około 40%. Okrąg łódzki uczestniczył tylko w wywozie balonów i demjonów oraz niższych gatunków szkła stołowego. Łączny eksport wyrobów szklanych z okręgu łódzkiego obniżył się z 315 tonn wartości 245 tys. zł. w r. 1930 do 293 tonn wartości 226 tys. zł. w roku sprawozdawczym. Kierunek eksportu naogół nie uległ zmianie (szkło stołowe i galanteryjne wywożono nadal na rynki Bliskiego Wschodu, nadto w nieznacznych ilościach do Szwecji i na Łotwę, balony i demjony do Austrji, Czechosłowacji i Palestyny).

2. Cegielnie.

W uwagach wstępnych do części szczegółowej sprawozdania (str. 211) zaznaczono, że Izba objęła w roku sprawozdawczym ankietą większą liczbę przedsiębiorstw niż w r. 1929, odnosi się to zwłaszcza do cegielń, z których 77 nadesłało odpowiedzi, obejmujące bądź obydwa porównywalne lata, bądź też tylko r. 1930, jeżeli firma została na początku roku sprawozdawczego unieruchomiona. Produkcja objętych tym razem ankietą cegielń wynosiła za rok 1930 około 89 milj. sztuk cegły ręcznej i maszynowej, a za rok sprawozdawczy około 94 milj. sztuk. Nastąpił więc, jak widać, wzrost produkcji przekraczający 6% i rozłożony równomiernie na cegłę ręczną i maszynową. Należy zaznaczyć, że przeważająca liczba wytwórni cegieł w okręgu łódzkim obejmuje zakłady drobne, zaspakajające potrzeby lokalne i niepodlegające w związku ze zmianami konjunktury tak znacznym wahaniom, jak to ma miejsce w większych zakładach, obsługujących szerszy rynek. Słusznie wskazuje I.B.K.G.i C. (Konjunktura Gospodarcza r. IV, Nr. 5 str. 143) na ścisły związek, jaki zachodzi między odpornością drobnych cegielń lokalnych na zmiany konjunkturalne, a rolą niezmienionych kosztów przewozu,

rosnących automatycznie ad valorem przy długotrwałym spadku cen. W przytoczonych warunkach bowiem ustąpienie z rynku lokalnego bardziej odległych dostawców cegły może nawet mimo spadku ruchu budowlanego wzmóc produkcję zakładów miejscowych, korzystających z transportu kołowego. Tego rodzaju układem rzeczy należy uzasadnić nieznaczny w roku sprawozdawczym wzrost produkcji cegły w okręgu łódzkim mimo zastoju budowlanego tem bardziej, że około 65% wyprodukowanej ilości przypadało na cegłę ręczną.

Poza tem na utrzymanie się produkcji cegieł na niezmienionym poziomie złożyły się jeszcze czynniki następujące. W końcu r. 1930 pozostały wprawdzie znaczne zapasy, sięgające według danych Związku Ceramicznego — 50% całorocznej produkcji tegoż roku. Znaczna część nagromadzonej cegły była jednak własnością zlikwidowanych obecnie cegielń miejskich, które wyprzedały swe zapasy na cele budownictwa społecznego po cenie 20 zł. za 1000 albo nawet bezpłatnie na cele filantropijne. Zapasy przedsiębiorstw prywatnych zakupione zostały całkowicie niemal do budowy bloków mieszkalnych Z. U. P. U. po cenach względnie pomyślnych, bo wynoszących 65 zł. za 1000, loco plac budowy. Ceny te uważać można za miarodajne do połowy lata roku sprawozdawczego, kiedy to ukazały się cegły nowej produkcji, a poszczególne zakłady pragnąc uzyskać dostawy dla Z. U. P. U. licytowały się nawzajem, obniżając ceny do 50 zł. za 1000 loco plac budowy. Cena ta była niewątpliwie deficytową dla bardziej odległych od miasta cegielń, które płacić musiały do 20 zł. za przewóz 1000 cegieł. Jeszcze gorzej przedstawiała się sytuacja w ośrodkach prowincjonalnych województwa łódzkiego. W Kaliszu np., gdzie ruch budowlany był w roku sprawozdawczym jeszcze mniej intensywny niż w Łodzi, sprzedawano na początku roku cegłę po 35 zł. za 1000 loco cegielnia, później — loco budowa w obrębie Kalisza, a później nawet loco wagon na odległej dość od miasta stacji.

Warunki płatności nie zmieniły się; w dalszym ciągu obowiązywała nieznaczna zaliczka gotówkowa, a poza tem weksle do 4 miesięcy, które jednakże częściowo były prolongowane.

Produkcja drenów, która na terenie okręgu Izby przekraczała w r. 1929 — 20 milj. sztuk, obniżyła się w ciągu r. 1930 o 65,3%, a w ciągu roku sprawozdawczego znowu o 46,3%, spadając do 4,4 milj. sztuk, co oczywiście pozostaje w związku z kryzysem rolniczym. Import drenów załamał się bardzo silnie w r. 1930, wynosząc

podówczas zaledwie 648 tonn; w roku sprawozdawczym nastąpił dalszy spadek importu do 208 tonn. Podobnie też produkcja dachówki wykazuje od 2-ch lat nieustanny spadek, tem silniejszy, że niezależnie od zmniejszonego ruchu budowlanego dział ten odczuwa silnie konkurencję papy i blachy ocynkowanej.

3. Pozostałe działy.

Pozostałe działy przemysłu mineralnego reprezentują łącznie zaledwie 8% (157 robotników) ogółu zatrudnionych w przemyśle mineralnym województwa łódzkiego robotników. Do działu tego zaliczyć należy kilka zakładów produkujących wapno, kafle, polewy do kafli, farby ziemne oraz cegłę ogniotrwałą i szamotową. Produkcja tych artykułów wykazała w roku sprawozdawczym zmiany niejednolite, które jednakże nie upoważniają do jakichkolwiek bądź uogólnień wobec nikłych rozmiarów omawianych przedsiębiorstw, których sytuacja naogół biorąc nie odbiega od sytuacji pozostałych działów przemysłu mineralnego.

Na bliższe omówienie zasługuje jedynie fabrykacja wyrobów fajansowych, reprezentowana zresztą przez jedno tylko przedsiębiorstwo, produkujące fajanse stołowe i sanitarne oraz wyroby majolikowe. Wytwórnia ta obniżyła w roku sprawozdawczym swą produkcję niemal o 50% w związku z dalszym spadkiem siły nabywczej uboższej ludności wiejskiej i miejskiej. Wskaźnik zbytu naczyń fajansowych (1929 = 100) obniżył się w ciągu r. 1930 już do 70,5%; w ciągu roku sprawozdawczego nastąpił dalszy spadek do 58,2%. Import wyrobów fajansowych zagranicznych, konsumowanych przeważnie przez zamożniejszą ludność miejską, jeszcze w r. 1930 utrzymał się na względnie wysokim poziomie (14.674 q) i załamał się gwałtownie (5.541 tonn) dopiero w roku sprawozdawczym (tab. 6). Eksport natomiast utrzymał się na względnie wysokim poziomie przy bardzo nikłym jednak udziale okręgu łódzkiego.

Tab. 6. Import oraz eksport wyrobów fajansowych
(w kwintalach).

	1926	1927	1928	1929	1930	1931
Import . . .	3.132	7.663	18.232	19.521	14.674	5.541
Eksport . . .	6.282	10.942	12.906	19.024	24.985	20.900

VI. PRZEMYSŁ SPOŻYWCZY.

Tab. 1. Liczba zatrudnionych robotników wg. G. U. S. oraz wskaźnik przepracowanych robotniko-godzin wg. I. B. K. G. i C.

(patrz uwagi na str. 209).

Miesiące	Liczba zatrudnionych robotników						Wskaźniki przepracowanych w całej Polsce robotniko-godzin (popr. przez usunięcie wahań sezonowych 1925—1927 = 100).		
	Polska			Okrąg Izby łódzkiej					
	1929	1930	1931	1929	1930	1931	1929	1930	1931
I	56.006	57.576	48.569	3.349	3.393	2.757	114,8	116,0	91,0
II	51.019	49.630	45.010	3.113	3.153	2.834	110,9	100,1	91,1
III	49.537	48.461	43.805	3.148	3.098	2.752	106,3	99,5	90,8
IV	50.595	48.320	43.924	3.107	3.037	2.846	105,9	98,5	87,1
V	53.571	49.518	44.799	3.223	2.954	2.986	111,3	100,9	89,2
VI	54.150	49.256	45.568	3.252	3.066	3.111	109,9	98,5	89,3
VII	54.458	49.155	44.336	3.391	3.099	3.008	108,9	96,1	84,3
VIII	55.380	49.603	45.268	3.275	2.916	3.074	107,8	95,8	85,3
IX	57.230	53.223	47.314	3.613	3.335	3.076	107,4	95,3	82,3
X	92.974	89.593	87.740	5.827	4.791	5.493	108,4	100,6	84,8
XI	93.204	90.235	74.662	5.882	5.002	4.410	104,4	102,0	91,3
XII	86.275	64.548	40.373	5.892	3.464	2.655	118,2	100,0	58,8
styczeń 1932 r.			38.629			2.540			66,0

Tab. 2. Liczba przepracowanych robotniko-godzin wg. G. U. S.

(patrz uwagi na str. 211).

Kwartały	POLSKA							Okrąg Izby łódzkiej			
	Liczby bezwzględne w tys.			Wskaźniki				Liczby bezwzględne w tys.		Wskaźniki dla r. 1931	
				1927 = 100			1930 = 100				
	1929	1930	1931	1929	1930	1931	1931	1930	1931	1930 = 100	Polska = 100
I	29.158	28.910	23.902	97,2	96,4	79,7	76,1	1.863	1.309	71,9	5,5
II	26.147	24.062	21.480	87,2	80,2	71,6	68,4	1.451	1.414	77,7	6,6
III	28.947	25.649	22.348	96,5	85,5	74,5	71,2	1.509	1.503	82,6	6,7
IV	51.678	46.956	37.979	172,3	156,6	126,6	121,0	2.458	2.280	125,3	6,0
Razem	135.930	125.577	105.709	113,3	104,7	88,1	84,2	7.281	6.506	89,3	6,2

Jak już stwierdzono w roku poprzednim, przemysł spożywczy należy do tych gałęzi przemysłu przetwórczego, które nie ulegają wahaniom konjunktury w stopniu tak silnym, jak inne przemysły, a to w związku z mniej elastycznym charakterem konsumcji podstawowych artykułów spożywczych (zwłaszcza mąki). To też ogólnopolski wskaźnik stanu uruchomienia przemysłu spożywczego przy podstawie 1927 = 100 przekraczał w roku sprawozdawczym 88% (tab. 2), a i ten 12%-owy spadek produkcji nastąpił dopiero w r. 1931,

Tab. 3. Stan zatrudnienia poszczególnych grup przemysłu spożywczego, objętych ankietą Izby

(patrz uwagi na str. 209).

Grupa	Liczba zakładów czynnych		Liczba robotników zatrudnionych w końcu r.		Liczba przepracowanych w ciągu roku robotniko-dni		
	1930	1931	1930	1931	1930	1931	Wskaźnik 1930=100
1. Cukrownie i rafinerje cukru	5	5	3.068*)	2.661	334.668	244.724	73,1
2. Młyny	94	96	888	815	223.518	233.603	102,5
3. Browary i słodownie	14	15	435	343	135.963	119.199	87,7
4. Gorzelnie, rektyfikacje spirytusu, fabryki wódek i likierów . . .	17	17	109	61	25.859	20.127	77,8
5. Fabryki tytoniu, cygar i papierosów	1	1	523	521	162 157	134.388	82,9
6. Fabryki czekolady, cukierków i pierników .	7	7	232	203	65.434	60.985	93,2
7. Fabryki drożdży . .	2	1	131	37	39.533	10.714	27,1
8. Różne (rzeźnie, fabryki wędlin, piekarnie, krochmalnie i t. p.) .	22	22	503	452	128.290	128.748	100,4
Razem **) .	162	164	5.889	5.093	1.115.422	952.488	85,4

*) Wobec silnych wahań, jakim ulega w zależności od czasu trwania kampanji stan uruchomienia cukrowni w końcu grudnia każdego roku, uwzględniono tym razem liczbę robotników zatrudnionych w końcu listopada.

**) Dokonana zgodnie z powyższą uwagą zmiana powoduje też konieczność odpowiedniego skorygowania rubryki przemysłu spożywczego na tablicy zbiorowej na str. 210.

Tab. 4. Produkcja zakładów przemysłu spożywczego, objętych ankietą Izby.

	ILOŚĆ			WARTOŚĆ W ZŁ.	
	1930	1931		1930	1931
	Liczby bezwzględne		Wskaźnik 1930 = 100	Liczby bezwzględne	
1. a) **Cukier** . . . . kg.	27.044.000	21.812.502	80,7	22.635.517	19.889.696
b) Melasa . . . . „	4.892.800	3.530.200	72,1	296.168	94.499
2. a) **Mąka** . . . . t.	163.049	161.435	99,0	54.560.031	54.862.917
pszenna . . . . „	63.513	60.573	95,4	24.646.401	22.271.749
żytnia . . . . „	99.536	100.862	101,3	29.913.630	32.591.168
b) Otręby . . . . „	68.201	65.779	96,4	8.920.135	8.536.963
pszenne . . . . „	22.962	22.436	97,7	3.168.809	3.126.680
żytnie . . . . „	45.239	43.343	95,8	5.751.326	5.410.283
c) Różne (kasza jęczmienna, gryczana i t. p.) . . . . t.	1.947	1.396	71,7	171.417	121.771
3. a) **Piwo** . . . . htl.	94.397	88.240	93,5	3.990.828	3.556.963
b) Słód . . . . kg.	1.760.900	1.443.169	82,0	686.740	565.898
c) Ocet . . . . htl.	12.484	10.970	87,9	250.000	220.800
d) Wody gazowe i lemoniady . „	11.937	11.520	96,5	370.175	272.890

4. a) **Spirytus**	litr.	10.110.957	6.501.279	64,3	2.405.535	1.660.519
surowy	„	2.440.578	1.056.844	43,3	—	—
rektyfik.	„	7.670.379	5.444.435	71,0	—	—
b) Wódki i likiery	„	95.445	68.635	71,9	618.279	558.259
5. a) **Papierosy**	szt.	759.939.050	642.351.445	84,5	30.451.809	24.187.426
b) Tytoń	kg.	797.017	907.017	113,8	17.174.618	16.912.615
6. **Czekolada i cukierki**	„	344.436	319.625	92,8	1.300.572	1.250.147
7. a) **Pieczywo**	„	6.237.234	7.551.023	121,1	2.519.970	3.348.461
pszenne	„	1.494.796	2.120.682	141,9	1.061.263	1.555.143
żytnie	„	4.742.438	5.430.341	114,5	1.458.707	1.793.318
b) Pierniki i ciastka	„	486.136	436.354	89,8	823.850	628.837
8. **Drożdże**	„	1.259.312	480.749	38,2	2.599.624	1.033.710
9. a) **Mączka ziemniaczana** . .	„	2.336.700	1.042.396	44,6	902.505	371.761
b) Cykorja	„	264.000	187.850	71,2	203.622	109.845
					150.881.395	138.183.977

wskutek czego wskaźnik liczby przepracowanych robotniko-godzin przy podstawie 1930=100 wynosi w roku sprawozdawczym tylko 84,2%. Na terenie okręgu Izby wskaźnik uruchomienia przemysłu spożywczego utrzymywał się w roku sprawozdawczym mniej więcej na poziomie ogólno-polskim, wynosząc według ankiety Izby 85,4% (tab. 3); według danych G. U. S. wskaźnik dla okręgu łódzkiego jest wprawdzie wyższy (tab. 2.—89,3%), należy jednak uważać wyniki ankiety Izby w tym wypadku za zgodne z rzeczywistością, a to z tego względu, że ankieta Izby objęła większą liczbę zakładów i robotników.

Z poszczególnych gałęzi przemysłu spożywczego najwyższy wskaźnik uruchomienia wykazują w roku sprawozdawczym młyny (102,5) oraz grupa różnych zakładów, obejmująca rzeźnie, fabryki wędlin, piekarnie, krochmalnie, oraz inne zakłady spożywcze; wahania poszczególnych działów grupy tej w ujęciu zbiorowem nawzajem się kompensują, wskutek czego wskaźnik ogólny utrzymał się na poziomie 100,4%. Najniższy wskaźnik uruchomienia wykazują dwie fabryki drożdży, a to wskutek całkowitego unieruchomienia jednej z nich (wskaźnik 27,1%).

Wahania w rozmiarach produkcji poszczególnych grup przemysłu spożywczego odbiegają przeważnie, jak i w latach ubiegłych, dość znacznie od zmian w stanie uruchomienia.

Względnie największą zgodność wskaźników stanu uruchomienia i produkcji wykazały młyny (uruchomienie — 102,5%, produkcja — 99,0%), oraz fabryki czekolady (uruchomienie — 93,2%, produkcja — 92,8%). W niektórych działach zaś warunki techniczne umożliwiają stosunkowo większe wyzyskanie aparatu produkcyjnego mimo silnej redukcji stanu uruchomienia i czasu pracy; w innych grupach natomiast dzieje się odwrotnie, gdyż zmniejszenie ilości zatrudnionych robotników i czasu pracy staje się powodem zmniejszenia wydajności i silniejszego jeszcze proporcjonalnie spadku produkcji. Do pierwszej grupy zaliczyć można cukrownie (uruchomienie—73,1%, produkcja—80,7%), browary (uruchomienie—87,7%, produkcja — 93,5%), fabryki tytoniu i papierosów (uruchomienie—82,9%, produkcja papierosów—84,5% oraz tytoniu 113,8%) i drożdżownie (uruchomienie—27,1%, produkcja—38,2%). Do drugiej grupy natomiast należą w roku sprawozdawczym gorzelnie, rektyfikacje spirytusu oraz fabryki wódek i likierów (uruchomienie—77,8%, produkcja—64,3% wzgl. 71,9%).

1. Cukrownie.

Wszystkie czynniki, oddziaływujące na sytuację polskiego przemysłu cukrowniczego, kształtowały się w roku sprawozdawczym niepomyślnie dla sytuacji tegoż przemysłu: 1) obniżył się wydatnie obszar uprawy buraków, 2) nastąpił dalszy spadek konsumcji cukru na rynku wewnętrznym wreszcie 3) pogorszyły się możliwości eksportowe.

Ogólna powierzchnia zasiewów buraków cukrowych, przekraczająca w Polsce przeciętnie w latach 1926—1930 obszar 209,1 tys. ha, obniżyła się już w r. 1930 do 185 tys. ha, a w roku sprawozdawczym do 148,6 tys. ha (w porównaniu z r. 1930 spadek wynosił 19,7%), równocześnie zbiór buraków obniżył się z 47.170,3 tys. q w r. 1930 do 27.612,5 tys. q, z czego wynika, że spadek zbiorów wynosił 41,5% i był silniejszy od skurczenia się powierzchni zasiewu wskutek obniżonej wydajności z 1 ha z 255 q w r. 1930 do 186 q w roku sprawozdawczym. Na terenie województwa łódzkiego powierzchnia zasiewów obniżyła się w r. 1931 w porównaniu z r. 1930 o 11,7% (z 7,7 tys. ha do 6,8 tys. ha), zbiór buraków o 20,4% (z 1.737 tys. q do 1.382 tys. q); wydajność hektara wynosiła w okręgu łódzkim w roku sprawozdawczym 202 q i utrzymała się w ten sposób na poziomie wyższym niż we wszystkich pozostałych województwach (poza lwowskiem). Przytoczony wyżej spadek powierzchni zasiewów i zbiorów buraków spowodował też silny spadek produkcji cukru zarówno na terenie Polski jak i w stopniu mniejszym na terenie okręgu łódzkiego (tab. 5).

W konsumcji cukru nastąpiły zmiany niepomyślne. Już w r. 1930 zahamowany został obserwowany od szeregu lat proces wzrostu nader niskiego w Polsce spożycia cukru na głowę ludności; w roku sprawozdawczym załamanie to wystąpiło z całą wyrazistością, nastąpił bowiem kilkuprocentowy (w porównaniu z r. 1930 wzgl. nawet 11,3%-owy w porównaniu z r. 1929) spadek spożycia, które wynosiło:

w r. 1929 — 361.036 tonn = 100%
w r. 1930 — 348.381 „ = 96,5%
w r. 1931 — 320.065 „ = 88,7%

W przewidywaniu tego spadku konsumcji obniżono też wyznaczone na okres od 1 października do 30 września 1932 r. przez Ministerstwo Skarbu kontyngenty dla rynku wewnętrznego (tab. 5).

Tab. 5. Produkcja cukru w przeliczeniu na biały kryształ
(wg. Rozporządzenia Ministerstwa Skarbu
z 28. III. 1929 r., 19. III. 1930 r., 11. III. 1931 r. i 2. III. 1932 r.).

a) ogólna produkcja

Kampanja	Polska		Okrąg Izby łódzkiej		
	tonny	wskaźnik	tonny	Wskaźniki 1928/29 = 100	Wskaźniki Polska = 100
1928/29	672.235	100,0	32.257	100,0	4,8
1929/30	824.267	122,6	47.881	148,4	5,8
1930/31	698.051	103,8	27.044	83,8	3,9
1931/32	443.756	66,0	20.210	62,7	4,6

b) kontyngenty dla rynku wewnętrznego (w tonnach)

	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32
Zasadniczy . . .	348.631	370.489	347.350	335.582
Zapasowy	55.781	25.934	17.367	16.779
Razem .	404.412	396.423	364.717	352.361

Sytuacja cukrowni nie zaznała też poprawy ze strony eksportu; spadek wywozu odczuto tem silniej, że wskutek zmniejszonego spożycia krajowego pozostały znaczne zapasy, przeznaczone uprzednio dla rynku wewnętrznego a równocześnie i ceny cukru na międzynarodowym rynku nie doznały minimalnej nawet poprawy (por. tab. 2 str. 185). W maju 1931 r. zawarte zostało wprawdzie międzynarodowe porozumienie, mające na celu ograniczenie wywozu cukru z 7-miu najwięcej zainteresowanych państw, jednakże porozumienie to nie dało dotąd oczekiwanych wyników, a ceny osiągane przez eksporterów polskich były w końcu roku tak niskie, że — zdaniem Związku Zawodowego Cukrowni — nie pokrywały nawet wartości surowca buraczanego, nie mówiąc o innych składnikach kosztów produkcji. Niepomyślne kształtowanie się eksportu było zarazem powodem

większych niż zwykle trudności w finansowaniu produkcji cukrowniczej w Polsce; sytuacja uległa pod tym względem nadto dalszemu pogorszeniu wskutek spadku waluty angielskiej i związanych z tem komplikacyj finansowo-walutowych.

2. Przemysł młynarski.

Sytuacja przemysłu młynarskiego na terenie całej Polski kształtowała się w roku sprawozdawczym podobnie jak w r. 1930 pod wydatnym wpływem dalszego rozwoju eksportu przetworów młynarskich (tab. 6), w którym okrąg łódzki uczestniczy wprawdzie nieznacznie, ale który mimo to oddziaływał pośrednio na możliwości zbytu młynów położonych na terenie województwa łódzkiego, wzrastające automatycznie wskutek odciążenia lokalnego rynku przez młyny innych dzielnic, zaabsorbowane eksportem. Wspomniany czynnik umożliwił w pierwszem półroczu roku sprawozdawczego przemysłowi młynarskiemu na terenie województwa łódzkiego utrzymanie stanu uruchomienia i rozmiarów produkcji na poziomie niezmienionym mimo, że eksport młynów w okręgu łódzkim obniżył się w porównaniu z r. 1930 o 21,9% (mąka) wzgl. 56,5% (otręby). W połowie roku sprawozdawczego nastąpił pod tym względem niepomyślny zwrot, z jednej strony bowiem obniżono w Polsce

Tab. 6. Wywóz mąki i otrąb z Polski i okręgu łódzkiego (Polska — wg. G. U. S.; okrąg łódzki — wg. ankiety Izby; w tonnach).

	Polska			Okrąg łódzki			
	1930	1931	Wskaźnik 1930=100	1930	1931	Wskaźniki 1929=100	Wskaźniki Polska=100
Mąka . . .	51.219	74.159	144,8	9.516	7.434	78,1	10,0
żytnia . .	31.607	45.903	145,2				
pszenna . .	19.612	28.256	144,1				
Otręby . . .	112.135	34.209	30,5	8.603	3.740	43,5	10,9
żytnie . .	49.267	24.464	49,7				
pszenne . .	62.868	9.745	15,5				

premje wywozowe z 12 zł. do 10 zł. dla mąki I gatunku i z 9 zł. do 8 zł. dla mąki pośledniej, równocześnie zaś miały miejsce dalsze restrykcje przywozowe na dotychczasowych rynkach odbiorczych, które bardzo silnie skurczyły możliwości wywozowe polskiego przemysłu młynarskiego; dla ilustracji tego stanu rzeczy nadmienić należy, że z ogólnej ilości 45.290 tonn mąki żytniej, wywiezionej z Polski w roku sprawozdawczym, przypadało na pierwsze półrocze 39.520 tonn. To też sytuacja przemysłu młynarskiego w drugiej połowie wykazuje silne pogorszenie, a na początku r. 1932 większe młyny województwa łódzkiego zostały całkowicie unieruchomione przy równoczesnem zwiększeniu działalności mniejszych młynów, wykazujących większą elastyczność w dostosowaniu się do nowych warunków produkcji (por. str. 204).

Obok sytuacji eksportowej wymienić należy wahania cen zbóż chlebowych i mąki jako drugi czynnik, kształtujący niepomyślnie sytuację przemysłu młynarskiego. Wahania cen omówione są obszernie w dziale, poświęconym uwagom o sytuacji handlu (dział XIII, 4. Zboże i mąka), tutaj natomiast wskazać należy na zmiany, jakie zaszły w roku sprawozdawczym we wzajemnym stosunku cen pszenicy i żyta. Niepomyślne kształtowanie się cen żyta w ostatnich latach stało się powodem zmniejszenia obszaru jego zasiewów (z 5.895 tys. ha w r. 1930 do 5.772 tys. ha w r. 1931). Równocześnie zaś nastąpił pokaźny wzrost powierzchni zasiewów pszenicy (z 1.407 tys. ha w latach 1926—1930 do 1.645,5 tys. ha w r. 1930 i 1.819,1 tys. ha w r. 1931), którego skutkiem był wzrost zbiorów, a zarazem spadek cen, tem wydatniejszy, że i na rynku międzynarodowym sytuacja kształtowała się dla pszenicy w roku sprawozdawczym znacznie mniej pomyślnie niż dla żyta. Temu przypisać należy, że normalna rozpiętość między cenami żyta i pszenicy w Polsce obniżyła się, a nawet poczynając od połowy roku sprawozdawczego znikła całkowicie; chwilami ceny pszenicy w niektórych okręgach Polski były niższe od cen żyta. Ceny owsa kształtowały się natomiast pomyślniej i podobnie jak ceny żyta utrzymywały się w ciągu roku przeważnie na poziomie wyższym niż w roku 1930.

Nie ulega naogół wątpliwości, że zobrazowane wyżej wahania cen oddziałały w mniejszym stopniu na spadek rentowności produkcji przemysłu młynarskiego niż spotęgowana w roku sprawozdawczym konkurencja ze strony wspomnianych już wyżej mniejszych wytwórców, którzy przez swe nieoczekiwane posunięcia

rynkowe oddziaływują niepomyślnie na rynek mączny i stają się powodem dość silnego kurczenia się rozpiętości między cenami żyta a mąki, a tem samem marży zarobkowej młynarstwa. Zdaniem zrzeszeń lokalnych i ogólno-krajowych przemysłu młynarskiego spadek marży zarobkowej do poziomu, niepokrywającego własnych kosztów, przypisać należy też w dużym stopniu działalności Państwowych Zakładów Przemysłowo-Zbożowych, które opierając się na dogodniejszych warunkach kalkulacyjnych dążyły do osiągnięcia przeczących sobie, a równie niepomyślnych dla młynarstwa celów: podniesienia cen żyta i obniżenia cen mąki. Przemysł młynarski okręgu łódzkiego odczuł tem dotkliwiej działalność P. Z. P. Z., że zakłady te dokonywały swych interwencyjnych zakupów zbożowych głównie na pograniczu województwa poznańskiego i łódzkiego, a więc w ośrodkach (w pobliżu Ostrowa, Pleszewa i Jarocina), w których zaopatrywały się większe młyny okręgu Izby. W stopniu jeszcze silniejszym bodaj odczuto posunięcia P. Z. P. Z., polegające na sprzedaży mąki z dostawą natychmiastową i terminową po cenach, odbiegających znacznie od ofert młynów prywatnych. Wreszcie i zbyt otrąb przez młyny prywatne utrudniony był wskutek polityki P. Z. P. Z., które zawarły z niektórymi producentami zboża tranzakcje zakupu pod warunkiem odbioru określonej ilości otrąb.

Wszystkie uwidocznione wyżej czynniki oddziałać musiały niepomyślnie na sytuację przemysłu młynarskiego okręgu Izby w roku sprawozdawczym, a potwierdzeniem tego poglądu służyć może choćby przytoczony już wyżej (str. 204) fakt, że z 13 istniejących w okręgu kaliskim zakładów przemysłu młynarskiego czynne były na początku roku 1932 zaledwie dwa, a wśród 11 unieruchomionych przedsiębiorstw znalazły się również wielkie młyny, z których jeden posiada nowoczesne urządzenia techniczne, obliczone na przemiał 30 wagonów zboża na dobę.

3. Pozostałe działy.

Największą zkolei po cukrowniach i młynach grupę przemysłu spożywczego stanowi pod względem liczby zatrudnionych robotników oraz wartości produkcji fabrykacja papierosów i tytoniu. Istniejąca na terenie okręgu Izby państwowa fabryka wyrobów tytoniowych wykazuje w r. 1931 w porównaniu z r. 1930 spadek produkcji papierosów o 15,5%, a równocześnie wzrost produkcji tytoniu

o 13,8%. Jak już zaznaczono w sprawozdaniu poprzedniem nie można zmian tych identyfikować z lokalnemi zmianami konsumcji tytoniu i papierosów, gdyż produkcja poszczególnych fabryk monopolu nie jest bynajmniej przeznaczona dla zaspokojenia okręgów, w których są położone. Nie ulega jednak wątpliwości, że konsumcja papierosów i tytoniu zarówno na terenie całej Polski, jak i w okręgu łódzkim obniżyła się w roku sprawozdawczym, a częściowem potwierdzeniem tego poglądu jest fakt, że sprzedaż wyrobów tytoniowych w całej Polsce obniżyła się z 704 milj. zł. w r. 1930 do 636 milj. zł. w roku sprawozdawczym.

Tab. 7. Produkcja wzgl. spożycie piwa w Polsce i na terenie okręgu Izby

(Polska — wg. Centralnego Zw. Przemysłu Piwowar. i Słodown.; okrąg łódzki — wg. ankiety Izby).

Rok	Polska		Okrąg Izby łódzkiej		
	milj. hl.	Wskaźnik 1929 = 100	milj. hl.	Wskaźniki 1929 = 100	Wskaźniki Polska = 100
1929	2,6	100	102.283	97,4	3,9
1930	2,4	92,3	94.397	92,3	4,1
1931	1,9	73,1	88.240	86,2	4,9

Z pozostałych grup przemysłu spożywczego zasługuje jeszcze na omówienie czwarty zkolei pod względem zatrudnionych robotników i wartości produkcji dział tego przemysłu, t. j. browary. Według danych Centralnego Związku Przemysłu Piwowarskiego i Słodowniczego produkcja względnie spożycie piwa obniżyło się (tab. 7) z 2,4 milj. hl. w r. 1930 do 1,9 milj. hl. w roku sprawozdawczym; spadek wynosił więc około 20% (w porównaniu z r. 1928— około 25%) na terenie całej Polski podczas, gdy na terenie okręgu Izby nie przekraczał 6,5% (tab. 2 i 7). Rozbieżność ta spowodowana została przez zwiększenie udziału Łodzi w zaopatrywaniu innych okręgów państwa (jeden z największych browarów okręgu łódzkiego uruchomił nawet w roku sprawozdawczym własne składy w Warszawie, dostarczające piwa także do większych miejscowości województwa warszawskiego). Wprawdzie w miesiącach letnich przepro-

wadzony był przez zrzeszenie restauratorów i właścicieli piwiarń bojkot 2-ch największych browarów okręgu łódzkiego, podczas którego nadeszły do Łodzi znaczne ilości piwa z Warszawy, Małopolski i Wielkopolski, jednak z drugiej strony niektóre browary położone poza okręgiem łódzkim całkowicie zlikwidowały swą działalność produkcyjną i sprzedawały piwo nabywane w Łodzi, co wyrównało spadek zbytu, spowodowany przez wspomniany bojkot. W każdym bądź razie na rynku ogólno-polskim nastąpił w roku sprawozdawczym dalszy spadek spożycia, które wynosiło w r. 1929— 8,56 litra na głowę ludności, w r. 1930 — 7,85, a w roku sprawozdawczym — 6,09. Spadek ten jest tem bardziej znamienny, że ceny zostały wbrew obowiązującej konwencji obniżone w drodze wytężonej walki konkurencyjnej; pod naciskiem konkurencji browarów małopolskich pogorszyły się też znacznie warunki pokrycia. Import wyższych gatunków piwa czeskiego w dalszym ciągu dawał się we znaki przemysłowi krajowemu.

Przemysł gorzelniczo-wódczany częściowo tylko uchwycony został ankietą Izby wskutek niewielkich rozmiarów przeważającej liczby przedsiębiorstw tej gałęzi przemysłu w okręgu łódzkim. To też przytoczone w tab. 3 i 4 dane częściowo tylko ilustrują sytuację gorzelni, rektyfikacyj i fabryk wódek okręgu łódzkiego. Ogólna produkcja spirytusu w Polsce wynosiła w roku kampanijnym 1930/1931—663.604 hl.; w porównaniu z kampanją 1929/1930, kiedy to produkcja spirytusu była największa od początku istnienia Państwa Polskiego i wynosiła 878.042 hl., produkcja tegoroczna obniżyła się o 24%. Dla zilustrowania zdolności produkcyjnych gorzelnictwa polskiego nadmienić należy, że prawo odpędu wykorzystane było w roku sprawozdawczym przez wszystkie czynne gorzelnie tylko w 65%. Dla okręgu łódzkiego sprawozdanie monopolu spirytusowego stwierdza w kampanji 1930/1931 r. — 69 czynnych gorzelni rolniczych, które wyprodukowały łącznie 32.462 hl. przy zużyciu 295.482 q ziemniaków, przyczem spadek produkcji w porównaniu z kampanją 1929/1930 wynosił na terenie województwa łódzkiego 38% (spadek produkcji wszystkich gorzelni rolniczych w Polsce wynosił 28%). Wspomniane już sprawozdanie monopolu spirytusowego przytacza nadto dla województwa łódzkiego 6 czynnych rektyfikacyj, które przerobiły w roku sprawozdawczym 5.596.409 litrów surówki (w całej Polsce 43 rektyfikacje i 54.778.094 litr. wziętej na aparat surówki). Wreszcie sprawozdanie wspomina o 4-ch fabrykach wódek

gatunkowych, które przerobiły w 1930 r. — 38.629 litr. spirytusu, a w 1931 r. — 17.110 litr. (w całej Polsce przerób spirytusu w fabrykach wódek gatunkowych obniżył się z 3.217.143 litr. w r. 1930 do 1.923.795 litr. w r. 1931).

Produkcja drożdży obniżyła się w roku sprawozdawczym na terenie okręgu Izby o 61,8% wskutek wsponianego już unieruchomienia jednej wytwórni. Skurczenie się pojemności rynku wewnętrznego odczuły też niewątpliwie pozostałe drożdżownie polskie jednak w stopniu znacznie mniejszym, gdyż ogólno-polska konsumcja drożdży obniżyła się tylko o 6% (z 9.234 tys. kg. w r. 1930 do 8.767 tys. kg. w r. 1931). Import drożdży zagranicznych wzrósł wprawdzie z 159,9 tonn w r. 1930 do 171,6 tonn w roku sprawozdawczym, odgrywał jednak na rynku mniejszą rolę wobec nieznacznych procentowo w stosunku do pojemności rynku rozmiarów.

Produkcja octu obniżyła się w roku sprawozdawczym na terenie okręgu Izby o 12,1% w porównaniu z r. 1930; spadek ogólnopolskiej produkcji był prawdopodobnie większy, gdyż okrąg łódzki skompensował spadek obrotów na rynku lokalnym wytężoną sprzedażą octu w innych okręgach państwa. Ceny octu nie uległy w roku sprawozdawczym zmianie. Konkurencję wytwórni gdańskich oraz importowanych z zagranicy surowców dla produkcji kwasu octowego na cele przemysłowe odczuto w roku sprawozdawczym w dalszym ciągu.

VII. PRZEMYSŁ BUDOWLANY.

Tab. 1. Liczba zatrudnionych robotników wg. G. U. S. oraz wskaźnik przepracowanych robotniko-godzin wg. I. B. K. G. i C.

(patrz uwagi na str. 209).

Miesiące	Liczba zatrudnionych robotników						Wskaźniki przepracowanych w całej Polsce robotniko-godzin (popr. przez usunięcie wahań sezonowych 1925—1927 = 100)		
	Polska			Okrąg Izby łódzkiej					
	1929	1930	1931	1929	1930	1931	1929	1930	1931
I	22.268	21.520	9.089	728	699	396	158,3	154,3	62,9
II	19.330	18.270	7.820	677	705	314	134,6	136,3	55,3
III	25.186	17.547	8.350	1.345	1.083	320	140,1	104,8	50,1
IV	36.149	22.042	14.235	2.093	1.742	732	158,5	93,5	63,9
V	43.887	25.880	17.387	2.220	2.120	847	177,3	103,3	69,2
VI	47.071	28.675	18.974	2.221	2.420	967	179,7	106,9	73,4
VII	46.891	29.290	19.974	2.428	1.552	1.275	171,9	108,2	72,1
VIII	48.868	31.906	21.033	2.523	2.381	1.392	167,3	106,8	73,5
IX	48.760	31.951	20.153	2.379	2.232	1.474	164,4	106,7	66,6
X	47.879	31.269	19.249	2.436	2.215	1.126	161,9	104,4	65,2
XI	40.195	24.669	14.671	1.770	1.535	925	158,6	98,8	61,1
XII	24.169	11.941	8.951	1.006	476	361	168,1	84,8	53,5
styczeń 1932 r.			7.008			337			43,6

Tab. 2. Liczba przepracowanych robotniko-godzin wg. G. U. S.

(patrz uwagi na str. 211).

Kwartały	POLSKA							Okrąg Izby łódzkiej			
	Liczby bezwzględne w tys.			Wskaźniki				Liczby bezwzględne w tys.		Wskaźniki dla r. 1931	
				1927 = 100			1930 = 100				
	1929	1930	1931	1929	1930	1931		1930	1931	1930 = 100	Polska = 100
I	12.145	10.920	4.591	85,4	76,8	32,3	32,4	421	182	21,7	4,0
II	22.462	13.530	8.808	158,0	95,2	62,0	62,2	761	417	49,7	4,7
III	28.564	18.198	11.859	200,9	128,0	83,4	83,7	1.271	759	90,6	6,4
IV	23.222	13.997	9.325	163,3	98,5	65,6	65,9	899	515	62,9	5,5
Razem	86.393	56.645	34.583	151,9	99,6	**60,8**	**61,1**	3.352	1.873	**55,9**	5,4

Zawarta w tab. 3 statystyka stanu zatrudnienia przemysłu budowlanego na terenie okręgu Izby z natury rzeczy częściowo tylko jest odbiciem intensywności budownictwa, którego rozmiary zależą nadto częstokroć od prac budowlanych prowadzonych przez przedsiębiorstwa z poza okręgu Izby. Także dane G. U. S. o rozmiarach uruchomienia przemysłu budowlanego na terenie całej Polski mają

Tab. 3. Stan zatrudnienia poszczególnych grup przemysłu budowlanego, objętych ankietą Izby
(patrz uwagi na str. 209).

GRUPA	Liczba zakładów czynnych		Liczba robotników zatrudnionych w końcu r.		Liczba przepracowanych w ciągu roku robotniko-dni		
	1930	1931	1930	1931	1930	1931	Wskaźnik 1930=100
1. Przemysł robót budowlanych . .	35	31	535	192	369.235	240.616	65,2
2. Przemysł instalacyjno-techniczny	7	9	164	134	52.654	50.444	95,8
3. Przemysł brukarski i wiertniczy .	7	10	130	131	37.023	60.119	162,4
Ogółem*) .	49	50	829	457	458.912	351,179	76,5

jedynie wartość orjentacyjną dla ogólno-polskiego ruchu budowlanego wobec znacznej roli, jaką w budownictwie, szczególnie w ośrodkach prowincjonalnych, odgrywają drobne przedsiębiorstwa dla statystyki nieuchwytne wzgl. prowadzenie robót t. zw. sposobem gospodarczym bez udziału przedsiębiorcy.

Z powyższych względów Izba po odtworzeniu w tab. 3 danych statystycznych, ilustrujących stan zatrudnienia 50 przedsiębiorstw: robót budowlanych (wskaźnik 65,2%), instalacyjno-technicznych (wskaźnik 95,8%) i brukarsko-wiertniczych (wskaźnik 162,4%), przytacza poniżej szereg innych materjałów, ilustrujących z daleko

*) Zgodnie z niniejszemi cyframi należy również zmienić rubrykę przemysłu budowlanego na tablicy zbiorowej na str. 204.

większą dokładnością rozmiary ruchu budowlanego zarówno na terenie całego Państwa, jak i na terenie okręgu łódzkiego.

Z zobrazowanych pod tym kątem widzenia materjałów wynika, że w roku sprawozdawczym nastąpiło bardzo wydatne ograniczenie akcji kredytowej Banku Gospodarstwa Krajowego, który zarówno z własnych środków, jak i z funduszów państwowych przyznał na cele budownictwa w 1928 r. — 87,5 milj. zł., w 1929 r. — 55,5 milj. zł., w 1930 r. — 160 milj. zł., a w roku sprawozdawczym zaledwie około 54 milj. zł. (tab. 4 rubr. 3). Czynnik ten wpłynął w sposób decydujący na gwałtowny spadek intensywności ruchu budowlanego, który w obecnych warunkach zależny jest niemal wyłącznie od pomocy kredytowej B. G. K. Kapitały prywatne stroniły w dalszym ciągu od ruchu budowlanego i nie wyzyskały warunków, sprzyjających,

Tab. 4. Materjały statystyczne, ilustrujące ruch budowlany w Polsce

(wg. I. B. K. G. i C.).

Miesiące	Wskaźnik cen materjałów budowl. miner. 1928 = 100		Ładunki kolejowe materjałów budowlanych				Kredyty budowlane B. G. K. (tys. zł.)			
			wagonów dziennie		Wskaźnik (1925—27 = 100)		przyznane netto		wypłacone	
	1930	1931	1930	1931	1930	1931	1930	1931	1930	1931
I	94,9	87,1	194	79	152,0	61,9	2.301	4.974	1.698	5.276
II	94,1	86,0	232	111	122,0	58,4	2.768	6.048	2.527	4.164
III	94,7	84,7	346	169	136,1	66,5	6.611	1.174	4.310	2.928
IV	94,5	85,5	377	228	159,4	96,3	7.989	3.951	5.424	4.194
V	93,5	83,6	502	324	181,9	117,4	6.669	5.277	7.286	7.353
VI	91,7	83,6	527	369	169,2	118,4	15.192	5.473	11.999	6.345
VII	91,4	83,5	530	325	166,8	102,3	22.041	7.684	12.332	6.971
VIII	89,9	82,6	473	277	174,9	102,4	23.591	7.063	20.787	8.660
IX	90,3	81,1	475	288	161,1	97,7	10.042	5.239	18.322	5.400
X	89,6	79,6	427	271	188,8	95,7	18.298	1.519	14.966	5.902
XI	89,1	79,4	228	161	100,8	71,2	3.689	3.446	7.293	3.394
XII	87,5	78,4	117	51	75,0	32,7	8.087	2.368	7.038	4.319
	—	—	—	—	—	—	127.278	54.216	113.982	64.906

zdawało się rozwojowi prywatnego ruchu budowlanego, bardziej niż w latach poprzednich. Wskaźnik cen materjałów budowlanych mineralnych obniżył się bowiem w roku sprawozdawczym wydatnie (tab. 4 rubr. 1), a i ceny drzewa spadły w silnym stopniu. Prawdopodobnie więc działały w dalszym ciągu czynniki, przytoczone już w poprzedniem sprawozdaniu Izby i hamujące napływ kapitałów prywatnych do budownictwa, a mianowicie: ogólna niechęć do wszelkiej działalności inwestycyjnej oraz obserwowany już od 2-ch lat fakt znacznej podaży wolnych mieszkań, które wskutek kryzysu gospodarczego i ogólnego zubożenia nie mogą znaleźć reflektantów, obniżając wskutek tego czynsz mieszkań w nowych domach, a zarazem likwidując niemal całkowicie t. zw. odstępne za mieszkania w starych domach. W wyniku zobrazowanego stanu rzeczy ruch budowlany skurczył się bardzo silnie, a jako ilustracja tego zjawiska służyć może fakt, że wskaźnik ładunków kolejowych materjałów budowlanych (tab. 4 rubr. 2), który już w ciągu r. 1930 obniżył się z 152,0% (1925—1927 = 100) do 75,0%, spadł w roku sprawozdawczym w dalszym ciągu, dochodząc w grudniu 1931 r. zaledwie do 32,7%.

Rozmiary ruchu budowlanego zarówno w Polsce, jak i na terenie okręgu Izby ilustruje też z dużą dokładnością statystyka spożycia cementu (tab. 5), które obniżyło się w roku sprawozdawczym w porównaniu z poprzednim prawie o 32% na terenie całej Polski wzgl. o 25% na terenie okręgu łódzkiego.

Tab. 5. Konsumcja cementu

(opracowana wg. danych syndykatu cementowego; w tonnach brutto).

a) w Polsce i w okręgu łódzkim w latach 1927—1931

Rok	Polska		Okrąg Izby łódzkiej		
	tonny	w r. 1931 spożycie spadło w porównaniu z rokiem:	tonny	w r. 1931 spożycie spadło w porównaniu z rokiem:	udział okręgu (Polska=100)
1927	655.925	o 19,2%	52.300	o 27,0%	8,0
1928	1.018.629	„ 48,0%	72.133	„ 47,1%	7,1
1929	928.496	„ 42,9%	60.361	„ 36,7%	6,5
1930	777.467	„ 31,9%	50.940	„ 25,0%	6,6
1931	529.707	—	38.175	—	7,2

b) w m. Łodzi i innych większych miastach w latach 1929—1931

Miasto	Liczba mieszkańców wg. spisu 1931 r.	1929		1930		1931	
		ogółem	na 1000 m.	ogółem	na 1000 m.	ogółem	na 1000 m.
Warszawa	1.178.211	84.695	71,0	78.421	66,6	52.857	44,9
Łódz . .	605.467	26.739	44,2	17.292	28,6	11.646	19,2
Lwów . .	316.177	23.941	75,8	19.093	60,4	11.608	36,7
Poznań .	246.698	19.190	77,7	10.280	41,6	8.419	34,1
Kraków .	221.260	26.006	117,7	26.501	120,0	19.428	87,9
Katowice .	127.044	20.700	163,0	18.552	146,0	11.551	91,0

c) w poszczególnych miastach województwa łódzkiego w latach 1929—1931.

Miasto	1929	1930	1931
Błaszki	765	765	555
Chojny	1.501	2.405	2.475
Czastary	630	930	810
Głowno k/Łowicza	550	255	135
Janinów	645	635	180
Kalisz	2.325	3.165	2.095
Kłodawa	600	503	505
Koluszki	541	495	325
Koło	960	996	921
Konin	1.936	1.635	1.796
Łask	1.611	1.110	630
Łęczyca	1.560	1.923	855
Łódź	26.739	17.292	11.646
Opatówek	1.215	930	511
Ozorków	510	500	225
Pabjanice	2.401	1.635	1.245
Piotrków Tryb.	2.744	2.321	1.375
Radomsko	1.231	1.511	788
Sieradz	1.170	901	839
Tomaszów Maz.	1.411	899	810
Wieluń	1.976	2.780	1.840
Zduńska Wola	1.466	1.968	3.405
Zgierz	915	645	525

Z danych tab. 5 wypływa również niewątpliwy fakt upośledzenia Łodzi pod względem kredytów budowlanych, którego odbiciem są rozmiary budownictwa. Okazuje się bowiem, że udział okręgu łódzkiego w ogólno-polskiem spożyciu cementu waha się w ostatniem 5-leciu w granicach od 6,5% do 8,0%; konsumcja cementu na 1000 mieszkańców wynosiła przytem w Łodzi przeciętnie od 19,2 tonn do 44,6 tonn podczas, gdy w Warszawie od 44,9 do 71,0, we Lwowie od 36,7 do 75,8, w Poznaniu od 34,1 do 77,7, w Krakowie od 87,9 do 120,0 i w Katowicach od 91,0 do 163,0.

Ogólna suma przyznanych przez oddział łódzki Banku Gospodarstwa Krajowego kredytów wynosiła w r. 1928 — 9,5 milj. zł., w r. 1929 — 3,7 milj. zł., w r. 1930 — 14,7 milj. zł., w r. 1931 — 4,2 milj. zł. W dalszym ciągu przytem przeważająca część (69%) przydzielonych na terenie okręgu łódzkiego kredytów przeznaczona była na finansowanie budownictwa społeczno-publicznego, z czego zkolei najwięcej (58%) uzyskał Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych (tab. 6). Po odliczeniu 24 milj. zł., które uzyskała wymieniona instytucja nie można właściwie mówić o kredytach budowlanych na

Tab. 6. Finansowanie budownictwa prywatnego a społeczno-publicznego w okręgu Izby.

(w tys. złotych i %%; wg. danych łódzkiego Oddziału B. G. K.).

Kredytobiorcy / Rok	1928		1929		1930		1931	
Spółdzielnie . . .	2.025	21%	889	24%	2.830,4	19%	312,0	7%
Samorządy . . . (w r. 1930 Łódź — 3.600 tys. zł.)	612	7%	49	2%	4.019,2	27%	155,0	4%
Instytucje ubezpieczeń społecznych (w r. 1930 i 1931 tylko Z. U. P. U.)	273	3%	459	12%	3.340,0	23%	2.420,0	58%
Ogółem budownictwo społeczno-publiczne . . .	2.910	31%	1.397	38%	10.189,6	69%	2.887,0	69%
budownictwo prywatne	6.541	69%	2.283	62%	4.495,4	31%	1.317,8	31%
Ogółem .	9.451	100%	3.680	100%	14.685,0	100%	4.204,8	100%

terenie okręgu łódzkiego w roku sprawozdawczym, pozostała grupa kredytobiorców uzyskała bowiem kwotę nikłą, nieodgrywającą większego znaczenia (spółdzielnie — 312 tys., samorząd 155 tys., budownictwo prywatne — 1.317 tys.).

To też trudno jest mówić w roku sprawozdawczym o ruchu budowlanym w szerszem znaczeniu, gdyż uzyskane kwoty wyzyskane były na terenie okręgu Izby całkowicie niemal na ostateczne wykończenie budowli rozpoczętych w latach ubiegłych. Z poważniejszych objektów, które wykończone zostały częściowo już w r. 1930, a definitywnie oddane do użytku w roku sprawozdawczym wymienić należy na terenie m. Łodzi gmach Sądu Okręgowego, Szpital Okręgowego Związku Kas Chorych, bloki mieszkalne wojskowego funduszu kwaterunkowego i Z. U. P. U. oraz gmach Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych. Wszystkie wymienione budowle figurują zresztą w statystyce ruchu budowlanego za r. 1930 (tab. 7), wtedy bowiem wyprowadzone zostały pod dach.

Tab. 7. Ilość rozpoczętych i zakończonych w m. Łodzi budowli (wg. danych Wydziału Statystycznego Magistratu m. Łodzi).

Rok / Kwartał	1927		1928		1929		1930		1931	
	rozpoczęte	zakończone	rozpoczęte	zakończone	rozpoczęte	zakończone	rozpoczęte	zakończone	rozpoczęte	zakończone
I	44	103	41	35	11	9	39	31	10	16
II	57	68	97	33	162	12	33	18	42	1
III	134	55	96	41	154	10	199	15	106	12
IV	83	53	117	47	117	259	133	78	43	3
Ogółem	318	279	351	156	444	290	404	142	201	32

Liczba budowli rozpoczętych i zakończonych w r. 1931 obniżyła się w roku sprawozdawczym w m. Łodzi bardzo silnie (tab. 8); zarówno 200 zaczętych budowli, jak i 32 skończonych w roku sprawozdawczym zaliczyć należy do zakresu budownictwa drobnego, o czem świadczy choćby fakt spadku izb w budowlach wykończonych z 28,2 na budynek w r. 1930 do 8,6 — w r. 1931.

Tab. 8. Budowle zakończone w m. Łodzi
(wg. danych Wydziału Statystycznego Magistratu m. Łodzi).

Rok	Ogólna liczba budowli	W tem				
		przemysł. handl.	innych	mieszkalnych		
				budynk.	izb	na 1 budynek przypada izb
1924	284	71	110	103	622	6,0
1925	186	38	66	82	492	6,0
1926	321	50	94	177	1.213	6,9
1927	279	51	77	151	961	6,4
1928	156	31	20	105	1.274	12,1
1929	290	25	35	230	2.537	11,0
1930	142	31	44	67	1.887	28,2
1931	32	3	7	22	188	8,6

VIII. PRZEMYSŁ ODZIEŻOWY.

Tab. 1. Liczba zatrudnionych robotników wg. G. U. S. oraz wskaźnik przepracowanych robotniko-godzin wg. I. B. K. G. i C.

(patrz uwagi na str. 209).

Miesiące	Liczba zatrudnionych robotników						Wskaźniki przepracowanych w całej Polsce robotniko-godzin (popr. przez usunięcie wahań sezonowych 1925—1927 = 100).		
	Polska			Okrąg Izby łódzkiej					
	1929	1930	1931	1929	1930	1931	1929	1930	1931
I	13.803	13.402	11.262	1.229	2.229	1.856	186,5	172,8	153,5
II	14.216	13.766	10.494	1.200	2.201	1.685	180,2	162,2	129,7
III	14.859	14.397	12.118	1.416	2.210	2.120	172,0	160,4	138,5
IV	15.447	14.302	12.143	1.638	2.233	2.269	179,5	162,6	138,1
V	15.271	14.680	11.765	1.816	2.450	2.459	183,5	178,2	145,6
VI	15.193	13.088	9.133	1.826	2.101	2.459	186,0	157,9	103,3
VII	14.822	11.811	7.789	2.143	1.779	1.782	193,2	124,5	100,2
VIII	14.922	12.944	8.864	2.104	2.012	2.237	186,1	155,9	104,5
IX	15.609	13.333	10.140	2.405	2.095	2.672	195,3	161,2	119,0
X	15.631	13.665	11.012	2.635	2.095	3.337	189,8	157,6	128,9
XI	15.545	12.776	10.588	2.696	2.197	3.410	194,9	152,8	127,1
XII	14.357	11.256	7.858	2.743	1.854	3.257	199,5	153,0	129,2
styczeń 1932 r.			8.257			2.499			82,8

Tab. 2. Liczba przepracowanych robotniko-godzin wg. G. U. S.

(patrz uwagi na str. 211).

Kwartały	POLSKA							Okrąg Izby łódzkiej			
	Liczby bezwzględne w tys.			Wskaźniki				Liczby bezwzględne w tys.		Wskaźniki dla r. 1931	
				1927 = 100			1930 = 100				
	1929	1930	1931	1929	1930	1931		1930	1931	1930 = 100	Polska = 100
I	7.763	7.222	6.038	150,0	139,5	116,6	87,7	1.203	1.040	85,5	17,2
II	7.985	7.339	5.712	154,2	141,8	110.3	83,0	1.387	1.203	98,9	21,1
III	8.322	6.435	4.619	160,7	124,3	89,2	67,1	1.110	1.208	99,3	26,2
IV	8.322	6.547	5.827	160,7	126,5	112,6	84,6	1.165	1.941	159,6	33,33
Razem	32.392	27.543	22.196	156,4	133,0	**107,2**	**80,6**	4.865	5.392	**110,8**	24,3

Zgodnie z zastrzeżeniem poczynionem już w dwóch poprzednich sprawozdaniach Izba i tym razem, przystępując do omówienia sytuacji przemysłu odzieżowego, zgóry zaznacza, że materjały statystyczne zawarte w tab. 1 i 2 wzgl. 3 i 4 nie dają dokładnego odbicia sytuacji tego działu przemysłu, który w stopniu większym niż inne gałęzie polskiego przemysłu przetwórczego obejmuje w przeważającej części przedsiębiorstwa drobne, które nie zostały uchwycone ani statystyką G. U. S. ani też ankietą Izby. Poza tem zawarte w tab. 1 i 2 materjały G. U. S., obejmujące także niektóre zakłady przemysłu dzianego, nie są porównywalne z zawartemi w tab. 3 i 4 danemi Izby, która zalicza fabryki dziane całkowicie do przemysłu włókienniczego, wskutek czego liczba robotników zatrudnionych w przemyśle odzieżowym okręgu Izby wynosi w końcu r. 1931 według danych G. U. S. 3.275 robotników (tab. 1) natomiast według ankiety Izby tylko 474 (tab. 3).

Tab. 3. Stan zatrudnienia poszczególnych grup przemysłu odzieżowego, objętych ankietą Izby

(patrz uwagi na str. 209).

Grupa	Liczba zakładów czynnych		Liczba robotników zatrudnionych w końcu roku		Liczba przepracowanych w ciągu roku robotniko-dni		
	1930	1931	1930	1931	1930	1931	Wskaźnik 1930 = 100
1. Fabryki obuwia .	3	3	46	41	18.729	14.333	76,5
2. „ bielizny .	4	4	66	37	15.749	7.010	44,5
3. „ konfekcji .	3	5	30	62	11.646	23.452	201,4
4. „ kapeluszy	2	2	319	141	106.332	51.928	48,8
5. „ zabawek .	4	4	165	28	32.987	29.748	90,2
6. „ guzików .	2	2	111	165	19.802	33.664	170,0
Ogółem .	18	20	737	474	205.245	160.135	78,0

Specjalnie podkreślić należy, że jedne jak i drugie materjały pomijają największą niewątpliwie gałęź przemysłu odzieżowego, jaką w roku sprawozdawczym była wytwórczość gotowej odzieży dla potrzeb eksportu. Ta największa pod względem wartości produkcji

pozycja polskiego przemysłu odzieżowego reprezentowana jest na terenie okręgu Izby przez warsztaty chałupnicze w Łodzi, Brzezinach, Ozorkowie i Piotrkowie, które zatrudniały w roku sprawozdawczym kilka tys. robotników, a zostały całkowicie pominięte zarówno przez ankietę Izby jak i przez statystykę G. U. S., są to bowiem drobne zakłady typu rzemieślniczego, pracujące zarobkowo bądź na rachunek t. zw. magazynierów, którzy wykazują się świadectwami przemysłowemi jednej z kat. handlowych, bądź też na rachunek włókienniczych zakładów przemysłowych, które w roku sprawozdawczym zorganizowały produkcję i eksport gotowej odzieży z własnych materjałów przy użyciu aparatu chałupniczego, nie wpływającego na uchwytne statystycznie rozmiary stanu uruchomienia wymienionych fabryk, które w kwestjonarjuszach statystycznych pomijają zatrudnionych przez siebie chałupników.

Względy powyższe skłaniają Izbę podobnie jak i w roku ubiegłym do zrezygnowania z bliższej analizy materjałów cyfrowych zgromadzonych w tab. 1—4. Omówiona jest natomiast poniżej ogólna sytuacja poszczególnych działów przemysłu odzieżowego (fabryk obuwia, bielizny, kapeluszy, zabawek i guzików) oraz bardziej szczegółowo—produkcja gotowej odzieży w okręgu Izby na cele eksportu.

Tab. 4. Produkcja zakładów przemysłu odzieżowego, objętych ankietą Izby

(patrz uwagi na str. 209).

RODZAJ	WARTOŚĆ 1930	WARTOŚĆ 1931	
	Liczby bezwzględne		Wskaźnik 1930=100
1. Obuwie	194.000	144.140	74,3
2. Bielizna	460.000	197.497	43,3
3. Odzież	349.000	820.797	234,7
4. Kapelusze i stożki	6.247.000	3.312.896	53,4
5. Zabawki	380.000	345.000	90,8
6. Guziki	570.000	462.307	81,3
Ogółem .	8.200.000	5.282.637	64,4

Spadek wartości produkcji obuwia, wynoszący na terenie okręgu Izby powyżej 25%, jest częściowo również odbiciem spadku cen, jaki miał miejsce w roku sprawozdawczym na rynku polskim pod naciskiem konkurencji czeskiej. Ogólny import obuwia skórzanego o wadze 600 gr. para wzrósł bowiem z 1.188 q w roku 1929 do 1.380 q. w r. 1930 a w roku sprawozdawczym mimo spowodowanego przez kryzys spadku siły nabywczej ludności utrzymał się na poziomie jeszcze wysokim, wynosząc 1.251 q. wartości 3,2 milj. zł.; także import obuwia lakierowanego, który w roku 1929 wynosił 228 q. a w r. 1930 wzrósł do 668 q. utrzymał się w r. 1931 na poziomie prawie niezmienionym, wynosząc 624 q. wartości 3,1 milj. zł. Przytoczony czynnik wraz z spadkiem siły nabywczej ludności zdziałał, że sytuacja fabryk obuwia uległa w roku sprawozdawczym dalszemu pogorszeniu.

Także stan uruchomienia i rozmiary produkcji fabryk bielizny obniżyły się w roku sprawozdawczym (na terenie okręgu o 56,7%) częściowo tylko wskutek skurczenia się pojemności rynku wewnętrznego, ponadto bowiem działała w tym samym kierunku konkurencja zagraniczna. Import bielizny bawełnianej obniżył się wprawdzie z 734 q. wartości 3.659 tys. zł. w r. 1930 do 480 q. wartości 2.344 tys. zł., jednakże i ta kwota dała się odczuć na rynku, tem więcej, że wytwórnie austrjackie i czeskie otworzyły w Warszawie, Krakowie i Lwowie swe składy konsygnacyjne, wywierając nacisk również na ceny wyrobów tańszych, będących przedmiotem konsumcji szerszych warstw. Eksport bielizny obniżył się w roku sprawozdawczym w porównaniu z r. 1930; dopiero na początku r. 1932 wznowiony został wywóz koszul niższego gatunku z okręgu łódzkiego, przeznaczonych dla innych odbiorców niż bielizna droższa, będąca przedmiotem dotychczasowego wywozu.

Wartość produkcji fabryk kapeluszy i stożków obniżyła się w okręgu łódzkim w roku sprawozdawczym w porównaniu z rokiem poprzednim o 46,6%. Rezultat ten jest jednakże wypadkową odmiennego stanu rzeczy w wytwórczości kapeluszy filcowych, która nie zmniejszyła się w roku sprawozdawczym na terenie okręgu Izby oraz w produkcji kapeluszy i stożków wełnianych, która obniżyła się częściowo wskutek spadku eksportu z 103,6 t. wartości 3.482 tys. zł. w r. 1929 do 93,5 t. wartości 2.775 tys. zł. w r. 1930 i 39,2 t. wartości 849 tys. zł. w roku sprawozdawczym. Nie ulega kwestji, że spadek wytwórczości kapeluszy i stożków wełnianych spowodo-

wany został na terenie okręgu Izby również przez zmniejszenie się pojemności rynku wewnętrznego, gdyż stosunek eksportu do produkcji stożków i kapeluszy wełnianych nie przekracza w okręgu łódzkim 10%—15%. Próby kartelizacji fabryk kapeluszy narazie nie dały wyników pozytywnych.

Po bardzo silnym ograniczeniu wytwórczości i stanu uruchomienia w r. 1930 (wskaźnik uruchomienia wynosił podówczas w porównaniu z rokiem poprzednim 20,7% a wskaźnik produkcji 44,4%) istniejące w okręgu łódzkim fabryki zabawek (drewnianych, celuloidowych i wypychanych) zdołały w roku sprawozdawczym utrzymać rozmiary wytwórczości na poziomie obniżonym tylko o 10%. W końcu roku sprawozdawczego 3 z pośród istniejących w okręgu 4-ch wytwórni zostały jednak unieruchomione wobec niepewnych perspektyw zbytu, który możliwy jest obecnie jedynie przy deficytowym poziomie cen. Przykładowo przytoczyć można lalki zwykłe (Nr. 34), których cena hurtowa obniżyła się z zł. 7 na początku 1930 r. do zł. 6.30 na początku r. 1931 oraz 5.20 na początku r. 1932; jeszcze silniej zniżkowały ceny lalek celuloidowych (z zł. 14.50 za lalkę Nr. 50 na początku r. 1930 do zł. 13 na początku r. 1931 oraz zł. 8.50 na początku r. 1932) wskutek spadku cen celuloidu, zmechanizowania produkcji i braku zbytu. Eksport zabawek z okręgu łódzkiego był bardzo nikły.

Fabryki guzików (metalowych i z orzecha kamiennego) powiększyły w II-ej połowie roku sprawozdawczego na terenie okręgu Izby stan uruchomienia i rozmiary wytwórczości w związku z wzrostem eksportu gotowej odzieży. Równocześnie jednak miał miejsce wskutek wytężonej walki konkurencyjnej silny spadek cen guzików z orzecha kamiennego, który spowodował, że wartość zwiększonej produkcji wykazała w porównaniu z r. poprzednim nawet spadek. Próby kartelizacji zainteresowanych 3-ch fabryk guzików z orzecha kamiennego nie dały dotąd wyników.

Grupa wytwórni odzieży, wykazująca w tab. 3 i 4 wzrost stanu uruchomienia (wskaźnik 201,4) i rozmiarów produkcji (wskaźnik 234,7) obejmuje 4 wytwórnie konfekcji damskiej i męskiej dla potrzeb rynku krajowego, które wykazały związany z kryzysem spadek wytwórczości, oraz jedną firmę, produkującą odzież męską dla potrzeb eksportu wyjątkowo systemem fabrycznym (bez wydawania pracy chałupnikom), i właśnie silny wzrost stanu uruchomienia oraz rozmiarów produkcji tego ostatniego przedsiębiorstwa podniósł wskaźniki całej tej grupy.

Przystępując do omówienia eksportu gotowej odzieży z okręgu łódzkiego zaznaczyć należy, że statystyka tej doniosłej pozycji polskiego bilansu handlowego (por. str. 80) pozostawia dużo do życzenia, przez szereg bowiem miesięcy r. 1931 niektóre transporty odzieży rejestrowane były przez oficjalną statystykę w rubryce tkanin; wprawdzie posiłkować się można również statystyką Związku Eksportowego Polskiego Przemysłu Włókienniczego, który starannie rejestruje każdą wysłaną, a korzystającą ze zwrotu cła partję, jednakże i te materjały nie są kompletne, gdyż Z. E. P. P. W. wyodrębnia odzież w swej statystyce dopiero od 1 kwietnta 1931 r., nadto nie

Tab. 5. Eksport gotowej odzieży damskiej i męskiej.

	G. U. S.		Zw. Eksp. Polsk. Przem. Włók.	
	waga w kg.	wartość w zł.	waga w kg.	wartość w zł.
1928	**8.300**	**370.000**	—	—
1929	**22.500**	**860.000**	—	—
1930	**75.100**	**1.334.000**	—	—
1931	**1.484.500**	**15.561.000**	**1.892.566**	**19.225.103**
I	10.100	152.000	10.100	152.000
II	11.400	185.000	11.400	185.000
III	18.900	296.000	18.900	296.000
IV	22.900	359.000	34.765	616.143
V	26.400	388.000	40.903	583.949
VI	61.900	860.000	76.472	999.511
VII	74.700	966.000	85.358	1.029.187
VIII	72.600	892.000	147.746	1.721.762
IX	237.600	2.513.000	264.923	2.797.235
X	267.300	2.756.000	399.495	4.028.791
XI	444.900	4.176.000	382.525	3.384.722
XII	235.800	2.018.000	419.979	3.500.803
	1.484.500	15.561.000	1.892.566	19.225.103

obejmuje przesyłek pocztowych a także tych transportów kolejowych, które nie korzystały ze zwrotu cła.

Niemniej jednak przyjąć należy, że zawarte w tab. 5 i 6 dane Z. E. P. P. W., za okres od kwietnia do grudnia 1931 r. wraz z danemi G. U. S. za pierwszy kwartał 1931 r. w sumie dość wiernie odzwierciedlają rozwój eksportu gotowej odzieży w roku sprawozdawczym. Jak widać, eksport odzieży zapoczątkowany został w większych rozmiarach już w pierwszych miesiącach r. 1931, kiedy zwrot ceł, stanowił jeszcze nieznaczny odsetek wartości wywożonej odzieży, jednakże dopiero wprowadzenie zwrotu cła za przędzę przy eksporcie gotowej odzieży stało się impulsem do podjęcia eksportu masowego.

Tab. 6. Udział ważniejszych rynków w wywozie gotowej odzieży w II połowie 1931 r.
(wg. danych Związku Eksportowego Polskiego Przemysłu Włókienniczego; w złotych).

	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Anglja .	911.143	1.364.924	2.246.518	3.278.116	2.615.931	789.973
Francja .	11.113	58.305	58.880	81.192	194.812	862.023
Holandja	48.410	140.050	259.051	218.873	276.515	598.601
Danja .	29.194	60.688	93.320	207.546	151.540	145.603
Belgja .	654	33.532	26.011	137.048	36.741	129.434

Wytężona akcja propagandowo-organizacyjna Izby, która także niewątpliwie przyczyniła się w stopniu bardzo silnym do stworzenia tej nowej gałęzi polskiego wywozu włókienniczego, podjęta była w r. 1929 i 1930. W r. 1931 działalność Izby w tej dziedzinie, omówiona zresztą obszerniej poniżej (str. 80—83), szła raczej w kierunku utrzymania i powiększenia osiągniętych wyników zarówno przez walkę z piętrzącemi się zewsząd trudnościami na rynkach odbiorczych, jak i przez czuwanie nad właściwem nastawieniem produkcji eksportowej. Moment ten, omówiony dostatecznie w sprawozdaniu z działalności Izby, podnieść należy ze względu na jego wpływ na kształtowanie się rozmiarów eksportu.

W lipcu r. 1931 eksport odzieży przekraczał po raz pierwszy 1 milj. zł., a w sierpniu nawet 1,7 milj. zł.; w tym momencie jednak

stało się rzeczą jasną, że rynek angielski już w niedalekiej przyszłości odgrodzony będzie od importu wysoką barjerą ceł ochronnych, co nakazywało spotęgować do maksymum wysiłki eksportowe w ciągu pozostającego jeszcze do dyspozycji okresu bezcłowego. Poinformowani o tym stanie rzeczy eksporterzy łódzcy rozwinęli ożywioną działalność i zdołali wywieźć do Anglji we wrześniu za 2,2 milj. zł., w październiku — za 3,3 milj. zł., w listopadzie — za 2,6 milj. zł. odzieży, doprowadzając w ten sposób ogólne rozmiary eksportu kolejno do 2,8 milj. zł., 4,0 milj. zł. i 3,4 milj. zł. (tab. 6). W końcu listopada eksport do Anglji został całkowicie zahamowany; równocześnie na skutek uzyskanych informacyj powzięto decyzję skierowania wysiłków eksportowych na Francję i Holandję jako na rynki, o których przypuszczano, że także niebawem przejdą do systemu kontyngentowania odzieży. W wyniku tej akcji eksporterzy zdołali uplasować na rynku francuskim w grudniu za 862 tys. zł. odzieży, na rynku holenderskim zaś równocześnie — za 599 tys. zł., dzięki czemu eksport odzieży w grudniu, który zdawało się ulegnie 90% redukcji po zamknięciu rynku angielskiego, utrzymał się na poziomie niezmienionym, a nawet nieco wyższym (3,5 milj. zł. w grudniu wobec 3,4 milj. zł. w listopadzie). Na początku r. 1932 istotnie nastąpiły na obu tych rynkach odbiorczych przewidywane zmiany.

Omówiona na str. 82 przebudowa systemu zwrotu ceł przy wywozie gotowej odzieży wraz z sięgającemi daleko przeobrażeniami na dotychczasowych rynkach odbiorczych zmieniły oblicze wywozu gotowej odzieży w r. 1932. Zmiany te będą przedmiotem następnego sprawozdania rocznego, naogół biorąc zda się jednak nie ulegać wątpliwości, że rozmiary eksportu odzieży odbiegać będą w r. 1932 znacznie in minus od wyników akcji eksportowej r. 1931.

IX. PRZEMYSŁ PAPIERNICZY.

Tab. 1. Liczba zatrudnionych robotników wg. G. U. S. oraz wskaźnik przepracowanych robotniko-godzin wg. I. B. K. G. i C.
(patrz uwagi na str. 209).

Miesiące	Liczba zatrudnionych robotników						Wskaźniki przepracowanych w całej Polsce robotniko-godzin (popr. przez usunięcie wahań sezonowych 1925—1927=100)		
	Polska			Okrąg Izby łódzkiej					
	1929	1930	1931	1929	1930	1931	1929	1930	1931
I	13.498	12.864	11.027	987	721	684	129,8	123,7	109,4
II	13.409	12.898	11.466	964	739	709	115,9	118,4	106,3
III	13.197	13.106	11.827	916	730	710	123,1	119,4	109,0
IV	13.319	13.637	11.467	935	757	757	121,1	120,0	104,7
V	13.873	13.616	11.963	971	825	793	128,2	120,3	108,6
VI	13.803	13.369	12.060	982	788	789	126,9	120,4	110,9
VII	13.223	13.114	11.638	948	889	773	124,8	118,8	111,4
VIII	13.348	13.116	11.576	875	845	785	123,6	123,4	106,8
IX	13.316	12.940	11.468	882	780	803	120,8	120,1	101,4
X	13.635	12.631	10.877	792	781	712	126,3	124,4	104,3
XI	13.496	13.555	11.270	769	818	668	126,2	126,7	100,1
XII	13.470	12.238	10.585	787	706	658	129,8	119,5	109,0
styczeń 1932 r.			10.949			685			99,1

Tab. 2. Liczba przepracowanych robotniko-godzin wg. G. U. S.
(patrz uwagi na str. 211).

Kwartały	POLSKA							Okrąg Izby łódzkiej			
	Liczby bezwzględne w tys.			Wskaźniki				Liczby bezwzględne w tys.		Wskaźniki dla r. 1931	
				1927=100			1930=100				
	1929	1930	1931	1929	1930	1931		1930	1931	1930=100	Polska=100
I	6.767	6.625	5.809	115,9	113,4	99,5	88,5	361	318	81,7	5,5
II	6.452	6.295	5.698	110,5	107,8	97,6	86,8	361	319	82,0	5,6
III	6.917	6.793	5.961	118,4	116,3	102,0	90,8	437	360	92,5	6,0
IV	6.808	6.545	5.932	116,6	112,1	101,6	90,4	399	329	84,6	5,5
Razem	26,944	26,258	23,400	115,3	112,4	101,2	89,1	1.558	1.326	85,1	5,7

Wskaźnik stanu uruchomienia przemysłu papierniczego na terenie okręgu Izby (według ankiety Izby — 84,2%, według G. U. S. — 85,1%) niższy jest od analogicznego wskaźnika ogólno-polskiego (89,1%), a to wskutek silniejszego ograniczenia produkcji jedynej na terenie województwa łódzkiego papierni (68,6%) i wydatnego zmniejszenia zarówno liczby zatrudnionych robotników, jak i czasu pracy w kilku fabrykach tektury (wskaźnik 77,8%). Natomiast trzecia grupa przemysłu papierniczego, której zkolei najważniejszym działem jest fabrykacja gilz przędzalniczych, wykazuje stosunkowo wysoki w porównaniu z r. 1930 wskaźnik zatrudnienia (98,9%).

Tab. 3. Stan zatrudnienia poszczególnych grup przemysłu papierniczego, objętych ankietą Izby

(patrz uwagi na str. 209).

Grupa	Liczba zakładów czynnych		Liczba robotników zatrudnionych w końcu r.		Liczba przepracowanych w ciągu roku robotniko-dni		
	1930	1931	1930	1931	1930	1931	Wskaźnik 1930=100
1. Fabryki papieru	**1**	**1**	**327**	**316**	**92.026**	**63.147**	**68,6**
2. Fabryki tektury	**5**	**5**	**151**	**125**	**42.186**	**32.824**	**77,8**
3. Fabryki wyrobów papierowych . .	**15**	**13**	**468**	**357**	**115.715**	**114.439**	**98,9**
a) gilz przędzaln.	6	5	216	207	51.340	62.727	122,2
b) gilz i pudełek	5	4	172	116	39.444	32.402	82,1
c) innych wyrobów papierow.	4	4	80	34	24.931	19.310	77,5
Ogółem .	21	19	946	798	249.927	210.410	84,2

Analogiczne wskaźniki dała również, uwidoczniona w tab. 4, statystyka rozmiarów produkcji, która wzrosła w porównaniu z rokiem 1930 o 5,8% tylko w grupie gilz przędzalniczych, pomijając wzrost wytwórczości nieodgrywającej większej roli — tektury drzewnej. Fabrykacja gilz przędzalniczych utrzymała się w roku sprawozdawczym na poziomie zwiększonym z przyczyn wspomnianych już wyżej (str. 272) przy omawianiu sytuacji fabryk czółenek i szpulek drewnianych dla przemysłu włókienniczego (wskutek bardzo silnego

ograniczenia stanu uruchomienia w poprzednich 2-ch latach i daleko idącego ogołocenia rynku).

Produkcja gilz do papierosów skurczyła się w porównaniu z r. 1930 o 6,3% w związku z również silnym prawdopodobnie spadkiem konsumcji papierosów.

Spadek produkcji dotknął też papiernie zarówno na terenie Polski, jak i szczególnie silnie — na terenie okręgu Izby. Ogólna produkcja papieru wynosiła w r. 1930—137.533 tonn, w roku sprawozdawczym — 129.365 tonn (z czego na 14 papierni związkowych przypadało 105.592 tonny); spadek wynosił więc wprawdzie tylko 5,9%, wpłynął jednakże ujemnie na poziom rentowności przemysłu papierniczego, gdyż zdolności wytwórcze papiernictwa polskiego są znacznie wyższe. Na terenie okręgu produkcja papieru obniżyła się, jak już zaznaczono, niemal o 30%, co tylko częściowo wiąże się z szczególnie ciężką sytuacją okręgu łódzkiego, gdyż istniejąca w okręgu łódzkim papiernia stanowi część większego przedsiębiorstwa, które przy ustalaniu rozmiarów produkcji poszczególnych fabryk uwzględnić mogło prócz popytu lokalnego jeszcze inne czynniki. Na podstawie statystyki rozmiarów produkcji, wywozu i przywozu papieru Związek Papierni Polskich stwierdza, że konsumcja papieru wynosiła w roku sprawozdawczym 130.470 tonn t. j. kg. 4,07 na głowę ludności podczas, gdy w r. 1930 wynosiła 4,70. W rzeczywistości jednak spadek konsumcji wskutek zubożenia warstw inteligencji, znacznej redukcji nakładu dzienników i czasopism oraz spadku zapotrzebowania ze strony wydawnictw księgarskich, był jeszcze bardziej wydatny. Potwierdzeniem tego przekonania jest nieuwzględniony w powyższem wyliczeniu wzrost zapasów papieru zarówno na składach fabrycznych, jak i w hurtowniach i detalu.

Walka konkurencyjna papierni była w roku sprawozdawczym szczególnie silna. Poza syndykatem „Emkaes", reprezentującym trzy wytwórnie papieru bezdrzewnego nie istniały w roku sprawozdawczym w przemyśle papierniczym żadne porozumienia. Dopiero w końcu grudnia 17 fabryk wyraziło zgodę na utworzenie syndykatu p. n. „Centropapier". Ceny papieru obniżyły się w roku sprawozdawczym wskutek zobrazowanych warunków, czemu nadto sprzyjał spadek cen surowców: w porównaniu z r. 1928 obniżyły się na początku r. 1932 ceny celulozy bielonej o 31,4%, celulozy niebielonej o 30,2%, papierówki o 37,5% (loco stacja nadawcza, gdyż frachty nie uległy zmianie).

Tab. 4. **Produkcja zakładów przemysłu papierniczego, objętych ankietą Izby** (patrz uwagi na str. 209).

GRUPA	ILOŚĆ 1930	ILOŚĆ 1931		WARTOŚĆ W ZŁ. 1930	WARTOŚĆ W ZŁ. 1931
	Liczby bezwzględne	Liczby bezwzględne	Wskaźnik 1930 = 100	Liczby bezwzględne	Liczby bezwzględne
1. **Papier** . . . . t.	**8.620**	**6.061**	**70,3**	**8.763.368**	**5.301.210**
2. **Tektura**	**6.423**	**6.065**	**94,4**	**1.548.455**	**1.357.195**
a) drzewna	500	650	130,0	215.000	260.000
b) szara	832	561	67,4	381.900	250.400
c) papa dachowa	5.091	4.854	95,4	951.555	846.795
3. **Wyroby z papieru**	—	—	—	**4.261.439**	**3.438.199**
a) gilzy przędzalnicze	1.122	1.187	105,8	1.506.263	1.611.305
b) gilzy do papierosów . . . . szt.	135.000.000	126.495.000	93,7	155.000	153.200
c) pudełka . . . . kg.	430.718	295.625	68,6	1.591.129	1.108.514
d) różne	—	—	—	1.009.047	565.180
Ogółem .	—	—	—	14.573.262	10.096.604

Import papieru obniżył się o 40,8% (z 16,4 tys. tonn w r. 1930 do 9,7 tys. tonn w roku sprawozdawczym), niemniej jednak dawał się — zdaniem zainteresowanych zrzeszeń — we znaki polskiemu rynkowi papierniczemu. Z pośród importerów na pierwszem miejscu stoją Niemcy (52,5% ogólnego przywozu), na drugiem Austrja (16,2%), na trzeciem Czechosłowacja (12,2%).

Eksport papieru i wyrobów papierniczych wzrósł z 5,2 tonn wartości 3,4 milj. zł. w r. 1930 do 8,8 tonn wartości 5,4 milj. zł. w r. 1931. Okrąg łódzki, który w r. 1930 eksportował nieznaczne ilości szpulek papierowych, w roku sprawozdawczym wogóle nie uczestniczył w wywozie.

Wszystkie polskie fabryki tektury ograniczyły w roku sprawozdawczym produkcję o 27% (z 28.528 tonn w r. 1930 do 20.793 tonn w roku sprawozdawczym), na terenie okręgu łódzkiego natomiast spadek wynosił tylko 5,6%. Poza nieznacznemi ilościami tektury drzewnej szarej właściwym przedmiotem produkcji fabryk tektury okręgu łódzkiego jest papa dachowa, której wytwórczość mimo zastoju budowlanego nie obniżyła się, gdyż większe łódzkie wytwórnie zatrudnione były w roku sprawozdawczym dla potrzeb Z. U. P. U., który wykończał w roku sprawozdawczym swe olbrzymie bloki mieszkalne, oraz dla władz komunalnych w związku z zapoczątkowanem budownictwem drewnianem.

X. PRZEMYSŁ POLIGRAFICZNY.

Tab. 1. Liczba zatrudnionych robotników wg. G. U. S. oraz wskaźnik przepracowanych robotniko-godzin wg. I. B. K. G. i C.
(patrz uwagi na str. 209).

Miesiące	Liczba zatrudnionych robotników: Polska			Okrąg Izby łódzkiej			Wskaźniki przepracowanych w całej Polsce robotniko-godzin (popr. przez usunięcie wahań sezonowych 1925—1927 = 100)		
	1929	1930	1931	1929	1930	1931	1929	1930	1931
I	10.429	10.809	10.171	749	766	703	130,0	133,3	121,2
II	10.451	10.658	10.233	631	773	688	127,9	129,9	121,7
III	10.631	10.662	9.918	746	745	683	126,1	127,2	114,0
IV	10.737	10.619	9.881	520	755	665	127,1	123,1	113,1
V	10.881	10.792	9.769	714	734	664	124,7	124,5	111,7
VI	10.890	10.785	9.611	728	713	671	124,1	119,0	108,3
VII	10.848	10.683	9.406	710	710	675	121,8	120,2	105,8
VIII	10.774	10.636	9.238	758	695	656	121,1	120,3	103,4
IX	10.554	10.673	8.987	734	723	653	120,7	122,5	101,3
X	10.792	10.603	8.959	741	717	632	125,2	121,8	101,3
XI	10.755	10.586	9.018	833	732	633	127,4	121,1	100,6
XII	10.731	10.233	8.722	751	722	619	127,8	119,1	98,5
styczeń 1932 r.			8.375			589			95,9

Tab. 2. Liczba przepracowanych robotniko-godzin wg. G. U. S.
(patrz uwagi na str. 211).

Kwartały	POLSKA: Liczby bezwzględne w tys.			Wskaźniki 1927 = 100			1930 = 100	Okrąg Izby łódzkiej: Liczby bezwzględne w tys.		Wskaźniki dla r. 1931	
	1929	1930	1931	1929	1930	1931	1931	1930	1931	1930 = 100	Polska = 100
I	6.051	6.117	5.506	119,5	120,8	108,7	94,4	443	391	81,1	7,1
II	6.163	5.716	5.207	121,7	112,9	102,8	89,3	674	382	79,3	7,3
III	5.918	5.882	4.996	116,9	116,2	98,7	85,7	406	370	76,8	7,4
IV	5.999	5.613	5.104	118,5	110,8	100,8	87,5	405	351	72,8	6,9
Razem	24.131	23.328	20.813	119,1	115,2	**102,7**	**89,2**	1.928	1.494	**77,5**	7,2

Ogólno-polski wskaźnik uruchomienia przemysłu poligraficznego wynosił w roku sprawozdawczym (1930=100), jak widać z tab. 2, powyżej 89% i zbliżony był do wskaźnika okręgu łódzkiego, ustalonego na podstawie ankiety Izby (88,5%); według danych G. U. S. liczba przepracowanych w przemyśle poligraficznym robotniko-godzin w okręgu łódzkim wynosiła w roku sprawozdawczym w porównaniu z rokiem poprzednim tylko 77,5%, jednakże rozbieżność ta tłumaczy się faktem objęcia przez statystykę G. U. S. w okręgu łódzkim znacznie mniejszej liczby zakładów i robotników (Izba — 829, G. U. S. — 619 robotników), z których zakłady mniejsze uchwycone w szerszym zakresie przez Izbę, uruchomione były intensywniej niż większy przemysł poligraficzny.

Tab. 3. Stan zatrudnienia poszczególnych grup przemysłu poligraficznego, objętych ankietą Izby

(patrz uwagi na str. 209).

Grupa	Liczba zakładów czynnych		Liczba robotników zatrudnionych w końcu r.		Liczba przepracowanych w ciągu roku robotniko-dni		
	1930	1931	1930	1931	1930	1931	Wskaźnik 1930=100
1. Drukarnie . .	9	9	295	313	102.146	95.328	93,3
2. Litografje . . .	10	11	512	498	157.595	137.885	87,8
3. Kliszarnie . . .	1	1	19	18	5.902	5.049	85,5
Ogółem .	20	21	826	829	265.643	238.262	88,5

Z poszczególnych grup przemysłu poligraficznego wykazały w roku sprawozdawczym pomyślniejszy stan uruchomienia drukarnie (93,3), zatrudnione przeważnie dla potrzeb wydawnictw prasowych, z których jedno rozbudowało się dopiero w końcu r. 1930 i w ciągu roku sprawozdawczego. Silnie natomiast ograniczyły produkcję litografje, które odczuły dotkliwy spadek produkcji w przemyśle spożywczym i farmaceutycznym.

Ceny wytworów graficznych obniżyły się w roku sprawozdawczym stosunkowo silniej niż ceny papieru, a to wskutek konkurencji ze strony drobnych wytwórni (na terenie województwa istnieje około 500 drukarni i litografji, w m. Łodzi—130) przeciętnie

o 15% — 20% mimo niezmienionych kosztów robocizny. Rachunki pokrywano przeważnie wekslami; skonta gotówkowe podwyższone zostały dla zachęcenia do tranzakcyj gotówkowych, bez większych jednak wyników.

Naogół wytwórnie przemysłu poligraficznego odczuły w roku sprawozdawczym konkurencję zagraniczną, zwłaszcza w dziale luksusowych opakowań dla czekolady i kosmetyków. Ponadto przemysł poligraficzny uskarża się usilnie na konkurencję drukarń państwowych. Brak wykwalifikowanych sił obecnie w mniejszym stopniu stoi na przeszkodzie do należytego rozwoju poziomu artystycznego drukarstwa; wśród bezrobotnych pracowników przemysłu poligraficznego przeważają siły mniej wykwalifikowane.

XI. PRZEMYSŁ SKÓRZANY.

Tab. 1. Liczba zatrudnionych robotników wg. G. U. S. oraz wskaźnik przepracowanych robotniko-godzin wg. I. B. K. G. i C.

(patrz uwagi na str. 209).

Miesiące	Liczba zatrudnionych robotników — Polska			Liczba zatrudnionych robotników — Okrąg Izby łódzkiej			Wskaźniki przepracowanych w całej Polsce robotniko-godzin (popr. przez usunięcie wahań sezonowych 1925—1927 = 100).		
	1929	1930	1931	1929	1930	1931	1929	1930	1931
I	5.146	4.545	4.506	248	276	228	128,5	110,8	109,0
II	4.806	4.621	3.905	243	292	279	108,4	102,0	85,1
III	4.693	4.597	4.110	251	277	266	104,4	99,1	86,7
IV	4.649	4.556	4.106	236	282	271	101,3	99,2	86,1
V	4.784	4.743	4.248	202	300	289	101,9	100,3	87,9
VI	4.886	4.600	4.344	188	298	270	101,3	96,8	91,7
VII	4.803	4.519	3.956	169	300	262	103,2	99,5	82,2
VIII	5.008	4.651	4.008	184	306	256	106,6	95,9	80,1
IX	5.033	4.903	4.125	199	322	265	113,6	109,9	88,1
X	4.982	5.031	4.110	242	355	276	116,4	115,4	91,7
XI	5.108	4.885	4.239	260	346	291	123,3	114,0	95,1
XII	4.756	4.483	3.590	278	289	277	117,7	112,1	93,2
styczeń 1932 r.			3.558			267			76,6

Tab. 2. Liczba przepracowanych robotniko-godzin wg. G. U. S.

(patrz uwagi na str. 211).

Kwartały	POLSKA — Liczby bezwzględne w tys.			POLSKA — Wskaźniki 1927 = 100			Wskaźniki 1930 = 100	Okrąg Izby łódzkiej — Liczby bezwzględne w tys.		Okrąg Izby łódzkiej — Wskaźniki dla r. 1931	
	1929	1930	1931	1929	1930	1931	1931	1930	1931	1930 = 100	Polska = 100
I	2.675	2.446	2.175	103,1	94,3	83,8	88,4	147	138	90,8	6,3
II	2.365	2.328	2.101	91,2	95,2	81,0	85,4	145	136	89,5	6,5
III	2.657	2.502	2.039	102,4	96,5	78,6	82,9	146	133	87,5	6,5
IV	2.698	2.569	2.257	104,0	99,0	87,0	91,7	172	156	102,6	6,9
Razem	10.395	9.845	8.572	100,2	94,9	**82,6**	87,1	610	563	**92,3**	6,6

Tab. 3. Stan zatrudnienia poszczególnych grup przemysłu skórzanego, objętych ankietą Izby

(patrz uwagi na str. 209).

Grupa	Liczba zakładów czynnych		Liczba robotników zatrudnionych w końcu r.		Liczba przepracowanych w ciągu roku robotniko-dni		
	1930	1931	1930	1931	1930	1931	Wskaźnik 1930=100
1. Garbarnie skór twardych i miękkich	11	10	356	293	96.522	83.601	86,6
2. Fabryki pasów napędnych i pikierów	3	3	30	22	6.571	5.152	78,4
Ogółem .	14	13	386	315	103.093	88.753	86,1

Jak widać z tab. 2 i 3 wyniki ankiety Izby oraz statystyki G. U. S. nie pokrywały się w roku sprawozdawczym również w przemyśle skórzanym prawdopodobnie wskutek odmiennej liczby objętych zakładów.

Tab. 4. Produkcja zakładów przemysłu skórzanego objętych ankietą Izby

(patrz uwagi na str. 209).

	ILOŚĆ			WARTOŚĆ W ZŁ.	
	1930	1931		1930	1931
	Liczby bezwzględne		Wskaźnik 1930=100	Liczby bezwzględne	
1. Skóry twarde kg.	1.436.488	1.398.161	97,4	10.089.350	7.358.748
2. Skóry miękkie st.	622.676	121.193	19,5		
3. Pasy . . kg.	9.141	5.705	62,4	459.007	283.210
4. Inne skórzane artykuły techniczne . . .	21.751	18.972	87,4		
Ogółem .	—	—	—	10.548.357	7.641.958

Z obu grup przemysłu skórzanego silną redukcję uruchomienia wykazały trzy wytwórnie pasów napędnych i pikierów w związku z trwającym od 3-ch lat zgórą kryzysem włókienniczym. Wyrazem sytuacji fabryk pasów i innych skórzanych artykułów technicznych okręgu łódzkiego jest spadek wartości produkcji z zł. 1.462.000 w r. 1928 do zł. 1.156.000 w r. 1929, zł. 459,000 w r. 1930 i zł. 283.210 w roku sprawozdawczym.

Przemysł garbarski po dłuższym okresie ostrego przesilenia, które wyczerpało zapasy rynkowe, wykazał już w drugiej połowie r. 1930 automatyczne wzmożenie działalności gospodarczej szczególnie w tych okręgach, w których decydującą rolę odgrywały zakłady mniejsze. Jednakże wzmożona produkcja z końca r. 1930 nie została pochłonięta przez rynek i nastąpił wzrost zapasów skór, które zaciążyły poważnie na rynku. To też garbarnie zmuszone były już w pierwszym kwartale r. 1931, jak stwierdza I. B. K. G. i C., obniżyć produkcję o 17%, rozpoczynając w ten sposób ponownie proces likwidacyjny. Na tym obniżonym poziomie utrzymała się produkcja większych zakładów do końca roku podczas, gdy mniejsze wytwórnie zdołały przejściowo zwiększyć stan swego uruchomienia. Do tej właśnie grupy należy również część garbarń okręgu łódzkiego, które zarzuciły niemal całkowicie produkcję skór miękkich (bukatów chromowych), natomiast dość skutecznie konkurowały z większemi garbarniami, położonemi poza okręgiem łódzkim, w zakresie skór twardych, których wytwórczość utrzymała się na poziomie prawie niezmienionym, kosztem uporczywej walki konkurencyjnej, której wyrazem był 30% w ciągu roku spadek cen.

XII. ZAKŁADY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ.

W grupie zakładów użyteczności publicznej Izba objęła swą ankietą w roku sprawozdawczym znowu 14 przedsiębiorstw: 8 elektrowni (w Łodzi, Kaliszu, Piotrkowie, Kole, Koninie, Wieluniu, Zduńskiej-Woli i Zgierzu), 4 gazownie (w Łodzi, Kaliszu, Tomaszowie-Mazowieckim i Piotrkowie) oraz 2 przedsiębiorstwa kolei elektrycznych (Kolej Elektryczną Łódzką oraz Towarzystwo Łódzkich Wąskotorowych Elektrycznych Kolei Dojazdowych).

Tab. 1. Stan zatrudnienia zakładów użyteczności publicznej, objętych ankietą Izby

(patrz uwagi na str. 209).

Grupa	Liczba zakładów czynnych		Liczba robotników zatrudnionych w końcu r.		Liczba przepracowanych w ciągu roku robotniko-dni		
	1930	1931	1930	1931	1930	1931	Wskaźnik 1930=100
1. Gazownie .	4	4	192	183	58.790	58.820	100,0
2. Elektrownie	8	8	713	635	234.226	238.856	102,0
3. Tramwaje .	2	2	1.689	1.733	634.143	616.873	97,3
Ogółem .	14	14	2.594	2.551	927.159	914.549	98,5

Wszystkie trzy grupy przedsiębiorstw zaliczonych do zakładów użyteczności publicznej wykazały w roku sprawozdawczym niezmieniony prawie w porównaniu z rokiem poprzednim stan uruchomienia. Równocześnie jednak gazownie i elektrownie zwiększyły rozmiary produkcji (elektrownie o 10,5%, gazownie o 3,3%), z czegoby wynikało, że rentowność wymienionych przedsiębiorstw uległa w roku sprawozdawczym pewnej poprawie tem bardziej, że cena energji elektrycznej i gazu nie obniżyła się.

W odniesieniu do elektrowni zaznaczyć należy, że szczególnie silny, bo wynoszący 14%, wzrost produkcji energji miał miejsce w m. Łodzi (z 116,4 milj. kWh w r. 1930 do 128,2 milj. kWh w roku sprawozdawczym), przyczem przeważająca część nadwyżki przypada na spożycie zaopatrywanych przez elektrownię łódzką

ośrodków podmiejskich. Konsumcja energji w obrębie m. Łodzi także wzrosła, ale w stopniu nieco słabszym (z 86,2 milj. kWh w r. 1930 do 90,4 milj. kWh w r. 1931), przyczem znowu zaznaczyć należy, że całkowity niemal wzrost konsumcji m. Łodzi spowodowany został przez zwiększenie spożycia silników (z 66,2 milj. kWh w r. 1930 do 69,7 milj. kWh w r. 1931) podczas, gdy konsumcja energji oswietleniowej nieznacznej uległa zmianie. Wzrost spożycia silników w m. Łodzi jest zrozumiały wobec utrzymania się wskaźnika stanu uruchomienia całego przemysłu włókienniczego na terenie okręgu Izby w roku sprawozdawczym na poziomie r. 1930 przy równoczesnym rozwoju omówionych na str. 202 i nast. specyficznych form przemysłu mniejszego, korzystającego w stopniu coraz większym z napędu elektrycznego. Wzrost produkcji gazu także w pierwszym rzędzie dotyczy Łodzi, gdzie jednakże wzrosło przedewszystkiem spożycie gazu do oświetlenia ulic, przy równoczesnym prawdopodobnie (dokładnych danych brak) spadku konsumcji gazu do silników.

Tab. 2. Produkcja zakładów użyteczności publicznej, objętych ankietą Izby
(patrz uwagi na str. 211).

	Ilość			Wartość w zł.	
	1930	1931		1930	1931
	Liczby bezwzględne		Wskaźnik 1930=100	Liczby bezwzględne	
1. Energja elektryczna (bez elektrowni tramwajów) . kWh	132.483.633	146.395.999	110,5	27.000.636	27.992.869
2. Gaz . . m³	11.232.633	11.577.011	103,3	3.295.395	3.450.335
3. Koks . tonn	16.381	16.794	103,4	1.004.757	929.889
Ogółem .	—	—	—	31.300.788	32.373.093

Odmiennie niż w gazowniach i elektrowniach kształtowała się w roku sprawozdawczym sytuacja przedsiębiorstw tramwajowych, które przy niezmienionym prawie stanie zatrudnienia i zwiększonej

nawet liczbie przejechanych wagono-kilometrów (tab. 3) zanotować mogły spowodowany przez kryzys spadek frekwencji, sięgający łącznie 4%, szczególnie silny w tramwajach miejskich, co oczywiście musiało wpłynąć ujemnie na dotychczasowy poziom rentowności omawianej grupy zakładów użyteczności publicznej.

Tab. 3. Działalność obu przedsiębiorstw tramwajowych m. Łodzi (tramwajów miejskich i podmiejskich).

	1930	1931	Wskaźnik 1930=100
Liczba sprzedanych biletów zł.	88.316.892	84.762.735	96,0
Liczba przejechanych wagono-kilometrów	15.733.459	16.040.096	101,9
Dochód ze sprzedaży biletów zł.	20.293.380	19.505.785	96,1

O postępach elektryfikacji okręgu łódzkiego świadczą pokaźne w roku sprawozdawczym inwestycje (przedłużenie toru linji kolejki dojazdowej Łódź—Konstantynów do Lutomierska, rozbudowa elektrowni w Łodzi, budowa nowej elektrowni w Kaliszu łącznym kosztem około 30 milj. zł., budowa 8-miu podstacyj transformatorowych oraz jednej stacji przejściowej, ułożenie około 120.000 metrów kabla podziemnego oraz sieci napowietrznej trójfazowej).

XIII. HANDEL.

1. Surowce włókniste.

W roku 1930 sytuacja na rynku surowców włóknistych kształtowała się pod wydatnym wpływem: 1-o zmniejszonej konsumcji oraz 2-o zniżki cen. W roku sprawozdawczym natomiast spadek obrotów w handlu surowcami włóknistemi nie był spowodowany przez skurczenie się spożycia, jak już bowiem zaznaczono (str. 213 i 217), łączna waga przywiezionych do przerobu dla wszystkich działów polskiego przemysłu włókienniczego surowców obniżyła się zaledwie o 2,8%, nastąpił natomiast spadek wartości obrotów w handlu surowcami, związany w roku sprawozdawczym tylko ze zniżką cen. Tempo spadku cen w odniesieniu do bawełny zmalało wprawdzie w ciągu roku sprawozdawczego w porównaniu z baissą poprzedniego 2-lecia, ale mimo to było jeszcze bardzo znaczne; spadek cen surowej wełny bardzo silny w r. 1929, a słabszy nieco w r. 1930, znowu zyskał na sile w roku sprawozdawczym. Według materjałów oficjalnych opublikowanych przez G. U. S., ceny bawełny loco Łódź obniżyły się w grudniu r. 1931 w porównaniu ze styczniem tegoż roku o 31,5%, ze styczniem 1930 r.—o 55,9%, ze styczniem 1929 r.—o 61,6%; analogiczne cyfry dla wełny są jeszcze wyższe wynoszą bowiem 33,6%, 44,9% oraz 65,0% (tab. 1).

Także w roku sprawozdawczym stwierdzić zatem można, że obroty łódzkich przedstawicielstw zagranicznych domów, zaopatrujących przemysł polski w bawełnę i wełnę, obniżyły się w porównaniu z latami poprzedniemi, co przy niezmienionych kosztach handlowych o charakterze stałym w dalszym ciągu zmniejszyło rentowność tej gałęzi handlu.

Zmiany w finansowaniu importu, polegające przedewszystkiem na wydatnem ograniczeniu kredytów, zaszły przeważnie już w roku 1930. Proces ten kontynuowany był i w roku sprawozdawczym, w którym nastąpiła dalsza redukcja nikłych kredytów otwartych oraz skurczenie terminów przyjmowanych wyjątkowo akceptów (najwyżej do 3 miesięcy). Przeważająca część przemysłu łódzkiego zaopatruje się w surowce, korzystając z kredytów remboursowych (przy udziale B. G. K.), nadto drobne partje nabywane są w drodze tranzakcyj gotówkowych względnie przy kilkunastodniowym kredycie, należycie zabezpieczonym.

Tab. 1. Ceny hurtowe surowców i półfabrykatów włókienniczych

(dane w ostatnim tygodniu miesiąca; w złotych za 1 kg. loco Łódź; wg. Wiadomości Statystycznych).

Miesiące	Bawełna amerykańska		Przędza bawełniana Nr. 1/32		Wełna Merinos myta		Przędza wełniana czesankowa Nr. 2/40	
	Zł. za 1 kg.	Wskaźnik	Zł. za 1 kg.	Wskaźnik	Zł. za 1 kg.	Wskaźnik	Zł. za 1 kg.	Wskaźnik
1929 r.								
I	4,58	100	8,10	100	20,82	100	28,52	100
1930 r.								
I	3,99	87,1	6,85	84,6	12,76	61,2	22,73	79,7
II	3,70	80,8	6,85	84,6	12,16	58,4	21,84	76,6
III	3,84	83,8	7,03	86,8	11,56	55,5	21,39	75,0
IV	3,93	85,8	7,39	91,2	11,76	56,5	21,39	75,0
V	3,89	84,9	7,57	93,5	11,76	56,5	21,39	75,0
VI	3,54	77,3	7,30	90,1	11,76	56,5	21,39	75,0
VII	3,37	73,6	7,30	90,1	11,96	57,4	21,39	75,0
VIII	2,98	65,1	7,30	90,1	11,96	57,4	21,39	75,0
IX	2,69	58,7	7,21	89,0	11,56	55,5	21,39	75,0
X	2,83	61,8	6,59	81,4	11,36	54,6	20,50	71,9
XI	2,68	58,5	6,05	74,7	10,96	52,6	18,72	65,6
XII	2,57	56,1	5,52	68,1	10,96	52,6	18,27	64,1
1931 r.								
I	2,57	56,1	5,34	65,9	10,96	52,6	16,94	59,4
II	2,78	60,7	5,34	65,9	10,96	52,6	16,94	59,4
III	2,68	58,5	5,34	65,9	10,96	52,6	18,27	64,1
IV	2,44	53,3	5,61	69,3	11,36	54,6	16,94	59,4
V	2,26	—	5,34	—	10,56	50,7	16,05	56,3
VI	2,50	54,6	5,16	63,7	9,97	47,9	15,60	54,7
VII	2,31	50,4	4,98	61,5	10,17	48,8	15,60	54,7
VIII	1,34	42,4	4,81	59,4	9,97	47,9	15,60	54,7
IX	1,78	38,9	4,81	59,4	7,73	37,1	15,60	54,7
X	1,82	39,7	4,72	58,3	8,45	40,6	14,70	51,5
XI	1,73	37,8	4,36	53,8	8,14	39,1	14,70	51,5
XII	1,76	38,4	4,18	51,6	7,28	35,0	14,70	51,5

2. Przędza.

W roku 1930 sytuacja na rynku przędzy bawełnianej kształtowała się odmiennie niż w pozostałych działach handlu przędzą, ceny przędzy tej zwyżkowały bowiem silnie do września 1930 r., a potem niemniej silnie spadły. W roku sprawozdawczym natomiast sytuacja wszystkich działów handlu przędzą kształtowała się stosunkowo jednolicie, w ciągu całego roku bowiem trwała zniżka cen przędzy zarówno bawełnianej, jak i wełnianej, jak wreszcie sztuczno-jedwabnej i wigonjowej.

W ten sposób ruch przędzy bawełnianej, który rozwijał się latem 1930 r. w kierunku odwrotnym do ruchu cen surowej bawełny, zdradzał w r. 1931 bardziej normalną linję rozwojową, bo biegnącą naogół równolegle do spadku cen surowej bawełny. Spostrzeżenie to jest zwłaszcza słuszne w odniesieniu do pierwszych 3-ch kwartałów roku sprawozdawczego, kiedy to ceny gotówkowe 1 kg. Nr. 1/32 obniżyły się z 58 c. a. na początku stycznia (poprzez przejściową zwyżkę w końcu marca i na początku kwietnia) do 52 c. a. w końcu września podczas, gdy cena 1 lb bawełny goodmiddling 28/29 m/m. loco Łódź obniżyła się z 13,85 c. a. na początku stycznia do 9,40 c. a. w dn. 1 października 1931 r. Odtąd jednak ceny bawełny loco Łódź mimo nieznacznych falowań utrzymują się na poziomie niezmienionym, dochodząc w końcu grudnia do 9,95 c. a., a mimo to cena przędzy bawełnianej niepowstrzymanie spada, obniżając się w końcu grudnia do 46 c. a.

Jak widać zatem (tab. 2) ceny przędzy bawełnianej w ostatnim kwartale także niejako oderwały się od cen bawełny i zniżkowały raczej pod wpływem malejącego popytu (objęte kartelem przędzalnie dostarczyły odbiorcom w sierpniu — 2,1 milj. kg., we wrześniu — 1,9 milj. kg., w październiku — 1,7 milj. kg., w listopadzie — 1,5 milj. kg., w grudniu — 1,3 milj. kg.) oraz rosnących zapasów fabrycznych, które w końcu sierpnia wynosiły mniej niż 3-tygodniowe zapotrzebowanie rynku, a w końcu grudnia przekraczały już zapotrzebowanie 5-tygodniowe, z czego wynika, że Zrzeszenie Producentów Przędzy Bawełnianej zarzuciło w roku sprawozdawczym uprawianą przejściowo w roku 1930 politykę kurczenia zapasów, zredukowanych na początku września 1930 r. (tab. 2) poniżej rozmiarów 1-tygodniowego zapotrzebowania.

Tab. 2. Rynek przędzy bawełnianej w drugiej połowie 1931 r.

(sprzedaż przędzy i stan zapasów przeznaczonych na sprzedaż — wg. danych Zrzeszenia Producentów Przędzy Bawełnianej; ceny bawełny i przędzy — wg. notowań tygodniowych i dekadowych Izby łódzkiej; import — wg. G. U. S.).

OKRES	Dostarczono odbiorcom		Stan składów na sprzedaż w końcu okresu		Cena gotówkowa 1 kg. przędzy Nr. 1/32		Cena 1 lb. bawełny goodmiddling 28/29 loco Łódź		Import przędzy bawełnianej	
	tys. kg.	%	tys. kg.	%	c. a.	%	c. a.	%	tonny	%
1930										
22. III—19. IV (baza porównawcza)	1.261,4	100,0	1.168,0	100,0	10. IV—79	100,0	10. IV—21,35	100,0	marzec 127	100,0
17. V—14. VI	1.081,2	85,7	954,9	81,7	10. VI—78	98,7	12. VI—19,85	93,0	maj 130	102,4
14. VI—12. VII	1.223,3	96,9	805,2	68,9	10. VII—79	100,0	11. VII—18,85	88,3	czerwiec 116	91,3
12. VII—9. VIII	1.390,0	110,2	580,5	49,7	31. VII—80	101,3	31. VII—17,70	82,9	lipiec 169	133,1
9. VIII—6. IX	1.671,2	132,5	384,6	32,9	10. VIII—81 31. VIII—82	102,5 103,8	14. VIII—17,35 28. VIII—15,95	81,2 74,7	sierpień 162	127,6
6. IX—4. X	1.449,3	114,9	582,7	49,9	10. IX—80 30. IX—78	101,3 98,7	11. IX—15,90 25. IX—15,10	74,5 70,7	wrzesień 321	252,8
4. X—31. X	1.238,9	98,2	938,1	80,3	20. X—73	92,4	16. X—14,65	68,6	paźdz. 443	348,8
31. X—29. XI	1.259,9	99,9	1.138,3	97,5	20. XI—68 30. XI—65	86,1 82,3	13. XI—15,45 27. XI—14,90	72,3 69,3	listopad 321	252,8
29. XI—27. XII	908,2	72,0	1.476,7	126,4	10. XII—62 31. XII—58	78,5 73,4	11. XII—14,25 27. XII—13,85	66,7 64,9	grudzień 272	214,2
1931										
9. VIII—5. IX	2.077,6	164,7	1.411,2	120,8	10. VIII—56 20. VIII—54 31. VIII—54	70,9 68,4 68,4	6. VIII—12,10 20. VIII—10,50 27. VIII—11,—	56,7 49,2 51,6	sierpień 167	131,5
7. IX—3. X	1.973,8	156,5	1.195,6	102,4	10. IX—53 20. IX—52 30. IX—52	67,1 65,8 65,8	11. IX—10,40 17. IX—10,20 1. X—9,40	48,7 47,7 44,0	wrzesień 139	109,4
4. X—31. X	1.720,2	136,4	1.358,4	116,3	10. X—51 20. X—50 31. X—48	64,6 63,3 60,8	8. X—9,05 22. X—10,25 30. X—10,20	42,4 48,0 47,7	paźdz. 149	117,3
31. X—28. XI	1.512,0	119,9	1.521,3	130,2	10. XI—48 20. XI—47 30. XI—46	60,8 59,5 58,2	12. XI—10,15 19. XI—9,90 3. XII—9,60	47,5 46,4 45,0	listopad 160	126,0
30. XI—26. XII	1.266,8	100,4	1.512,3	129,5	10. XII—46 20. XII—46 30. XII—46	58,2 58,2 58,2	10. XII—9,55 17. XII—9,70 30. XII—9,95	44,7 45,4 46,6	grudzień 106	83,5

Sytuacja na rynku przędzy wełnianej czesankowej kształtowała się o tyle odmiennie, że zbyt jej na rynku krajowym w porównaniu z rokiem 1930 (tab. 3) wzrósł niemal o 20% (zgodnie z uwidocznionemi na str. 215 wskaźnikami stanu uruchomienia poszczególnych gałęzi przemysłu wełnianego). Ceny przędzy tej obniżyły się natomiast wraz z cenami surowca w ciągu roku 1931 w przybliżeniu o 20%, czego zresztą zawarte w tab. 1 notowania Konwencji Przędzalń Wełny Czesankowej nie uwydatniają dostatecznie.

Tab. 3. Sprzedaż przędzy wełnianej na rynku wewnętrznym w r. 1929, 1930 i 1931

(dane dotyczące 12 przędzalń reprezentujących całą niemal produkcję przędzy; wg. Konwencji Przędzalń Wełny Czesankowej).

Miesiące	Liczby bezwzględne w tysiącach kilogramów			Wskaźniki (anal. okres 1929 = 100)	
	1929	1930	1931	1930	1931
I	657	338	472	51,4	71,8
II	458	260	479	56,8	104,6
III	566	350	704	61,8	124,4
IV	322	379	414	117,7	128,6
V	334	418	438	125,1	131,1
VI	354	300	383	84,7	108,2
VII	515	452	474	87,8	92,0
VIII	640	641	651	100,2	101,7
IX	646	655	633	101,4	98,0
X	558	499	507	89,4	90,9
XI	493	430	433	87,2	87,8
XII	374	305	362	81,6	96,8
Razem	5.917	5.027	5.950	85,0	100,6

W dalszym ciągu szczególnie niepomyślnie kształtowała się w pierwszej połowie roku sprawozdawczego sytuacja na rynku przędzy odpadkowo-wigonjowej. Cena Nr. 1/12 (czarna skrętka), obniżona już w r. 1930 ze zł. 2,80 za 1 kg. we wrześniu do zł. 2,30

w końcu grudnia, uległa w pierwszem półroczu roku 1931 dalszej redukcji do zł. 2,25 w styczniu i zł. 2.—w kwietniu oraz zł. 1,90 w lipcu. Rozwój eksportu gotowej odzieży, produkowanej przeważnie z tkanin wigonjowych, wzmógł, poczynając od lipca 1931 r. zapotrzebowanie na przędzę wigonjową i zahamował spadek cen, które przejściowo nawet nieznacznie zwyżkowały, wynosząc (za wspomniany wyżej gatunek i numer) w sierpniu zł. 1,95, we wrześniu i październiku zł. 2.—. Przewidywana utrata rynku angielskiego dla eksportu gotowej odzieży niezwłocznie oddziałała na nader wrażliwy rynek przędzy wigonjowej, która od listopada znowu zaczęła zniżkować (listopad — zł. 1,95, grudzień — zł. 1,85, styczeń — zł. 1,70).

W obrębie omówionych wyżej na rynku przędzy zjawisk zasługuje na podkreślenie specjalnie niepomyślna sytuacja firm kupieckich, handlujących przędzą, które niezależnie od wspólnych całemu rynkowi strat z powodu zdeprecjonowanych składów, ucierpiały nadto wskutek trwającego procesu eliminowania usług handlu na rzecz bądź pośredników na zasadach prowizyjnych, bądź też bezpośrednich tranzakcyj z przemysłem przetwórczym. Potwierdzeniem tego poglądu jest fakt, że mimo wzrostu spożycia przędzy wełnianej czesankowej w porównaniu z r. 1930 niemal o 20% (tab. 3), coby całkowicie skompensowało zniżkę cen, zainteresowane zrzeszenia kupieckie stwierdzają, że obroty firm handlujących przędzą wełnianą czesankową obniżyły się znacznie. Poza tem rentowność firm handlujących przędzą ucierpiała w roku sprawozdawczym wskutek udzielanych nolens volens kredytów; pokrycie gotówkowe, traktowane przez przędzalnie dość rygorystycznie, sprowadziło się w handlu przędzą do kilkunastodniowych weksli i post-datowanych czeków, od przyjmowania których kupiectwo nie mogło się uchylić, pragnąc zachować i tak uszczuploną na rynku przędzy rolę.

3. Tkaniny.

A. Handel hurtowy.

Także w hurtowym handlu tkaninami włókienniczemi stwierdzają zrzeszenia kupieckie w roku sprawozdawczym w porównaniu z r. 1930 spadek obrotów, sięgający do 25%.

Na początku roku sprawozdawczego na rynku tkanin bawełnianych panował zastój, który utrudnił forsowaną przez przemysł

w ciągu stycznia sprzedaż tkanin całorocznych (białych oraz druków międzysezonowych). Niektóre składy przemysłowe oddały w tym okresie w komis sklepom detalicznym pokaźne ilości tkanin dla zorganizowania t. zw. białych tygodni; próby te nie dały jednak większych rezultatów wobec tendencji ludności wstrzymania się z zakupami w oczekiwaniu proklamowanej podówczas „akcji obniżenia cen wyrobów przemysłowych". Dopiero w lutym i marcu zaobserwować można było pewne ożywienie, polegające na zapoczątkowaniu międzysezonowej sprzedaży artykułów całorocznych, a podsycane przez dalsze wysiłki przemysłu, forsującego zbyt ich pod wpływem ciężkiej sytuacji finansowej; pewnym popytem cieszyły się w tym okresie również niektóre tkaniny letnie (muśliny oraz artykuły z jedwabiu sztucznego), pozostałe z poprzedniego sezonu letniego. W pierwszej połowie kwietnia zastój rynkowy trwał wskutek przypadających na ten okres świąt żydowskich; dopiero w końcu kwietnia wzmogła się znacznie intensywność obrotów artykułami wybitnie sezonowemi przy równoczesnem zahamowaniu sprzedaży tkanin białych oraz półsezonowych. Warunki pokrycia, t. zn. terminy weksli i rozmiary skonta nie uległy, naogół biorąc, zmianie w porównaniu z sezonem letnim 1930 r.; około 90% obrotów przypadało więc nadal na tranzakcje quasi—gotówkowe, niemniej jednak było to jednym z czynników, działających hamująco na rynek i przeciwdziałających temu, aby ożywienie przybrało większe rozmiary. Stopniowo jednak w obrotach zaczęły odgrywać coraz większą rolę bądź kilkunastodniowe kredyty otwarte, zabezpieczone zdeponowanemi portfelami, bądź też weksle z terminem 60—90 dni przyjmowane przez przemysł średni nawet za artykuły sezonowe; pokrycie za sprzedawane z trudem artykuły całoroczne obejmowało weksle jeszcze dłuższe. Stosowany w ten sposób w granicach oględnych liberalizm kredytowy umożliwił utrzymanie się ożywienia sezonowego także w maju, kiedy poszukiwane były zwłaszcza drukowane muśliny, batysty, woale i etaminy. W czerwcu sezon letni dość raptownie zakończył się częściowo wskutek wzmożonej konkurencji drobnych wytwórców, którzy w rezultacie utrudnili przemysłowi całkowitą likwidację wyprodukowanych na sezon asortymentów; zwiększyło to zapasy fabryczne (częściowo w stanie niewykończonym), które ukazały się na rynku wiosną r. 1932 (por. str. 224). W drugiej połowie czerwca i w lipcu trwała na rynku międzysezonowa cisza; podejmowane w tym okresie

próby przemysłu pozbycia się reszty zapasów w drodze t. zw. ramszowania nie dały jednak większych wyników podobnie zresztą jak i wysiłki, zmierzające do pozbycia się przygotowanych na okres międzysezonowy partyj tkanin całorocznych.

Sezon zimowy rozpoczął się w sierpniu od tranzakcyj, obejmujących partje, pozostałe z zimy r. 1930/31, po cenach specjalnie obniżonych. Handel detaliczny mimo, że nie odczuwał jeszcze nacisku ze strony ostatnich konsumentów, zapoczątkował w tym okresie zakupy sezonowe w przekonaniu, że ceny tkanin doszły do nader niskiego i względnie stałego poziomu, stwarzając pomyślne warunki zaopatrzenia składów na nadchodzący sezon; przekonanie to umocnił przemysł, godząc się istotnie na duże ustępstwa cen i w warunkach płatności, byleby osiągnąć zmniejszenie wyprodukowanych na zimę asortymentów. Około 10 sierpnia rynek tkanin bawełnianych zaalarmowany został wiadomością o spadku surowej bawełny, co wywołało niepokój na rynku i chwilami tendencję wstrzymania zakupów w obawie dalszej baissy. Przemysł znalazł się wskutek tego w wyjątkowo trudnej sytuacji, którą opanował w drodze ryzykownego zagwarantowania odbiorcom cen. Dzięki temu ruch sezonowy kontynuowany był w ciągu drugiej połowy sierpnia i pierwszej dekady września jedak przy niepomyślnie kształtujących się cenach (z wyjątkiem nielicznych artykułów modnych, które jak np. drukowane plusze damskie, cieszyły się nieco większym popytem przy utrzymanych cenach). Po jesiennych świętach żydowskich ruch sezonowy raptownie osłabł, co znowu wywarło niekorzystny wpływ na ceny tem bardziej, że równocześnie napłynęły w tym okresie pokaźne ilości tkanin z zapasów zlombardowanych w bankach, a nadto zwiększyło się nasilenie konkurencji ze strony drobnych producentów. Jedynemi artykułami, które cieszyły się znacznym popytem i nie uległy zniżce cen także w drugiej połowie września i w październiku były tkaniny, używane jako dodatki krawieckie przy wyrobie konfekcji (podszewkowe, rękawowe, kieszeniowe i t. d.). W ten sposób październik był już okresem zastoju międzysezonowego przy dalszej zniżce cen, odczutej przez przemysł tem dotkliwiej, że na podstawie udzielonej gwarancji zniżka ta objęła także wstecz wszystkie tranzakcje w okresie do 30 a nawet w niektórych wypadkach do 90 dni. Stan ten trwał w ciągu listopada i grudnia, przyczem część zapasów tkanin zimowych została stopniowo po wyjątkowych cenach wyprzedana podczas, gdy zapasy tkanin białych i całorocznych nie mogły

Tab. 4. Rynkowe ceny hurtowe niektórych tkanin bawełnianych, wełnianych i jedwabnych (w zł. za 1 mtr.).

	Rok 1930					Rok 1931				
	styczeń	kwiecień	lipiec	paźdz.	grudzień	styczeń	kwiecień	lipiec	paźdz.	grudzień
Oxford 24 (drobny przem.)	0,86	0,86	0,86	0,68	0,68	0,68	0,68	0,58	0,58	0,60
Pościelowe (drobny przem.)	1,45	1,45	1,45	1,35	1,10	1,18	1,18	1,05	1,05	1.—
Kolumbja (Geyer)	—	—	—	—	—	1,53	1,45	1,35	—	1,31
Muślin (Geyer)	—	—	—	—	—	1,14	1,04	0,95	—	0,90
Parma B/G (Geyer) . . .	—	—	—	—	—	1,55	1,35	1,35	—	1,20
„ 6/4 „ . . .	—	—	—	—	—	2,25	2,02	1,90	—	1,85
Sybir (Scheibl. i Grohman) .	—	—	—	—	—	2,40	2,10	2.—	—	1,80
Kongo (Scheibl. i Grohman)	—	—	—	—	—	1,24	1,12	1,02	—	1,02
Bułgarskie (I. K. Poznański)	—	—	—	—	—	16,70	16.—	15,04	—	14,14
Szyrting 3	—	—	—	—	—	10,70	10,35	9,52	—	8,85
Velours 21 (drobny przem.)	18.—	17.—	16.—	14,50	14,50	14.—	14.—	14.—	14.—	13,50
Affenhaut (drobny przem.) .	20.—	18.—	17.—	15,50	15,50	13.—	13.—	13.—	13.—	13.—
Crepe de Chine (drobny przem)	10.—	10.—	9,50	9,50	8,50	8,50	8,50	8.—	7,25	6,50

znaleźć nabywców. W grudniu ruch przedświąteczny w detalu był tak nieznaczny, że niewielkie asortymenty białych towarów w sklepach detalicznych pokryły całkowite zapotrzebowanie i nie wywarły minimalnego nawet nacisku na handel hurtowy.

Spadek cen poszczególnych rodzajów tkanin był w roku sprawozdawczym dość niejednolity. Naogół biorąc (tab. 4) wyroby bawełniane i jedwabne zniżkowały silniej niż wełniane. W odniesieniu do cen zawartych w tab. 4 należy jednak zaznaczyć, że podobnie, jak wszelkie notowania cen gotowych wyrobów włókienniczych, mają one raczej charakter orjentacyjny, nie są bowiem odbiciem sporadycznych większych tranzakcyj, których rola w okresie kryzysu jest na rynku bardzo doniosła.

Mimo niezmniejszonych ilościowo obrotów rynku włókienniczego stwierdzić można było dalsze pogorszenie się sytuacji handlu hurtowego, a to wskutek spadku wartości obrotów (przez zniżkę cen) przy wysokich w dalszym ciągu kosztach handlowych. Koszty te zdradzają naogół biorąc małą elastyczność wobec niezmienionych płac personelu, zwiększonego nacisku podatkowego oraz drożyzny tych źródeł kredytu, z jakich korzystać musiał handel hurtowy, pozbawiony zarówno własnych kapitałów, jak i dostępu do tanich kredytów Banku Polskiego. Skutkiem zmniejszonej w ten sposób rentowności handlu hurtowego była likwidacja szeregu dalszych hurtowni, z których jedne zajęły się handlem detalicznym, a inne zapoczątkowały produkcję tkanin systemem zarobkowym. Proces likwidacji firm hurtowych posunięty był jeszcze dalej w handlu tkaninami wełnianemi, gdzie również niektóre hurtownie zapoczątkowały produkcję tkanin na własny rachunek w zakładach zarobkowych a nawet fabrykację również zarobkową przędzy z zakupionej czesanki względnie bawełny.

B. Handel detaliczny.

Przedstawiona wyżej sytuacja handlu hurtowego tkaninami włókienniczemi nie sprzyjała oczywiście jakimkolwiek bądź pomyślnym zmianom w obrębie handlu detalicznego, który odczuł spadek obrotów silniej może jeszcze niż hurt wobec stosunkowo większej roli, jaką w ogólnych kosztach handlu detalicznego odgrywają koszty stałe.

Poza tem handel detaliczny poniósł w roku sprawozdawczym znowu pewne straty wskutek odradzającego się powoli kredytu dla

ostatnich konsumentów; sprzedaż na weksle i na raty, która w r. 1929 przybrała duże rozmiary, a w r. 1930 znacznie osłabła, zyskała znowu na sile w roku sprawozdawczym. Dotkliwiej odczuto też konkurencję zakładów przemysłowych, które w stopniu coraz większym posługują się własną organizacją sprzedaży detalicznej. W roku ubiegłym wymieniono w sprawozdaniu jako przykład tego rodzaju własnego aparatu rozdzielczego sieć punktów sprzedaży firm zagranicznych „Bata“ i „A. G. B.“; obecnie przytoczyć można dalsze przykłady w obrębie największych włókienniczych zakładów przemysłowych, które zresztą raczej dla celów reklamowych uruchomiły własne sklepy detaliczne. W sporadycznych wypadkach, tego rodzaju powołanym do życia przez fabryki instytucjom sprzedaży detalicznej nadano formę spółdzielni fabrycznych, co niewątpliwie miało na celu zapewnienie sobie konsumentów z pośród zatrudnionych robotników i spotkało się ze szczególnie ostrym sprzeciwem handlu detalicznego.

Tab. 5. Obroty 2-ch spółdzielni kupieckich, finansujących sprzedaż na raty w m. Łodzi „Posto“ i „Zet-Ka-De“.

Miesiące	1930	1931
I	16.819	17.519
II	5.947	10.164
III	8.678	11.035
IV	26.601	25.937
V	28.401	28.709
VI	21.194	21.653
VII	17.821	15.731
VIII	8.050	10.017
IX	14.520	15.854
X	23.464	25.570
XI	28.364	17.354
XII	27.086	20.567
Razem	226.945	220.110

Spotęgowanie sprzedaży na raty indywidualnie przez poszczególne firmy oraz zbiorowo za pośrednictwem organizacyj spółdzielczych zainteresowanych firm detalicznych („Posto“ oraz „Zet-Ka-De“) miało właśnie na celu częściowe przeciwstawienie się przedstawionej wyżej formie nielojalnej zdaniem detalistów konkurencji. Jest jednak rzeczą wątpliwą, czy stosunkowo wysokie obroty powołanych do życia przez przemysł instytucyj własnej sprzedaży detalicznej (z których jedna osiągnęła powyżej 1 milj. zł. obrotu w r. 1931) istotnie ucierpiały wskutek działalności wspomnianych spółdzielni kupieckich, których obroty nie przekraczały łącznie 227.000 zł. w r. 1930 oraz 220,000 zł. w r. 1931 (szerszy zakres sprzedaży na raty w r. 1931 nie jest w statystyce wspomnianych spółdzielni uchwytny, gdyż jedna z nich została w połowie roku sprawozdawczego zlikwidowana).

4. Zboże i mąka.

W sprawozdaniu o sytuacji przemysłu spożywczego (str. 290) zaznaczono już, że w obrębie zbóż chlebowych tylko ceny pszenicy utrzymały się w roku sprawozdawczym przeważnie na poziomie niższym niż w r. 1930; natomiast cena żyta i owsa były w roku sprawozdawczym, naogół biorąc, wyższe niż w r. 1930, wskutek czego rozpiętość między cenami żyta i pszenicy chwilami zupełnie zanikała (tab. 6).

Także ceny mąki żytniej oraz otrąb żytnich—jak widać z tab. 7, utrzymywały się w kwietniu, lipcu, październiku i grudniu na poziomie wyższym niż w analogicznych miesiącach r. 1930.

W najogólniejszem ujęciu więc obroty rynku zbożowo-mącznego nie uległy w roku sprawozdawczym obniżeniu w porównaniu z rokiem poprzednim. Nie należy też przypuszczać, aby rentowność tej dziedziny handlu kształtowała się gorzej niż w roku 1930; to też handel zbożowo-mączny wykazywał stosunkową odporność finansową, którą osłabiła jedynie w końcu roku zbyt silna konkurencja, stając się powodem pewnego liberalizmu kredytowego, stwarzającego groźbę strat. Zwłaszcza piekarnie wyzyskując współzawodnictwo firm, handlujących mąką, zdołały uzyskać dzięki temu możność korzystania z kredytów, co niezupełnie szło w parze z należytą wypłacalnością. Temu też przypisać należy, że obowiązujące na rynku zbożowo-mącznym w zasadzie pokrycie gotówkowe po 14 dniach kredytu

Tab. 6. Ceny giełdowe żyta i pszenicy w Polsce i zagranicą
(w dolarach za 1 kg.; wg. przeglądu międzynarodowego „Wiadomości Statystycznych").

	Pszenica				Żyto			
	Poznań	Chicago	Berlin	Paryż	Poznań	Chicago	Berlin	Paryż
1913 (przeciętna) .	4,53	3,32	4,68	4,26	3,72	2,51	3,96	3,82
1926/27 „ .	5,54	5,24	6,52	5,80	4,58	4,16	5,71	5,45
1927/28 „ .	5,53	5,09	5,97	6,37	4,75	4,44	5,86	5,33
1928/29 „ .	4,98	4,40	5,21	6,07	3,63	4,11	4,89	5,03
1929. VIII (ost. tydz.)	4,52	4,74	5,42	5,44	2,88	3,98	4,46	3,84
„ X „	4,02	4,68	5,44	5,69	2,56	4,04	4,13	3,85
„ XII „	4,02	4,68	5,88	5,47	2,88	4.23	4,06	3,35
1930. II „	3,71	4,31	5,44	5,08	1,99	3,10	3,84	2,93
„ IV „	4,55	3,83	6,60	5,06	2,45	—	3,98	2,85
„ VI „	4,80	3,73	6,99	5,31	1,89	—	4,16	2,91
„ VIII „	3,54	3,30	5,92	6,50	2,30	2,69	4,30	—
„ X „	2,67	2,92	5,54	6,53	1,99	2,04	3,55	—
„ XII „	2,61	—	5,91	6,70	2,05	—	3,69	—
1931. II „	2,57	2,90	6,74	6,92	2,07	1,54	3,88	3,21
„ IV „	3,77	3,05	6,74	7,45	3,18	1,31	4,71	3,60
„ VI „	3,09	2,56	6,50	7,54	2,88	1,54	5,04	3,62
„ VIII „	2,39	1,81	5,08	6,66	2,39	1,33	3,99	—
„ X „	2,53	2,19	5,22	6,34	2,53	1,71	4,56	3,60
„ XII „	2,76	1,99	5,10	6,47	3,07	1,67	4,43	3,64

Tab. 7. Przeciętne ceny miesięczne loco Łódź zbóż, mąki i otrąb w latach 1930 i 1931
(wg. notowań Izby; w zł. za 1 kg.).

	Styczeń		Kwiecień		Lipiec		Październik		Grudzień	
	1930	1931	1930	1931	1930	1931	1930	1931	1930	1931
Żyto . .	26.—	18.—	24,50	27,50	19,75	24,75	19.—	23,50	18,75	26,25
Pszenica .	37,50	26.—	43,25	36,25	42,25	25.—	29,25	24,25	29,50	26,50
Jęczmień .	24,75	21,25	24.—	28.—	20.—	24,75	23.—	22.—	21,50	21,50
Owies . .	21,75	23,50	20.—	29.—	16,75	27,50	20,50	22,25	22,50	25,50
Mąka żytnia	39,50	29,75	39.—	39,25	29,50	40,75	28.—	38.—	30,50	39,50
„ pszenna	60,60	44,50	67,50	55,25	64,50	42,25	51,50	38,25	49.—	40.—
Otręby żytnie	16,75	13.—	12.—	22,25	10.—	15,25	11.—	13,75	12,50	15.75
„ pszenne	19.—	13.25	15.—	22,25	14.—	13,25	14,40	12,50	13,50	14,75

otwartego wpływało w roku sprawozdawczym tylko częściowo, a za osiągnięte w ten sposób przedłużenie kredytów dostawcy nie otrzymywali bynajmniej kompensaty pod postacią odsetek.

5. Jaja (eksport).

Ogólno-polski wywóz jaj wykazał w roku sprawozdawczym w porównaniu z r. 1930 spadek ilościowy o 6% (z 551.100 q do 521.810 q), wartościowy zaś o 27% (z 134,8 milj. do 97,7 milj. zł.), przez co teoretyczna „przeciętna" cena jaj obniżyła się z 245 do 188 zł. za kwintal, ulegając w porównaniu z rokiem 1929 (267 zł.) dalszemu spadkowi. Spadek eksportu jaj polskich wiąże się bezpośrednio z pogłębieniem depresji, jakiej uległ międzynarodowy rynek jajczarski w r. 1931 na skutek nader intensywnej hodowli oraz produkcji jaj w krajach importujących przy równoczesnym dalszym w porównaniu z r. 1930 spadku spożycia, spowodowanym przez wzrost bezrobocia w krajach uprzemysłowionych, będących dotąd głównymi rynkami zbytu jaj polskich.

Na tle ogólnej sytuacji eksportowej wywóz jaj z terenu okręgu łódzkiego uległ w r. 1931 specjalnie silnemu ilościowemu skurczeniu, spadł bowiem o przeszło 20% w stosunku do roku 1930. Z pośród poszczególnych rynków zbytu największe znaczenie dla okręgu posiadał dzięki położeniu geograficznemu nadal rynek niemiecki; niemniej jednak na skutek wysokiego cła wwozowego (50 mk. niem. od 100 kg), rosnącego automatycznie ad valorem w miarę postępującego spadku cen, udział Niemiec w eksporcie jaj z okręgu łódzkiego obniżył się (z 83,9% do 42,4%) przy równoczesnym absolutnym spadku importu polskiego, wypartego przez jaja rumuńskie, belgijskie, duńskie i bułgarskie, opłacające tylko 6 mk. tytułem cła wwozowego (od 100 kg). Utrata dotychczasowego naturalnego rynku zbytu zmusiła eksporterów okręgu łódzkiego do przechowywania jaj w chłodniach. Wskutek nagromadzenia wielkich zapasów oraz spadku waluty angielskiej (rynkiem zbytu jaj chłodzonych jest Anglja) eksporterzy ponieśli jednak przy realizacji składów znaczne straty.

Wykazany w tab. 8 wzrost eksportu do Anglji w porównaniu z rokiem 1930 obejmuje właśnie wspomniane wyżej transporty jaj chłodzonych, zrealizowane ze znacznemi stratami w końcu roku sprawozdawczego i wskutek tego nie może być uważany za dowód trwałego przerzucenia się eksporterów okręgu Izby z rynku niemiec-

Tab. 8. Wywóz jaj z okręgu łódzkiego
(wg. danych Inspektoratu Jajczarskiego okręgu łódzkiego; w skrzyniach płaskich po 720 sztuk).

a) według krajów przeznaczenia

Kraj przeznaczenia	1930		1931	
	skrzynie	%	skrzynie	%
Niemcy	18.171	83,9	7.174	41,6
Anglja	2.946	13,6	5.415	31,4
Austrja	—	—	2.190	12,6
Czechosłowacja . . .	540	2,5	1.181	6,8
Francja	—	—	930	5,4
Szwajcarja	—	—	296	1,6
Łotwa	—	—	90	0,6
Ogółem .	21.657	100	17.276	100

b) według standartów

Standart	1930		1931	
	skrzynie	%	skrzynie	%
45—48	381		459	
48—51	6.315	66,39	3.810	64,4
51—54	7.679		6.856	
54—57	4.086		4.156	
57—62	610	22,05	380	26,4
62	80		24	
M	2.058	9,5	1.292	7,4
D	401	1,85	207	1,2
Secunda	37	0,17	92	0,5
Calc.	10	0,04	—	—
Ogółem .	21.657	100	17.276	100

kiego na angielski. Natomiast stosunkowo znaczny wzrost eksportu do Austrji i Czechosłowacji znajduje swe uzasadnienie w trudnościach, na jakie napotkali eksporterzy na rynku niemieckim w związku z kryzysem bankowym w czerwcu. Spadek szylinga austrjackiego oraz restrykcje dewizowe w obu krajach wpłynęły zresztą później hamująco również na zapoczątkowany rozwój eksportu na oba te rynki zastępcze.

Próby plasowania towaru we Francji i Szwajcarji zarówno z braku wyrobionych stosunków z importerami zagranicznymi, jak i dostatecznych podstaw finansowych firm okręgu łódzkiego, nie dały wyników zadawalających. Za jedyny pozytywny wynik kampanji eksportowej jaj z okręgu łódzkiego w r. 1931 poczytywać można dalszy spadek eksportu jaj brudnych (z 9,5% do 7,4%) przy równoczesnym wzroście wywozu gatunków wyższych (z 22,05% do 26,3%). Nieznacznemu spadkowi uległ w ogólnym wywozie również odsetek jaj gatunków niższych (z 66,4% do 64,4%).

6. Drób żywy i bity (eksport).

Z dniem 1 czerwca roku sprawozdawczego weszło w życie rozporządzenie o cłach wywozowych na gęsi żywe i bite, wskutek czego eksport odbywać się mógł jedynie na podstawie zaświadczeń Ministerstwa Przemysłu i Handlu, wydawanych za pośrednictwem powstałego w tymże okresie Polskiego Związku Eksporterów Drobiu (patrz „eksport gęsi" str. 91).

Ogólno-polski wywóz gęsi, stanowiąc najważniejszą pozycję eksportu drobiu w stanie żywym, kieruje się od wielu lat w przeszło 90% do Niemiec. Wywóz drobiu bitego stanowi dotąd pozycję nieznaczną sięgającą zaledwie 1 milj. zł. rocznie przy niewielkim udziale w nim gęsi. Już w roku 1930 powstały obawy, że niemieccy importerzy mogą w latach przyszłych wyzyskać pozycję finansową rozdrobnionych eksporterów polskich, albowiem przeważającą formą handlu był skup towaru przez importerów niemieckich, przybywających na terytorjum polskie, dzięki czemu importerzy niejednokrotnie dyktowali ceny oraz warunki regulacji należności kupcom polskim. Powyższe okoliczności wpłynęły na decyzję wprowadzenia cła wywozowego na gęsi o charakterze organizacyjnym, które zezwoliłoby na kwalifikowanie eksporterów, usamodzielnienie się eksportu oraz wyeliminowanie możliwości wyzysku ze strony odbiorców niemieckich.

Zawiązane trzy syndykaty eksportowe zawarły za pośrednictwem Centrali Syndykatów z odpowiednio zorganizowanemi importerami niemieckimi i w imieniu całego eksportu polskiego umowę, która regulować miała wywóz gęsi od czerwca do grudnia 1931 r. Wykonanie planu ujęcia w powyższe ramy eksportu gęsi napotkało jednak na znaczne trudności z winy w pierwszym rzędzie samych syndykatów, które składały się niejednokrotnie z jednostek niewiele mających z eksportem gęsi wspólnego. W rezultacie umowa, do której przystąpić musiały również inne firmy niezsyndykalizowane, nie została dotrzymana, a syndykaty w końcu roku uległy likwidacji.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego wywóz gęsi w roku 1931 podniósł się w stosunku do 1930 r. z 1.405 tys. do 1.660 tys. sztuk, przyczem prawie całkowicie skierowany był na rynek niemiecki. Udział Polski w ogólnym imporcie niemieckim w r. 1931 wyniósł 72%. Do połowy października roku sprawozdawczego obowiązywało w Niemczech cło Rm. 0,70 od szt. gęsi, po tym terminie zaś — Rm. 2,10 (Rm. 36 od 100 kg.). Wydaje się nie ulegać kwestji, że powyższa zmiana celna wpłynęła w sposób hamujący na normalny przebieg kampanji eksportowej gęsi w roku 1931, wywołując jednocześnie spadek cen na rynku wewnętrznym, na skutek przerzucenia podwyższonej stawki celnej również na producenta krajowego. Przeciętna eksportowa cena gęsi w roku 1931 spadła w stosunku do roku ubiegłego o przeszło 30%, kształtując się w poszczególnych miesiącach w sposób następujący (w zł.):

	1930	1931
Czerwiec	8.0	5.1
Lipiec	6.8	5.1
Sierpień	8.1	5.6
Wrzesień	7.9	5.6
Październik	8.2	5.8
Listopad	8.4	5.2
Grudzień	8.7	5.2

W rezultacie ogólna wartość eksportu gęsi wykazała w stosunku do roku 1930 znaczny spadek, wyniosła bowiem zł. 9,3 milj. zamiast zł. 11,5 milj. oraz zamiast 14 milj. zł. w r. 1929.

W roku sprawozdawczym okrąg łódzki uczestniczył w 30% w ogólnopolskim wywozie gęsi żywych. Podnieść jednak należy, że

firmy okręgu łódzkiego nie wyzyskały w pełnej mierze swych zdolności eksportowych, na skutek ustalonego ograniczenia przyznawanych im do wywozu kwot do ilości 7.000 szt. gęsi miesięcznie. W rezultacie Syndykaty w Slesinie i Wieruszowie, które otrzymywały nieograniczone ilości zaświadczeń na bezcłowy wywóz gęsi — wywiozły ogółem 294.700 szt. wówczas, gdy 7 firm niezrzeszonych wyeksportowało około 190.000 szt. na ogólną liczbę około 485.000 gęsi wywiezionych w r. sprawozdawczym z okręgu łódzkiego.

Reasumując wyniki przeprowadzonej w roku sprawozdawczym próby zorganizowania eksportu gęsi, stwierdzić wypada, że nie dała ona oczekiwanych wyników, poza osiągnięciem przez firmy eksportowe lepszych warunków przy uiszczaniu należności za dostarczony towar ze strony firm niemieckich. Jeśli chodzi o stopień rentowności handlu eksportowego gęsiami, to rok 1931 uważany jest przez poszczególne firmy prywatne za rok względnie dobry, natomiast syndykaty nie mogły wykazać się jakiemikolwiek poważniejszemi zyskami, osiągniętemi ze znacznych obrotów, dokonanych w roku sprawozdawczym.

7. Artykuły spożywczo-kolonjalne.

Utrzymujący się na względnie wysokim poziomie jeszcze w r. 1930 zbyt całego szeregu artykułów spożywczych skurczył się dość silnie w roku sprawozdawczym, stanowiąc najdobitniejszy wyraz pogłębiającego się kryzysu tem bardziej, że objął także artykuły zdawało się bardzo mało elastyczne w konsumcji jak nafta i sól (tab. 9).

Niewątpliwą rolę w spadku konsumcji artykułów kolonjalno-spożywczych pochodzenia krajowego odegrał niezmieniony poziom cen zwłaszcza artykułów skartelizowanych oraz monopolowych wzgl. obciążonych akcyzą. Okazuje się bowiem, że konsumcja artykułów kolonjalno-spożywczych pochodzenia zagranicznego utrzymała się na poziomie niezmienionym wzgl. nawet podwyższonym wskutek silnego spadku cen na rynkach zagranicznych, który zresztą tylko w niektórych artykułach ujawnił się na rynku polskim wskutek reglamentacji przywozu i niezmienionego poziomu ceł. Równocześnie jednak w obrębie niezmienionych wagowo globalnych rozmiarów importu niektórych artykułów kolonjalnych (tab. 10) zaszły przesunięcia, polegające na spadku przywozu wyższych gatunków kosztem niższych. Przykładowo wymienić można kawę, której przywóz wzrósł

Tab. 9. Zbyt na rynku wewnętrznym (bez Gdańska) niektórych artykułów monopolowych, wzgl. obciążonych akcyzą
(wg. „Wiadomości Statystycznych").

Rok	Nafta	Cukier	Drożdże	Tytoń	Spirytus	Sól	Zapałki
	tonny		kwint.	tys. zł.	tys. litrów 100%	tonny	skrzynie à 5.000 pudełek
				Liczby bezwzględne			
1929	133.012	361.036	89.973	705.002	40.140	301.770	148.587
1930	127.715	348.381	92.340	704.046	37.331	301.903	151.050
1931	110.521	320.065	87.670	635.992	27.638	281.970	111.455
				Wskaźniki (1929=100)			
1930	96,0	96,5	102,6	99,9	77,5	100,0	105,8
1931	83,1	88,7	97,4	90,2	57,4	93,4	75,0

z 78,8 tys. q w r. 1930 do 81,6 tys. q w roku sprawozdawczym podczas, gdy wartość przywozu obniżyła się z 26,4 milj. zł. w r. 1930 do 21,6 milj. zł. w roku sprawozdawczym, a to nietylko wskutek spadku cen, lecz również wskutek obniżenia się w ogólnym imporcie udziału wysokowartościowych gatunków kawy z 80% w r. 1929 do 50% w r. 1930 oraz 20% w r. 1931. Także import herbaty utrzymał się ilościowo na poziomie prawie niezmienionym przy równoczesnym spadku wartości przywozu, a to wskutek bardziej intensywnego importu najtańszej herbaty celjońskiej, której cena spadła w roku sprawozdawczym w porównaniu z poprzednim rokiem o 25%.

Ta sama uwaga dotyczy również korzeni, których ceny obniżyły się bardzo silnie (pieprz o 50%, ziele angielskie o 35% w porównaniu z r. 1930); ogólny import korzeni obniżył się jednak także ilościowo wskutek zupełnego zaniku importu niektórych artykułów (gałki muszkatołowej i szafranu), obłożonych obecnie zbyt wysokiem ad valorem cłem.

Warunki płatności nie uległy, naogół biorąc, zmianie i kształtowały się nader niejednolicie w zależności od artykułu: jedne towary nabywane były wyłącznie za gotówkę, inne na kredyt otwarty do

45 dni wzgl. wekslowy z terminem 3—4 miesięcy; znaczna ilość weksli wracała jednak z protestem, których inkaso było w wielu wypadkach na podstawie cichej ugody regulowane do 50%.

W przeciwieństwie do lat poprzednich handel hurtowy i detaliczny artykułami spożywczo-kolonjalnemi skarżył się w roku sprawozdawczym na konkurencję spółdzielni, które mimo uprzywilejowania podatkowego zaopatrują nietylko swych członków, ale również i osoby postronne. Nadto dała się lokalnemu handlowi we znaki działalność firm anonimowych, które przechowują towar w mieszkaniach prywatnych i dostarczają go domokrążnie bezpośrednio konsumentom.

8. Owoce krajowe i zagraniczne (świeże i suszone).

Ceny owoców zarówno krajowych, jak i zagranicznych nie uległy w roku sprawozdawczym poważnej zniżce. Jabłka amerykańskie kosztowały w hurcie zł. 2,25—2,70 za 1 kg., pomarańcze—zł. 70—75.— za skrzynkę, winogrona rumuńskie—zł. 1,20—1,60 za 1 kg. Mimo to spadek obrotów w handlu owocami był niewątpliwy, świadcząc o wydatnem obniżeniu siły nabywczej ludności. W odniesieniu do owoców zagranicznych wspomniany spadek konsumcji uchwytny jest statystycznie (tab. 10).

Jak widać wzrósł niemal o 45% tylko import śliwek suszonych, tłómaczący się wzrostem spożycia do celów przemysłowych t. j. do fabrykacji mieszanek kompotowych, czemu sprzyjał wydatnie silny spadek cen z zł. 1,85—1,90 w r. 1930 do 1,35—1,40 w r. 1931, natomiast obniżył się przywóz świeżych owoców. Szczególnie silnie skurczył się w roku sprawozdawczym w porównaniu z r. 1930 import jabłek (o 22,5%), pomarańczy i winogron. Należy jednak nadmienić, że w pewnym stopniu spadek importu spowodowany został przez restrykcje kredytowe ze strony zagranicznych dostawców, którzy na skutek poniesionych strat ograniczyli okres udzielanych kredytów otwartych względnie akceptowych od 30—45 dni. Natomiast hurtownicy zmuszeni byli dla podtrzymania obrotów zgodzić się na 80%-owe pokrycie wekslowe z terminem do 6 tygodni przy nieprzekraczającym 20% zadatku. Wytworzona w ten sposób sytuacja pogłębiła trudności finansowe hurtowni owocowych, które nadto w dalszym ciągu borykają się z brakiem środków niezbędnych na opłacenie wysokich ceł. Niektóre cła wwozowe dla artykułów

Tab. 10. Import owoców i artykułów kolonjalnych w r. 1929, 1930 i 1931

(wg. Handlu Zagranicznego R. P.).

	1929		1930		1931	
	waga w q	wartość w tys. zł.	waga w q	wartość w tys. zł.	waga w q	wartość w tys. zł.
1) ryż	563.282	29.580	533.559	25.589	782.919	24.878
2) kawa surowa .	80.610	36.500	78.781	26.418	81.560	21.648
3) kakao w ziarnkach i łupinkach	54.702	13.842	55.286	11.426	53.814	8.008
4) herbata . . .	21.950	17.903	20.564	15.420	20.311	13.075
5) jabłka . . .	59.682	3.146	105.366	6.186	81.672	6.016
6) pomarańcze i mandarynki	43.602	5.339	51.673	4.884	43.092	3.987
7) winogrona świeże . . .	29.510	2.213	70.424	3.629	57.096	2.312
8) jabłka i gruszki suszone . . .	355	68	169	44	341	72
9) śliwki suszone	65.245	9.140	50.736	7.487	72.788	7.463
10) rodzynki i koryntki . . .	16.889	2.743	11.315	1.574	15.727	2.252

kolonjalno-spożywczych obniżone zostały w związku z wprowadzeniem eksportu kompensacyjnego pewnych artykułów dopiero jednak na początku r. 1932.

9. Wino i wódki.

W handlu spirytualjami zaobserwować można od szeregu lat postępujący proces zaniku hurtowni. Wódki gatunkowe oraz wina krajowe sprzedają bowiem fabryki prawie wyłącznie bezpośrednio detalistom; wina zagraniczne importują również przeważnie detaliści w niewielkich zresztą ilościach, pokrywających najpilniejsze zapotrze-

bowanie. Także sprzedaż wyrobów monopolowych butelkowanych odbywa się w Polsce za pośrednictwem rejonowych biur sprzedaży oraz 212 hurtowni (według stanu na 31 grudnia 1931 r.), z których jednak tylko 25 uważać można za samodzielne firmy hurtowe; nadto istnieje około 20 hurtowni wprawdzie prywatnych, ale o charakterze komisowym, natomiast 167 hurtowych punktów rozdzielczych spirytusu oraz czystej wódki monopolowej przypada na t. zw. hurtownie państwowe, czyli własne placówki sprzedaży P. M. S. Ogólna wartość spirytusu udzielonego punktom detalicznym w roku sprawozdawczym do sprzedaży komisowej wynosiła 8.449,6 tys. zł.; w porównaniu z tą kwotą suma udzielonych hurtowniom komisowym kredytów (względnie komisu) była nieznaczna, wynosząc 1,519 tys., a suma kredytów udzielonych hurtowniom prywatnym jeszcze mniejsza, bo nie przekraczała 347 tys. zł. Nadmienić jeszcze należy, że w r. 1930 wartość powierzonych detalistom w komis wyrobów monopolowych wynosiła w całej Polsce 9.822,3 tys. zł., z czego wynika, że obroty tej gałęzi handlu obniżyły się w roku sprawozdawczym w porównaniu z rokiem poprzednim w przybliżeniu o 15%. Na terenie województwa łódzkiego analogiczne kwoty wynosiły w roku sprawozdawczym 1.145 tys. zł., a w r. 1931 — 1.093 tys. zł.

Obroty w handlu detalicznym wódkami gatunkowemi obniżyły się w stopniu jeszcze większym wobec trwającej a nawet zyskującej wciąż na sile konkurencji wódek monopolowych. Także sprzedaż wódek, likierów i koniaków zagranicznych obniżyła się, wnosząc z rozmiarów importu o 38%, przy równoczesnej zniżce cen.

Tab. 11. Import i eksport wódek i likierów
(wg. Handlu Zagranicznego R. P.; w kwintalach).

	Import		Eksport	
	1930	1931	1930	1931
Wódki	341	279	411	553
Likiery	266	154	427	125
Koniak (wraz z rumem i arakiem)	2.816	1.694	88	17
Razem .	3.423	2.127	926	695

Obniżył się także o 25% eksport polskich wódek i likierów. Rozmiary ilościowe obrotów na rynku win krajowych i zagranicznych nie uległy większej zmianie; wartość obrotów obniżyła się jednak wskutek spadku cen przeciętnie o 25%. Dostawcy zagraniczni, pragnąc podtrzymać zbyt, udzielają w dalszym ciągu kredytów, sięgających 6—8 miesięcy.

10. Czekolada i cukry.

Na rynku wyrobów czekoladowo-cukierniczych zaobserwować można było w roku sprawozdawczym spadek obrotów, spowodowany zarówno przez zmniejszony zbyt, jak i przez zniżkę cen. Ceny wyrobów czekoladowych obniżyły się przeciętnie o 20% — 25% wskutek zniżki cen surowca, natomiast ceny wyrobów czysto cukierniczych utrzymały się na poziomie prawie niezmienionym.

Daleko idące zmiany zaszły w roku sprawozdawczym w warunkach pokrycia; w ubiegłych latach bowiem zarówno fabryki jak i hurtownie sprzedawały w zasadzie wyłącznie za gotówkę, w roku sprawozdawczym natomiast pod naciskiem konkurencji fabryk gdańskich wytwórnie łódzkie i warszawskie zmuszone były zgodzić się na udzielanie 2-miesięcznego kredytu otwartego, poczem stopniowo zaczęto przyjmować także pokrycie wekslowe z terminem 3 — 4 miesięcy.

Firmy handlujące wyrobami krajowemi uskarżają się nadto, że konkurencja gdańska, korzystająca przy fabrykacji z polskiego cukru eksportowego, działa destrukcyjnie na rynek przez nagłe obniżanie cen.

11. Artykuły techniczne. Radjosprzęt.

Na rynku artykułów technicznych sytuacja kształtowała się w roku sprawozdawczym podobnie zresztą jak w r. 1930 niejednolicie ze względu na dużą rozbieżność objętych przez rynek ten towarów. Niemniej jednak wszystkie objęte ankietą firmy, trudniące się zbytem rur żelaznych, armatur, pasów transmisyjnych, technicznych towarów gumowych, sukna technicznego oraz maszyn, stwierdzają spadek obrotów częściowo wskutek skurczenia się zbytu, przedewszystkiem zaś wskutek spadku cen, który miał zresztą charakter niejednolity. Ceny rur lanych na skutek syndykalizacji odnośnej gałęzi przemysłu podniosły się nawet w porównaniu z rokiem poprzednim o 5%—10%, ceny armatur oraz prostszych maszyn dla przemysłu

dzianego natomiast obniżyły się o 10%, poza tem obniżyły się ceny technicznych artykułów gumowych — o 20%, pasów skórzanych i wielbłądzich — o 20%, sukna technicznego — o 15%.

Poza tem trwał zapoczątkowany już w r. 1930 proces silnego kurczenia się składów wskutek redukcji kredytów ze strony dostawców zagranicznych.

* * *

Odmiennie nieco kształtowała się sytuacja na rynku artykułów radjotechnicznych, których ceny rynkowe obniżyły się mimo niezmienionych cenników fabrycznych. W tej gałęzi handlu bowiem zyskuje na sile niezdrowa konkurencja ze strony drobnych w części anonimowych firm. Ponadto pogorszyły się warunki udzielanego hurtowniom pokrycia pod wpływem wytężonej walki konkurencyjnej pomiędzy wytwórniami krajowemi oraz przedsiębiorstwami zagranicznemi, posiadającemi w Polsce własne wytwórnie (Philips, Telefunken i Tungsram), które udzielają dłuższych kredytów otwartych, przyjmując pokrycie od 90—120 dni (natomiast importowane bezpośrednio z zagranicy artykuły sprzedawane są z reguły za gotówkę). Handel detaliczny sprzedawał w dalszym ciągu na raty zabezpieczone wekslami z terminem od 6—8 miesięcy.

12. Metale półszlachetne.

Obroty firm hadlujących metalami półszlachetnemi zmniejszyły się w roku sprawozdawczym w porównaniu z rokiem poprzednim przeciętnie od 40%—50%, a to wskutek skurczenia się zbytu o 20%—30% oraz zniżki cen sięgającej również w roku sprawozdawczym 20%—30%.

Trwający już od r. 1929 proces silnego spadku cen (tab. 12), spowodowany przez przeciążenie rynku nadmiernemi zapasami przy równoczesnym zaniku ruchu inwestycyjnego, stał się powodem daleko idących strat hurtowni, z których część została zlikwidowana. Także w detalu były fakty likwidacji, jednak handel detaliczny ograniczył do minimum asortymenty, powodując tem dalsze pogorszenie sytuacji w handlu hurtowym.

Warunki pokrycia, udzielanego przez hurtowników hutom nie uległy zmianie: od cen przytoczonych wyżej potrącano za gotówkę netto 2% skonta, doliczając za weksle z terminem do 4 miesięcy

Tab. 12. Ceny hurtowe metali półszlachetnych w Polsce
(wg. ankiety Izby; w złotych za 1 kg.;
gotówka po 30 dniach otwartych).

	Rok 1930				Rok 1931				
	styczeń	kwiecień	lipiec	paźdz.	styczeń	kwiecień	lipiec	paźdz.	grudzień
Blachy									
miedziane	4,50	4,30	3,80	3,50	3,40	3,25	3.—	2,90	2,70
mosiężne	3,80	3,65	3,15	2,95	2,90	2,75	2,65	2,65	2,50
Cyna . .	7,50	7,25	6,80	6.—	6.—	5,50	5,50	5,50	5,35
Ołów . .	1,20	1,05	1.—	0,90	0,80	0,80	0,65	0,65	0,65

dyskonto bankowe po 30 dniach wolnych; natomiast detaliści przeciągali otwarte rachunki od 60 do 150 dni, kryjąc później rymesami względnie akceptami z terminem od 4—5 miesięcy.

Półfabrykaty z miedzi i cyny importowano w roku sprawozdawczym w dalszym ciągu z Niemiec, Austrji i Czechosłowacji mimo restrykcyj kredytowych.

Wysunięty w końcu roku sprawozdawczego projekt koncesjonowania handlu metalami półszlachetnemi wywołał zaniepokojenie wśród sfer handlowych, przeciwstawiających się energicznie tej koncepcji.

13. Samochody, motocykle, rowery oraz ich części.

Import samochodów i ich części wynosił w r. 1929 — 11.906 tonn wartości 71 milj. zł., w r. 1930 — 6.772 tonn wartości 43 milj. zł. (spadek 40%), a w r. 1931 — tylko 2.659 tys. tonn wartości 18 milj. zł. (spadek o dalszych 60%). Już gwałtowne skurczenie się importu świadczy o spadku obrotów w tej gałęzi handlu, które obniżyły się nadto w związku ze spadkiem cen. Pomijając normalny spadek cen zaznaczyć należy nadto, że na rynek napłynęły znaczne ilości nowych samochodów w drodze zlicytowania składów domów samochodowych, którym ogłoszono upadłość. Nadto istniała w roku sprawozdawczym bardzo silna podaż samochodów używanych, sprzedawanych po cenach bardzo niskich.

Bardzo doniosłym czynnikiem, który wpłynął w roku sprawozdawczym ujemnie na stan rynku samochodowego (przez spadek zbytu i wycofywanie będących już w użyciu samochodów), była ustawa o Państwowym Funduszu Drogowym, wprowadzona w życie bez uzgodnienia z izbami przemysłowo-handlowemi oraz innemi zainteresowanemi sferami i obciążająca ruch samochodowy nadmiernemi i nierealnemi w swych rozmiarach opłatami.

Sprzedaż samochodów odbywała się przeważnie w 50% gotówką i 50% wekslami; nieliczne tylko firmy amerykańskie (m. in. Ford) udzielały w 100% kredytów z terminem do 6 miesięcy; w niektórych wypadkach w roli kredytodawcy występował jeden z banków berlińskich, trudniący się finansowaniem zbytu samochodów. Naogół biorąc jednak obserwowane w ciągu r. 1929 i 1930 forsowanie zbytu w drodze udzielania kredytów uległo w roku sprawozdawczym radykalnej zmianie wskutek poniesionych strat, które nakazywały przestrzeganą istotnie daleko idącą ostrożność.

Tab. 13. Przywóz samochodów, motocykli i rowerów
(wg. Handlu Zagranicznego R. P.).

	1930		1931			
					Wskaźnik 1930 = 100	
	q	tys. zł.	q	tys. zł.	wagi	wart.
Samochody osobowe i omnibusy . . .	16.610	12.313	4.339	3.052	26,1	24,8
Samochody ciężarowe	5.691	3.555	3.258	2.230	57,2	62,7
Części samochodowe	45.426	27.076	18.995	12.764	41,8	47,1
Motocykle i cyklonetki	4.779	6.131	2.944	3.760	61,6	61,3
Rowery	3.018	2.581	954	830	31,6	32,2
Części rowerów . .	15.181	9.320	3.651	2.276	24,0	24,4

Także na rynku motocykli nastąpił spadek obrotów, wynoszący w porównaniu z r. 1930 jednak tylko około 40%. Sprzedaż części motocykli kształtowała się pomyślniej niż części samochodów; po ukazaniu się ustawy o funduszu drogowym zaobserwowano

bowiem, jak wyżej zaznaczono, wycofywanie z ruchu samochodów w dobrym stanie, co jednak nie miało miejsca w odniesieniu do motocykli, dotkniętych w mniejszym stopniu wymienioną ustawą. Wspomniane zjawisko wycofywania wozów stało się powodem spadku obrotów częściami samochodowemi oraz oponami i smarami.

14. Papier.

Zainteresowane zrzeszenia kupieckie oceniają spadek obrotów w hurtowym handlu papierem w roku sprawozdawczym w porównaniu z rokiem 1930 w przybliżeniu na 40%, co wiąże się częściowo ze zmniejszonym zbytem, a częściowo ze zniżką cen, wynoszącą w ciągu roku 1931 około 15%. Oficjalne cenniki fabryczne nie zostały wprawdzie obniżone, jednakże wspomniana zniżka nastąpiła w drodze wydatnego zwiększenia rabatów gotówkowych. Przez tego rodzaju politykę sprzedażną zarówno papiernie jak i hurtownie chciały uniknąć udzielania kredytów wobec poniesionych w r. 1930 strat. Zaobserwowano przytem, że hurtownie pod naciskiem trudności finansowych udzielały większych rabatów gotówkowych niż papiernie.

Wytężona walka konkurencyjna skłoniła, jak już zaznaczono (str. 313), większość papierni polskich do utworzenia w grudniu 1931 r. syndykatu, który na początku r. 1932 zorganizował w Łodzi swe generalne przedstawicielstwo i prawdopodobnie przeprowadzi daleko idące zmiany w polityce sprzedażnej.

Zaobserwowane już w ubiegłych latach tendencje wyeliminowania hurtowni (przy sprzedaży papieru gazetowego) zyskały w roku sprawozdawczym na sile; nadto postępuje proces omijania także handlu detalicznego zwłaszcza przy zaopatrywaniu w materjały piśmienne młodzieży szkolnej, tworzącej własne spółdzielnie.

15. Węgiel.

Według opinji „Porozumienia Składów Górnośląskich Koncernów oraz Dąbrowieckich Kopalń Węgla“ przywóz węgla do Łodzi zarówno przemysłowego, jak i opałowego obniżył się w roku sprawozdawczym w porównaniu z r. 1930 w przybliżeniu o 30%. Prawdopodobnie jednak cyfra ta jest zbyt wysoką wobec utrzymania się decydującego dla handlu węglem stanu uruchomienia przemysłu

włókienniczego na terenie okręgu w r. 1931 na poziomie niemal niezmienionym w porównaniu z rokiem poprzednim.

Obniżyła się prawdopodobnie marża zarobkowa hurtowego i detalicznego handlu węglem, gdyż ceny płacone za węgiel przez ostatnich konsumentów uległy w roku sprawozdawczym pewnej redukcji podczas, gdy ustalone przez polską konwencję węglową ceny sprzedażne nie uległy zmianie do końca roku sprawozdawczego. Zjawisko to uderza zwłaszcza na tle silnego obniżenia cen innych surowców i półfabrykatów; wskaźnik cen hurtowych surowców w Polsce przy bazie 1928 = 100 obniżył się w ciągu r. 1931 do 64,9%, przyczem wskaźnik cen grupy surowców włókienniczych nie przekraczał w końcu 1931 r. — 37%, a wskaźnik cen skór surowych obniżył się nawet do 33%, natomiast dla grupy paliwa mineralnego, obejmującej i węgiel, wskaźnik cen w pierwszej połowie roku sprawozdawczego wynosił 113,8%, a w drugiej połowie—111,1%.

Warunki pokrycia nie uległy zmianie: hurtownicy kryją rachunki kopalniom gotówką dwa razy miesięcznie, t. j. 10 i 25 każdego miesiąca, natomiast detaliści płacą częściowo tylko gotówką, a resztę wekslami, przemysł zaś kryje swe zakupy węgla wyłącznie wekslami.

LISTA RADCÓW

ORAZ

SKŁAD PREZYDJUM, DYREKCJI I KOMISYJ IZBY PRZEMYSŁOWO-HANDLOWEJ W ŁODZI

Prezydjum Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi

Prezes — Geyer Robert

Wiceprezesi: Babiacki Edward i Barciński Henryk — Sekcja Przemysłowa, Fiedler Zygmunt i Hertz Mieczysław — Sekcja Handlowa.

Dyrekcja

Dyrektor — Inż. Bajer Karol
Wicedyrektor — Dr. Sand Herbert
Wicedyrektor — Dr. Berkowicz Henryk.

Lista radców Izby (stan w dniu 1. VI. 1932 r.)

SEKCJA PRZEMYSŁOWA

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	ADRES
1	Apanowicz Cyprjan	Piotrków, Elektrownia
2	Arlet Robert	Łódź, Piotrkowska 143
3	Babiacki Edward	„ Żeromskiego 77/79
4	Barciński Henryk	„ Kilińskiego 177
5	Bibergal Roman	„ Moniuszki 11
6	Dr. Biederman Bruno	„ Kilińskiego 2
7	Dr. Bornet Juljusz	„ Piotrkowska 260
8	Chrystman Reinhold	Piotrków, Huta Szklana „Kara"
9	Eisenbraun Otto	Łódź, Piotrkowska 147
10	Eisert Emil	„ Wólczańska 31
11	Ejtingon Borys	„ Radwańska 30
12	Ender Karol	„ Piotrkowska 143
13	Fuks Dawid	„ Piotrkowska 143
14	Geyer Robert	„ Piotrkowska 280
15	Gliksman Benjamin	„ Śródmiejska 56
16	Hauk Ludwik	„ Sienkiewicza 53
17	Heiman Aleksander	„ Wólczańska 220
18	Hertz Jakób	„ Mielczarskiego 12
19	Hertz Michał	Tomaszów-Maz., Wilanów
20	Inż. Hirszberg Emil	Łódź, Piotrkowska 122
21	Kamiński Jakób	„ Narutowicza 49
22	Karsch Teodor	„ Zgierska 104
23	Kotkowski Bolesław	„ Piotrkowska 91
24	Landsberg Władysław	Tomaszów-Mazowiecki
25	Librach Jakób	Łódź, Pomorska 38
26	Lipiński Antoni	„ Zgierska 69
27	Luboszyc Grzegorz	Zduńska-Wola
28	Inż. Płużański Włodzimierz	Warszawa, Bednarska 2
29	Pytlewski Stanisław	Działoszyn, pow. Wieluń
30	Rozen Jonas	Łódź, Nawrot 7
31	Rozenfeld Abram	„ Skwerowa 13
32	Saks Zygmunt	Kalisz, Al. Józefiny 21
33	Seipelt Paweł	Łódź, Piotrkowska 135
34	Inż. Srzednicki Władysław	„ Piotrkowska 96
35	Inż. Tołłoczko Ludwik	„ Targowa 1
36	Inż. Trojanowski Adam	„ Łąkowa 10
37	Weigt Edward	„ Senatorska 22
38	Inż. Wilde Herman	„ Piotrkowska 273

SEKCJA HANDLOWA

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	ADRES
1	Bornstein Emanuel	Tomaszów-Maz., Piłsudskiego 23
2	Chari Piotr	Łódź, Piotrkowska 37
3	Eisner Jakób	„ Narutowicza 6
4	Fiedler Zygmunt	„ Orla 17/19
5	Frankus Ryszard	„ Rajtera 9
6	Glugla Franciszek	„ Południowa 28
7	Inż. Gross Oskar	„ Narutowicza 107
8	Halpern Morduch Berko	„ Cegielniana 15
9	Heber Józef	Kalisz, Łazienna 7
10	Hertz Mieczysłw	Łódź, Al. Kościuszki 69
11	Kaliszczyk Stefan	Radomsko, Rynek 14
12	Konarzewski Tadeusz	Łódź, Pl. Dąbrowskiego 3
13	Koral Ludwik	„ Narutowicza 28
14	Krauze Józef Wacław	„ Kilińskiego 80
15	Lewsztajn Juljusz	„ Wólczańska 37
16	Lipiński Adam	„ Plac Wolności 9
17	Lipman Herman	„ Andrzeja 39
18	Mazur Leon	„ Przejazd 36
19	Miszczak Adam	„ Wólczańska 179
20	Mokrski Lajb	„ 6-go Sierpnia 30
21	Motylewski Jan	Kalisz, Górnośląska 24
22	Inż. Praszkier Gerszon	Łódź, Zawadzka 16a
23	Rosenberg Lajb	„ Północna 8
24	Roszak Kazimierz	„ Narutowicza 107
25	Stachlewski-Sobolewski Kazimierz	„ Perla 5
26	Szylak Jakób	Kalisz, Al. Józefiny 1
27	Tempelhof Maurycy	Łódź, Piotrkowska 164
28	Ulrych Aleksander	Kalisz, Piłsudskiego 1
29	Uniszewski Antoni	Piotrków Tryb., Rynek 7
30	Wolman Gerszon	Łódź, Pomorska 25
31	Wolski Józef	„ Piotrkowska 3
32	Dr. Wyszewiański Szymon	„ Piotrkowska 113
33	Zielonka Teofil	„ Radwańska 55
34	vacat	

KORESPONDENT IZBY
Z PRZYDZIAŁEM DO SEKCJI PRZEMYSŁOWEJ

1	Saladin Ernest	Łódź, Kątna 38

KOMISJE STAŁE

IZBY PRZEMYSŁOWO-HANDLOWEJ W ŁODZI.

Komisja Rewizyjna

1. Inż. Gross Oskar
2. Konarzewski Tadeusz
3. Koral Ludwik
4. Landsberg Władysław
5. Tempelhof Maurycy

Komisja Finansowo-Kredytowo-Ubezpieczeniowa

1. Ejtingon Borys — przewodniczący
2. Konarzewski Tadeusz — zast. przew.
3. Tempelhof Maurycy — zast. przew.
4. Halpern Morduch Berko
5. Hauk Ludwik
6. Hertz Jakób
7. Hertz Mieczysław
8. Kotkowski Bolesław
9. Inż. Praszkier Gerszon
10. Rosenberg Lajb
11. Seipelt Paweł
12. vacat

Komisja Podatkowa

1. Roszak Kazimierz — przewodniczący
2. Dr. Biederman Bruno
3. Dr. Bornet Juljusz
4. Frankus Ryszard
5. Hauk Ludwik
6. Heber Józef
7. Lipiński Adam
8. Lipiński Antoni
9. Mazur Leon
10. Mokrski Lajb
11. Wolman Gerszon
12. vacat
13. vacat
14. vacat

Komisja Polityki Gospodarczej

1. Lewsztajn Juljusz — przewodniczący
2. Gliksman Benjamin — zast. przewodn.
3. Glugla Franciszek
4. Hertz Jakób
5. Hertz Mieczysław
6. Inż. Hirszberg Emil
7. Krauze Józef Wacław
8. Librach Jakób
9. Mazur Leon
10. Inż. Srzednicki Władysław
11. Inż. Wilde Herman
12. Heiman Aleksander

Komisja Prawno-Administracyjna

1. Dr. Bornet Juljusz — przewodniczący
2. Koral Ludwik — zast. przewodn.
3. Chari Piotr
4. Eisert Emil
5. Landsberg Władysław
6. Mazur Leon
7. Stachlewski-Sobolewski Kazimierz
8. Dr. Wyszewiański Szymon
9. vacat

Komisja Eksportowa

1. Dr. Wyszewiański Szymon — przewodniczący
2. Seipelt Paweł — zast. przewodn.
3. Arlet Robert
4. Fuks Dawid
5. Ejtingon Borys
6. Lewsztajn Juljusz
7. Rozen Jonas

Komisja Komunikacyjna

1. Koral Ludwik — przewodniczący
2. Hertz Mieczysław — zast. przewodn.
3. Dr. Bornet Juljusz
4. Kaliszczyk Stefan
5. Librach Jakób
6. Inż. Tołłoczko Ludwik
7. vacat

Komisja Szkolnictwa Zawodowego

1. Hertz Mieczysław — przewodniczący
2. Inż. Trojanowski Adam — zast. przewodn.
3. Dr. Bornet Juljusz
4. Fiedler Zygmunt
5. Frankus Ryszard
6. Inż. Hirszberg Emil
7. Inż. Praszkier Gerszon

Komisja Mandatowa

1. Dr. Biederman Bruno — przewodn.
2. Roszak Kazimierz — zast. przewodn.
3. Bibergal Roman
4. Frankus Ryszard
5. Halpern Morduch Berko
6. Hauk Ludwik
7. Mokrski Lajb
8. Rosenberg Lajb
9. Seipelt Paweł
10. Stachlewski-Sobolewski Kazimierz
11. Inż. Wilde Herman
12. vacat

Komisja Statutowo-Regulaminowa

1. Dr. Bornet Juljusz — przewodniczący
2. Hertz Mieczysław — zast. przewodn.
3. Arlet Robert
4. Frankus Ryszard
5. Gliksman Benjamin
6. Kotkowski Bolesław
7. Librach Jakób
8. Stachlewski-Sobolewski Kazimierz